

THÉOPHILE GAUTIER
AVATAR

THÉOPHILE GAUTIER
AVATAR
ȘI

ALTE POVESTIRI FANTASTICE

Prefață de LAURENȚIU ULICI

Traducere de ANDREEA DOBRESCU-WARODIN

CUPRINS

[Théophile Gautier, necunoscutul](#)

[Avatar](#)

[Moarta îndrăgostită](#)

[Ibricul de cafea](#)

[Jettafura](#)

[Onufrius](#)

Théophile Gautier, necunoscutul

Poate că Dumnezeu nu e decât primul poet al lumii,

TH. GAUTIER

În seara de 21 februarie 1830, când romantismul, prin Hernani, își consuma un Austerlitz zgomotos^[1], printre gălăgioșii partizani ai propagandei romantice, un tânăr pictor, abia ieșit din adolescență, făcea o figură de campion al „valeților* hugolieni, organizând plutoanele aplauzelor, impunându-se în prim planul reacției publice, dovedind un entuziasm total și contagios, ca și cum pe scena teatrului s-ar fi jucat o piesă de succesul căreia depindea propriul său destin. Într-un fel, așa și era. Théophile Gautier avea, în 1830, 19 ani^[2], studia pictura în atelierul lui Rioult și avea pregătit pentru tipar un volum de Poésies ce va apărea în iulie al aceluiași an. Pledând pentru Hernani, el pleda, de fapt, pentru altceva decât romantismul piesei.

În 1829, Victor Hugo publicase Les Orientales, cu o prefață ce devenise repede, pentru tinerii artiști (pictori, sculptori, muzicieni dar și poeți) din

anturajul viitorului Pair al Franței o adevărată Biblie a artei. Se proclama acolo dreptul absolut al poetului de a păși netulburat pe teritoriul fanteziei, erau insinuate imperativele unei poetici a „pitorescului” și a „vizibilului”, imputând o foarte acută percepție a lumii exterioare. Tinerii poeți găsiseră în Orientales confirmarea acestei atitudini, făcuseră din concisul program hugolian un punct de plecare spre arta totală, arta de dragul artei, ceea ce, mai întâi Cousin, la Universitate, apoi Hugo însuși, numiseră „Vart pour Vart”.

Théophile Gautier, Gérard de Nerval, Arsène Houssaye și alți câțiva pe care istoria i-a uitat, animați de dorința afirmării pe toate căile a noii poetici, trec principiile, încă fragile, în practica existenței lor diurne, trăind în „rue du Doyenné” o boemă desăvârșită, impregnată de subtilul parfum al artei totale: „splendide picturi pe pereți, ședințe de poezie, femei frumoase, supeuri savuroase, serbări costumate, o orgie «nebună, dezordonată, zgomotoasă» pe care sticlăria agapelor o lumina diabolic” [3]. În 1833, Gautier publică Les Jeunes France, romans goguenards, cronică sentimentală și apologetică a acestei „boeme de aur”. Printre altele aflăm de la Daniel Jovard, personajul din Les Jeunes France, că în rue du Doyenné se deprindea tehnica versificației policrome, în manieră picturală („o paletă strălucitoare, negru, roșu, bleu, toate culorile curcubeului, o veritabilă coadă de păun”), se căuta rima bogată și se încerca o revigorare a alexandrinilor. Intenția poezilor cuprinși în orientarea „artistică” era limpede: „Să facem – va zice Théodore de Banville într-o Balade sur lui-même – versuri pentru nimic, pentru stricta plăcere. Să cântăm, să povestim precum Șeherezada!”

Nu e ușor de explicat această deviație a romantismului, fiindcă gustul artei de dragul plăcerii* „pour rien”, le venise, lui Gautier și celorlalți, oarecum întâmplător, vreau să zic pe negândite* fără motive aparente, era ca o schimbare ce plutea în aer, imprecisă dar, în același timp, inevitabilă, după cum s-ar putea să nu fie doar pură ipoteză părerea că ar fi apărut ca o reacție a spiritului aventuros, a imaginației libere, la pragmatismul introdus în toate cele de către infirma „revoluție” din iulie 1830. Fiindcă, deseori în manifestările lor publice, „poeții artiști” făceau repetate aluzii la structura existenței lor sociale. Dar, dincolo de legăturile imediate cu atmosfera socială, politică și spirituală a acelor ani, mișcarea „artiștilor” – „școala artistică” i se mai spunea – poate fi considerată, din perspectiva omului de azi și cu sprijinul literaturii comparate* ca un prim

semn al unei aventuri estetice extraordinare, ce se va întinde, sub diverse denumiri și într-o sumedenie de convenții, de-a lungul unui întreg secol (1850—1950). Théophile Gautier trebuie privit, în acest context, ca un precursor, și încă unul care, dacă n-a obținut sufragiile superlative ale istoriei literare, s-a bucurat de un imens prestigiu printre creatorii de literatură, printre poeți în primul rând.

Nu-i dedica Baudelaire, în 1857, lui Gautier, Florile răului? („Poetului desăvârșit, perfectului magician al literelor franceze, scumpului și veneratului maestru și prieten, [...] cu sentimentul celei mai profunde smerenii În 1857, deci la două decenii de la apariția romanului *Mademoiselle de Maupin* (1836), în a cărui prefață Gautier schița programul „școlii de Artă” și la numai câteva luni după ce își reafirmase în revista *L’Artiste* (decembrie 1856) poziția estetică, „poetica vizibilului”, de data aceasta în termenii unei veritabile biografii intelectuale, ce nu lăsau niciun dubiu în privința situației acestui revizionist utopic al romantismului: „Cât despre principiile noastre, ele sunt suficient cunoscute: noi credem în autonomia artei; arta pentru noi nu e mijlocul, ci scopul; artistul care-și propune altceva decât frumosul nu e în ochii noștri artist; n-am putut niciodată înțelege separarea ideii și a formei așa cum nu înțelegem corpul fără suflet sau sufletul fără corp; o formă frumoasă înseamnă o idee frumoasă, căci ce va fi o formă care n-ar exprima nimic?”

De altfel, istoricii literari francezi deși nu recunoșteau – pe bună dreptate – în Gautier un mare poet, n-au putut trece peste importanța programului și a experienței sale poetice pentru evoluția poeziei franceze, trăgând, de aici, concluzii valabile.

Un Gustave Lanson, bunăoară, autorul unui portret Gautier ușor malițios, avea despre rolul poetului în contextul dinamicii literare a epocii o părere limpede și măgulitoare.

„Importanța lui Gautier e mare în literatura noastră, pe de o parte prin ura sa față de tot ce era burghez a degajat romantismul excentric, nesănătos, greșos, care pozează drept feroce și imoral; el l-a generat pe Baudelaire. Pe de altă parte, exactitudinea de pictor sau de gravor l-a făcut să iasă din romantism; a renunțat la lirismul subiectiv pentru a se închina obiectului, modelului. E începutul literaturii impersonale. *[\[4\]](#).

Mai reținut, Albert Thibaudet nu întârzie totuși să afirme că „Gautier este reprezentantul romantismului dar având idei de artist”.[\[5\]](#)

Poezia lui Gautier – deși a practicat aproape toate genurile literare: proză scurtă, roman, memorialistică, și a făcut foarte multă publicistică, el rămâne în primul rând un poet – e o ilustrare perfectă a drumului său teoretic de la romantismul „ortodox”, propriu-zis, la parnasianismul „artei pentru artă”. Primele cărți (Poésies 1830, Albertus ou l'âme et le péché, légende théologique, 1833) colportează într-o tehnică de împrumut marile teme romantice, sub influența masivă a lui Victor Hugo din Odes et Ballades și, apoi, din Orientales. Apar totuși încă în acestea câteva procedee care-l vor caracteriza mai târziu, patima policromă, intenția picturală, descriptivismul la nivelul detaliilor, șocul pitoresc, dar amestecul de culori e nevoit să se adapteze substanței poeziei: gustul pentru macabru, evocarea evului mediu și a întunecatelor sale arhitecturi. Următoarele cărți de poeme sunt prima încercare reușită de a pune temele romantice într-o ecuație literală personală. Comédie de la mort (1838), succesiune de viziuni escatologice, e nu atât o meditație asupra morții cât urmărirea, în spiritul poeziei „vizibilului” ", a descompunerii în mineral; imaginile, vădind aceeași obsesie a detaliului, anunță, prin grotesc și prin materialitatea frustră a viziunii, baudelairstul: Une charogne. Espana (1845), cu poemele sale de mare vizualitate, cu policromia descriptivă așa de caracteristică poetului, pare să constituie momentul renunțării la temele romantismului negru, în favoarea unui romantism mai luminos, prevestind capodopera poetică Emaux et Camées (1852). Octosilabii acestor poezii, vădind o tehnică savantă a versului, de un parnasianism fără egal, exacerbează, uneori exclusiv și obositor, funcția plastică a poeziei, perfectă armonie a liniilor și, în genere, pun mare preț pe efectele sinesteziei. Peste toate, ca o summa summarum parnasiană, tonul impersonal brodând din imagini feerice, din descriții miniaturale, o viziune (totuși! carevasăzică romantism) poetică a unui om „pentru care lumea extraordinară există „”.

Parnasianul Théophile Gautier se credea, în fond, un clasic, așa cum Baudelaire se credea un parnasian.

*

Théophile Gautier, autor de literatură fantastică, iată o ipostază poate surprinzătoare pentru cititorul nostru, chiar și pentru cel avizat, fiindcă marile Istории ale literaturii franceze nu dau nicio informație în legătură cu acest capitol din biografia literară a poetului, iar cele câteva referințe existente în lucrările specioase dedicate literaturii fantastice sunt greu accesibile din pricina circulației relativ restrânse a lucrărilor respective.

Cu atât mai puțin pot fi consultate studiile cu caracter monografic precum cel din 1887, al lui Spoelberch de Lovenjoul (Histoire des oeuvres de Th.G.) ori al lui R. Jasinski, din 1929 (Les années romantiques de Th.G.). Dar lucrul cel mai interesant este că acest Gautier cvasinecunoscut, în orice caz foarte puțin comentat, deși lasă să se vadă în scriitură maniera celui alt, a poetului ori a romancierului (Le roman de la momie, Capitaine Fracasse) este, în gen, un imitator ca să zic așa original. Imitator prin substanța epică a fantasticului, împrumutată, nu la amănunt, ci în motive, în teme, de la J. Potocki, dar original în scriitură, în maniera de a pune în evidență fenomenologia fantastică.

Plecând de la constatarea că „fantasticul este ezitarea încercată de către o ființă care nu cunoaște decât legile naturale, față de un eveniment în aparență supranatural”, Tjetan Todorov propunea, de curând, în Introduction à la littérature fantastique o definiție a fantasticului literar bazată pe o triadă condițională: bizareria întâmplărilor (condiția obiectivă), ezitarea personajului – sau a lectorului – în interpretare (condiția subiectivă) și absența alegoriei (condiția subiectiv-obiectivă a receptării). „E necesar mai întâi – afirmă teoreticianul – ca textul să oblige lectorul la a considera lumea personajelor drept o lume de indivizi vii și să ezite între o explicație naturală și una supranaturală a întâmplărilor evocate. Apoi, această ezitare să fie resimțită la fel și de către un personaj; rolul lectorului este, așa zicând, încredințat unui personaj iar, totodată, ezitarea, găsind o reprezentare, devine una din temele operei; în cazul unei lecturi naive, lectorul real se identifică în personaj. În fine, trebuie ca lectorul să adopte o anumită atitudine în privința textului; el va refuza deopotrivă interpretarea alegorică și interpretarea poetică Definiția lui Todorov delimitează fantasticul pur de alegorie și de fantezia poetică, insistând asupra diferenței specifice, cu intenția explicită de a evita confuziile și de a garanta fantasticului claritate maximă.*

Raportate la viziunea lui Todorov, povestirile fantastice ale lui Théophile Gautier dețin, mai mult poate decât alte opere citate de cercetătorul francez – o pregnantă funcțiune ilustrativă. Cel puțin ecuația ezitării e dezvoltată, în variante diferite de la o povestire la alta, iar, în totul, cele cinci povestiri închipuie un tablou unitar al caracterologicii fantastice și deopotrivă un caz particular al ei. Poate că farmecul lor aparte vine și din aceea că ilustrând un principiu teoretic, așadar generalizator, al fantasticului, reușesc să dizolve caracterele generale într-o masă epică de o stranie particularitate.

Ce se observă numaidecât este că bizareria întâmplărilor prin care trec personajele lui Gautier, întotdeauna la limita naturalului, favorizează, oarecum automat, ezitarea.

În Avatar, „operația magică de transferare a sufletului lui Octave de Saville în trupul contelui Labinski și invers, efectuată de doctorul Cherbonneau, la cererea primului și fără știrea celui alt* are ca urmare mai întâi mulțumirea lui Octave* îndrăgostit de soția contelui și sperând ca, locuind trupul acestuia, să obțină dragostea contesei, iar, mai târziu, când mistificarea se dovedește inutilă, nedumerirea, ezitarea în interpretarea intervenției doctorului. Personajul ezită între a lua lucrurile în ordinea naturală (ca pe un act medical, chiar dacă nu oarecare) și a le considera de domeniul ocultului, al supranaturalului (ca pe un gest mefistofelic). Ezitarea, pe de o parte, și insuccesul practic al operației pe de alta, îl fac să ceară reintegrarea în propriul trup. O nouă operație, așadar, care, în ce-l privește pe Octave, se sfârșește prost, sufletul său abia ieșit din trupul lui Labinski pornește într-o direcție necunoscută, scapă de sub puterea magică a doctorului, iar trupul îi rămâne inert, fizicește vorbind, mort. Cherbonneau, ins în vârstă, se decide să-și schimbe așa zicând pielea, mutându-și propriul suflet în trupul tânărului.*

Moarta îndrăgostită amintește frapant de aventurile lui Alfons van Worden printre demonițe. Spre deosebire de eroul lui Potocki, personajul lui Gautier dă întâmplărilor bizare – mai mult imagine, ca sub stare de vis – o interpretare univocă, ezitarea e vremelnică și nesemnificativă. Absența ezitării, de la un anumit moment al povestirii, se explică prin calitatea taumaturgică a relației amoroase a personajului. Tensiunea psihică îl obligă să creadă în posibilitatea de a face să apară ceea ce numește. Firește, insul e în totală inocență, dar lucrul cel mai curios e că absența ezitării pare să fie, de fapt, provocată de ezitarea însăși, teribil de accentuată și obsedantă în prima parte a povestirii.

Influența, sau, poate mai corect, similitudinea de situație cu Manuscrisul de la Saiagosa e vizibilă în Ibricul de cafea. Un tânăr trăiește o aventură extraordinară, noaptea, în camera pe care un prieten unde se află în vizită i-o destinase pentru odihnă. Pe pereți, câteva tablouri de familie cu scene dintr-o „soirée de epocă. Rând pe rând, figurile ies din tablouri, iar tânărul se prinde într-un dans pasionat cu domnișoara pictată. Impresia de realitate îl absoarbe, iar ezitarea îl va cuprinde târziu, după consumarea iluziei, când, dimineața, se trezește pe jos, iar lumea lângă care își amintea*

că petrecuse scena de bal îl privea imobilă din tablou. Nu cazul înșine, tipic pentru viziunile de coșmar, este interesant aici, ci modul în care personajul interpretează întâmplarea. El ezită a posteriori, întâmplările îl depășesc și-i anulează voința, încât ezitarea ulterioară nu mai poate fi înțeleasă ca o modalitate de realizare a fantasticului ci, cel mult, ca o nedumerire a conștientului în fața semnalelor din subconștient, propagate hipnotic, prin somn.

Jettatura, alături de Avatar, o piesă „clasică” a fantasticului, pune în evidență nu doar ezitarea personajului cât, mai cu seamă, consecințele ei. E singura povestire în care ezitarea devine temă în jurul căreia se consumă drama eroului. Bănuieț, la Neapole, de a fi un jettatore, un ins deci care poate influența malign existența semenilor prin simpla privire, Paul d'Aspremont parcurge, cu concursul unor coincidențe tulburătoare, drumul tragic de la ezitare la sinucidere, care este, în cazul lui, o soluție singura de abolire a ezitării insuportabile. Mai puțin impersonală decât celelalte, povestirea aceasta impresionează prin dramatism, este, dacă vreți, ipostaza dramatică a fantasticului.

În fine, Onufrius, a cincea povestire, nu ține de ceea ce înțelegeam până aici prin literatură fantastică, deși peripețiile personajului, fiind cel puțin la fel de bizare precum ale eroilor din povestirile anterioare, ar putea sugera sau justifica apartenența la gen. Dar bizareria e doar o condiție necesară, nu și suficientă, a fantasticului. În cazul lui Onufrius chestiunea ezitării nu se pune; tânărul pictor e un bolnav psihic într-o fază acută, iar anecdota epică nu face altceva decât să ilustreze drumul bolii, încât bizareria situațiilor trebuie privită ca o emanație a patologicului.

Dacă proza fantastică nu e o descoperire a romantismului și cu atât mai puțin o dominantă a lui, din acest punct privesc povestirile lui Gautier nefiind determinate de programul literar al scriitorului, în schimb stilul povestirilor, scriitura lor, se conformează până la evidență poeticii parnasiene. Pondere cea mai mare în economia prozelor o au descrierile, făcute cu meticulozitate de artizan, cu o insistență constantă asupra detaliilor de orice natură: vestimentare, de cadru natural, de arhitectură. Prezența „artistului” e autorizată iar, uneori, obositoare și dezepicizantă. Relevantă pentru scriitura impersonală și amănunțit vizuală a poeticii parnasiene, proza fantastică a lui Théophile Gautier este, din alt unghi de vedere, un exemplu pentru constituția interioară, așa de specifică, a fantasticului literar* altfel zis, o proză fantastică exemplară. Dar nota

particulară a prozelor lui Gautier în contextul literaturii fantastice europene nu vine nici din temele practicate, comune acestora multora dintre romantici – nici din amănuntele epicului propriu-zis, ale întâmplărilor narate, detectabile și acestea în proza fantastică de la Apuleius la Potocki, Hoffmann, Nerval. Poate să pară bizar, dar Gautier nu prețuiește „povestea” „”, „anecdota „”, nu e sedus de aventura imaginației*, evenimentul fantastic are la el o funcțiune pretextuală, e necesar în măsura în care facilitează artistului desfășurarea întregii sale palete. Gautier povestește întâmplări abia după ce epuizează descrierea, de o minuțiozitate pedantă și insistentă, a subiecților și obiectelor angajate în întâmplări. El compune tablouri, cel mai adesea static: portrete, naturi moarte, peisaje tenebroase, aglomerări obiectuale, pe care le pune apoi în mișcare prin narațiune, legând imagine de imagine, tablou de tablou, după canoanele literaturii și introducându-le într-un șir de întâmplări extraordinare, care nu fac decât să pună într-o lumină mai înaltă compozițiile plastice. Pentru a se arăta în toată măreția, un tablou trebuie privit dintr-un anume unghi, în funcție de căderea luminii, de ambianță, de condiția psihică a privitorului. Unghiul optim de vizionare a picturii îl realizează Gautier prin narațiune. Narațiunea e modul său de a impresiona vizual, iar fantasticul întâmplărilor narate un auxiliar prețios întru obținerea „plăcerii” „” în fața detailatelor sale portrete.

Pentru că, parnasianul Gautier consimte la călătoria romantică prin fantastic, păstrându-și spre deosebire de romantici atitudinea impersonală. Discipolul lui Victor Hugo l-a prevestit pe Baudelaire dar, cum observase Lanson, cu el începe literatura impersonală.

LAURENȚIU ULICI

Avatar

i

Cine ar fi putut înțelege boala care-l ruina încetul cu încetul pe Octave de Saville? Nu stătea în pat și-și ducea viața lui obișnuită; nu se plângea de nimic și totuși se topea văzând cu ochii, întrebat de medicii pe care grija ce i-o purtau părinții și prietenii îl obliga să-i consulte, nu se plângea de nicio durere precisă și știința nu descoperea la el niciun simptom alarmant: plămânii scoteau sunetul unei răsuflări obișnuite și de-abia dacă urechea, lipită în dreptul inimii, surprindea o bătaie prea lentă sau prea rapidă; nu tușea, nu avea febră, dar viața îl părăsea și se scurgea printr-una din fisurile invizibile care abundă în organismul omenesc, după spusele lui Terențiu.

Câteodată o sincopă ciudată îl făcea să pălească și să înghețe ca marmura. Timp de un minut sau două ai fi crezut că a murit; apoi balansierul oprit de un deget misterios, nemaifiind reținut, își relua mișcarea și Octave părea că se deșteaptă dintr-un vis. Fusesse trimis la băi; dar nimfele termale se arătară neputincioase. O călătorie la Neapole nu dădu rezultate mai bune. Soarele atât de lăudat i se păruse negru ca acela din gravurile lui Albert Dürer; liliacul, pe a cărui aripă e scris cuvântul *melancolie*, biciuia acel albastru strălucitor cu membranele lui prăfuite și zbura între lumină și el; simțise că îngheață pe malul Mergellinei, unde plebea aproape dezbrăcată se coace și se prăjește la soare.

Se întorsese așadar în micul lui apartament din strada Saint-Lazare și-și reluate în aparență vechile obiceiuri.

Apartamentul era mobilat cu întreg confortul pe care-l poate îngădui o garsonieră. Dar cum un interior ia cu timpul îmbrățișarea și poate modul de a gândi al celui ce-l locuiește, locuința lui Octave se întristase încetul cu încetul; damascul perdelelor se ofilise și lăsa să pătrundă o lumină cenușie. Buchetele mari de bujori se îngălbeniseră pe fondul covorului, care nu mai era chiar alb; ramele aurii ale celor câteva acuarele și schițe celebre ajunseseră roșii sub praful necruțător; la capătul puterilor, focul se stingea și fumega acoperit de cenușă. Vechea pendulă Boule incrustată cu aramă și cu baga verde nu se mai auzea ticăind și bătaia orelor plictisite vorbea încet ca în camera unui bolnav; ușile se închideau tăcute și pașii puținilor vizitatori erau înăbușiți de mochetă; râsul se oprea de la sine când pătrundea în aceste camere neprimitoare, reci și întunecoase, în care totuși nu lipsea nimic din luxul modern. Jean, valetul lui Octave, se strecura ca o umbră, cu pământul sub braț, cu o tavă în mână, căci, influențat fără să-și dea seama de melancolia locuinței, ajunseseră să nu mai fie vorbăreț. Pe ziduri erau agățate în chip de trofee mănuși de box, măști și florete; dar era ușor să-ți dai seama că nu mai umblase nimeni la ele de multă vreme; cărți luate și aruncate neglijent zăceau pe toate mobilele ca și cum Octave ar fi vrut, cu această lectură mașinală, să adoarmă o idee fixă. O scrisoare începută pe o hârtie care se îngălbenise părea că așteaptă de luni de zile să fie terminată și stătea la vedere, ca un reproș tăcut, în mijlocul biroului. Deși locuit, apartamentul părea pustiu. Nu avea viață și când intrai te izbea în față același suflu de aer rece care te întâmpină când deschizi un mormânt.

În această locuință lugubră în care niciodată o femeie nu-și arăta vârful pantofului, Octave se simțea mai bine ca oriunde: liniștea, tristețea,

părăsirea îi erau pe plac; tumultul vesel al vieții îl speria, deși făcea uneori eforturi casă ia parte la el; dar se întorcea încă și mai întunecat de la mascaradele, petrecerile sau supeurile la care îl luau prietenii; de aceea nici nu mai lupta împotriva acestei dureri misterioase și lăsa să i se scurgă zilele cu indiferența unui om care nu așteaptă nimic de la ziua de mâine. Nu făcea niciun proiect pentru că nu credea în viitor, îi trimisese lui Dumnezeu, în mod tacit, demisia de la viață și aștepta să fie primită. Totuși, dacă vă închipuiți un chip slăbit și brăzdat, un obraz pământiu, membre extenuate, o mare răvășire exterioară, vă înșelați; de-abia dacă zăreai niște umbre dureroase sub pleoape, niște nuanțe portocalii în jurul orbitelor, pielea puțin subțiată la tâmpile și brăzdată de vine albastrii. Doar scânteia sufletului nu-i lucea în ochii din care zburaseră voința, speranța și dorința. Această privire moartă pe o față tânără forma un contrast ciudat și făcea o impresie mai penibilă decât masca suptă cu ochii aprinși de febră a bolii obișnuite.

Octave fusese, înainte de a tânji în felul acesta, ceea ce se cheamă un băiat frumos; și încă mai era: părul des și negru, cu bucle bogate, se așeza, mătăsos și lucios, pe ambele tâmpile; în ochii prelungi, catifelati, de un albastru ca noaptea, împodobiți cu gene întoarse, se aprindea uneori o scânteie umedă; când stăteau liniștiți și când nu-i înflăcăra nicio pasiune, se deosebeau prin tihna senină pe care o au ochii orientalilor, când, la ușa unei cafenele din Smirna sau Constantinopol, se cufundă în liniștea aceea deplină după ce și-au fumat narghileaua. Nu avusese niciodată fața îmbujorată și semăna mai curând cu meridionalii: tenul de un alb-măsliniu nu era pus în valoare decât sub lumină; avea mâini fine și delicate, picioare subțiri și arcuite. Se îmbrăca bine, fără s-o ia înaintea modei sau să rămână în urmă și știa minunat să-și pună în valoare calitățile cu care îl hărăzise natura. Deși nu avea nicio pretenție de *dandy* sau *d'O gentelman rider*^[6], dacă s-ar fi prezentat la Jockey-Club, n-ar fi fost refuzat.

Cum se făcea că, deși tânăr, frumos, bogat, cu atâtea motive de a fi fericit, Octave se măcina în mod atât de jalnic? Veți spune că era blazat, că romanele după moda zilei îi stricaseră mintea cu ideile lor nesănătoase, că nu credea în nimic, că din tinerețea și averea lui risipite în orgii nebunești nu-i mai rămâneau decât datorii; toate aceste presupuneri nu sunt adevărate. Cum nu gustase decât foarte puține plăceri, Octave nu putea fi dezgustat; nu era nici atins de spleen, nici romanțios, nici libertin, nici desfrânat, își petrecuse viața până atunci studiind și distrându-se, ca toți tinerii; se așeza dimineața la cursurile Sorbonei și seara era nelipsit de pe scările Operei,

spre a vedea cum se scurge cascada toaletelor. Nu se știa să aibă nici vreo feteșcană neîndurătoare, nici vreo ducesă, și-și cheltuia venitul fără ca fanteziile să-i atace capitalul, ceea ce-i atrăgea stima notarului; era deci o persoană ponderată, incapabil să se arunce în ghețarul lui Manfred sau să aprindă para lui Escousse. Cât despre cauza stării ciudate în care se afla, știința Facultății era neputincioasă în fața ei, nici nu îndrăznim s-o mărturisim, într-atât lucrul e de necrezut la Paris, în secolul al nouăsprezecelea, și lăsăm în seama eroului să ne-o povestească singur.

Cum medicii obișnuiți nu se pricepeau la această boală curioasă, căci sufletul nu a fost încă disecat în amfiteatrele de anatomie, familia a apelat în ultimă instanță la un medic ciudat care se întorsese din Indii după o lungă ședere și despre care se spunea că face adevărate minuni cu tratamentele lui.

Octave, presimțind o perspicacitate superioară, în stare să-i descifreze taina, părea să se teamă de vizita doctorului și doar după insistențele repetate ale mamei sale a acceptat să-l primească pe domnul Balthazar Cherbonneau.

Când intră doctorul, Octave stătea întins pe un divan: o pernă îi susținea capul, o alta îi sprijinea umărul, o a treia îi acoperea picioarele; o gandura îl înfășură în cutele ei suple și moi; citea, sau mai bine zis ținea în mână o carte, căci ochii fără privire i se opriseră pe o pagină. Era palid la față dar, după cum am spus, nu prezenta nicio schimbare prea vizibilă. La prima privire n-ai fi spus că acest tânăr bolnav e în primejdie: pe măsuță se aflau țiğări în loc de fiole, aparate, siropuri, infuzii și alte articole din farmacopeea obișnuită în asemenea cazuri. Trăsăturile pure, deși puțin obosite, nu pierduseră aproape nimic din farmecul lor și de n-ar fi fost profunda atonie și incurabila disperare ce i se citeau în ochi, Octave ar fi părut un om sănătos.

Oricât de indiferent ar fi fost Octave, aspectul bizar al doctorului îl izbi. Domnul Balthazar Cherbonneau părea o figură scăpată dintr-o povestire fantastică a lui Hoffmann și care se plimba prin lume, uimind oamenii cu fața lui ștearsă, înghițită parcă de o țeastă enormă și care părea și mai mare încă datorită cheliei. Această țeastă cheală, netedă ca fildeșul, își păstrase culoarea albicioasă, în timp ce fața, expusă razelor soarelui, se acoperise, prin suprapunerea straturilor de bronz, cu o culoare asemănătoare trunchiului unui stejar bătrân sau unui portret afumat. Părțile plate, cavitațile și proeminențele oaselor erau atât de puternic accentuate încât puțină carne care le acoperea, încrețită în mii de zbârcituri, semăna cu o

piele udă aplicată pe un cap de mort. Puținul păr cenușiu care rățăcea încă pe occiput forma trei meșe firave – două deasupra urechilor și a treia pornind de la ceafă și oprindu-se în dreptul frunții – făcându-te să regreți antica perucă cu ciocane sau smocul modern de pir și încununau în mod grotesc această fizionomie de burlac. Dar ceea ce reținea în mod stăruiitor atenția la doctor erau ochii; în mijlocul figurii tăbăcite de vârstă, calcinată de ceruri incandescente, uzată de studiu, în care istovirea datorată științei sau vieții se înscriseră în brazde adânci, în labe de gâscă radiale, în cute mai îndesate decât foile unei cărți, străluceau două pupile bleu-turcoaz de o limpezime, de o prospețime, de o tinerețe de neconceput. Aceste stele albastre străluceau în fundul unor orbite întunecate și a unor membrane concentrice ale căror cercuri ruginii aminteau vag de penele așezate în formă de aureolă în jurul pupilei nictalope a bufnițelor. Ai fi zis că, printr-o vrăjitorie învățată de la brahmani și de la pândiți, doctorul furase niște ochi de copil și că și-i instalase în chipul lui de cadavru. La moșneag, privirea avea douăzeci de ani, la omul tânăr, șaizeci.

Îmbrăcămintea era cea obișnuită a unui medic: frac și pantaloni de postav negru, vestă de mătase de aceeași culoare și, pe cămașă, un diamant mare – darul vreunui rajah sau nabab. Dar hainele fluturau ca și cum ar fi fost agățate de un umerăș și desenau cute perpendiculare pe care femurul și tibialul le frângeau în unghiuri ascuțite atunci când se așeza. Această slăbiciune fenomenală nu putea fi produsă doar de soarele mistuitor al Indiei. Probabil că Balthazar Charbonneau se supusese, în scopul unei inițieri, posturilor lungi ale fachirilor și stătuse pe piele de gazdă alături de ioghini, între patru vase incandescente; dar această pierdere de substanță nu acuza nicio slăbire a puterilor. Ligamente solide și întinse pe mâini, asemenea coardelor pe coada viorii, legau între ele oscioarele uscate ale falangelor și le puneau în mișcare fără să scârțâie prea tare.

Doctorul se așeză pe scaunul pe care Octave i-l arăta cu mina, lângă divan; coatele parcă erau un metru pe care-l îndoi și avea mișcări ce arătau obișnuința inveterată de-a sta ghemuit pe rogojini. Astfel așezat, domnul Charbonneau stătea cu spatele la lumină, care-l izbea în plină față pe bolnavul lui, poziție favorabilă examinării și pe care și-o iau de preferință observatorii, mai curioși să vadă decât să fie văzuți. Deși figura doctorului era scăldată în umbră și partea de sus a capului, lucioasă și rotunjită ca un ou uriaș de struț, era singură luminată de o rază fugară, Octave deosebea scânteierea ciudatelor pupile albastre care păreau înzestrate cu o pâlpâire

proprie, cum sunt corpurile fosforescente: din ele țâșnea o rază ascuțită și luminoasă pe care tânărul bolnav o primea în plin piept cu acele pișcături și senzația de căldură pe care o dau vomitivele.

— Așadar, domnule, spuse doctorul după un moment de tăcere în care păru că rezumă indiciile recunoscute în rapida lui inspecție, văd că nu este vorba la dumneavoastră de un caz patologic vulgar; nu aveți niciuna din acele boli catalogate, cu simptome bine cunoscute, pe care doctorul le vindecă sau le agravează; și după ce voi fi vorbit cu dumneavoastră câteva minute, n-am să vă cer hârtie ca să reproduc o formulă banală a codexului, în josul căreia să-mi pun o semnătură hieroglifică, pe care valetul dumneavoastră s-o ducă la farmacistul din colț.

Octave surâse palid, ca și cum ar fi vrut să-i mulțumească domnului Cherbonneau că-l scutește de medicamente inutile și plictisitoare.

— Dar, continuă doctorul, nu vă grăbiți să vă bucurați că nu aveți nici inima hipertrofiată, nici tubercule la plămâni, nici măduva spinării slăbită, nici lichid la creier, nici febră tifoidă sau nervoasă; asta nu înseamnă că sunteți sănătos. Dați-mi mâna.

Crezând că domnul Cherbonneau îi va lua pulsul și așteptându-se să-l vadă că scoate un ceas cu secundar, Octave își suflecă mâneca de la gandura, își descoperi încheietura mâinii și i-o întinse automat doctorului. Fără să caute cu degetul mare pulsația rapidă sau înceată care arată că ceasornicul vieții s-a stricat la om, domnul Cherbonneau luă în mâna lui negricioasă, ale cărei degete scheletice semănau cu ghearele unui crab, mâna subțirică, vânoasă și umedă a tânărului; o palpă, o frământă, o malaxă oarecum, parcă ar fi vrut să se pună în comunicație magnetică cu subiectul. Octave, deși era sceptic în ce privește medicina, nu putea să alunge o anumită emoție anxioasă, căci i se părea că doctorul îi sustrage sufletul prin această apăsare și că sângele îi dispare cu totul din obraji.

— Dragă domnule Octave, spuse doctorul dând drumul mâinii tânărului, situația dumneavoastră e mai gravă decât vă închipuiți și știința, cel puțin așa cum o practică vechea rutină europeană, este neputincioasă. Vă lipsește voința de a trăi și sufletul dumneavoastră se desprinde pe nesimțite de trup; nu e vorba în cazul dumneavoastră nici de ipohondrie, nici de lipemanie, nici de tendință melancolică spre sinucidere. Nu! — caz rar și curios, ați putea, dacă nu v-aș împiedica eu, să muriți fără nicio leziune internă sau externă apreciabilă. Era și timpul să mă chemați, căci spiritul nu se mai ține de trup decât printr-un fir, dar o să-i facem noi un nod solid.

Și doctorul își frecă bucuros mâinile surâzând scâlciat, ceea ce pricinui un reflux de riduri în miile de cute ale obrazului.

— Domnule Cherbonneau, nu știu dacă mă veți vindeca și, la urma urmelor, nici nu râvnesc la asta, dar trebuie să mărturisesc că ați pătruns dintr-o dată cauza stării misterioase în care mă aflu. Mi se pare că trupul meu a devenit permeabil și eul se strecoară prin el ca apa prin găurile unui ciur. Simt că mă topesc în marele tot și îmi vine greu să mă deosebesc de mediul în care mă cufund. Îndeplinesc pe cât se poate pantomima obișnuită a vieții ca să nu-mi necăjesc părinții și prietenii, dar mi se pare atât de departe de mine, încât sunt momente când am impresia că am ieșit din sfera umană: mă duc încoace și încolo împins de motive care mă determinau altădată și al căror impuls mecanic mai durează, dar fără să particip la ceea ce fac. Mă așez la masă la orele obișnuite și par că mănânc și beau, deși felurile cele mai picante și băuturile cele mai tari nu au niciun gust pentru mine; lumina soarelui mi se pare palidă ca aceea a lunii, iar luminările au flăcări negre. Mi-e frig în cele mai călduroase zile ale verii; uneori simt în mine o mare tăcere ca și cum inima nu mi-ar mai bate și mecanismele interioare s-ar fi oprit dintr-o cauză necunoscută. Moartea nu trebuie să se deosebească de această stare, dacă cei duși dintre noi ar putea-o înregistra.

— Aveți, spuse doctorul, o imposibilitate cronică de a trăi, boală ce ține întru totul de spirit și mai frecventă decât s-ar crede. Gândirea este o forță care poate ucide ca și acidul prusic, ca scânteia de la butelia de Leyda, deși urma ravagiilor ei nu este perceptibilă cu slabele mijloace ale analizei de care dispune știința vulgară. Ce necaz și-a înfipt ciocul coroiat în ficatul dumneavoastră? Din înaltul cărei ambiții secrete ați căzut frânt și zdrobit? Ce disperare amară rumegați în nemișcare? Vă frământă setea de putere? Ați renunțat de bună voie la un țel așezat mai presus de puterea omului? Sunteți foarte tânăr pentru așa ceva. V-a înșelat vreo femeie?

— Nu, doctore, răspunse Octave, nici măcar n-am avut această fericire.

— Și totuși, reluă domnul Balthazar Cherbonneau, citesc în ochii dumneavoastră abătuți, în atitudinea descurajată a corpului, în timbrul surd al vocii titlul unei piese a lui Shakespeare, tot atât de clar ca și cum ar fi scris în litere de aur pe dosul unei cărți legate în piele.

— Și care este această piesă pe care o traduc fără să știu? spuse Octave, a cărui curiozitate se trezea fără voia lui.

— *Love's labours lost*, continuă doctorul cu un accent curat, care trăda o ședere îndelungată în posesiunile engleze ale Indiei.

— Asta vrea să însemne, dacă nu mă înșel, *Zadarnicele chinuri ale dragostei*.

— Întocmai.

Octave nu răspunse; se îmbujoră puțin și, ca să nu pară încurcat, începu să se joace cu bumbii de la cordon: doctorul își îndoise un picior peste altul, ceea ce dădea impresia de oseminte încrucișate pe un mormânt, și își ținea piciorul cu mâna, după moda orientală. Ochii săi albaștri se înfipseseră întrebători în ochii lui Octave, privirea îi era imperioasă și blândă totodată.

— Haide, zise domnul Balthazar Cherbouneau, nu-mi ascundeți nimic, eu sunt doctor de suflete, dumneavoastră sunteți bolnavul meu și vă cer, ca preotul catolic unui credincios, să-mi faceți o mărturisire completă, pentru care nu e nevoie să stați în genunchi.

— Ce folos? Presupunând că ați ghicit adevărul, dacă vă povestesc suferințele mele, tot nu le pot ușura. Nu-i vorba de o durere care să se stingă de îndată ce-ar fi împărtășită și nicio putere omenească, chiar și a dumneavoastră, nu mă poate tămădui.

— Poate, spuse doctorul afundându-se mai tare în fotoliu, ca cineva care se pregătește să asculte o confidență mai lungă.

— Nu vreau să mă învinuiți de o încăpățănare copilărească și tăcând să vă dau puțința de-a vă spăla pe mâini de moartea mea: așadar, pentru că țineți, am să vă spun povestea mea; ați ghicit în mare, dar n-am să vă cruț nici de amănunte. Nu vă așteptați la nimic ciudat sau romanțios.

Este o întâmplare foarte simplă, foarte comună, foarte des întâlnită; dar, după cum spune un cântec de Heinrich Heine, ea pare întotdeauna nouă celui care o trăiește și îi frânge sufletul. La drept vorbind, mi-e rușine să spun un lucru atât de banal unui om care a trăit în țările cele mai fabuloase și cele mai himerice.

— Nu vă fie teamă; doar lucrurile obișnuite mi se mai par extraordinare, spuse doctorul surâzând.

— Ei bine, doctore, mă prăpădesc de dragoste.

II

Mă aflu la Florența, la sfârșitul verii lui 184... anotimpul cel mai frumos în acest oraș. Aveam timp, bani, scrisori frumoase de recomandare și pe atunci eram un tânăr bine dispus, neurmărind altceva decât să mă distrez. M-am instalat pe Arno, am închiriat o caleașcă și gustam din dulcea viață florentină care are atâta farmec pentru un străin. Dimineața mă duceam să vizitez câte o biserică, un palat sau vreo galerie, încetișor, fără să

mă grăbesc, nevrând să capăt acea indigestie de capodopere care, în Italia, îmi face pe turiștii prea grăbiți să li se aplece de artă; mă uitam ba la porțile de bronz ale Baptisteriului, ba la Perseu al lui Benvenuto, de sub loggia dei Lanzi, la portretul Fornarinei de la Uffizi sau la Venus de Canova la palatul Pitti, dar niciodată la mai mult de un obiect în același timp. Apoi luam, la cafeneaua Doney, un café frappé și fumam câteva țigări, parcurgeam ziarele și, cu o floare la butonieră, primită de voie, de nevoie de la acele frumoase florărese cu pălării de paie care stau în fața cafenelei, mă întorceam să-mi fac siesta; la ora trei, caleașca venea să mă ia spre a mă duce la Cascini. Cascini este la Florența ceea ce este Bois de Boulogne la Paris, cu diferența că toată lumea se cunoaște și că locul de întretăiere al aleilor formează un salon în aer liber, în care fotoliile sunt înlocuite de trăsuri, oprite și așezate în semicerc. Femeile, foarte elegante, pe jumătate răsturnate pe perne, primesc vizitele amantilor și curtezanilor, ale unor *dandy* și atașați de legăție care stau în picioare, cu pălăria în mână, pe treapta trăsuri. Dar știți acest lucru la fel de bine ca și mine. Acolo se fac proiecte pentru seară, se dau întâlniri, se dau răspunsuri, se acceptă invitații; e ca o Bursă a plăcerii care are loc de la ora trei la cinci, la umbra unor copaci frumoși, sub cerul cel mai blând din lume. Este obligatoriu pentru orice persoană cu o oarecare situație să-și facă în fiecare zi apariția la Cascini. Nici nu-mi trecea prin gând să lipsesc, și seara, după ce luam masa, mă duceam în câte un salon sau la Pergola, dacă merita cântăreața.

Am petrecut astfel una din cele mai frumoase luni ale vieții mele; dar această fericire nu e ia sortită să dăinuiască. O caleașcă minunată își făcu într-o zi apariția la Cascini. Acest superb produs al carosierilor vienezi, capodoperă a lui Laurenzi, cu Iacul strălucitor ca oglinda, împodobit cu un blazon aproape regal, era tras de cea mai frumoasă pereche de cai ce s-a ivit vreodată la Hyde-Park, sau Saint-James, sau la Drawingroom-ul reginei Victoria și condusă în cel mai pur stil Daumont de către un jocheu foarte tânăr cu pantaloni de piele albă și cazacă verde; alămurile de la hățuri, lemnul roților, clanțele portierelor străluceau ca aurul și aruncau fulgere către soare; toate privirile urmăreau acest splendid echipaj care, după ce a descris pe nisip o curbă tot atât de perfectă ca și cum ar fi fost desenată cu compasul, se duse să se așeze în rând cu celelalte trăsuri. Caleașca nu era goală, cum bine vă închipuiți; dar în mișcarea ei rapidă nu puturăm deosebi decât un vârf de ghetuță întins pe pernița din față, cuta adâncă a unui șal, și discul unei umbrele cu ciucuri de mătase albă. Umbrela se închise și apără

strălucitoare o femeie de o frumusețe neasemuită. Eram călare și am putut să mă apropiu destul ca să nu pierd niciun detaliu din această capodoperă umană. Străina purta o rochie de un verde ca apa, cu fir de argint, ce-ar fi făcut să pară neagră ca o cârțiță orice femeie fără un ten ireproșabil – o insolență de blondă sigură de sine. Un *crêpe de Chine* mare, alb, bătut cu broderie în culoare, o înfășură ca o draperie suplă și încrețită în cute mici, ca o tunică de Fidias. Figura era aureolată de o pălărie din paiul cel mai fin de Florența, împodobită cu nu-mă-uita și plante acvatice delicate cu frunze subțiri de un verde-albăstrui; drept orice bijuterie, o șopârlă de aur înstelată de turcoaze încercuia brațul care ținea mânerul de fildeș al umbrelei.

Iertați-mi, dragă doctore, această descriere de jurnal de modă făcută de un îndrăgostit pentru care aceste mici amintiri au o importanță enormă. Șuvițe groase blonde și ondulate, ale căror inele formau ca valuri de lumină, coborau în falduri bogate de ambele părți ale frunții mai albe și mai pure decât o zăpadă imaculată căzută noaptea pe cel mai înalt pisc al Alpilor; gene lungi și subțiri ca acele fire de aur pe care miniaturistii din evul mediu le așază în raze în jurul capetelor de înger umbreau ușor pupilele de un albastru-verzui, asemănător cu lucirile pe care le reflectă ghețarii la anumite efecte de soare; gura ei, desenată divin, prezenta anumite tonuri purpurii care spală cutele scoicilor lui Venus, iar obrajii semănau cu niște timizi trandafiri albi ce-ar roși de mărturisirea unei privighetori sau de sărutul unui fluture; niciun penel uman n-ar putea să redea acest ten de o suavitate, de o prospețime și de o transparență imateriale, ale cărui culori nu par a se datora sângelui vulgar ce colorează fibrele noastre; primele tonuri roșii ale răsăritului pe culmile unor Sierra Nevada, tonul de culoarea cărnii al anumitor camelii albe, către rădăcina petalelor, marmura de Păros întrevăzută printr-un voal de mătase roz pot singure să redea pe departe culoarea. Ceea ce se zărea din 1 gâtul ei între panglicile pălăriei și partea de sus 1 a șalului strălucea de-o albeață irizată în jurul conturilor, în vagi reflexe de opal. Acest cap strălucitor nu izbea prin trăsăturile lui, ci prin colorit, ca frumoasele portrete ale școlii venețiene, deși trăsăturile erau atât de pure și de delicate, încât aduceau cu profilele antice decupate în agată sau camee.

Așa cum Romeo o uită pe Rozalinda când o vede pe Julieta, la apariția acestei frumuseți supreme am uitat iubirile mele trecute. Paginile inimii redeveniră albe: orice nume, orice amintire dispărură. Nu înțelegeam cum putusem să mă j las atras de aceste legături vulgare pe care puțini J tineri le

evită și mi le reproșam ca infidelități vinovate. O viață nouă începu pentru mine din clipa acestei întâlniri fatale.

Caleașca părăsi Cascini și reluă drumul spre oraș, ducând cu sine viziunea orbitoare; mi-am priponit calul lângă cel al unui tânăr rus foarte j amabil, mare curtezan al localităților balneare, j plimbat în toate saloanele cosmopolite ale Europei și care cunoștea bine persoanele din înalta societate iubitoare de călătorii; am adus vorba despre străină și am aflat că era contesa Prascovia! Labinska, o lituaniană dintr-o familie ilustră și foarte bogată, al cărei soț lupta de doi ani în războiul din Caucaz.

Inutil să vă spun câtă diplomatie am pus în mișcare ca să fiu primit la contesă, pe care absența contelui o făcea să fie foarte rezervată în privința prezentărilor; în sfârșit, am fost primit; două prințese văduve și patru baroane străvechi răspundeau de mine cu antica lor virtute.

Contesa Labinska închiriasse o vilă splendidă care aparținuse odinioară familiei Salvați, la o jumătate leghe de Florența, și în câteva zile, știuse să instaleze tot confortul modern în reședința străveche, fără să-i tulbure cu nimic frumusețea severă și eleganța serioasă. Uși mari cu blazoane se îmbinau în mod fericit cu arcade ogivale; fotoliile și mobila de formă veche se armonizau cu zidurile acoperite cu lemnărie de culoare închisă sau cu fresce în tonuri slabe și trecute, ca ale unor vechi tapițerii; nicio culoare prea nouă, niciun metal prea strălucitor nu irita privirea, încât prezentul nu distona în mijlocul trecutului. Contesa avea un aer atât de natural de castelană, încât vechiul palat părea construit anume pentru ea.

Dacă fusesem sedus de strălucitoarea frumusețe a contesei, am fost încă și mai mult subjugat, după câteva vizite, de spiritul ei atât de ales, atât de fin, atât de cuprinzător; când vorbea de un subiect interesant, sufletul i se ridica la suprafața pielii, ca să spun așa, și devenea vizibil. Albeața ei se lumina ca alabastrul unei lămpi, de o rază interioară; în ten apăreau străluciri fosforescente, acele pâlpâiri luminoase despre care vorbește Dante când pictează splendorile paradisului; ai fi zis că e un înger care se desprinde luminos din soare. Am rămas uluit, extaziat și mut. Scufundat în contemplarea frumuseții ei, răpit de sunetul vocii cerești care transforma orice limbă într-o muzică inefabilă, atunci când trebuia cu orice preț să răspund bolboroseam câteva cuvinte incoerente care îi dădeau probabil o tristă idee despre inteligența mea, uneori chiar un surâs imperceptibil, de o ironie amicală, trecea ca o pâlpâire roz pe buzele ei fermecătoare la unele

fraze care dovedeau, din partea mea, o tulburare profundă sau o prostie incurabilă.

Nu-i spuseseam încă nimic despre dragostea mea; mă aflam în fața ei fără niciun gând, fără putere, fără curaj; inima îmi bătea ca și cum ar fi vrut să-mi iasă din piept și să se arunce pe genunchii stăpânei inimii mele. De zeci de ori hotărâsem să mă declar, dar o timiditate nestăpânită mă oprea; cea mai mică răceală sau rezervă din partea contesei mă arunca în chinurile morții, asemănătoare cu cele ale condamnatului care, cu capul pe butuc, așteaptă ca fulgerul securii să-i rezeze gâtul. Mi se puneau noduri în gât, sudori înghețate mă treceau prin tot corpul. Roșeam, păleam și plecam fără să-i fi spus nimic, găsimd cu greu ușa și clătinându-mă ca un om beat pe trepte.

Când ajungeam afară, îmi veneam în fire și aruncam în vânt ditirambii cei mai înflăcărați. Adresam idolului absent mii de declarații de o elocvență irezistibilă. Mă luam la întrecere în aceste apostrofe mute cu marii poeți ai dragostei. Cântarea Cântărilor a lui Solomon, cu amestecul-i parfum oriental și lirismul ei halucinant, sonetele lui Petrarca cu subtilitățile lor platonice și delicatețile eterate, Intermezzo-ul lui Heinrich Heine cu sensibilitatea lui nervoasă și delirantă nici nu pot sta alături de efuziunile neconținute ale sufletului meu în care mi se istovea viața. După fiecare monolog, mi se părea că, învinsă, contesa trebuia să coboare din cer pe inima mea și, de mai multe ori, mi-am încrucișat mâinile pe piept crezând că o strâng în brațe.

Eram atât de posedat încât petreceam ore întregi murmurând, în chip de rugăciuni de dragoste, aceste două cuvinte: Prascovia Labinska – și găsimd, un farmec inexprimabil în aceste două nume, când înșirate încet ca niște perle, când spuse cu volubilitatea aprinsă a credinciosului pe care îl exaltă însăși rugăciunea lui. Alteori, scriam numele adorat pe cele mai frumoase foi veline, cu rafinamentele caligrafice ale manuscriselor medievale, reliefări cu aur, flori de azur, crenguțe de cuarț roșu. Petreceam în această ocupație de o minuțiozitate pasionată și o perfecție puerilă lungile ore care despărțeau vizitele mele la contesă. Nu puteam nici să citesc, nici să fac orice altceva. Nimic nu mă interesa în afară de Prascovia, și nici nu deschideam scrisorile pe care le primeam din Franța. În mai multe rânduri, m-am străduit să ies din starea asta; am încercat să-mi amintesc mijloacele de seducție practicate de către tineri, stratagemele pe care le folosesc Valmont[Z]-ii din cafenelele pariziene și Don Juan-ii de la Jockey-Club; dar când să le pun în aplicare, nu mai aveam curaj și regretam că nu am, ca

Julien Sorel al lui Stendhal, modele de scrisori de dragoste din ce în ce mai înflăcărate, ca să le trimit contesei. Mă mulțumeam să iubesc, dăruindu-mă cu totul, fără să cer nimic în schimb, fără vreo speranță, nici chiar îndepărtată, căci visele mele cele mai îndrăznețe deabia îndrăzneau să atingă cu buzele vârful degetelor trandafirii ale Prascoviei. În secolul al cincisprezecelea, tânărul novice cu fruntea pe treptele altarului, cavalerul îngenuncheat în armura lui țepănă nu puteau să aibă pentru madonă o adorație mai prosternată.

Domnul Balthazar Cherbouneau îl ascultase pe Octave cu o profundă atenție, căci pentru el relatarea tânărului nu era numai o poveste romantică și își spuse, ca pentru el singur, într-una din pauzele naratorului:

— Da, e diagnosticul dragostei-pasiune, o boală curioasă pe care n-am întâlnit-o decât o dată – la Șandernagor – la o tânără paria îndrăgostită de un brahma; a și murit, biata fată, dar era o sălbatică; dumneata, domnule Octave, ești un civilizat și te vom vindeca.

Iar când închise paranteza, făcu semn cu mâna domnului de Saville să continue, și, îndoindu-și piciorul pe coapsă ca piciorul articulat alunei lăcuste, în așa fel încât să-și poată sprijini bărbia pe genunchi, se stabili în această poziție imposibilă pentru oricine altul, dar care părea deosebit de comodă pentru el.

— Nu vreau să vă plictisesc cu amănuntele martirajului meu secret, continuă Octave; mă opresc numai asupra unei scene decisive. Într-o zi, nemaiputând să stăvilesc imperioasa mea dorință de a o vedea pe contesă, am venit mai devreme decât ora obișnuită; era o vreme furtunoasă și apăsătoare. N-am găsit-o pe doamna Labinska în salon. Era așezată sub un portic susținut de coloane zvelte, dând într-o terasă din care se cobora în grădină; își mutase acolo pianul, o canapea și scaune de paie; jardinierele pline cu flori splendide-nicăieri nu sunt atât de proaspete și de mirositoare ca la Florența – erau așezate între coloane și înmiresmau cu parfumul lor rarele adieri de briză care veneau dinspre Apenini. Priveliștea care se desfășura în fața arcadei îți înfățișa boschetele de tisă și merișor din grădina unde se înălțau câțiva chiparoși centenari și care era populată de statui de marmură, personaje mitologice în stilul frământat al lui Baccio Bandinelli sau al lui Ammanato. În fund, deasupra siluetei Florenței, se profila rotund domul Catedralei Santa Maria del Fiore și se ridica clopotnița pătrată de la Palazzo Vecchio.

Contesa era singură, pe jumătate culcată pe canapeaua de paie; niciodată nu mi se păruse atât de frumoasă; corpul ei nonșalant, moleșit de căldură, se scălda ca acela al unei nimfe marine în spuma albă a unui capot de muselină de India, brodat de sus și până jos cu o garnitură de franjuri ca vârful de argint al unui val; o broșă de oțel incrustată cu email negru din Khorassan închidea pe piept rochia ei ușoară ca pânza ce fâlfâie în jurul Victoriei legându-și sandaia. Din mânecile despicate de la cot, ca pistilul cupei unei flori, ieșeau brațele de un ton mai pur decât cel al alabastrului din care statuarii florentini cioplesc copii după statuile antice; o panglică neagră, lată, încinsă în jurul taliei, lăsa capetele să cadă făcând o pată închisă pe tot albul acela. Ceea ce contrastul de culori ar fi putut avea trist era înveselit de un papuc circazian, mic, fără cusătură, din marochin albastru, gofrat cu arabescuri galbene și care se găsea sub ultimul fald al muselinei.

Părul blond al contesei, ale cărui șuvițe buclate ușor, ca și cum ar fi fost umflate de o adiere, îi descoperea fruntea pură și tâmplele transparente, forma ca un nimb în care lumina scânteia cu sclipiri de aur.

Lângă ea, pe un scaun, palpita în vânt o pălărie mare de pai de orez, împodobită de panglici mari, asemenea celei de la rochie și era aruncată o pereche nou-nouță de mănuși de Suedia. Când mă văzu, Prascovia închise cartea pe care o citea – poeziile lui Mickiewicz – și-mi făcu un semn binevoitor din cap; era singură – împrejurare favorabilă și rară. M-am așezat în fața ei pe scaunul pe care mi l-a arătat. Între noi se așază timp de câteva minute una dintre acele tăceri penibile când se prelungesc. Nu găseam la îndemână niciuna din banalitățile conversației, mintea misea încurca, valuri de flăcări mi se urcau de la inimă spre ochi, și dragostea îmi striga: „Nu pierde această ocazie supremă“.

Nu știu ce-aș fi făcut dacă, ghicind cauza tulburării mele, contesa nu s-ar fi ridicat puțin, întinzându-mi mâna ei frumoasă, parcă spre a-mi închide gura.

— Nu-mi spune niciun cuvânt, Octave; mă iubești, știu, simt, te cred; nu sunt supărată pe dumneata, căci dragostea ne cuprinde fără voia noastră. Alte femei mai severe s-ar arăta jignite; eu te plâng, pentru că nu pot să te iubesc și mă întristează faptul că te fac nefericit. Regret că m-ai întâlnit și blestem capriciul care m-a făcut să plec din Veneția și să vin la Florența. Speram la început că răceala mea veșnică te va obosi și te va îndepărta; dar adevărata dragoste, și văd toate semnele ei în ochii dumitale, nu se descurajează de nimic. Blândețea mea să nu dea naștere în sufletul dumitale

nici unei iluzii, nici unei speranțe, și nu lua mila drept o încurajare. Un înger cu scut de diamant, cu spadă înflăcărată, mă apăra de orice seducție, mai bine decât religia, mai bine decât datoria, mai bine decât virtutea; și acest înger este inima mea; îl ador pe contele Labinski. Am fericirea de a fi întâlnit pasiunea în căsătorie.

Un val de lacrimi țâșni de sub pleoapele mele la auzul acestei mărturisiri atât de sincere, atât de loiale și de o pudoare atât de nobilă încât am simțit cum se sfarmă în mine resortul întregii mele vieți.

Prascovia, emoționată, se ridică și, cu o mișcare grațioasă, de milă feminină, îmi șterse ușor ochii cu batista ei fină.

— Haide, nu mai plânge, îmi spuse ea, îți interzic. Încearcă să te gândești la altceva, închipuie-ți că am plecat pentru totdeauna, că am murit, uită-mă. Călătorește, lucrează, fă binele și ia parte activă la viața omenească, consolează-te cu artele sau cu dragostea...

Am făcut un gest de protest.

— Crezi că vei suferi mai puțin dacă vei continua să mă vezi? reluă contesa; vino, am să te primesc întotdeauna. Dumnezeu spune că trebuie să le ierți dușmanilor tăi; de ce i-am trata mai rău pe cei care ne iubesc? Totuși, absența mi se pare un leac mai sigur. Peste doi ani vom putea să ne strângem mâna fără primejdie – pentru dumneata, adăugă ea încercând să surâdă.

A doua zi am părăsit Florența, dar nici studiul, nici călătoriile, nici timpul nu mi-au alinat suferința și simt că am să mor: nu mă opri, doctore!

— Ai revăzut-o pe contesa Prascovia Labinska? spuse doctorul, ai cărui ochi albaștri aveau sclipiri ciudate.

— Nu, răspunse Octave, dar este la Paris. Și-i întinse domnului Balthazar Cherbonneau o carte de vizită gravată cu următoarele cuvinte:

Contesa Prascovia Labinska primește joia.

III

Printre trecătorii destul de rari pe vremea aceea care străbăteau aleea Gabriel din preajma bulevardului Champs-Élysées, pornind de la ambasada turcă până la Elysée Bourbon, preferind vârtejului împrăfoșat și zgomotului elegant al mării șosele izolarea, liniștea și prospețimea calmă a acestui drum cu arbori și grădini pe ambele părți, puțini nu s-ar fi oprit, visători și cu un sentiment de admirație și invidie, în fața unei locuințe poetice și misterioase, în care, lucru rar, bogăția părea a adăposti fericirea.

Cui nu i s-a întâmplat să se oprească din mers la grilajul unui parc, să privească îndelung vila albă printre tufișurile de verdeață și să se îndepărteze cu o piatră pe inimă, ca și cum visul vieții lui ar fi fost ascuns în spatele acestor ziduri? Dimpotrivă, alte locuințe, văzute astfel de afară, inspiră o tristețe indescritibilă; plictiseala, singurătatea, disperarea îngheață fațada cu tonurile lor gri și îngălbenesc coroana pe jumătate dezgolită a pomilor. Statuile sunt spuzite de mușchi, florile se veștejesc, apa din bazinuri se înverzește, buruienile acoperă potecile în ciuda urmelor de sapă; păsările, dacă mai există, nu cântă.

Grădinile de la poalele aleii erau despărțite de aceasta printr-un șanț și se prelungeau în fâșii mai late sau mai înguste până la reședințele aristocratice a căror fațadă răspundea în strada Faubourg Saint-Honoré. Cea despre care vorbim avea dincoace de șanț un rambleu susținut de un zid de pietre mari, alese pentru curioasa neregularitate a formelor și care, ridicându-se în ambele părți ca niște uși, încadrau cu asperitățile și masa lor sumbră peisajul proaspăt și verde cuprins între ele.

În scobiturile acestor pietre, cactusul rachet, asclepiada roșie, pojarnița, saxifraga, linarița, urechelnița, licnida alpină, iedera irlandeză găseau îndestulător pământ ca să-și hrănească rădăcinile și-și decupau verdele variat pe fondul viguros al pietrei; un pictor n-ar fi găsit, ca prim plan al tabloului său, un contrast mai fericit.

Zidurile laterale care închideau acest rai pământesc dispăreau sub o perdea de plante agățătoare: aristoloșe, garoafe albastre, clopoței, barba-caprei, gipsofile, glicine chinezești, periplocaze grecești ale căror cârcei, ace și vrejuri se împleteau într-un spalier verde, pentru că nici chiar fericirea nu vrea să fie întemnițată și, datorită acestei așezări, grădina semăna cu un luminiș de pădure mai degrabă decât cu un strat de flori destul de îngust încătușat de zidurile civilizației.

Puțin în urma stâncilor stăteau grupate câteva pâlcuri de pomi cu siluetă elegantă și coroană bogată, ale căror frunze formau un contrast pitoresc: cenușar japonez, tuia canadian, arțar din Virginia, frasin verde, salcie albă, sâmbovină provențială, dominate de două, trei zăde. Dincolo de pomi, se așternea un gazon de *ray-grass* tăiat perfect egal, un gazon mai fin, mai mătăsos decât catifeaua unei haine regești, acest ideal verde ca smaraldul care nu se obține decât în Anglia, în fața peronului castelelor feudale, covor natural, moale, pe care ochiul îl mângâie cu plăcere și pe care piciorul se teme să-l calce, mochetă vegetală pe care, ziua, doar gazela domesticită și

tânărul prunc al ducelui în rochița sa de dantelă pot să se tăvălească, și, noaptea, să se strecoare la lumina lunii vreo Titania din West-End braț la braț cu un Oberon înscris în cartea perilor și a baroneților.

O alee de nisip fin cernut prin sită, de teamă ca vreo scoică sau vreun silex ascuțit să nu rănească picioarele aristocratice care își lăsau delicata lor amprentă, încercuia ca o panglică galbenă acest covor verde, scurt și des, pe care tăvălugul îl netezea iar ploaia artificială a stropitorii îi întreținea prospețimea umedă chiar în zilele cele mai călduroase ale verii.

La marginea acestui strat de iarbă țâșnea, în vremea când se petrece această poveste, un adevărat foc de artificii înflorat care pornea dintr-o tufă de mușcate, ale cărei stelute roșu aprins ardeau pe fondul întunecat al unui pământ negru.

Eleganta fațadă a casei închidea priveliștea; coloane zvelte, ionice, susținând aticul pe care se afla la fiecare colț un grațios grup de marmură, îl făceau să semene cu un templu grecesc transportat aici de capriciul unui milionar și corectau, trezind o idee de poezie și de artă, tot ceea ce acest lux ar fi putut să aibă prea fastuos; între coloane, storuri cu dungi late, roz, aproape mereu lăsate, apărau și desenau ferestrele ce se deschideau la nivelul porticului ca niște uși de oglindă.

Ori de câte ori cerul fantezist al Parisului binevoia să întindă un văl albastru în spatele acestui *palazzino*, contururile sale se desenau în chip atât de fericit între tufișurile de verdeață, încât putea fi luat drept lăcașul crăiesei zânelor sau un tablou mărit de Baron.

De fiecare parte a casei înaintau în grădină două sere formând ca două aripi și ale căror pereți de cristal luceau în soare printre nervurile aurite ca niște diamante, dând unei mulțimi de plante exotice dintre cele mai rare și mai prețioase iluzia climatului lor natal.

Dacă vreun poet matinal ar fi trecut pe aleea Gabriel, la primele flăcări ale răsăritului, ar fi auzit privighetoarea cântându-și ultimele triluri și mierla plimbându-se în papuci galbeni pe aleea grădinii ca o pasăre care se află la ea acasă; dar noaptea, după ce se stingeau în mijlocul liniștii și-al vieții adormite ultimele tropote ale trăsurilor ce se întorceau de la Operă, același poet ar fi deslușit vag o umbră albă la braț cu un tânăr frumos și s-ar fi întors în mansarda lui singuratică pătrunsă de-o tristețe de moarte în suflet.

Acolo locuiau de câțeva vreme cititorul a ghicit de bună seamă – contesa Prascovia Labinska și soțul ei contele Olaf Labinski, întors din războiul Caucazului după o campanie glorioasă. Se ferise de gloanțe așa cum se

feresc vitejii, aruncându-se înaintea lor, și săbiile curbe de Damasc ale sălbaticilor războinici se frânseseră de pieptul lui fără să-l rănească. Curajul e un scut care nu dă greș. Conte Labinski poseda această neînfrântă virtute războinică a raselor slave cărora le place primejdia de dragul primejdiei și cărora li se mai potrivește refrenul unui vechi cântec scandinav: „Vitejii omoară, mor și cântă!”

Cu ce îmbătare se regăsiseră cei doi soți pentru care căsătoria nu era decât pasiunea îngăduită de Dumnezeu și de oameni, numai Thomas Moore ar putea s-o spună în stilul *Dragostei îngerilor!* Ar trebui ca fiecare picătură de cerneală să se transforme, pe pana noastră, în picături de lumină și ca fiecare cuvânt să se evapore pe hârtie dând naștere unei flăcări și unui parfum ca un bob de tămâie. Cum să descriem aceste două suflete contopite într-unul singur și asemănătoare cu două picături de rouă care, alunecând pe o petală de crin, se întâlnesc, se amestecă, se absorb una pe alta și nu mai constituie decât o singură perlă? Fericirea este un lucru atât de rar în lumea asta încât omul nu s-a gândit să invente cuvinte pentru a o reda, în timp ce vocabularul suferințelor morale și fizice umple nenumărate coloane în dicționarul tuturor limbilor.

Olaf și Prascovia se iubiseră de copii, din totdeauna inima lor nu bătuse decât la auzul unui singur nume; știau aproape din leagăn că-și vor aparține unul altuia și restul lumii nu exista pentru ei; s-ar fi zis că bucățile androgenului lui Platon, care se caută zadarnic încă de la despărțirea dintru începuturi, se regăsiseră reunindu-se în ei; formau acea dualitate în cadrul unității care constituie armonia completă și, cot la cot, mergeau sau mai bine zis zburau de-a lungul vieții cu un avânt egal, susținut, planând ca doi porumbei chemați de aceeași dorință, ca să ne servim de frumoasa expresie a lui Dante.

Pentru ca nimic să nu tulbure această fericire, o avere imensă o înconjura, ca într-o atmosferă de aur. De îndată ce cuplul radios apărea, mizeria tămăduită își părăsea zdrențele, lacrimile se uscau; căci Olaf și Prascovia aveau nobilul egoism al fericirii și nu puteau îndura nicio durere în preajma strălucirii lor.

De când politeismul a luat cu sine pe tinerii zei, genii surâzătoare, efebi cerești de o perfecție atât de absolută, de un ritm atât de armonios, de un ideal atât de pur și de când Grecia antică nu mai cântă imnul frumuseții în strofe de Păros, omul a abuzat în mod groaznic de îngăduința de a fi urât și, deși făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, îl reprezintă destul de

prost. Dar contele Labinski nu se servise de această permisiune; ovalul puțin lunguiet al feței, nasul subțire, desenat îndrăzneț și fin, buza cu contururi hotărâte, accentuată de o mustață blondă, ascuțită la capete, bărbia ridicată și pecetluită cu o gropiță, ochii negri, ciudățenie picantă, stranie și grațioasă, îl făceau să semene cu unul din acei îngeri războinici, sfântul Mihail sau Rafael, care luptă cu diavolul îmbrăcați în armuri de aur. Ar fi fost prea frumos dacă n-ar fi avut o sclipire bărbătească în pupile și un strat de bronz pe care soarele Asiei îl depusese pe trăsăturile lui.

Contele era de statură mijlocie, subțire, zvelt, nervos, ascunzând niște mușchi de oțel sub o înfățișare plăpândă și când, la vreun bal de ambasadă, își punea costumul de magnat, împodobit cu aur, scânteind de diamante, brodat cu perle, trecea printre grupuri ca o apariție strălucitoare, stârnind gelozia bărbaților și dragostea femeilor, pe care prezența Prascoviei le făcea indiferente. Nu mai adăugăm că avea și daruri spirituale pe lângă cele trupești; zânele binevoitoare îl înzestraseră din leagăn, iar vrăjitoarea cea rea care strică totul fusese bine dispusă în ziua aceea.

Înțelegeți că pe lângă un asemenea rival, Octave de Saville avea puține șanse și că făcea bine zăcând mai mult mort decât viu între pernele de pe canapea, în ciuda speranței pe care încerca să i-o sădească în inimă fantasticul doctor Balthazar Cherbouneau. S-o uita pe Prascovia ar fi fost singura soluție, dar era cu neputință; s-o revadă, pentru ce? Octave simțea că hotărârea acestei femei nu se va strămuta niciodată din blinda ei implacabilitate, din răceala ei înțelegătoare. Se temea ca rănilor care nu se cicatrizaseră să nu se deschidă și să sângereze în fața celei care îl ucisese fără voie și nu dorea s-o acuze pe blinda și iubita ucigătoare!

IV

Doi ani se scurseseră din ziua în care contesa Labinska oprise pe buzele lui Octave declarația de dragoste pe care nu trebuia s-o asculte; Octave, căzut din înaltul visului său, se îndepărtase, cu ciocul unei sumbre melancolii înfipt în ficat și nu-i mai trimisese nicio veste Prascoviei. Singurul cuvânt pe care l-ar fi putut scrie era singurul interzis. Dar, în repetate rânduri, gândul contesei speriate de tăcerea aceasta se îndreptase cu melancolie spre bietul ei adorator: uitase? în divina ei lipsă de cochetărie, ar fi dorit acest lucru fără să-i vină să creadă, căci flacăra de nestins a pasiunii lumina ochii lui Octave și nu fusese cu putință ca ea să se înșele. Dragostea și zeii se cunosc din privire: acest gând străbătea ca un norișor albastru limpede al fericirii contesei și îi inspira ușoara tristețe a îngerilor care, în

cer, își amintesc de pământ: inima ei fermecătoare suferea știind că cineva, acolo, era nefericit din cauza ei; dar ce poate să facă steaua de aur sclipitoare în înaltul bolții pentru păstorul obscur care ridică spre ea brațe disperate? în vremurile mitologice, Phoebe cobora din cer în chip de raze de argint spre somnul lui Endymion; dar ea nu era căsătorită cu un conte lituanian.

Îndată după sosirea ei la Paris, contesa Labinska îi trimisese lui Octave această invitație banală pe care doctorul Balthazar Cheibonneau o învârtea distrat între degete; și văzând că nu vine, deși ar fi dorit-o, își spusese, fără să vrea, cu bucurie: „Tot mă mai iubește!“ Era totuși o femeie de o puritate angelică și imaculată ca zăpada ultimului pisc al Himalaiei.

Dar Dumnezeu însuși, în străfundul infinitului său, nu are, ca să-și abată gândul de la necazurile veșniciei, decât plăcerea de a auzi că bate pentru el inima unei sărmăne și mici creaturi pieritoare, de pe un glob fragil, pierdut în imensitate. Prascovia nu era mai severă decât Dumnezeu, și contele Olaf n-ar fi putut să condamne această delicată voluptate a sufletului.

— Povestirea pe care am ascultat-o cu atenție, spuse doctorul lui Octave, îmi dovedește că orice speranță din partea dumneavoastră ar fi himerică. Niciodată contesa nu vă va împărtăși dragostea.

— Vedeți bine, domnule Cheibonneau, că aveam dreptate să nu caut a mă mai îngriji de viața mea care se duce.

— Am spus că nu există speranță cu mijloacele obișnuite, continuă doctorul; dar există forțe oculte pe care știința modernă nu le recunoaște și tradiția lor s-a păstrat în acele țări stranii numite barbare de către o civilizație ignorantă. Acolo, în primele zile ale lumii, specia umană în contact imediat cu forțele vii ale naturii, știa secrete care, cred oamenii, s-au pierdut și pe care nu le-au luat cu sine în migrațiile lor triburile ce-au alcătuit mai târziu popoarele. Aceste secrete au fost transmise la început din inițiat în inițiat, în profunzimile misterioase ale templelor, scrise mai întâi în idiomuri sacre, neînțelese de vulg, sculptate pe panouri cu ieroglife, de-a lungul pereților criptici de la Ellora; o să mai găsiți pe șalele muntelui Meru, de unde își ia izvorul Gangele, pe partea inferioară a scării de marmură albă de Benares, orașul sfânt, în fundul pagodelor dărăpănate din Ceylon, câțiva brahmani centenari descifrând manuscrise necunoscute, c îți va ioghini care se îndeletnicesc cu repetarea inefabilei monosilabe *om*, fără să-și dea seama că păsările cerului se cuibăresc în părul lor; câțiva fachiri ai căror umeri sunt însemnați cu cicatricele cârligelor de fier de Jaggernat, din

cei care posedă secretul pierdut al alchimiștilor și obțin rezultate miraculoase atunci când binevoiesc să se servească de el. Europa noastră, prea absorbită de interese materiale, nici nu-și dă seama de gradul de spiritualitate la care au ajuns credincioșii din India: posturi totale, contemplații înspăimântătoare prin nemișcarea lor, atitudini imposibile, menținute timp de ani întregi, slăbindu-le atât de mult trupul, încât ai zice, privindu-i cum stau pe vine sub un soare apăsător ca plumbul printre focuri aprinse, lăsându-și unghiile să crească până le găuresc palma, că sunt mumii egiptene scoase din sarcofag și încovoiate în poziții de maimuță; învelișul lor omenesc nu mai e decât o crisalidă, pe care sufletul, fluture nemuritor, poate să-l părăsească sau să-l reia după voie, în timp ce subțiatele lor rămășițe pământești stau, împietrite, oribile ca o larvă nocturnă surprinsă de lumina zilei, spiritul, liber de orice legătură, se avântă pe aripile halucinației la înălțimi incalculabile, în lumile supranaturale. Au viziuni și vise stranii; urmăresc dintr-un extaz într-altul undulațiile pe care le desenează epocile dispărute pe oceanul eternității; parcurg infinitul în toate sensurile, asistă la crearea universurilor, la geneza zeilor și la metamorfoza lor; își amintesc științele înghițite de cataclismele plutoniene și diluviene, raporturile uitate ale omului cu elementele. În această stare ciudată, bolborosesc cuvinte aparținând unor limbi pe care niciun popor nu le mai vorbește de mii de ani pe suprafața globului, regăsind Cuvântul primordial, Cuvântul care a făcut să tâșnească lumina din anticele tenebre: sunt socotiți nebuni; sunt aproape zei!

Acest preambul ciudat absorbea la culme atenția lui Octave care, neștiind unde voia să ajungă domnul Balthazar Cheronneau, fixa asupra lui ochi mirați în care licăreau nedumeriri: nu vedea legătura dintre credincioșii din India și dragostea lui pentru contesa Prascovia Labinska.

Doctorul, ghicind gândul lui Octave, îi făcu un semn cu mâna ca pentru a preîntâmpina întrebările lui și îi spuse:

— Răbdare, scumpul meu pacient; o să înțelegi îndată că nu mă pierd în digresiuni inutile. Plictisit să tot pun întrebări cu scalpul, pe marmura amfiteatrelor, cadavrelor care nu răspundeau și nu mă lăsau să întrevăd decât moartea, când eu căutam viața, am plănuit – plan la fel de îndrăzneț ca și acela al lui Prometeu cățărându-se în cer spre a fura focul – să ating și să surprind sufletul, să-l analizez și să-l disec, pentru a spune așa: am părăsit efectul și m-am îndreptat spre cauză, manifestând un dispreț profund pentru știința materialistă care se dovedise neputincioasă. Să acționezi

asupra acestor forme vagi, asupra acestor grupări întâmplătoare de molecule care se dizolvă repede, mi se părea a fi menirea unui empirism vulgar. Am încercat să slăbesc lanțurile care încătușează spiritul în învelișul lui; curând i-am depășit pe Mesmer, Desion, Maxwel, Puységur, Deleuze și pe cei mai pricepuți, în experiențe cu adevărat prodigioase, dar care tot nu mă mulțumeau; catalepsie, somnambulism, vedere de la depărtare, luciditate extatică, produceam după bunul meu plac toate aceste efecte inexplicabile pentru mulțime, simple și inteligibile pentru mine. M-am ridicat mai sus: de la extazurile lui Cardan și ale Sfântului Toma din Aquino am trecut la crizele nervoase ale pitii-lor; am descoperit arcadele epoptii-lor și ale nebiim-ilor ebraici; m-am inițiat retrospectiv în misterele lui Trophonius și ale lui Esculap, recunoscând de fiecare dată în minunile legate de numele lor o concentrare sau o expansiune a sufletului provocată fie de un gest, fie de privire, fie de cuvânt, fie de voință sau de oricare agent necunoscut. Am reconstituit unul câte unul miracolele lui Apollonius din Tiana. Totuși, visul meu științific nu era îndeplinit; sufletul tot îmi scăpa; îl presimțeam, îl auzeam, aveam o putere asupra lui; îi amorțeam sau îi excitam facultățile; dar între el și mine exista un vâl de carne pe care nu-l puteam înlătura fără să-și ia zborul; eram ca vânătorul care a prins o pasăre într-o plasă și nu îndrăznește s-o ridice de teamă ca prada înaripată să nu se piardă în văzduh.

M-am dus în India sperând să găsesc cheia misterului în acest leagăn al înțelepciunii antice. Am învățat sanscrita și pacrita, idiomele savante și vulgare: am putut sta de vorbă cu pandiții și brahmanii. Am străbătut junglele în care rage tigrul culcat pe labe; am înconjurat lacurile sfinte smălțuite de spinările crocodililor; am răzbătut prin păduri de nepătruns, înlănțuite de liane din care-și luau zborul nori de liliaci și maimuțe, întâlnindu-mă față-n față cu elefantul la cotitura potecii unde umblau fiare sălbatice, ca să ajung la cabana vreunui ioghin celebru, aflat în comunicație cu muniș-ii și-am stat așezat ore întregi lângă el, pe pielea de gazelă, ca să notez vagile incantații pe care le murmură extazul pe buzele lui negre și crăpate. Am surprins astfel cuvinte atotputernice, formule evocatoare, silabe ale Cuvântului creator.

Am studiat sculpturile simbolice în încăperile interioare ale pagodelor pe care nu le-a văzut niciun ochi profan și în care un veșmânt de brahman îmi îngăduia să pătrund; am citit multe mistere cosmogonice, multe legende despre civilizații dispărute; am descoperit sensul emblemelor pe care le țin în mâinile lor numeroase zeii hibrizi și stufoși ca natura Indiei; am meditat

asupra cercului lui Brahma, asupra lotusului lui Vișnu, asupra cobrei lui Șiva, zeul albastru. Ganeza, desfășurându-și trompa de pachiderm și clipind din ochii lui mici cu gene lungi, părea să întâmpine surâzător eforturile mele și să-mi încurajeze cercetările. Toate aceste figuri monstruoase îmi spuneau pe limba lor de piatră: „Nu suntem decât forme, spiritul pune în mișcare masa“.

Un preot al templului Tirunamalay, căruia i-am împărtășit ceea ce mă preocupa, mi-a arătat un penitent care locuia într-una din grotele insulei Elephanta, care ajunsese la cel mai înalt grad de sublimitate. L-am găsit sprijinit de peretele cavernei, învelit cu o rogojină, cu genunchii aduși la bărbie, cu degetele încrucișate pe picioare, într-o stare de imobilitate absolută; ochii îi erau întorși pe dos, încât nu li se vedea decât albul, buzele se întindeau pe dinții stricați, pielea, tăbăcită de o nemaipomenită slăbiciune, era lipită de pomeți; părul lăsat pe spate atârna în șuvițe țepene ca niște filamente de plante din puținul pământ de pe o stâncă; barba era împărțită în două valuri care atingeau aproape pământul, și unghiile erau încovoiate ca ghearele unui vultur.

Soarele îl uscaseră și îl înnegrirea în așa fel încât dăduse pielii lui de indian, negricioasă de felul ei, aspectul bazaltului; astfel așezat, semăna cu forma și culoarea unui vas canopic. La prima vedere, am crezut că e mort. I-am scuturat brațele parcă anchilozate de o rigiditate cataleptică, i-am strigat la ureche cât am putut de tare cuvintele sacramentale care trebuiau să-l încunoștințeze că sunt un inițiat; el nu tresări, pleoapele-i rămaseră nemișcate. Era să mă îndepărtez nemaisperând să obțin ceva, când am auzit un sfârâit ciudat; o scânteie albăstruie trecu prin fața ochilor mei cu viteza fulgerătoare a unei scânteie electrice, pâlpoi o clipă pe buzele întredeschise ale penitentului și dispăru.

Brahma-Logum (acesta era numele personajului sacru) păru că se trezește dintr-o letargie; pupilele își reluară locul; mă privi cu o privire omenească și răspunse la întrebările mele. „Ei bine, dorințele tale sunt satisfăcute: ai văzut un suflet. Am reușit să-mi desprind propriul meu suflet de trup după pofta inimii; iese sau intră ca o albină luminoasă, perceptibilă numai pentru ochii adepților. Am postit atât, m-am rugat atât, am meditat atât, m-am supus atâtor mortificări, încât am putut desface legăturile pământești care-l înlănțuiau, și Vișnu, zeul cu zece incarnări, mi-a revelat cuvântul misterios care îl conduce în avatarurile[8] sale prin forme diferite. Dacă, după ce aș face gesturile consacrate, aș pronunța acest cuvânt, sufletul tău te-ar părăsi

și s-ar întrupa în omul sau animalul pe care i l-aș desemna eu. Te fac legatarul acestui secret pe care acum îl posed singur pe lume, îmi pare foarte bine că ai venit, căci tânjesc să mă topesc în sânul necreațiunii ca o picătură de apă în mare.“ Și penitentul îmi șopti cu o voce slăbită, ca ultima răsuflare a unui muribund, și totuși inteligibile, câteva silabe care au făcut să mă treacă acel mic fior de care vorbește Iov.

— Ce vreți să spuneți, doctore? exclamă Octave; nu îndrăznesc să mă sor înspăimântătoarea adâncime a gândului dumneavoastră.

— Vreau să spun, răspunse liniștit domnul Balthazar Cheibonneau, că n-am uitat formula magică a prietenului meu Brahma-Logum, iar contesa Prascovia ar fi tare șireată dacă ar recunoaște sufletul lui Octave de Saville în trupul lui Olaf Labinski.

V

Reputația doctorului Balthazar Cherbonneau ca medic și taumaturg începea să se răspândească în Paris; ciudățeniile lui, afectate sau reale, făcuseră din el un om foarte căutat. Dar, departe de a încerca să-și facă, după cum se spune, o clientelă, se străduia să-i îndepărteze pe clienți neprimindu-i sau dându-le prescripții ciudate, regimuri imposibile. Nu accepta decât cazuri desperate, trimițând confrăților, cu un dispreț covârșitor, vulgarele pneumonii, banalele enterite, burghezele febre tifoide și, în acele ocazii supreme, obținea vindecări cu adevărat de neînchipuit. În picioare lângă pat, făcea gesturi magice deasupra unei cești cu apă, iar trupuri țepene și reci, gata să fie puse în sicriu, după ce înghițeau câteva picături din licoarea dată de el, își descleștau fălcile crispate de agonie, redobândeau suplețea vieții, culorile omului sănătos și se ridicau în șezut, plimbând în jur priviri parcă obișnuite gata cu întunecimea mormântului. De aceea era și numit doctorul moriilor sau „învietorul“. Dar el nu accepta întotdeauna să opereze aceste cure și deseori refuza sume enorme din partea bogătașilor muribunzi. Ca să se hotărască să intre în luptă cu descompunerea, trebuia să fie mișcat de durerea unei mame implorând salvarea unicului ei copil, de disperarea unui îndrăgostit cerând mântuirea femeii adorate, sau să considere că acea viață amenințată era folosită pentru poeziei, științei și progresului speciei umane. Salvă în felul acesta un bebeluș fermecător căruia crupul îi strângea gâtul cu degetele-i de fier, o delicioasă tânără roasă de tuberculoză, un poet pradă așa-numitului *delirium tremens*, un inventator atacat de o congestie cerebrală și care ar fi îngropat secretul descoperirii lui sub câteva lopeți de pământ. În celelalte cazuri,

spunea că natura nu trebuie contrariată, că moartea are uneori rațiunea ei, și că riști, împotrivindu-te, să tulburi ceva în ordinea universală. Vedeți bine că domnul Balthazar Cherbonneau era doctorul cel mai paradoxal din lume și că adusesse cu sine din India o excentricitate desăvârșită; dar renumele lui de magnetizator era mai mare încă decât notorietatea de medic; făcuse pentru câțiva aleși niște ședințe despre care se povesteau miracole, puteau tulbura toate noțiunile posibilului sau imposibilului și care depășeau minunile lui Cagliostro.

Doctorul locuia la parterul unei vechi reședințe aristocratice din strada Regard, într-un apartament vagon, așa cum se construiau odinioară, și ale cărui ferestre dădeau într-o grădină plantată cu pomi având trunchiul negru și un frunziș răsfirat, verde. Deși era vară, calorifere puternice suflau din gurile lor acoperite de alamă trombe de aer fierbinte în camerele mari și mențineau temperatura la treizeci și cinci sau patruzeci de grade, căci domnul Balthazar Cherbonneau, obișnuit cu clima incendiară a Indiei, dărdăia sub soarele nostru palid, ca acel călător care, întors de la izvoarele Nilului Albastru din Africa Centrală, tremura de frig la Cairoși nu ieșea decât într-o trăsură închisă, înfășurat călduros cu o blană de vulpe albastră de Siberia și cu picioarele așezate pe un manșon de metal plin cu apă clocotită.

Nu erau alte mobile în aceste încăperi decât divane joase, acoperite cu pânză malabareză împodobită cu elefanți himerici și păsări fabuloase, etajere cioplite, colorate și aurite cu o naivitate barbară de către indigenii din Ceylon, vase japoneze pline cu flori exotice; iar pe podea era întins, dintr-un cap într-altul al apartamentului, unul din acele covoare funebre cu ramuri și flori negre și albe pe care le Țes drept penitență *thugg-ii* în închisoare și a căror urzeală pare a fi făcută din cânepă, ca și funiile cu care-și gâtuie victimele; câțiva idoli hinduși din marmură sau bronz, cu ochi migdalați, cu inele în nas, cu buzele groase și surâzătoare, cu coliere de perle ce coborau până la buric, cu attribute ciudate și numeroase, stăteau turcește pe câte un piedestal prin colțurile camerelor; de-a lungul zidurilor erau atârinate miniaturi guașate,. Opera vreunui pictor din Calcutta sau din Lucknow care reprezentau cele nouă avataruri gata înfăptuite ale lui Vișnu: ca pește, broască Țestoasă, porc, leu cu chip de om, pitic brahmin, Rama, erou luptându-se cu uriașul cu o mie de brațe Cartasuciriargunen, Kișna, copilul minune în care unii visători văd un Christos indian, Buddha, adorator al marelui zeu Mahaderi; și, în sfârșit, îl arătau adormit, în mijlocul

căii lactee, pe năpârca cu cinci capete răsucite ca un baldachin, așteptând ora la care să ia, pentru o ultimă incarnație, forma celui cal alb înaripat care, lovind cu copita universul, trebuie să aducă sfârșitul lumii.

În încăperea din fund, încălzită și mai puternic decât altele, stătea domnul Balthazar Cherbonneau, înconjurat de cărți sanscrite scrise cu ponsonul pe lame subțiri de lemn găurite și strânse pe un șiret astfel încât semănau mai mult cu niște jaluzele decât cu volume așa cum le concepe librăria europeană. O mașină electrică cu sticle umplute de foi de aur și discuri de sticlă învârtite de niște manivele își înălța silueta îngrijorătoare și complicată în mijlocul camerei, alături de un hârdău mesmerian în care se afla o lance de metal și din care ieșeau, ca niște raze, numeroase tije de fier. Domnul Cherbonneau nu era câtuși de puțin un șarlatan și nu urmărea efectul punerii în scenă, dar era greu să pătrunzi în această locuință ciudată fără să ai senzația pe care trebuie să o fi produs odinioară laboratoarele alchimistilor.

Contele Olaf Labinski auzise vorbindu-se de miracolele produse de doctor care stârnise o curiozitate aproape credulă. Rasele slave au o înclinație din fire spre miraculos și deseori educația cea mai îngrijită nu o corectează; de altfel, martori demni de a fi crezuți, care asistaseră la acele ședințe, spuneau lucruri pe care nu le poți crede fără să le fi văzut, oricâtă încredere ai avea în povestitor. Se duse deci să-i facă o vizită taumaturgului.

Atunci când contele Labinski intră la doctorul Cherbonneau, se simți cuprins ca de o vagă flacără; tot sângele i se urcă la cap, vinele și tâmplele începură să-i șuiere, căldura excesivă care domnea în apartament îl sufoca; lămpile în care ardeau plante aromate, florile mari din Java care-și legăneau enormele cupe ca niște cădelnițe îl îmbătau cu emanațiile lor amețitoare și cu parfumurile asfixiante. Clătinându-se, făcu câțiva pași spre domnul Cherbonneau care stătea chircit pe divan, într-una din acele ciudate poziții de fachir ori de sannyâsi cu care prințul Saltâkov a ilustrat atât de pitoresc călătoria sa în India. Văzând cum se desenează unghiurile articulațiilor sub cutele hainelor lui, ai fi zis că este un păianjen omenesc ghemuit în mijlocul pânzei și care stă la pândă în fața pradei. Când apăru contele, pupilele lui turcoaz se luminau cu licăriri fosforescente în mijlocul orbitei aurite de bistrul hepatitei, apoi se stinseră imediat, acoperiți parcă de o membrană supusă ordinilor sale. Doctorul îi întinse mâna lui Olaf, înțelese că se simte prost și din două-trei mișcări ale mâinilor îl înconjură cu o atmosferă primăvărată, cercându-i un paradis proaspăt în acest iad de căldură.

— Vă simțiți mai bine acum? Plămânii dumneavoastră, obișnuiți cu vânturile Balticei care sosesc încă reci datorită zăpezilor centenare ale polului, unde s-au tăvălit, gâfâiau probabil ca niște foaie de fierărie în aerul acesta fierbinte în care eu totuși dărdâi, copt, răscopt și calcinat parcă de arșița soarelui.

Contele Olaf Labinski făcu un semn ca să arate că nu mai suferea de temperatura ridicată care domnea în apartament.

— Ei bine, spuse doctorul cu un accent de bonomie, ați auzit desigur vorbindu-se despre scamatoriile lui Cherbonneau și vreți un eșantion al științei mele; o! eu sunt mai grozav decât Cornus, Comte sau Bosco.

— Curiozitatea mea nu e atât de frivolă, răspunse contele, și am ceva mai mult respect pentru unul din prinții științei.

— Eu nu sunt un om de știință în accepția obișnuită; dimpotrivă, studiind anumite lucruri pe care știința le disprețuiește, am ajuns să domin forțele oculte neîntrebuințate și obțin rezultate care par miraculoase, deși sunt naturale. Tot pândindu-l, am surprins de câteva ori sufletul; acesta mi-a făcut confidențe de care am profitat și mi-a spus cuvinte pe care le-am reținut. Spiritul e totul, materia nu există decât în aparență; universul nu este, poate, decât un vis al lui Dumnezeu sau o iradiere a Cuvântului în imensitate. Mototolesc după voia mea zdreanță trupului, opresc sau grăbesc viața, deplasez simțurile, suprim spațiul, alung durerea fără să am nevoie de cloroform, de eter sau de orice alt medicament anestezic. Înarmat cu voință, această electricitate intelectuală, dau viață sau trăsnesc ca fulgerul; privirea mea străbate orice. Văd foarte clar razele gândirii, și, așa cum proiectezi spectrul solar pe un ecran, tot așa eu pot să-l fac să treacă prin prisma mea invizibilă și să-l forțez să se reflecte pe pânza albă a creierului meu. Dar toate astea nu sunt nimic pe lângă minunile pe care le săvârșesc anumiți ioghini «ai Indiei, ajunși la ultima treaptă a ascetismului. Noi europenii suntem prea ușuratici, prea distrați, prea flușturatici, prea ne iubim închisoarea de lut ca să deschidem ferestre mari spre eternitate și infinit. Totuși, am obținut câteva rezultate destul de stranii și o să le puteți aprecia, spuse doctorul Balthazar Cherbonneau, dând la o parte o perdea grea care ascundea un fel de firidă construită în fundul încăperii.

La lumina unei flăcări de alcool care pâlpâia pe un trepied de bronz, contele Olaf Labinski zări un spectacol îngrozitor care-i dădu fiori, cu tot curajul lui. Pe o masă de marmură neagră se afla corpul unui tânăr, gol până la brâu și de-o imobilitate cadaverică; din torsul străpuns de sulițe, ca acela

al sfântului Sébastian, nu curgea nicio picătură de sânge; ai fi zis că este poza colorată a unui martir pe care pictorul ar fi uitat să dea cu cinabru pe buze și la răni.

„Acest straniu doctor, își spuse Olaf, este poate. Un adorator al lui Șiva și va fi sacrificat această! victimă idolului său.“

— O, nu suferă deloc; înțepați-l fără teamă, niciun mușchi al feței nu se va mișca; și doctorul îi scotea sulițele din trup așa cum scoți acele dintr-o perniță.

Câteva mișcări rapide ale mâinilor îl desprinseră pe pacient de rețeaua de emanații care-l înconjura și se trezi cu un zâmbet extaziat pe buze, de parcă se deșteptase dintr-un vis fericit.

Domnul Balthazar Cheibonneau îi făcu semn să iasă și se retrase pe o ușă mică, făcută în lemnul care acoperea alcovul.

— Aș fi putut să-i tai un picior sau o mână fără să-și dea seama, spuse doctorul desenând un zâmbet cu ridurile feței; n-am făcut-o pentru că nu creez încă și pentru că omul, inferior șopârlei în această privință, nu are o sevă destul de puternică spre-a-i putea crește la loc membrele tăiate. Dar dacă nu creez, cel puțin întinerez.

Și ridică voalul ce acoperea o femeie în vârstă adormită magnetic într-un fotoliu, nu departe de masa de marmură neagră; trăsăturile ei, care fuseseră probabil frumoase, erau ofilite și urmele timpului se citeau pe forma brațelor slăbite, a umerilor, a pieptului. Doctorul fixă asupra ei timp de câteva minute, cu o intensitate stăruitoare, privirea ochilor lui albaștri; liniile alterate dobândiră vigoare, conturul sinilor își reluă puritatea virgină, o carnație albă și mătăsoasă luă locul gâtului slăbit; obrajii se rotunjiră și deveniră catifelati ca piersicile, în toată prospețimea tinereții; ochii se deschiseră clipind într-un fluid persistent; masca bătrâneții, ridicată ca prin farmec, făcu loc femeii tinere și frumoase dispărută de mult.

— Credeți că fântâna Tinereții a lăsat să curgă pe undeva apele sale miraculoase? spuse doctorul contelui, uimit de această transformare. Eu unul așa cred, căci omul nu inventă nimic și fiecare vis al lui este ori divinație, ori amintire. Dar să părăsim această formă replămădită o clipă prin voința mea și să consultăm pe tânăra fată ce doarme liniștită în colțul ăsta. Puneți-i întrebări, știe mai multe decât o pitie sau o sibilă. Puteți să o trimiteți într-unul din cele șapte castele ce le aveți în Boemia, s-o întrebați ce se află în sertarul cel mai secret; vă va răspunde „căci sufletul ei nu are nevoie decât de o secundă ca să facă această călătorie, lucru ce nu trebuie să

ne mire, de altfel, de vreme ce electricitatea parcurge șaptezeci de mii de leghe tot în acest interval, iar electricitatea este față de gândire ceea ce este cupeul față de vagon. Dați-i mâna ca să puteți intra în legătură cu ea; n-o să fie nevoie să vă formulați întrebarea, o va ghici în mintea dumneavoastră.

Fata, cu o voce înăbușită ca aceea a unei umbre, răspunse la întrebarea contelui, pusă doar în minte.

— În cutia de cedru se află un bulgăre de pământ acoperit cu nisip fin pe care se vede urma unui picioruș.

— A ghicit exact? spuse doctorul cu nepăsare, ca și cum ar fi fost încredințat de infailibilitatea somnambulei.

Un roșu-aprins coloră obrajii contelui. Într-adevăr, la începutul dragostei lor, luase de pe o alee urma pasului Prascoviei și o păstra ca o relictă pe fundul unei cutii incrustate cu sidef și argint, lucrată scump, și a cărei cheie microscopică o păstra atârnată de gâtul lui pe un lăntișor fin de Veneția.

Domnul Balthazar Cherbonneau, care era un om de lume, văzându-l pe conte într-atât de stingherit, nu insistă și-l conduse la o masă pe care era așezată o apă limpede ca diamantul.

— Ați auzit desigur vorbindu-se despre oglinda magică în care Mefisto îi arată lui Faust chipul Elenei; deși ciorapul meu de mătase nu ascunde o copită de cal, deși nu am două pene de cocoș la pălărie, pot totuși să vă ofer acest miracol nevinovat. Aplecați-vă peste cupă și gândiți-vă intens la persoana care doriți să-și facă apariția; vie sau moartă, de departe sau de aproape, ea va răspunde la chemarea dumneavoastră, de la capătul lumii sau din adâncurile istoriei.

Contele se aplecă deasupra cupei a cărei apă se tulbură curând sub privirea lui și luă tente opaline, ca și cum ai fi picurat în ea benzină, un cerc irizat în culorile prisme se așază pe marginile vasului încadrând tabloul care prindea chip sub norul alburii.

Ceața se împrăștie. O tânără în capot de dantelă, cu ochi verzi ca marea, cu părul auriu și creț, plimbându-și distrat ca pe niște fluturi albi mâinile frumoase pe fildeșul pianului, se arată ca într-o oglindă pe fundul apei ce-și recăpătase transparența într-un mod atât de perfect încât ar fi putut să-i facă pe toți pictorii să moară de deznădejde: era Prascovia Labinska; fără să știe, asculta de evocarea pasionată a contelui.

— Și acum să trecem la ceva mai curios, spuse doctorul luând mâna contelui și punându-i-o pe tije de fier ale hârdăului mesmerian. Olaf de-

abia atinsese metalul încărcat cu un magnetism fulgurant că și căzu ca lovit de trăsnet.

Doctorul îl luă în brațe, îl ridică de parcă ar fi fost un fulg, îl așează pe divan, sună și spuse servitorului care apărură pe pragul ușii:

— Du-te să-l aduci pe domnul Octave de Saville.

VI

Roțile unui cupeu se auziră în curtea liniștită a clădirii și aproape imediat Octave se prezentă înaintea doctorului; rămase uimit când domnul Cherbonneau i-l arătă pe contele Olaf Labinski întins pe un divan având înfățișarea unui mort. Crezu la început că fusese asasinat și rămase câteva clipe mut de groază; dar, după o privire mai atentă, își dădu seama că o respirație aproape imperceptibilă mișca pieptul tânărului adormit.

— Iată, spuse doctorul, travesti-ul dumitale te așteaptă; este mai greu de pus decât un domino închiriat la Babin; dar lui Romeo, când urcă pe balconul din Verona, nu-i pasă că e în primejdie să-și frângă gâtul; știe că Julieta îl așteaptă sus în cameră, sub vâlul nopții; și contesa Prascovia Labinska face fără îndoială cât descendentă Capuleților.

Octave, tulburat de ciudățenia situației, nu răspundea nimic: continua să se uite la conte al cărui cap, ușor dat pe spate, era așezat pe o perniță și care semăna cu acele efigii de cavaleri culcați pe mormintele lor în mănăstirile gotice, având sculptată sub ceafa țeapănă o pernă de marmură. Acest chip frumos și nobil căruia urma să-i fure sufletul îi inspira fără să vrea remușcări.

Doctorul interpretează meditația lui Octave drept șovăire: un vag surus disprețuitor rătăci pe cutele buzelor sale și el îi spuse:

— Dacă nu ești hotărât, pot să-l trezesc pe conte, care va pleca așa cum a sosit, uimit de puterea mea magnetică; dar gândește-te bine, se prea poate să nu mai întâlnești o astfel de împrejurare. Oricât m-ar interesa dragostea dumitale, oricât aș dori să fac o experiență care nu a mai fost făcută în Europa, nu pot să-ți ascund • că acest schimb de suflete are primejdiile lui. Pune-ți mâna pe conștiință, consultă-ți inima, îți riști cu convingere viața pe această carte supremă? „Dragostea e puternică precum moartea“, spune Biblia.

— Sunt gata, răspunse simplu Octave.

— Bine, tinere, exclamă doctorul frecându-și cu o rapiditate extraordinară mâinile negricioase și uscate, ca și cum ar fi vrut să aprindă focul ca sălbaticii. Această pasiune pe care n-o oprește nimic îmi place.

Există două lucruri pe lume: pasiunea și voința. Dacă nu ești fericit, nu va fi în orice caz din vina mea. Ah! dragă Brahmalogum, prietene, ai să vezi din depărtarea cerului Indra unde apsarașii te înconjoară cu corul lor voluptuos dacă am uitat formula irezistibilă pe care mi-ai suflat-o la ureche când ți-ai părăsit carcasa mumificată. Cuvintele și gesturile, am reținut totul. La treabă! La treabă! O să facem în tingire o mâncare ciudată, ca vrăjitoarele lui Macbeth, dar fără nedemna vrăjitorie a nordului. Așază-te în fața mea în acest fotoliu; lasă-te cu toată încrederea în voia mea. Așa! Ochii drept în ochii mei, mâinile lipite de ale mele.

— Vraja a și început să opereze. Noțiunile de timp și spațiu se pierd, conștiința eului se șterge, pleoapele se lasă; mușchii, nemai primind impulsurile de la creier, se destind; gândirea ațipește, toate firele delicate care leagă sufletul de trup s-au dezlegat. Brahma, în oul de aur în care a visat zece mii de ani, nu era mai dezlegat de lucrurile dinafară; să-l saturăm de miresme, să-l scăldăm în raze.

Tot bolborosind aceste fraze întrerupte, doctorul nu înceta nicio clipă să gesticuleze: din mâinile lui întinse țâșneau jeturi luminoase care loveau fruntea sau inima pacientului, în jurul căruia se forma încetul cu încetul o atmosferă vizibilă, fosforescentă ca o aureolă.

— Prea bine! făcu domnul Balthazar Cherbouneau, aplaudându-se singur. Iată-l așa cum vreau. Ia stai, ia stai, ce mai rezistă încă pe aici? exclamă el după o pauză, ca și cum ar fi citit în creierul lui Octave ultimul efort al personalității gata să fie nimicită. Ce idee răzvrătită, gonită din circumvoluțiunile creierului, încearcă să se sustragă influenței mele, prelungindu-se pe monada primitivă, pe punctul central al vieții? Am s-o prind și am s-o supun.

Pentru a învinge această răzvrătire involuntară, doctorul își încarcă și mai puternic bateria magnetică a privirii, atinse gândirea răsculată între baza creierului mic și inserția șirei spinării, sanctuarul cel mai ascuns, tabernacolul cel mai misterios al sufletului. Triumful îi era desăvârșit.

Atunci se pregăti cu o solemnitate maiestuoasă pentru experiența nemaipomenită pe care urma s-o încerce; se îmbracă precum un mag cu un anterieu de în, se spală pe mâini cu o apă parfumată, scoase diverse cutii de pudră cu care se tatua hieratic pe obraz și pe frunte; își încinse brațul cu cordonul brahmilor, citi două sau trei slocauri din poemele sacre și nu uită niciunul din ritualurile recomandate de sannyâsi-ul din grottele de la Elephanta.

După ce termină aceste ceremonii, deschise larg toate gurile de căldură și curând sala se umplu de o atmosferă supraîncălzită care i-ar fi leșinat pe tigrii din junglă, ar fi crăpat carapacea de noroi de pe pielea aspră a bivolilor și ar fi făcut să înflorească cu o detunătură marea floare de aloes.

— Nu trebuie ca aceste două scânteii ale focului divin care se vor afla goale peste puțin timp și despuiate pentru câteva secunde de învelișul lor muritor să pălească sau să se stingă în aerul nostru înghețat, spuse doctorul privind termometrul care arăta 120 de grade Fahrenheit.

Doctorul Balthazar Cherbonneau, între aceste două corpuri lipsite de viață, părea, în haina lui albă, sacrificatorul vreuneia din acele religii sângeroase care aruncă leșuri omenesti pe altarul zeilor. Amintea de acel preot din Yitzilipulzili, sălbaticul idol mexican de care vorbește Heinrich Heine într-una din baladele sale, dar intențiile lui erau cu siguranță mai pașnice.

Se apropie de contele Olaf Labinski, care stătea tot nemișcat, și pronunță inefabila silabă pe care se duse repede să o repete deasupra lui Octave ce dormea profund. Fața, în mod obișnuit curioasă a domnului Cherbonneau, devenise în acel moment de o ciudată maiestate; măreția puterii de care dispunea înnobila trăsăturile lui răvășite, și dacă cineva l-ar fi văzut efectuând aceste ritualuri misterioase cu o gravitate sacerdotală, nu ar fi recunoscut în el doctorul de felul celor ai lui Hoffmann, care chema, sfidându-l, creionul caricaturii.

Se petrecură atunci lucruri foarte ciudate: Octave de Saville și contele Olaf Labinski părură agitați în aceeași clipă de o convulsie a agoniei parcă, fața lor se descompuse, o ușoară spumă le ieși din gură; paloarea morții le decoloră pielea; în acest timp două luminițe albastrii și tremurătoare sclipeau șovăitor deasupra capetelor lor.

La un gest fulgerător al doctorului care părea că le arată drumul în aer, cele două puncte fosforescente se puseră în mișcare și, lăsând în urma lor o dâră de lumină, se duseră spre noul lor lăcaș: sufletul lui Octave se instală în corpul contelui Labinski, sufletul contelui în cel al lui Octave: avatarul era îndeplinit.

O ușoară roșeață a pomeților arăta că viața se întorsese în aceste luturi omenesti rămase fără suflet pentru câteva secunde și care ar fi putut deveni prada îngerului negru, de n-ar fi fost puterea doctorului.

Bucuria izbânzii înflăcăra ochii albaștri ai lui Cherbonneau, care își spunea, mergând cu pași mari prin cameră: „Să încerce să facă doctorii cei

mai renumiți una ca asta, ei, cei atât de mândri că pot repara de bine de rău ceasornicul omului când se defectează: Hipocrat, Galieniu, Paracelsiu, Van Helmont, Boerhaave, Tronchin, Hahnemann, Rasori! Cel mai neînsemnat fachir indian ghemuit pe scara unei pagode știe de o mie de ori mai mult decât voi! Ce importanță are cadavrul dacă poruncești spiritului!“

Terminându-și discursul, doctorul Balthazar Cherbonneau făcu câteva salturi de fericire și dansă ca munții în Sir-Hasirim-ul regelui Solomon; era chiar cât pe-acum să cadă în nas, piciorul împiedicându-i-se de anteriorul brahmanic, mic accident care-l făcu să-și vină în fire, redându-i tot sângele rece.

— Să-mi trezesc pacienții, spuse domnul Cherbonneau, după ce-și șterse dungile de pudră colorată cu care își stricase chipul și-și scoase haina de brahman – și, așezându-se în fața corpului contelui Labinski, locuit de sufletul lui Octave, făcu gesturile necesare ca să-l scoată din starea de somnambul, scuturându-și la fiecare gest degetele încărcate cu fluidul pe care-l scotea.

După câteva minute, Octave-Labinski (așa îi vom spune de acum înainte pentru ca povestirea; să fie clară) se ridică în șezut, își frecă ochii cu mâinile și plimbă în jur o privire mirată, pe care conștiința eului nu o lumina încă. Când putu să perceapă net obiectele, primul lucru pe care îl zări fu forma lui așezată în afara sa pe un divan.;

Se vedea pe el! Și nu reflectat de o oglindă, ci, aievea. Scoase un țipăt, acesta nu suna ca timbrul vocii lui și îl înspăimântă oarecum; schimbul de suflete avusese loc în timpul somnului magnetic, nu și-l amintea și nu se simțea deloc ținându-l în apele lui. Gândirea lui, servită de organe noi, era ca un muncitor căruia i s-au luat uneltele! obișnuite spre a i se da altele. Psyhé derutată bătea cu aripi neliniștite de bolta acestei cutii craniene necunoscute și se pierdea în meandrele unui creier în care se mai aflau urme de idei străine.

— Ei bine, spuse doctorul, când simți că s-a bucurat suficient de surpriza lui Octave-Labinski, i cum ți se pare noua dumitale locuință? Sufletul dumitale s-a instalat comod în corpul acestui L fermecător cavaler, hatman, gospodar sau magnat, soțul celei mai frumoase femei din lume.? Mai ești dornic să mori, așa cum plănuiai prima dată când te-am văzut în tristul dumitale apartament din strada Saint-Lazare, acum când porțile casei Labinski îți sunt toate deschise și nu * te mai temi ca Prascovia să-ți astupe gura cu mâna ca la vila Salviati, atunci când ai vrut să-i vorbești de

dragoste? Ești de acord că bătrânul i Balthazar Cherbonneau, cu mutra lui de maimuțoi ca oricare alta, are încă destule rețete foarte 4 bune în sacul său de prestidigitator?

— Domnule doctor, răspunse Octave-Labinski ski aveți puterea unui Dumnezeu sau, cel puțin, a unui diavol.

— O! o! nu te teme, n-am făcut nici cel mai mic lucru necurat. Mântuirea sufletului dumitale nu este periclitată; n-am să te pun să semnezi un pact cu parafă roșie. Ceea ce s-a întâmplat e cum nu se poate mai simplu. Cuvântul care a creat lumina poate fără îndoială să strămute un suflet. Dacă oamenii l-ar asculta pe Dumnezeu dincolo de timp și de infinit, ar face, pe cinstea mea, multe altele.

— Nu știu cum să vă arăt recunoștința și devotamentul pentru acest serviciu neasemuit.

— Nu-mi datorezi nimic; cazul dumitale mă interesa și, pentru o vulpe bătrână ca mine, ars de soarele mai multor latitudini, încercat de* viață, o emoție este un lucru rar. Mi-ai oferit spectacolul dragostei și știi bine că noi, cei visători, puțin alchimiști, puțin vrăjitori, puțin filosofi, căutăm cu toții, mai mult sau mai puțin, absolutul. Dar ridică-te, mișcă-te, umblă și spune-mi dacă pielea asta nouă nu te jenează la încheieturi.

Octave-Labinski îl ascultă pe doctor și se plimbă de câteva ori de jur-împrejurul camerei; nu mai era chiar atât de stângaci; deși locuit de un suflet nou, corpul contelui păstra impulsul vechilor lui obiceiuri și proaspătul musafir se încredință acestor amintiri fizice, căci voia cât mai repede să adopte mersul, ținuta și gesturile proprietarului expulzat.

— Dacă n-aș fi operat eu însumi schimbul sufletelor voastre, aș crede, spuse râzând doctorul Balthazar Cheibonneau, că nu s-a petrecut nimic neobișnuit în seara asta și te-aș lua drept adevăratul, legitimul și autenticul conte lituanian Olaf de Labinski, al cărui eu doarme încă acolo în crisalida pe care i-ai lăsat-o cu dispreț. Dar este în curând miezul nopții; pleacă, să nu te cei te Prascovia și să nu te acuze că preferi să joci bacara sau ruletă decât să stai în compania ei. Nu trebuie să-ți începi viața de soț cu o ceartă „ar fi un semn rău. În timpul ăsta o să purced la deșteptarea fostului dumitale înveliș, cu toate precauțiile și atenția pe care o merită.

Recunoscând că doctorul avea dreptate, Octave Labinski se grăbi să iasă. În fața ușii tropăiau de (nerăbdare minunății murgi ai contelui care, tot nușcându-și zăbalele, făcuseră numai spumă pe pavaj. Când auzi pasul tânărului conte, un fecior îmbrăcat cu o minunată livrea verde, din rasa

pierdută a haiducilor, se grăbi spre cupeu și coborî scara cu zgomot. Octave, care se îndreptase mașinalicește către modesta lui trăsură, se instalează în cupeul înalt și splendid și spuse feciorului, acesta transmițând la rândul său vizitiului: „Acasă!“ Cum se închise ușa, caii porniră arcuindu-se și demnul succesor al Almanzor-ilor și Azolan-ilor se agăță de cordonul din firet cu o rapiditate pe care n-ai fi putut-o presupune la un om atât de înalt.

Pentru niște cai de acest fel, drumul nu e lung de pe strada Regard în Faubourg Saint-Honoré; spațiul fu înghițit în câteva minute și vizitiul strigă cu o voce de stentor: „Poarta!“

Portarul deschise cele două canaturi imense și cupeul putu trece, coti într-o curte mare cu nisip pe jos și opri cu o precizie remarcabilă sub o marchiză în dungi albe și roz.

Curtea pe care Octave Labinski o examinează «cu o privire atât de rapidă cum n-o ai decât în anumite ocazii solemne – era mare, înconjurată de clădiri simetrice, luminată de lampadare de bronz în care gazul scotea limbi de foc în felinarele de cristal, asemănătoare cu cele ce împodobeau odinioară Bucentaurul; părea mai mult un palat decât o casă; lădițe cu portocali demne de terasele de la Versailles erau așezate din loc în loc pe marginea de asfalt care încadra ca o bordură covorul de nisip din mijloc.

Sărmanul îndrăgostit preschimbat, când puse piciorul pe prag, fu nevoit a se opri câteva secunde • ca să-și ducă mâna la inimă, spre a-i opri bătăile. Avea el trupul contelui Olaf Labinski, dar nu-și însușise decât aparența fizică; toate noțiunile pe care le conținea creierul fugiseră cu sufletul primului proprietar; nu cunoștea casa care de aici înainte trebuia să fie a lui, nu știa cum era împărțită în interior; se află în fața unei scări, urcă la întâmplare, pregătit să explice eventuala greșeală spunând că fusese distrat.

Treptele de piatră ponsată erau de un alb strălucitor și subliniau roșul opulent al bandei late de mochetă, prinsă în baghete de aramă aurită, care arătau piciorului drumul catifelat; jardiniere pline de cele mai frumoase flori exotice te însoțeau cu fiecare treaptă.

O imensă lanternă – decupată și ferestruită atârnată de un cablu gros de purpură, împodobit cu ciucuri și funde – proiecta umbre aurii pe pereții acoperiți cu stuc alb, neted ca marmura și arunca o masă de lumină pe o reproducere făcută de însăși mâna sculptorului unuia din cele mai celebre grupuri de Canova, *Dragostea sărutând-o pe Psyhé*.

Palierul singurului etaj era pavat cu mozaicuri frumos lucrate și, de perete, frânghii de mătase susțineau patru tablouri de Paris Bordone,

Bonifazzio, Palma cel bătrân și Veronese – stilul lor arhitectural și pompos armonizându-se cu acea splendidă scară.

Pe acest palier se afla o ușă de serj bătută în> cuie aurii; Octave-Labinski o deschise și se află într-un vestibul încăpător în care dormeau câțiva lachei în mare ținută; când intră, se ridicară toți parcă împinși ca de un arc și se aliniară de-a lungul pereților, cu impasibilitatea sclavilor din orient.

Își continuă drumul. Un salon alb cu aur, în care nu se afla nimeni, venea după vestibul Octave sună. O slujnică apără.

— Doamna poate să mă primească?

— Doamna contesă tocmai se dezbracă, dar numaidecât e gata.

VII

Rămas singur cu trupul lui Octave de Saville, locuit de sufletul contelui Olaf Labinski, doctorul Balthazar Cherbonneau se apucă să redea vieții obișnuite această formă inertă. După câteva gesticulări Olaf de Saville (să ne fie permis să punem alături aceste două nume pentru a desemna un personaj dublu) ieși ca o fantomă din somnul adânc, sau mai degrabă din catalepsia care îl înlănțuia, nemișcat și țeapăn pe colțul divanului; se ridică automat, fără să fie încă mânat de voință și se clătină de-o ameteală ce nu dispăruse cu totul. Obiectele se legănau în jurul lui, întruchipările lui Vișnu dansau o sarabandă de-a lungul pereților, doctorul Cherbonneau îi apărea sub chipul sannyâsi-ului din Elephanta, dând din mâini ca din niște aripioare de pasăre și rostogolindu-și ochii albaștri în orbitele cu riduri negricioase, asemănătoare cu cercurile unor ochelari; scenele ciudate la care asistase înainte de a cădea în nimicirea magnetică își produceau efectul în mintea lui și nu revenea decât cu greu la realitate: era ca un om trezit brusc dintr-un coșmar și care ia încă drept fantome hainele risipite prin cameră, cu vagi forme umane și drept ochi fulgerători de ciclop suporturile de aramă ale perdelelor luminate pur și simplu de veioză.

Încetul cu încetul această fantasmagorie se evaporă; totul reveni la înfățișarea obișnuită; domnul Balthazar Cherbonneau nu mai era un penitent indian, ci un simplu doctor în medicină care-i adresa clientului un surâs banal, binevoitor.

— Este domnul conte satisfăcut de cele câteva experiențe pe care am avut onoarea să le fac în fața lui? spuse el cu un ton umil și servil în care s-ar fi putut distinge o ușoară nuanță ironică; îndrăznesc să cred că nu va regreta seara aceasta și că va pleca de-aici convins că tot ce se povestește despre magnetism nu e basm și jonglerie, așa cum pretinde știința oficială.

Olaf de Saville dădu din cap a aprobare și ieși din apartament condus de doctorul Cherbonneau care se înclina adânc în fața lui la fiecare ușă.

Trăsura înaintă și se opri la scară iar sufletul soțului contesei Labinska sui cu trupul lui Octave de Saville, fără să-și dea bine seama că nu era nici livrea, nici trăsura lui.

Vizitiul întrebă unde mergea domnul.

— Acasă, răspunse olaf de Saville, oarecum surprins că nu recunoaște vocea feciorului în verde care de obicei îi adresa această întrebare cu un accent unguresc din cele mai pronunțate. Trăsura în care se afla era căptușită cu damasc albastru-închis, pe când un șaten albastru-auriu capitona cupeul lui și contele se mira de această deosebire, acceptând-o, așa cum în vis obiectele obișnuite se prezintă sub cu totul alte aspecte, fără ca totuși să pară de nerecunoscut: se simțea de asemenea mai scund decât de obicei; în plus i se părea că venise în frac la doctor și, fără să-și amintească să se fi schimbat, se vedea îmbrăcat cu un pardesiu din stofă ușoară, pe care nu-l avusese niciodată în garderoba sa; mintea lui simțea o stinghereală neobișnuită și gândurile, atât de lucide de dimineață, se descurcau greoi. Punând această stare ciudată pe seama scenelor bizare din seara aceea, nu se mai gândi la nimic, își sprijini capul de peretele trăsorii și se lăsă în voia unei visări ușoare, a unei vagi somnolențe ce nu era nici trezie, nici veghe.

Calul care se opri brusc și vocea vizitiului strigând: „Poartal“ îl deșteptă complet; dădu geamul jos, scoase capul și văzu, la lumina felinarului, o stradă necunoscută, o casă care nu era a lui.

— Unde dracu mă duci, vită încălțată? strigă el; ce, suntem în Faubourg Saint-Honoré, la casa Labinski?

— Scuzați-mă, domnule; nu înțelesesem, mormăi vizitiul mânând calul în direcția indicată.

În drum, contele transfigurat își puse mai multe întrebări la care nu putu răspunde. Cum de trăsura lui plecase fără el din moment ce dăduse ordin să-i aștepte? De ce se afla în trăsura altuia? presupuse că o ușoară febră îi tulbura claritatea percepțiilor sau poate că doctorul taumaturg, ca să-l impresioneze mai tare în neștiința lui, îi dăduse să respire în somn vreun flacon cu hașiș sau alt preparat stupefiant și că o noapte de odihnă îi va risipi iluziile.

Trăsura sosi la casa Labinski; portarul refuză să deschidă poarta, spunând că nu era nicio primire în seara aceea și că domnul se întorsese de mai bine de un ceas iar doamna se retrăsese în apartamentele ei.

— Ești beat, secătură, sau nebun? spuse Olaf de Saville îmbrâncind colosul care se ridica gigantic în pragul porții întredeschise, ca una din acele statui de bronz care, în povestirile arabe, interzic cavalerilor rătăcitori să intre în castelele vrăjite.

— Beat sau nebun ești dumneata, domnișorule, răspunse portarul care, din roșu cum era de obicei, deveni albastru de mânie.

— Ticălosule, mugi olaf de Saville, dacă nu m-aș respecta...

— Taci din gură că de nu te frâng pe genunchi și te arunc în bucăți pe trotuar, răspunse uriașul, deschizând o palmă mai mare și mai lată decât palma colosală de ghips expusă la mânușerul din strada Richelieu; nu trebuie să faci pe răul cu mine, domnișorule, numai pentru că ai băut o sticlă sau două de șampanie mai mult.

Olaf de Saville, exasperat, îl îmbrânci atât de tare pe portar încât trecu pragul. Niște valeți care nu se culcaseră încă sosiră auzind zgomot și ceartă.

— Te gonesc, dobitocule, pungașule, nemernicule! Nu-ți îngădui să stai nici măcar noaptea asta la mine; cară-te sau te gonesc ca pe un câine turbat. Nu mă face să vărs sângele tău nevrednic de lacheu.

Și contele, depozat de trupul lui, se avântă cu ochii injectați, cu spume la gură, cu pumnii strânși, către uriașul portar care, strângând ambele mâini ale agresorului într-una de-a lui, le strivi în menghina degetelor groase și scurte, cărnose și noduroase ca degetele unui călău din evul mediu.

— Haide, fii calm, spuse uriașul, cumsecade la drept vorbind, care nu se mai temea de nimic din partea adversarului și-l zgâlțâia puțin ca să-l țină la respect. Nu e frumos să ajungi în halul ăsta când ești îmbrăcat ca un om de lume și să vii pe urmă ca un scandalagiu să faci zgomot noaptea în casele respectabile? Se cuvine să iei seama când bei vin și trebuie să fi fost grozav cel care te-a îmbătat așa de strașnic. De asta nici n-am să te bat măr și-am să te las doar frumușel în stradă, unde patrula o să te ridice dacă mai faci scandal; puțină pârnaie o să-ți răcorească mintea.

— Nemernicilor, strigă olaf de Saville lacheilor, îl lăsați pe stăpânul vostru, nobilul conte Labinski, să fie insultat de canalia asta abjectă!

Când auziră acest nume, valeții începură cu toții într-un glas să-l huiduiască; un hohot de râs enorm, homeric, convulsiv izbucni în aceste piepturi încărcate de fireturi: „Domnișorul ăsta se crede contele Labinski! ha! ha! ho! ho! Nemaipomenit!“

O sudoare de gheață umezi tâmpilele lui olaf de Saville. Un gând ascuțit îi străbătu creierul ca o lamă de oțel și simți că-i îngheață măduva în oase.

Smarra îi pusese genunchiul pe piept sau trăia în viața reală? Judecata i se înecase oare în oceanul fără fund al magnetismului, sau era victima unei mașinații diabolice? Niciunul din lacheii atât de timizi, atât de supuși, atât de plecați în fața lui nu-l recunoștea. Îi schimbase cineva trupul așa cum făcuse cu haina și trăsura?

— Ca să fii încredințat că nu ești contele de Labinski, spuse unul dintre cei mai obraznici din bandă, uită-te acolo, el e cel care coboară scara, la auzul scandalului dumitale.

Prizonierul portarului întoarse capul către fundul curții și văzu, sub acoperișul marchizei, un tânăr cu talie elegantă și zveltă, cu figura ovală, cu ochii negri, cu nasul acvilin, cu o mustață fină, care nu era altul decât el însuși sau spectrul lui modelat de diavol, de o asemănare care te putea înșela.

Portarul îi dădu drumul la mâini din strânsoarea mâinilor sale. Valeții se înșiruiră respectuos de-a lungul zidului, cu ochii în jos, mâinile atârând, absolut nemișcați, ca icoglami când se apropie padișahul; îi prezentau acestei fantome onorurile pe care le refuzau contelui adevărat.

Pe soțul Prascoviei, deși curajos ca un slav, și prin asta am spus totul, îl cuprinse o spaimă de nedescris când se apropie acest Menechmus, care, mai înfiorător decât cel din teatru, se amesteca în viața reală și-l făcea pe geamănul lui de nerecunoscut. O veche legendă a familiei îi veni în minte și îl sperie și mai tare. Ori de câte ori un Labinski trebuia să moară, era prevenit de o fantomă absolut identică cu el. Printre națiunile nordice, să-ți vezi propriul chip, chiar în vis, a fost întotdeauna considerat o prevestire fatală, și viteazul războinic din Caucaz, când i se prezentă această viziune exterioară a eului său, fu cuprins de o nespusă groază superstițioasă; el care și-ar fi întins brațul în gura tunului gata să tragă, se retrase în fața lui însuși.

Octave-Labinski înaintă spre fosta lui formă în care se zbătea, se indigna și fremăta sufletul contelui și îi spuse pe un ton de politețe glacială:

— Domnule, nu vă mai compromiteți cu acești valeți. Domnul conte Labinski, dacă vreți să vorbiți cu el, primește de la ora douăsprezece la două. Doamna contesă primește joia persoanele care au avut onoarea să-i fie prezentate.

După ce debită această frază, încet și apăsând pe fiecare silabă, falsul conte se retrase cu un pas domol și ușile se închiseră în urma lui.

Olaf de Labinski leșină și fu dus la trăsură. Când își reveni, era culcat pe un pat care nu avea forma patului său, într-o cameră în care nu-și amintea să

fi intrat vreodată; lângă el se afla un slujitor străin care îi susținea capul și-i dădea să respire o sticlură cu eter.

— Domnul se simte mai bine? îl întreabă Jean pe conte, pe care-l lua drept stăpânul lui.

— Da, spuse olaf de Saville; n-am avut decât o slăbiciune trecătoare.

— Pot să mă retrag sau trebuie să stau lângă domnul?

— Nu, lasă-mă singur; dar înainte de a te retrage, aprinde sfeșnicele de lângă oglindă.

— Domnul nu se teme că această lumină puternică îl va împiedica să doarmă?

— Nicidecum; de altfel, încă nu mi-e somn.

— N-am să mă culc, și dacă domnul are nevoie de ceva, am să sosesc la prima sonerie, spuse Jean destul de alarmat de paloarea și trăsăturile descompuse ale contelui.

Când Jean se retrase după ce aprinse luminările, contele se repezi la oglindă și, în cristalul profund și limpede care strălucea la lumină, văzu un cap tânăr, blând și trist, cu păr negru bogat, cu ochii de un albastru-închis, cu fața palidă, umbrită de o barbă mătăsoasă și neagră, un cap care nu era al lui și care, din străfundul oglinzii, îl privea cu un aer mirat. Se strădui să creadă că cineva îi face o farsă încadrându-și masca în marginea incrustată de aramă și sidef a oglinzii cu bizo-uri venețiene. Întinse mâna în spatele oglinzii; nu simți decât lemnul parchetului: nu era nimeni.

Mâinile, pe care și le palpă, erau mai lungi, mai vânoase: pe un deget ieșea în relief un inel de aur cu piatră de aventurin pe care era gravat un blazon – un ban fasciat cu guri de argint și drept armoarii o coroană de baron. Acest inel nu aparținuse niciodată contelui, care purta un vultur de aur cu cioc, labe și chiar gheare; pe deasupra o coroană de perle. Se scotoci prin buzunare, găsi un portmoneu mic, conținând cărți de vizită cu numele: „Octave de Saville“.

Râsul lacheilor la casa Labinski, apariția dublurii sale, figura necunoscută prezentată spre meditație în oglindă – puteau să fie, la rigoare, iluziile unui creier bolnav; dar aceste haine străine, acest inel pe care-l scotea din deget erau probe materiale, palpabile, mărturii ce nu puteau fi înlăturate. O metamorfoză completă avusese loc fără ca el să știe, un vrăjitor, cu siguranță, un diavol poate, îi furaseră forma, titlul, numele, toată personalitatea lui, nelăsându-i decât sufletul pe care nu și-l putea manifesta.

Povestirile fantastice cu Peter Schlemil și cele din noaptea de Anul nou îi veniră în minte; dar personajele lui Chamisso și Hoffmann nu-și pierduseră decât unul umbra, celălalt puțința de-a se reflecta. Și dacă lipsa cam ciudată a unei proiecțiuni pe care toată lumea o are inspira bănuieli îngrijorătoare, nimeni nu nega în schimb că erau ei înșiși.

Situația lui era cu mult mai dezastruoasă; el nu putea pretinde la titlul lui de conte Labinski sub înfățișarea în care era prizonier. Ar trece în ochii tuturor drept un impostor nerușinat sau cel puțin drept nebun. Nici chiar soția lui nu l-ar recunoaște cu aspectul acesta caraghios și înșelător. Cum să-și dovedească identitatea? Desigur, existau o mie de împrejurări intime, o mie de detalii misterioase pe care nimeni altul nu le cunoștea și pe care dacă i le-ar aminti Prascoviei, ar face-o să recunoască sufletul soțului ei sub această mască; dar ce-ar valora această convingere izolată, în cazul că ar obține-o, împotriva părerii tuturor oamenilor? Era, în modul cel mai evident și cel mai absolut, deposedat de eul lui. Altă îngrijorare: transformarea afecta oare numai partea exterioară: statura, trăsăturile, sau sălășluia într-adevăr în trupul altuia? În acest caz ce devenise trupul lui? Îl mistuise o groapă cu var sau intrase în proprietatea unui hoț îndrăzneț? Dublura pe care o zărise la casa Labinski putea fi un spectru, o viziune, dar și o ființă fizică, vie, instalată în această piele ce-i fusese furată cu o îndemânare infernală de către acel doctor cu înfățișare de fachir.

O idee îngrozitoare își înfipse colții de viperă în inimă: „Dar acest conte de Labinski fictiv, plămădit în forma mea de mâinile diavolului, acest vampir care locuiește acum în casa mea, căruia valeții îi dau ascultare împotriva mea, poate, în clipa asta, calcă, cu piciorul lui despicat, pragul ușii pe care am pășit întotdeauna emoționat ca în prima zi, și Prascovia îi zâmbește blând și-și pleacă îmbujorată capul ei fermecător pe umărul pecetluit de gheara diavolului, crezând că eu sunt acea larvă mincinoasă, acel spurcat, acea târâtură, acel fiu hidos al nopții și al iadului. Dacă aș fugi până acolo și aș da foc casei ca să-i strig Prascoviei printre flăcări: «Te înșală, nu pe Olaf al tău iubit îl strângi în brațe! Fără să fii vinovată ai să comiți o crimă îngrozitoare de care sufletul meu disperat își va aminti și atunci când veciile își vor fi obosit mâinile tot întorcând clepsidrele!» “

Valuri de foc izbeau creierul contelui care, de furie, scotea țipete înăbușite și nearticulate, își mușca pumnii, se plimba prin cameră ca o sălbăticiune. Nebunia era să înece slaba conștiință de sine pe care o mai

avea; se năpusti la toaleta lui Octave, umplu o chiuvetă cu apă și-și cufundă în ea capul care ieși fumegând din această baie rece.

Își redobândi calmul. Își spuse că vremea magiei și a vrăjitoriei trecuseră: că doar moartea putea dezlega sufletul de trup; că nu putea fi prădat astfel, în mijlocul Parisului, un conte care dispunea de un credit de câteva milioane la Rothschild, înrudit cu cele mai mari familii, soțul iubit al unei femei cu succese, decorat cu ordinul Sfântul Andrei clasa întâi și că toate acestea nu erau, desigur, decât o glumă de prost gust a domnului Balthazar Cheronneau, ce se va lămuri în modul cel mai firesc, ca sperietorile din romanele Annei Radcliffe.

Cum era frânt de oboseală, se aruncă pe patul lui Octave și adormi; fu un somn greu, opac, asemănător cu moartea și care continua în clipa când Jean, crezând că stăpânul lui s-a trezit, veni să pună pe masă scrisorile și ziarele.

VIII

Contele deschise ochii, plimbă în jurul său o privire pătrunzătoare, văzu un dormitor confortabil, dar simplu: un covor cu rotocoale imitând pielea de leopard se afla pe jos; perdele lucrate de mână, pe care Jean tocmai le dăduse la o parte, atârnavu la ferestre și ascundeau ușile; pereții erau tapisați cu o hârtie catifelată, verde, fără desen, imitând stofa. O pendulă formată dintr-un bloc de marmură neagră, cu cadranul de platină, pe care se afla o statueta din argint oxidat a Diane din Gabia, într-o copie redusă de Barbedienne și însoțită de două cupe antice, tot din argint, decora șemineul de marmură albă cu vine albastrii; oglinda venețiană în care contele descoperise în ajun că nu mai era în posesia chipului său obișnuit, un portret al unei femei în vârstă pictat de Flandrin, fără îndoială cel al mamei lui Octave, erau singurele ornamente ale încăperii cam tristă și severă; un divan, un fotoliu à la Voltaire așezat lângă șemineu, o masă cu sertare acoperită de hârtii și cărți compuneau un interior plăcut dar care nu amintea cu nimic somptuoasa casă Labinski.

— Domnul se scoală? spuse Jean cu vocea scăzută pe care o adoptase în timpul bolii lui Octave și prezentând contelui cămașa colorată, pantalonii de flanelă și o gandura algeriană, hainele de dimineață ale stăpânului său. Deși contelui îi era silă să pună haine străine, dacă nu voia să stea dezbrăcat, trebuia să le accepte pe cele pe care i le prezenta Jean, încât își puse picioarele pe pielea de urs mătăsoasă și neagră din fața patului.

Își făcu repede toaleta și Jean, fără să pară a avea cea mai mică bănuială asupra identității falsului Octave de Saville pe care-l ajuta să se îmbrace, îi

spuse:

— La ce oră dorește domnul să ia masa?

— La ora obișnuită, răspunse contele care, pentru a nu întâmpina dificultăți în demersurile pe care voia să le facă spre a-și redobândi personalitatea, hotărâse să nu trădeze față de ceilalți inexplicabila transformare.

Jean se retrase și olaf de Saville deschise cele două scrisori care fuseseră aduse cu ziarele, sperând să găsească câteva informații; prima cuprindea reproșuri amicale și se plângea de bunele raporturi de colegialitate care fuseseră întrerupte fără motiv; semnătura reprezenta un nume necunoscut. Cea de-a doua era de la notarul lui Octave și-l chema urgent să încaseze renta trimestrială al cărei termen trecuse de mult sau cel puțin să indice în ce mod să fie folosite aceste capitaluri care rămâneau nefructificate.

— Asta-i bună, își spuse contele, se pare că acel Octave de Saville în pielea căruia locuiesc fără voia mea există într-adevăr: nu e o ființă fantastică, un personaj al lui Achim de Arnim sau de Clément Brentano; are un apartament, prieteni, un notar, rente de încasat, tot ceea ce constituie starea civilă a unui gentleman. Mi se pare însă că totuși eu sunt contele Labinski.

O privire aruncată spre oglindă îl convinse că nimeni nu va fi de această părere; fie la lumina soarelui, fie la cea îndoielnică a luminărilor, imaginea era aceeași.

Continuându-și inspecția domiciliară, deschise sertarele mesei: într-unul găsi titluri de proprietate, două hârtii de o mie de franci și cincizeci de napoleoni, pe care și-i însuși fără scrupul, pentru necesitățile campaniei pe care urma s-o întreprindă, și în celălalt o mapă din piele rusească închisă cu o broască cu secret.

Jean intră, anunțându-l pe domnul Alfred Humbert, care se repezi în cameră cu familiaritatea unui vechi prieten, fără să aștepte ca slujitorul să vină să-i spună răspunsul stăpânului.

— Bună ziua, Octave, spuse străinul, un tânăr frumos cu un aer prietenesc și sincer; ce faci, ce învârți, ai murit sau mai trăiești? Nu te văd pe nicăieri; îți scriu și nu răspunzi. Ar trebui să fiu supărat pe tine, dar, pe cinstea mea, nu fac caz de amor propriu în prietenie și am venit să-ți strâng mâna. Ce dracul Nu-l pot lăsa să moară de melancolie pe colegul meu de liceu, într-un apartament lugubru, ca celula lui Carol Quintul de la mănăstirea Yuste. Îți închipui că ești bolnav, te plictisești și atâta tot; dar am

să te oblig să te distrezi și te forțez să vii la o masă veselă la care Gustave Raimbaud își ia adio de la viața de burlac.

Debitând această tiradă pe un ton pe jumătate supărat, pe jumătate comic, scutura voinicește, după obiceiul englezesc, mâna contelui pe care o apucase.

— Nu, răspunse bărbatul Prascoviei, intrându-și în rol, mă simt mai prost astăzi decât de obicei; nu sunt deloc dispus și v-aș întrista, v-aș jena.

— Într-adevăr, ești foarte palid și pari obosit; cu altă ocaziei Fug, pentru că sunt în întârziere cu trei duzine de stridii verzi și cu o sticlă de vin de Sauterne, spuse Alfred îndreptându-se către ușă: Raimbaud o să fie supărat că nu te vede.

Această vizită spori tristețea contelui. Jean îl lua drept stăpânul lui, Alfred drept prietenul lui. Mai avea să suporte încă o încercare. Ușa se deschise; o doamnă cu fir de argint prin păr și care semăna izbitor cu portretul atârnat pe* zid intră în cameră, se așeză pe divan și-i spuse contelui:

— Cum te simți, bietul meu Octave? Jean mi-a spus că te-ai întors târziu ieri și într-o stare* de slăbiciune îngrijorătoare; menajează-te, iubitul meu fiu, știi doar cât te iubesc, cu toată supărarea ce mi-o pricinuieste această tristețe inexplicabilă al cărei secret n-ai vrut niciodată să mi-l dezvălui.

— Nu te teme, mamă, nu e nimic grav, răspunse olaf de Saville; mă simt mult mai bine astăzi.

Doamna de Saville, mai liniștită, se ridică și ieși, nevrând să-l deranjeze pe fiul ei, despre care știa că nu-i place să fie tulburat prea mult timp în singurătatea lui.

— Lată-mă definitiv Octave de Saville, exclamă contele după ce plecă bătrâna; mama lui mă recunoaște și nu ghicește că se află un suflet străin sub epiderma fiului ei. Așa că sunt pe veci ferecat în acest înveliș; ce închisoare ciudată e pentru un spirit trupul altuia! E totuși greu să renunți a fi contele Olaf Labinski, să-ți pierzi blazonul, nevasta, averea și să te vezi condamnat să duci o viață sărăcăcioasă de burghez. O, am s-o sfâșii, ca să ies din ea, această piele a lui Nessus care nu se dezlipește de mine, și am s-o dau sfârtecătă primului ei posesor. Dacă m-aș întoarce acasă! Nu! Aș face un scandal inutil și portarul m-ar da pe ușă afară, pentru că nu mai am putere în acest halat de om bolnav; haide, să căutăm, căci trebuie să cunosc puțin viața acestui Octave de Saville care sunt eu acum. Încercă să deschidă mapa. Atinse broasca din întâmplare, care se deschise, și contele

scoase din compartimentele ei mai întâi niște hârtii înnegrite de un scris îndesat și fin, pe urmă un pătrat de hârtie velină; pe hârtie, o mână stângace dar fidelă desenase, cu memoria inimii și asemănarea la care nu ajung totdeauna marii artiști, un portret în creion al contesei Labinski, încât era imposibil să n-o recunoști de prima dată.

Contele rămase uimit de ce descoperise. După surpriză urmă o pornire mânioasă de gelozie; cum de portretul contesei se afla în mapa secretă a acestui tânăr necunoscut? de unde îl avea, cine îl făcuse, cine i-l dăduse? Această Prascovia adorată cu atâta religiozitate să fi coborât din cerul ei de dragoste într-o intrigă vulgară? Ce ironie infernală îl întrupa, pe el, soțul, în trupul amantului acestei femei pe care o crezuse până atunci atât de pură? După ce fusese soț, urma să fie curtezan! Sarcastică metamorfoză și răsturnare de poziții de-ți venea să înnebunești, s-ar putea înșela el însuși, să fie în același timp Clitandru și Georges Dandin!

Toate aceste idei îi huriau tumultuos în cap; simțea că îl părăsește rațiunea și făcu, spre a-și regăsi puțin calmul, un efort de voință suprem. Fără să-l asculte pe Jean care-l înștiința că masa e servită, continuă cu o înfrigurare nervoasă cercetarea mapei misterioase.

Foile alcătuiau un fel de jurnal psihologic, părăsit și reluat din timp în timp; iată câteva fragmente, pe care contele le sorbi cu anxietate și curiozitate:

„Niciodată nu mă va iubi, niciodată, niciodată! Am citit în ochii ei atât de dulci gândul acesta crud încât Dante nu a exprimat altul pentru a-l scrie pe porțile de fier ale Infernului: «Părăsiți orice speranță». Ce i-am făcut lui Dumnezeu ca să mă blesteme de viu? Mâine, poimâine, întotdeauna, va fi același lucru! Aștrii pot să-și încrucișeze orbitele, stelele conjugate să se înnoade, nimic nu-mi va schimba soarta; cu un cuvânt mi-a risipit visul; cu un gest, s-a frânt aripa himerei. Combinațiile fabuloase ale imposibilităților nu-mi oferă nicio șansă; din toate cifrele, aruncate de un miliard de ori în roata norocului, n-ar ieși niciuna – pentru mine nu există număr câștigător.

Ce nefericit sunt! știu că raiul este închis pentru mine și stau prosteste așezat pe prag, cu spatele sprijinit de ușa care nu se va deschide și plâng în tăcere, fără să mă zdruncin, fără eforturi, ca și când ochii mei ar fi izvoare de apă vie. Nu am curajul să mă scol și să mă afund în deșertul imens sau în turnul Babei cel tumultuos al oamenilor.

Uneori, când noaptea nu pot să dorm, mă gândesc la Prascovia; dacă dorm, o visez; – o, ce frumoasă era în ziua aceea, în grădina vilei Salviati, la Florența. Rochia aceea albă cu funde negre – era fermecătoare și funebră! Alb pentru ea, negru pentru mine! Uneori fundele bătute de vânt formau o cruce pe fondul unui alb strălucitor, un spirit nevăzut făcea, pe tăcute, slujba de înmormântare pentru inima mea.

Dacă vreo catastrofă nemaipomenită ar așeza pe fruntea mea coroana împăraților și a califilor, dacă pământul ar sângea pentru mine în vinele lui de aur, dacă minele de diamant din Golconda și Visapur m-ar lăsa să sap în gangele lor strălucitoare, dacă lira lui Byron ar răsună sub degetele mele, dacă cele mai desăvârșite capodopere ale artei antice și moderne mi-ar dăruia frumusețile lor, dacă aș descoperi o lume, ei bine, lucrurile tot nu s-ar schimba!

Ce ți-e și cu soarta! Am dorit să mă duc la Constantinopole; n-aș fi întâlnit-o; rămas la Florența, o văd și mor.

M-aș fi omorât; dar ea respiră în acest aer în care trăim și poate buzele mele avide vor aspira fericire nespusă! — o mireasmă îndepărtată a respirației sale parfumate; și apoi sufletul meu vinovat va fi exilat pe o planetă și nu voi avea norocul să fiu iubit de ea pe lumea cealaltă. Să fiu despărțit de ea și acolo, căci ea va merge în rai și eu în iad: ce gând apăsător.

De ce a trebuit să iubesc tocmai această singură femeie care nu mă poate iubi! altele despre care se spune că sunt frumoase, care erau libere, îmi surâdeau cu surâsul lor cel mai dulce și chemau parcă o mărturisire pe care n-o făceam. O, ce fericit e el! Ce sublimă viață trecută răsplătește Dumnezeu în el cu darul minunat al acestei dragoste?"

Era inutil să citească mai departe. Bănuiala pe care contele ar fi putut s-o aibă când văzuse portretul Prascoviei se topise încă de la primele rânduri ale acestei triste confidențe. Pricepu că imaginea iubită, reluată de o mie de ori fusese mângâiată departe de modelul ei cu acea răbdare neobosită a dragostei nefericite și că era madona unei capele mistice în fața căreia îngenunchea dragostea fără speranță.

— Dar dacă acest Octave a făcut un pact cu diavolul ca să-mi fure trupul și sub această înfățișare să-mi fure dragostea Prascoviei?

În secolul al nouăsprezecelea, o astfel de presupunere era de necrezut și contele o părăsi, dar ea îl tulburase în mod straniu.

Surâzând singur de credulitatea lui, mănă după ce se răciseră cele pregătite de Jean, se îmbracă și ceru să vină trăsura. Când caii fură înhămați, dădu adresa doctorului Balthazar Cherbonneau; traversă acele încăperi în care intrase în ajun mai chemându-se încă Olaf Labinski și din care ieșise salutat de toată lumea sub numele de Octave de Saville. Doctorul era așezat, cum îi era obiceiul, pe divanul din ultima cameră, ținându-și piciorul cu mâna și părând cufundat într-o meditație profundă.

Când auzi pașii contelui, doctorul ridică privirea.

— A, dumneata ești, dragă Octave; era să trec pe la dumneata; dar e semn bun când bolnavul vine singur la doctor.

— Tot Octavei spusese contele, cred că am să înnebunesc, am să turbez! Apoi, încrucișându-și mâinile, se așează în fața doctorului și țintuindu-l cu o privire înfricoșător de fixă: Știi bine, domnule Balthazar Cherbonneau, că nu sunt Octave, ci contele Olaf Labinski, din moment ce aseară, chiar aici, mi-ai furat chipul cu ajutorul vrăjitoriilor dumitale exotice.

La auzul acestor cuvinte, doctorul izbucni într-un râs puternic, se lăsă pe perne și se țină de fâlci ca să-și stăvilească veselie năvalnică.

— Potolește-ți, doctore, această veselie nestăvilită, s-ar putea să te căiești de ea. Vorbesc serios.

— Cu atât mai rău, cu atât mai rău! Asta dovedește că anestezia și ipohondria de care te îngrijeam se transformă în demență. Va trebui să schimbi regimul și atâta tot.

— Nu știu ce mă face, doctore diabolic, să nu te sugrum cu propriile mele mâini, exclamă contele îndreptându-se spre Cherbonneau.

Doctorul zâmbi de amenințarea contelui pe care-l atinse cu vârful unui bețișor de oțel. Olaf de Saville avu o comoție teribilă și crezu că și-a rupt brațul.

— O, avem noi mijloace să potolim bolnavii când se răzvrătesc, spuse el fixând asupra lui acea privire rece ca un duș care-i împlânzește pe nebuni și-i face pe lei să se lase pe burtă. Întoarce-te la dumneata, fă o baie, surescitarea se va potoli.

Olaf de Saville, zăpăcit de șocul electric, ieși de la doctorul Cherbonneau mai îndoit și mai tulburat ca niciodată. Se duse cu trăsura până la Passy, la doctorul B***, pentru a-l consulta.

— Sunt, îi spuse el acelui medic celebru, pradă unei halucinații ciudate; când mă uit într-o oglindă, chipul meu nu-mi apare cu trăsăturile lui obișnuite; forma obiectelor care mă înconjoară e schimbată; nu recunosc

nici pereții, nici mobila din camera mea; mi se pare că sunt. Altcineva decât eu însumi.

— Sub ce chip vă vedeți? întrebă doctorul; eroarea poate să provină de la ochi sau de la creier.

— Mi se pare că am păr negru, ochi albaștri nchis, o față palidă și barbă.

— Semnalmentele unui pașaport nu ar putea fi mai exacte: nu aveți nici halucinație intelectuală, nici tulburarea privirii. Arătați, într-adevăr, așa cum spuneți.

— Ba nu! Am cu-adevărat părul blond, ochii negri, fața smeadă și o mustață subțire ungurească.

— Aici, răspunse doctorul, începe o ușoară alterare a facultăților intelectuale.

— Totuși, doctore, nu sunt câtuși de puțin nebun.

— Firește, doar înțelepții vin la mine singuri. Puțină oboseală, studiul sau distracții excesive au pricinuit probabil această tulburare. Vă înșelați, perceperea dumneavoastră corespunde realității, ideea doar e închipuită: în loc să fiți un blond care se crede brun, sunteți un brun care se crede blond.

— Dar sunt sigur că sunt contele Olaf de Labinski și toată lumea începând de ieri îmi spune Octave de Saville!

— Exact asta spuneam și eu, răspunse doctorul. Sunteți domnul de Saville și vă închipuiți că sunteți domnul conte Labinski, pe care îmi amintesc că l-am văzut și care, într-adevăr, e blond. Asta explică perfect de ce vi se pare că aveți alt chip în oglindă; acest chip, care e al dumneavoastră, nu răspunde ideii dumneavoastră lăuntrice și vă miră. Gândiți-vă că toată lumea vă spune domnul de Saville și, prin urmare, nu împărtășește credința dumneavoastră. Veniți să stați vreo două săptămâni aici; băile, odihna, plimbările sub copacii mari vor spulbera această influență supărătoare.

Contele lăsă capul în jos și promise că va reveni. Se întoarse în apartamentul din Strada Saintlazare și văzu, din întâmplare, pe masă, o invitație a contesei Labinska, pe care Octave i-o arătase lui Cherbonneau.

— Cu acest talisman, strigă el, mâine voi putea s-o văd.

IX

Pe când slujitorii îl duceau la trăsură pe adevăratul conte Labinski, gonit din paradisul lui pământesc de falsul înger păzitor care stătea în picioare în pragul ușii, Octave cel transfigurat intra în salonașul alb cu aur ca să aștepte momentul când contesa îl va putea primi.

Sprijinit de marmura albă a șemineului, a cărei vatră era plină cu flori, se vedea răsfrânt în oglinda plasată simetric pe consola cu picioare modelate și aurite. Deși cunoștea taina metamorfozei lui sau, mai exact, a transpunerii lui, îi venea greu să se convingă de această înfățișare atât de deosebită de a lui, și nu putea să-și desprindă ochii de la acea fantomă străină care totuși devenise el. Se privea și vedea un altul. Fără voia lui se uita dacă Olaf nu era sprijinit lângă el de marmura șemineului, proiectându-și chipul în oglindă, dar era fără tăgadă singur; doctorul Cherbonneau făcuse treaba în mod conștiincios.

După câteva minute, Octave-Labinski nu se mai gândea la miraculoasa metamorfoză care strămutase sufletul lui în trupul soțului Prascoviei, gândurile i se adaptară la noua situație. Acest eveniment de necrezut, în afară de orice posibilitate și pe care speranța cea mai himerică n-ar fi putut îndrăzni să-l viseze în delirul ei, se realizase! Avea să se afle în prezența frumoasei făpturi adorate și ea nu avea să-l îndepărteze! Singura combinație care să fi putut împăca fericirea lui cu imaculata virtute a contesei se realizase!

În apropierea momentului suprem, își simțea sufletul pradă unui zbucium și unei tulburări nesigure: timiditățile dragostei adevărate îl făceau să se piardă cu firea, ca și cum s-ar mai fi aflat în forma disprețuită a lui Octave de Saville.

Intrarea jupânesei puse capăt acestui tumult de gânduri care se înfruntau. Când se apropie, nu mai putu să-și stăpânească o tresărire nervoasă, și tot sângele i se strânse în inimă când ea îi spuse:

— Doamna contesă poate acum să-l primească pe domnul.

Octave-Labinski o urmă pe jupâneasă pentru că nu cunoștea casa și nu voia să-și trădeze neștiința prin mersul lui nesigur.

Jupâneasa îl introduse într-o cameră destul de mare, un cabinet de toaletă împodobit luxos și cu bun-gust. Un șir de dulapuri din lemn prețios sculptat de Knecht Silienhart și ale căror uși erau despărțite prin coloane răsucite în jurul cărora se încolăceau rămurele de convulvulus cu frunză în formă de inimă și cu florile ca niște clopoței lucrați cu multă artă alcătuia un fel de lemnărie arhitecturală, un portic de un ordin capricios, de-o eleganță rară, de-o execuție desăvârșită; în aceste dulapuri erau strânse rochiile de catifea și de moar, cașmirurile, pelerinele, blănurile de jder, zibelină, vulpe albastră, pălăriile cu mii de forme, toate podoabele unei femei frumoase.

În față se repeta același motiv, cu singura diferență că panourile pline erau înlocuite cu oglinzi prevăzute cu balamale, ca un paravan, în așa fel încât te puteai vedea din față, din profil, din spate, ca să-ți dai seama ce impresie face o rochie sau o pieptănătură.

Pe al treilea perete era așezată o masă de toaletă lungă, placată cu alabastru-onix pe care robinete de argint lăsau să curgă apa caldă și rece în imense farfurii japoneze montate pe margini cu același metal; sticlute din cristal de Boemia care, sub lumina luminărilor sclipeau ca diamantele și rubinele, conțineau esențe și parfumuri.

Zidurile și plafonul erau capitonate cu șaten verde ca apa, la fel ca interiorul unui scrin. Un covor gros de Smirna, cu culori care se armonizau în tonuri dulci, acoperea podeaua.

În mijlocul camerei, pe un soclu de catifea verde, era așezat un sipet mare cu o formă ciudată din oțel de Chorasani cizelat, împodobit cu ramuri și arabescuri atât de complicate, încât ornamentele din Sala Ambasadorilor de la Alhambra păreau simple, comparate cu acestea. Arta orientală părea să-și fi spus ultimul cuvânt în această muncă minunată la care trebuie să-și fi dăruit îndemânarea degetele zânelor. În acest sipet își ținea contesa Prascovia Labinska podoabele, bijuteriile demne de o regină și pe care nu le puneă decât foarte rar, găsind pe drept cuvânt că nu merită locul pe care îl ocupau. Era preafrumoasă ca să fi avut nevoie să fie bogată: instinctul ei de femeie i-o spunea. De aceea nici nu le scotea la lumină decât în ocazii solemne, în care fastul ereditar al vechii case Labinski trebuia să apară în toată splendoarea. Niciodată n-au existat diamante mai puțin folosite.

Lângă fereastră, ale cărei perdele cădeau în falduri grele, în fața unei toalete stil *duchesse*, privind într-o oglindă pe care i-o întindeau doi îngeri sculpați de domnișoara de Fauveau cu acea eleganță prelungă și subțire ce caracterizează talentul ei, luminată de lumina albă a două sfeșnice cu câte șase luminări, stătea așezată contesa Prascovia Labinska, strălucind de prospețime și frumusețe. Un burnus de Tunis, de o finețe ideală, cu un desen în dungi albastre și albe, alternativ opace și transparente o înfășură ca un nor suplu; stofa ușoară alunecase pe umerii catifelati și lăsa să se vadă începutul și prelungirea gâtului de-o albeață ce-ar fi făcut să pară cenușiu gâtul de zăpadă al unei lebede, în intervalul dintre cute ieșea stufoasă dantela unui capot de batist, veșmânt de noapte care nu era strâns cu niciun cordon; părul contesei era desfăcut și curgea pe spate în valuri bogate, ca haina unei împărătese. Desigur, torsadele de aur fluid din care Venus

Afrodita scotea perle, în genunchi în scoica ei de fildeș, atunci când a ieșit ca o floare a mărilor din albastrul ionic, nu erau atât de blonde, atât de bogate, atât de grele! Combinați chihlimbarul lui Tițian și argintul lui Veronese cu lacul auriu al lui Rembrandt; priviți în soare un topaz și tot n-o să obțineți tonul minunat al acestui păr stufos ce părea că radiază lumina în loc s-o primească, și care ar fi meritat să lumineze mai mult decât cel al Berenicei, constelație nouă printre vechile astre. Două femei îl împărțeau, îl netezeau, îl ondulau și îl potriveau în bucle grijuliu așezate, ca să nu-l strivească atingerea pernei.

În timpul acestei operații delicate, contesa își juca în vârful piciorului un papuc de catifea albă, brodat cu canetile de aur, atât de mic încât ar fi putut umple de gelozie kanunele și odaliscele padișahului. Uneori, când dădea pe spate cutele mătăsoase ale burnusului, își dezvelea brațul alb și așeza cu mâna cele câteva fire care scăpaseră cu o grație malițioasă.

Stând astfel în poza ei nonșalantă, amintea de chipurile acelea zvelte în port grecesc care împodobesc vasele antice și al căror contur suav și pur, frumusețe tânără și ușoară, nu a putut fi găsit de niciun artist; era de o mie de ori mai seducătoare decât în vila Salviati la Florența; și dacă Octave nu ar fi fost îndrăgostit nebunește de ea, cu siguranță s-ar fi îndrăgostit atunci; dar, din fericire, nu poți adăuga nimic infinitului.

Octave-Labinski în fața acestei priveliști, ca și cum ar fi fost martorul unui spectacol înfiorător, simți că genunchii i se clatină și nu-l mai susțin. Gura i se uscă și frica îl strânse de gât ca mâna unui *thugg* flăcări roșii i se învârteau în jurul ochilor. Atâta frumusețe îl făcea să încremenească de admirație.

Își adună tot curajul spunându-și că această comportare speriată și neroadă, potrivită pentru un curtezan respins, ar fi ridicolă din partea unui soț, oricât de îndrăgostit ar mai fi de soția lui, și se îndreptă destul de hotărât către contesă.

— A! dumneata ești, Olaf! ce târziu te-ai întors în seara asta! spuse ea fără a se întoarce, căci capul îi era imobilizat de două cozi groase pe care cameristele le împleteau și, scoțând din burnus una din neasemuitele ei mâini, i-o întinse lui Olaf.

Octave-Labinski prinse această mână mai moale și mai proaspătă decât o floare, o duse la buze și așternu pe ea un sărut înflăcărat, tot sufletul lui adunându-i-se pe acest mic loc.

Nu știm ce delicatețe a simțurilor, ce instinct divin al pudoarei, ce intuiție irațională a inimii o înștiință pe contesă: dar un nor roz trecu subit pe față, pe gâtul și pe brațul ei care se acoperiră cu acea culoare cu care se colorează în înălțimea munților zăpada imaculată surprinsă de primul sărut al soarelui. Tresări și-și retrase încet mâna pe jumătate supărată, pe jumătate rușinată; buzele lui Octave produsese o impresie ca de fier roșu. Totuși își reveni destul de repede și surise de copilăria ei.

— Nu-mi răspunzi, dragă Olaf; știi că nu te-am mai văzut de mai bine de șase ore; mă neglijezi, spuse ea cu un ton de reproș; altădată nu m-ai fi părăsit așa timp de o seară întreagă. Te-ai gândit măcar la mine?

— Tot timpul, spuse Octave-Labinski.

— O, nu, nu tot timpul; eu simt când te gândești la mine, chiar de departe. În seara asta de pildă eram singură, așezată la pian și cântam o bucată de Weber, legănându-mi plectiseala cu muzica; sufletul dumitale a zburat câteva clipe în jurul meu în vârtejul sonor al notelor; apoi a zburat nu știu unde, la ultimul acord și nu s-a întors. Nu mă minți, sunt sigură de ceea ce spun.

Prascovia într-adevăr nu se înșela; era momentul când, la doctorul Balthazar Cherbonneau, contele Olaf Labinski se apleca pe oglinda apei magice, evocând un chip adorat cu toată forța gândirii concentrate. De atunci, contele, înecat în oceanul fără fund al magnetismului, nu mai avusese nici idee, nici gând, nici voință.

Cameristele terminară toaleta nocturnă a contesei și se retraseră; Octave-Labinski stătea tot în picioare, urmărind-o pe Prascovia cu o privire înflăcărată. Jenată și arsă de această privire, contesa se înfășură în burnus ca Polimnia în draperia ei. I se vedea doar capul care apărea din cutele albe și bleu, neliniștit dar fermecător.

Deși nici cea mai pătrunzătoare minte omenească n-ar fi putut ghici misterioasa deplasare de suflete pe care o operase doctorul Cherbonneau cu ajutorul formulei sannyâsi-ului Brahma-Logum, Prascovia nu recunoștea în ochii lui Octave-Labinski expresia obișnuită a ochilor lui Olaf, aceea a unei dragoste curate, calme, egale, veșnice ca dragostea îngerilor; o pasiune pământeană ardea în această privire și o tulbura, o făcea să roșească. Nu-și dădea seama ce se întâmplase, dar ceva se întâmplase. O mie de presupuneri ciudate îi trecură prin minte: nu mai era oare pentru Olaf decât o femeie vulgară, dorită pentru frumusețea ei, ca o femeie ușoară? acordul sublim al sufletelor lor se știrbise datorită unei disonanțe de care ea nu știa?

Olaf iubea o alta? corupțiile Parisului murdăriseră cumva sufletul lui curat? își puse repede aceste întrebări fără să poată răspunde mulțumitor și își spuse că era nebună; dar, de fapt, simțea că are dreptate. O spaimă tănuită o cuprindea, ca și cum ar fi fost în prezența unei primejdii necunoscute dar ghicite de această a doua vedere a sufletului de care greșim de câte ori nu ascultăm.

Se ridică agitată și nervoasă și se îndreptă spre ușa dormitorului. Falsul conte o însoți, așezându-și mâna pe talia ei, așa cum Othello o conduce pe Desdemona la fiecare ieșire din scenă, în piesa lui Shakespeare; dar când fu în prag, ea se întoarse, se opri o clipă, albă și rece ca o statuie, aruncă o privire speriată tânărului și intră, închise repede ușa și puse cârligul.

„Privirea lui Octave!” exclamă ea, căzând pe jumătate leșinată pe o banchetă. Când își reveni, își spuse: „Dar cum se face că această privire a cărei expresie n-am uitat-o niciodată sclipește azi în ochii lui Olaf? Cum de i-am văzut flacăra întunecată și disperată în pupilele ochilor soțului meu? Să fi murit Octave? Să fie sufletul lui cel care a strălucit o clipă în fața mea ca pentru a-și lua rămas bun înainte. De a părăsi pământul ăsta? Olaf! Olaf! Dacă m-am înșelat, dacă m-am lăsat învinsă de spaima zadarnică, ai să mă ierți; dar dacă te-aș fi primit în seara asta, aș fi simțit că mă dăruiesc altuia/4

Contesa verifică cârligul, aprinse lampa agățată de tavan, se cuibări în pat ca un copil sperios cu un sentiment de teamă de neînțeleș și nu adormi decât spre dimineață: visuri incoerente și ciudate tulburară un somn agitat. Ochi arzători – ochii lui Octave – se opreau asupra ei din fundul unei cețe și-i aruncau flăcări, în timp ce, la picioarele patului, o față neagră și brăzdată de riduri stătea chircită, bolborosind silabe într-o limbă necunoscută; contele Olaf apărui și el în acest vis absurd, dar sub o formă care nu era a lui.

Nu vom încerca să descriem decepția lui Octave, atunci când se găsi în fața unei uși închise și când auzi înăuntru scârțâitul cârligului. Suprema lui speranță se năruia. Cum? Apelase la mijloace teribile, stranii, se dăduse pe mâna unui vrăjitor, a unui diavol, poate, punându-și în primejdie viața pe lumea asta și sufletul pe lumea cealaltă, ca să cucerească o femeie care îi scăpa, deși se afla în mâinile lui fără nicio apărare, datorită vrăjitoriilor indiene! Respins ca iubit, respins ca soț; neînvinșă puritate a Prascoviei dejuca mașinațiile cele mai infernale. În pragul dormitorului, ea îi apăruse ca un înger alb al lui Swedenborg, lovind cu trăsnetul în duhul necurat.

Nu putea să stea toată noaptea în această postură ridicolă; căută apartamentul contelui și, după un șir de încăperi, văzu una în care se ridica

un pat cu coloane de abanos, cu perdele lucrate de mână pe care, printre ramuri și arabescuri, erau brodate blazoane. Panoplii de arme orientale, scuturi și căști de cavaler, atinse de reflexul unei lămpi, aruncau lumini vagi în umbră; o piele de Boemia gofrată cu aur scliffea pe pereți. Trei sau patru fotolii mari, sculptate, un sipet împodobit cu figurine completau această mobilă de gust feudal și care nu ar fi fost nelalocul ei în sala mare a unui castel gotic; nu era din partea contelui o frivolă imitație a modei, ci amintiri cucernice. Această încăpere reproducea exact odaia locuită la mama lui și, cu toate că fusese deseori luat peste picior din pricina acestui decor de al V-lea act, refuzase de fiecare dată să-i schimbe stilul.

Octave-Labinski, epuizat de oboseală și de emoții, se aruncă pe pat și adormi blestemându-l pe doctorul Balthazar Cherbonneau. Din fericire, zorii zilei îi aduseră idei mai vesele; promise să se comporte de aici înainte într-un mod mai ponderat, să-și înăbușe privirea, să ia felul de • a fi al unui soț; ajutat de valetul contelui, își făcu toaleta grijuliu și se îndreptă cu un pas liniștit spre sufragerie, unde contesa îl aștepta pentru micul dejun.

X

Octave-Labinski coborî pe urmele valetului, căci nu știa unde se află sufrageria în această casă unde el părea a fi stăpânul; sufrageria era o încăpere mare, la parter, cu deschidere spre curte, în stil nobil și sever, semănând în același timp cu un castel și cu o mănăstire: lambriuri de stejar maroniu în tonuri calde și bogate, împărțite în panouri și compartimente simetrice, urcau până la tavan, unde bârne în relief și sculptate formau chesoane hexagonale colorate în albastru și împodobite cu ușoare arabescuri aurite; pe panourile lungi ale lambriurilor, Philippe Rousseau pictase cele patru anotimpuri, nu simbolizate prin figuri mitologice, ci prin trofee de natură moartă, alcătuite din produse referitoare la fiecare moment al anului; scene de vânătoare erau așezate simetric cu naturile moarte ale lui Philippe Rousseau și deasupra fiecărui cartuș strălucea, ca discul unui scut, o farfurie de Bernard Palissy sau de Leonard de Limoges, de porțelan japonez, de majolică sau de ceramică arabă, cu lacul irizat în toate culorile prisme; trofee de cerbi, cornuri de bouri alternau cu faianța și, la cele două capete ale sălii, vitrine mari, mari ca tabloul unui altar de biserică spaniolă, își înălțau arhitectura lucrată și sculptată cu ornamente vrednice să rivalizeze cu cele mai frumoase opere ale lui Berruguete, Cornejo Duque și Verbruggen; pe rafturile agățate scliffeau ușor piese din străvechea argintărie a familiei Labinski, ceainice cu toarte himerice, solnițe de modă

veche, hanapuri, cupe, vase croite după ciudata fantezie germană și demne să-și găsească un loc în tezaurul de la Bolta-Verde din Dresda. În fața acestei argintării străvechi scli beau piesele minunate ale giuvaergiilor moderni, capodopere ale lui Wagner, Duponchel, Rudolphi, Froment-Meurice; ceainice din argint aurit cu figurine de Feuchère și Vechte, platouri incrustate cu email negru, căldărușe cu toartă pentru șampanie imitând crengi de viță, având bacanale în basorelief; fără să mai vorbim de cristalele de Boemia, de sticlăria de Veneția, de servicii vechi de Saxa și de Sèvres.

Scaune de stejar tapisate cu piele verde erau așezate de-a lungul zidurilor și, pe masa cu picioarele sculptate ca o gheară de vultur, cădea din tavan o lumină egală și curată, cernită de sticle albe ce-și pierduseră lustrul și garniseau chesonul din centrul lăsat gol. O cunună transparentă de viță încadra acest panou lăptos cu frunzele lui verzi.

Pe masa servită după moda rusească, fructele înconjurate cu un brâu de violete erau așezate și felurile de mâncare așteptau cuțitul comesenilor sub clopotele lor de metal neted, lustruit ca niște căști de emir; un samovar de la Moscova scotea șuierând un jet de aburi: doi valeți în pantaloni scurți și cravată albă stăteau nemișcați și tăcuți în spatele celor două fotolii, așezați unul în fața celuilalt, ca două statui ale domesticității.

Octave își însuși toate aceste detalii dintr-o privire grăbită, ca să nu fie fără voia lui preocupat de noutatea obiectelor ce-ar fi trebuit să-i fie familiare.

O alunecare ușoară pe dale, un foșnet de tafta îl făcură să întoarcă privirea. Era contesa Prascovia Labinska: se apropie și se așează, după ce-i făcu un mic gest prietenesc.

Purta un capot de mătase cadrilat verde cu alb, împodobit cu un guler din același material plisat și despicat ca niște dinți de lup; părul ei strâns în suvițe largi pe tâmpile și învârtit la începutul cefii într-o torsadă aurie asemănătoare cu voluta unui capitel ionian alcătuia o pieptănătură pe cât de simplă, pe atât de nobilă și la oare un sculptor grec n-ar fi avut nimic de modificat; tenul trandafiriu-roșietic era puțin mai palid de emoția din ajun și de somnul agitat de peste noapte; o imperceptibilă aureolă de fildeș îi înconjură ochii, în mod obișnuit atât de calmi și puri; părea obosită și fără vlagă; dar astfel înduioșată, frumusețea ei era cu atât mai pătrunzătoare și avea ceva omenesc; zeița devenea femeie; îngerul își strângea aripile, înceta să mai plutească.

Mai prudent de data asta, Octave își ascunse flacăra din ochi și-și mască extazul sub un aer indiferent.

Contesa întinse piciorușul ei încălțat cu un papuc de piele castaniu-aurie pe lâna mătăsoasă a covorului așezat sub masa din sufragerie pentru a împlânzi atingerea cu mozaicul de marmură albastră și de brocatelă de Verona, făcu un gest ușor din umeri, ca străbătută de un fior de febră și, fixându-l cu ochii de un albastru polar pe comeseanul pe care-l lua drept soțul ei, căci lumina zilei înlăturase presimțirile, spaimile și fantomele nocturne, îi spuse cu o voce armonioasă și tandră, cu o nuanță de răsfăț, o frază în limba poloneză!!! Deseori folosea cu contele scumpa limbă maternă în momentele de afecțiune și de intimitate, mai cu seamă în fața slujitorilor francezi care nu cunoșteau această limbă.

Parizianul Octave știa latina, italiana, spaniola, câteva cuvinte englezești; dar ca toți galoromanii, nu cunoștea niciun cuvânt din limbile slave. Suporturile consoanelor care apără puținele vocale din limba polonă l-ar fi oprit, chiar dacă ar fi vrut să se apropie de ea. La Florența, contesa îi vorbise totdeauna franțuzește sau italienește, și ideea să învețe limba în care Mickiewicz l-a egalat aproape pe Byron nu-i venise. Nu poți niciodată să prevezi totul!

La auzul acestei. Frază, în creierul contelui, locuit de *eul* lui Octave, se petrecu un fenomen foarte ciudat: sunetele străină parizianului pătrunzând în cutele unei urechi slave sosiră în locul obișnuit în care Olaf le primea spre a le traduce în gânduri și provocară un fel de memorie fizică; sensul lor îi apărură în mod confuz lui Octave; cuvinte ascunse în circumvoluțiunile cerebrale, în fundul sertarelor secrete ale amintirii, se prezentară zumzând, gata să răspundă; dar aceste reminiscențe vagi, nefiind în legătură cu creierul, se risipiră de îndată și curând, totul redeveni opac. Bietul îndrăgostit era cumplit de încurcat; nu se gândise la complicațiile acestea când îmbrăcase pielea contelui Olaf Labinski și înțelese că, furând forma altuia, te expui la grele încercări.

Prascovia, mirată de tăcerea lui Octave și crezând că, gândindu-se la altceva, nu o auzise, își repetă fraza mai rar și cu voce mai tare.

Acum auzea mai bine cum sună cuvintele, dar falsul conte nu le pătrundea cu nimic mai mult înțelesul; făcea eforturi disperate ca să ghicească despre ce ar putea fi vorba; dar pentru cine nu le cunoaște, compactele limbi nordice nu au nicio transparență și, dacă un francez poate bănuși ce spune o italiancă, va fi ca și surd la auzul cuvintelor unei poloneze. Fără voia lui, roși puternic; își mușcă buzele și, ca să nu se dea de gol, începu să taie mânios bucata așezată la el în farfurie.

— S-ar zice într-adevăr, scumpul meu stăpân, spuse contesa de data asta în franțuzește, că nu mă auzi sau că nu mă înțelegi.

— Într-adevăr, băigui Octave-Labinski, neprea știind ce spune... afurisita asta de limbă e așa de grea!

— Grea! da, poate pentru străini; dar pentru cel care a îngânat-o pe genunchii mamei lui, ea țâșnește de pe buze ca însuși suflul vieții, ca emanația însăși a gândirii.

— Da, fără îndoială, dar sunt momente când mi se pare că n-o mai știu.

— Ce tot spui, Olaf? Cum! să fi uitat limba străbunilor dumitale, limba sfintei patrii, limba care te face să-ți recunoști frații printre oameni și, adăugă ea mai încet, limba în care mi-ai spus prima dată că mă iubești?

— Obișnuința de a mă sluji de alt idiom... riscă Octave-Labinski nemaiavând argumente.

— Olaf, replică atunci contesa pe un ton de reproș, cred că Parisul te-a stricat; aveam dreptate când spuneam că nu vreau să vin aici. Cine ar fi putut să-mi spună că, atunci când nobilul conte Labinski se va întoarce pe moșiile lui, nu va mai ști să răspundă felicitărilor supușilor săi?

Chipul fermecător al Prascoviei căpătă o expresie dureroasă; pentru prima oară tristețea își aruncă umbra pe fruntea ei pură ca aceea a unui înger; această ciudată uitare o mâhnea în străfundul sufletului și i se părea aproape o trădare.

Masa continuă în tăcere. Prascovia se arăta supărată pe cel pe care-l lua drept conte. Octave se chinuia îngrozitor, pentru că se temea de alte întrebări pe care ar fi fost obligat să le lase fără răspuns.

Contesa se ridică și urcă în apartamentele ei.

Octave, rămas singur, se juca cu minerul unui cuțit pe care îi venea să și-l înfigă în inimă, căci se afla într-o situație intolerabilă: mizase pe o surpriză și acum se vedea antrenat în încurcăturile, fără ieșire pentru el, ale unei existențe pe care n-o cunoștea: când îi luase trupul contelui Olaf Labinski, ar fi trebuit să-i fure și noțiunile anterioare, limbile pe care le știa, amintirile din copilărie și mii de alte detalii intime care constituie *eul* unui om, raporturile care-i leagă existența de alte existențe: iar pentru una ca asta întreaga știință a doctorului Balthazar Cherbouneau n-ar fi fost de ajuns. Îi venea să turbeze; să fie în acest rai, la al cărui prag de-abia îndrăzne să se uite de departe; să locuiască sub același acoperiș cu Prascovia, s-o vadă, să vorbească cu ea, să-i sărute mâna frumoasă chiar cu buzele soțului și să nu poată înșela pudoarea ei cerească, să se trădeze în fiecare clipă prin câte o inexprimabilă stupiditate! „E scris în destinul meu ca Prascovia să nu mă iubească niciodată! Totuși, am făcut cel mai mare sacrificiu la care poate coborî orgoliul omului: am renunțat la *eul* meu, am acceptat să profit, sub o formă străină, de mângâierile destinate unui altuia!“

Astfel îl munceau gândurile când un *groom* se înclină în fața lui cu toate semnele celui mai profund respect, întrebându-l ce cal va călări în ziua aceea...

Văzând că nu răspunde, *groom-ul* îndrăzni, speriat singur de un atare curaj, să murmure:

— Vultur sau Rustem? n-au mai ieșit de o săptămână.

— Rustem, răspunse Octave-Labinski, la fel cum ar fi spus Vultur, dar ultimul nume se agățase în mintea lui distrată.

Se îmbracă de călărie și plecă la pădurea Boulogne, vrând să ia o baie de aer pentru a-și potoli exaltarea nervoasă.

Rustem, cal minunat de rasă Nedji, care purta pe piept, într-o punguță orientală de catifea brodată cu fir de aur, titlurile lui de noblete, nu avea nevoie să fie îndemnat. Părea că înțelege gândul celui care-l încăleca și, de

îndată ce părăsi caldarâmul și dădu de pământ, porni țintă fără ca Octave să-l împungă cu pintenii. După două ore de goană furioasă, călărețul și calul se întoarseră acasă, primul calmat iar al doilea spumegând și cu nările roșii.

Presupusul conte intră la contesă pe care o găsi în salon la ea, îmbrăcată cu o rochie de tafta albă, cu volane suprapuse până în talie și o panglică înnodată deasupra urechii, căci era tocmai joi, ziua când stătea acasă și primea vizite.

— Ei, îi spuse ea cu un surâs grațios, căci supărarea nu se putea opri mult timp pe buzele ei, ți-ai regăsit memoria pe aleile pădurii?

— Doamne, nu, scumpa mea, răspunse Octavelabinski: dar trebuie să-ți fac o mărturisire.

— Nu cunosc eu dinainte toate gândurile dumitale? nu mai suntem fără taine unul pentru celălalt?

— Ieri am fost la doctorul acela despre care se vorbește atât.

— Da, doctorul Balthazar Cherbonneau care a stat mult timp în India și a învățat, se spune, de la brahmani o mulțime de secrete unul mai minunat decât celălalt. Voiai chiar să mă iei cu dumneata; dar nu sunt curioasă — pentru că știu că mă iubești și asta îmi ajunge.

— A făcut în fața mea experiențe atât de ciudate, minuni chiar, încât mi-e și acuma mintea tulbure. Acest om ciudat, care dispune de o putere irezistibilă, m-a scufundat într-un somn magnetic atât de profund încât atunci când m-am deșteptat nu mi-am regăsit toate facultățile: uitasem multe lucruri; trecutul îmi apărea ca printr-o ceață adâncă: doar dragostea mea pentru dumneata rămăsese neatinsă.

— N-ai făcut bine, Olaf, că te-ai supus influenței acestui doctor. Dumnezeu, care a creat sufletul, are dreptul să se atingă de el: dar omul, dacă încearcă acest lucru, săvârșește o faptă nelegiuită, spuse cu gravitate contesa Prascovia Labinska. Sper că n-ai să te mai duci la el și că, atunci când îți voi spune o vorbă dulce în poloneză, ai să mă înțelegi ca în trecut.

Octave inventase această scuză a magnetismului în timpul plimbării, ca să repare gafele care cu siguranță urmau să se adune în noua lui existență; dar nu era la capătul suferințelor. Un valet, deschizând ușa, anunță un musafir:

Domnul Octave de Saville.

Deși trebuia să se aștepte că, într-o bună zi, îl va întâlni, adevăratul Octave păli la auzul acestor cuvinte, ca și cum trâmbița Judecății de Apoi i-ar fi sunat deodată în urechi. A trebuit să-și adune tot curajul și să-și spună

că avantajele erau de partea lui în această situație ca să nu se clatine; instinctiv își înfipse degetele în spătarul unei banchete și reuși astfel să se țină pe picioare, cu un aer hotărât și liniștit.

Contele Olaf, purtând înfățișarea lui Octave, se îndreptă spre contesă pe care o salută profund.

— Domnul conte Labinski... Domnul Octave de Saville... spuse contesa Labinska, prezentându-i pe gentilomi unul altuia.

Cei doi bărbați se salutară cu răceală, aruncându-și priviri sălbatice prin masca de marmură a politeței mondene care ascunde deseori pasiuni atroce.

— Ați fost supărat pe mine încă de la Florența, domnule Octave, spuse contesa cu o voce amicală și familiară, și mă temeam să nu plec de la Paris fără să vă mai văd. Erați mai asiduu la vila Salviati și vă numărați pe vremea aceea printre vizitatorii mei permanenți.

— Doamnă, răspunse stânjenit falsul Octave, am călătorit, nu m-am simțit bine, am fost chiar bolnav și, primind plăcuta dumneavoastră invitație, m-am întrebat dacă îi voi da curs, căci nu trebuie să fii egoist și să abuzezi de indulgența pe care lumea o are față de un om plicticos.

— Plictisit poate; plictisitor nu, răspunse contesa; întotdeauna ați fost melancolic dar oare nu unul din poeții dumneavoastră spune despre melancolie că „După trândăvie este cel mai bun dintre rele“?

— Este un zvon pe care îl răspândesc cei fericiți spre a nu-i plânga pe cei ce suferă, spuse Olaf de Saville.

Contesa aruncă o privire inefabil de blândă spre contele îmbrăcat în forma lui Octave, ca și cum ar fi vrut să-i ceară iertare pentru dragostea pe care, fără voia ei, o inspirase.

— O să mă credeți mai frivolă decât sunt; orice durere adevărată îmi trezește milă și, dacă n-o pot alina, știu s-o compătimesc. Aș fi vrut să fiți fericit, dragă domnule Octave; dar de ce v-ați închis în tristețea dumneavoastră, refuzând cu încăpățănare viața care vă ieșea în cale cu bucuriile, încântările și datoriile ei? De ce ați refuzat prietenia pe care v-o ofeream?

Aceste fraze atât de simple, atât de sincere, impresionară în mod diferit pe cei doi ascultători. Octave înțelegea că se confirmă sentința pronunțată în grădina Salviati de către această gură frumoasă pe care n-o murdărise niciodată minciuna; Olaf găsea încă o dovadă a virtuții de neîntinat a femeii care nu putea să fie învinsă decât de un artificiu diabolic. De aceea o mânie

subită puse stăpânire pe el văzându-și propriul spectru însuflețit de alt suflet și instalat în propria lui casă și se repezi la gâtul contelui.

— Hoțule, pungașule, ticălosule, dă-mi înapoi pielea!

La văzul unei fapte atât de extraordinare, contesa se agăță de sonerie și lacheii îl scoaseră afară pe conte.

Bietul Octave a înnebunit! spuse Prascovia în timp ce-l duceau pe Olaf care se zbătea în zadar.

— Da, răspunse adevăratul Octave, e nebun de dragoste! Contesă, hotărât lucru ești prea frumoasă!

XI

Două ore după această scenă, falsul conte primi de la cel adevărat o scrisoare închisă cu pecetea lui Octave de Saville – nefericitul depozitat nu avea altă la dispoziție. I se păru curios uzurpatorului entității lui Olaf Labinski să deschidă o scrisoare pecetluită cu armele lui, dar totul trebuia să fie ciudat în această postură anormală.

Scrisoarea conținea următoarele rânduri, scrise de o mână stânjenită și cu un scris care părea imitat căci Olaf nu era obișnuit să scrie cu degetele lui Octave:

„Citită de oricine altcineva, această scrisoare ar părea trimisă de la Petites-Maisons[9], dar dumneavoastră mă înțelegeți. Un concurs de împrejurări inexplicabile și fatale, care nu s-au mai produs poate niciodată de când pământul se învârtă în jurul soarelui, mă obligă la o faptă pe care nimeni n-a făcut-o vreodată. Îmi scriu mie însumi și scriu pe această adresă un nume care e al meu, un nume pe care mi l-ați furat împreună cu ființa mea. Căror mașinații tenebroase sunt victima, în ce cerc de iluzii infernale am călcat, nu știu; dumneavoastră știți, fără îndoială. Acest secret, dacă nu sunteți un laș, țeava pistolului meu vi-l va cere pe un teren pe care orice om onorabil sau infam răspunde întrebărilor care i se pun; mâine, va trebui ca unul din noi să nu mai vadă lumina cerului. Acest univers necuprins este prea îngust acum pentru noi doi: voi ucide corpul în care s-a instalat spiritul dumneavoastră impostor sau îl veți ucide pe al dumneavoastră, în care sufletul meu e indignat de a fi închis. Nu încercați să faceți în așa fel încât să fiu considerat nebun – voi avea curajul să fiu cumpătat și, peste tot unde vă voi întâlni, vă voi insulta cu o politețe de gentilom și un sânge rece de diplomat: mustățile domnului conte Olaf Labinski pot să nu fie pe placul domnului Octave de Saville și în fiecare zi oamenii se calcă pe picioare la

ieșirea de la operă, dar sper că rândurile mele, deși obscure, nu vor avea nicio ambiguitate pentru dumneavoastră și că martorii mei se vor înțelege perfect cu ai dumneavoastră privind ora, locul și condițiile duelului”.

Această scrisoare îl lăsa pe Octave cât se poate de descumpănit. Nu putea refuza provocarea contelui și totuși nu-i făcea plăcere să se bată cu el însuși, căci păstrase pentru vechea lui piele o oarecare afecțiune. Gândul că ar putea să fie obligat la această luptă printr-o ofensă răsunătoare îl făcu să ia hotărârea să accepte, deși, la rigoare, ar fi putut să-l pună pe adversarul lui în cămașă de forță și să-i oprească în felul acesta brațul; dar delicatețea lui nu se împăca cu acest mijloc violent. Dacă împins de o patimă de neînvins, săvârșise o faptă reprobabilă și-l ascunsese pe îndrăgostit sub masca soțului, pentru a învinge o virtute care se ridica deasupra oricărei seducții, nu era totuși un om fără onoare și fără curaj; această cale extremă n-o adoptase totuși decât după trei ani de lupte și suferințe, în momentul când viața lui, istovită de dragoste, era pe cale să-i scape. Nu-l cunoștea pe conte; nu era prietenul lui; nu-i datora nimic și profitase de mijlocul riscant pe care i-l oferise doctorul Balthazar Cherbouneau.

De unde să ia martori? fără îndoială dintre prietenii contelui; dar, Octave, de o zi de când locuia la el, nu putuse să lege nicio prietenie.

Pe șemineu stăteau, rotunde, două cupe verzui cu smalțul plesnit. Într-una se aflau inele, ace, peceti și alte bijuterii mici; în cealaltă, cărți de vizită pe care, sub niște coroane de duce, de marchiz, de conte, cu caractere gotice, ronde, englezești, erau înscrise de gravori pricepuți o mulțime de nume poloneze, rusești, ungurești, nemțești, italienești, spaniole, atestând călătoriile contelui, care avea prieteni în toată lumea.

Octave alegea două la întâmplare: contele Zamoiecki și marchizul Sepulveda. Ceru trăsura și porunci să fie dus la ei acasă. Îi găsi și pe unul și pe celălalt. Aceștia nu păruă mirați de cererea celui pe care-l luau drept contele Olaf Labinski. Total lipsiți de sensibilitatea martorilor burghezi, nu întrebă dacă lucrurile nu se puteau aranja și păstrare o liniște de bun-gust asupra motivului neînțelegerii, ca niște gentilomi desăvârșiți ce erau.

Adevăratul conte sau, dacă preferați, falsul Octave, era la fel de încurcat; își aminti de Alfred Humbert și de Gustave Raimbaud la masa căruia refuzase să se ducă și îi convinse să-l servească în această întâlnire. Cei doi tineri se arătară oarecum mirați văzându-l pe prietenul lor angajat într-un duel, știind că de un an nu ieșise din casă și că era mai curând o fire pașnică

decât una bătaioasă; dar când el le spuse că era vorba de o luptă pe viață și pe moarte pentru un motiv care nu urma să fie dat în vileag, nu se mai împotriviră și se duseră acasă la contele Labinski.

Condițiile fură repede stabilite. O monedă de aur aruncată în aer stabili arma, căci adversarii declaraseră că le era indiferent dacă trebuiau să se lupte cu spada sau pistolul. Trebuiau să se întâlnească la Bois de Boulogne la șase dimineața, pe aleea Poteaux, lângă pavilionul acoperit cu paie și susținut de stâlpi rustici, în acel loc fără pomi unde nisipul bătătorit prezenta o arenă potrivită pentru astfel de lupte.

Când totul fu aranjat, era aproape de miezul nopții «i Octave se îndreptă către apartamentul Prascoviei. Cârligul era pus ca și în ajun și vocea ironică a contesei îi aruncă prin ușă:

— Întoarce-te când o să știi polona, sunt prea patriotă ca să primesc la mine un străin.

De dimineață, doctorul Cherbonneau, pe care Octave îl anunțase, sosi cu o trusă de instrumente de chirurgie și un pachet cu bandaje. Urcară împreună în trăsură. Domnii Zamoieczki și de Sepulveda îi urmau în cupeul lor.

— Ia spune, dragă Octave, spuse doctorul, lucrurile au și început să ia o întorsătură tragică? Ar fi trebuit să-l las pe conte să doarmă în corpul dumitale vreo săptămână, la mine pe divan. Am prelungit chiar mai mult astfel de adormiri magnetice. Dar degeaba studiezi înțelepciunea la brahmanii, pandiții sau sannyâsi-ii Indiei, tot uiți ceva, se ivesc imperfecțiuni în planurile cele mai bine ticluite. Dar cum a primit contesa Labinska pe admiratorul de la Florența, astfel travestit?

— Cred, răspunse Octave, că m-a recunoscut cu toată metamorfoza mea, sau îngerul ei păzitor i-a suflat la ureche să se ferească de mine; am găsit-o la fel de castă, la fel de rece, la fel de pură ca zăpada de la pol. În trupul iubit, sufletul ei minunat ghicea fără îndoială un suflet străin. V-am spus eu că nu puteți face nimic pentru mine; sunt și mai nefericit decât atunci când m-ați vizitat pentru prima oară.

— Cine ar putea stabili o limită facultăților sufletului, spuse doctorul Balthazar Cherbonneau gânditor, mai cu seamă când acesta nu e pângărit de niciun gând terestru, nici întinat de vreun mâl omenesc și se menține așa cum a ieșit din mâinile Creatorului, în lumina și contemplarea dragostei? Da, ai dreptate, te-a recunoscut; pudoarea ei angelică a tremurat sub privirea dorinței și, din instinct, s-a acoperit cu aripile ei albe. Te plâng, bietul meu

Octave! Suferința dumitale este într-adevăr fără leac. Dacă am fi în evul mediu ți-aș spune: călugărește-te.

— M-am gândit deseori la asta, răspunse Octave.

Sosiseră. Cupeul falsului Octave se și afla oprit la locul întâlnirii.

Pădurea avea la această oră matinală o înfățișare cu adevărat pitorească pe care o pierde în timpul zilei: era în acel moment al verii în care soarele nu avusese timp să întunece verdele frunzișului; culori proaspete, transparente, spălate de rouă nopții nuanțau pomii din care emana un miros de vegetație tânără. Pomii sunt deosebit de frumoși în acest loc, fie că au găsit un teren mai favorabil, fie că sunt singurii supraviețuitori ai unei plantații mai vechi, trunchiurile lor viguroase acoperite de mușchi sau învelite într-o scoarță argintie își înfig în pământ rădăcini noduroase, aruncă crăci ciudat îndoite și ar putea servi drept model studiilor pentru pictori sau decoratori care caută aiurea lucruri mai puțin remarcabile. Câteva păsări care tac când încep zgomotele dimineții ciripeau vesele în frunziș; un iepure de pripas străbătea din trei salturi nisipul aleii și fugea să se ascundă în iarbă, speriat de zgomotul roților.

Această poezie a naturii surprinsă în intimitatea ei îi preocupa foarte puțin, după cum bine vă închipuiți, pe cei doi adversari și pe martorii lor.

Apariția doctorului Cherbonneau făcu o impresie neplăcută contelui Olaf Labinski; dar își reveni foarte repede.

Se măsurară spadele, se desemnă locul luptătorilor care, după ce își scoaseră haina, se așezară în poziție de luptă cu spadele vârf în vârf.

Martorii strigară: „Porniți!”

În orice duel, cât de înverșunați ar fi adversarii, există un moment de imobilitate solemnă; fiecare luptător își studiază adversarul în tăcere, își face un plan, gândindu-se cum să atace și pregătindu-se de ripostă; apoi spadele se caută, se întărită, se pipăie, ca să spun așa, fără să se dea în lături; asta durează câteva secunde care par minute, ore, spectatorilor neliniștiți.

Aici, condițiile duelului, în aparență obișnuite pentru martori, erau atât de ciudate pentru luptători, încât rămaseră în poziție de atac timp mai îndelungat ca de obicei. Într-adevăr, fiecare avea în fața lui propriul său corp și trebuia să înfigă lama într-un trup care îi aparținea încă cu o zi mai înainte. Lupta se complica, devenea un fel de sinucidere neprevăzută și, deși erau curajoși amândoi, Octave și contele simțeau instinctiv un fel de

oroare să stea cu spada în mină în fața spectrului lor, gata să se năpustească asupra lor înșile.

Martorii impacientați erau să strige iarăși: „Domnilor, dar porniți odată!” când fiarele se întretăiară în sfârșit pe multe.

Câteva atacuri fură parate cu repeziciune de o parte și de alta.

Contele, datorită educației lui militare, era un luptător priceput; pătase cu sânge plastronul multor maeștri, dintre cei mai vestiți; dar, dacă tot mai posedea teoria, nu mai avea pentru execuție acel braț nervos obișnuit să creeze dificultăți murizilor lui Șamil; ținea spada în mâna slabă a lui Octave.

Dimpotrivă, Octave, în corpul contelui, simțea o putere neobișnuită și, cu toate că era mai puțin priceput, înlătura întotdeauna de la pieptul lui spada care-l căuta.

În zadar Olaf se străduia să-și atingă adversarul și încerca lovituri hazardate. Octave, mai stăpân pe sine și mai dârz, para toate fentele.

Contele începu să se înfurie; mișcările lui deveniră nervoase și dezordonate. Cu riscul de-a nu fi decât Octave de Saville, voia să ucidă acest trup impostor care putea s-o înșele pe Prascovia, idee care-l făcea să turbeze de mânie.

Înfruntând primejdia de-a fi străpuns, încercă un atac frontal ca să ajungă, înfigându-și spada în propriul lui trup, la sufletul și la viața rivalului său; dar spada lui Octave se învârti în jurul spadei sale cu o mișcare atât de iute, atât de seacă, atât de irezistibilă, încât arma îi fu smulsă din mină și sări în aer, căzând câțiva pași mai departe.

Viața lui Olaf era la discreția lui Octave: nu trebuia decât să fandeze ca să-l străpungă. Chipul contelui se crispă, nu pentru că i-ar fi fost frică de moarte, dar se gândea că o s-o lase pe soția lui acestui răpitor de trupuri pe care nimic nu-l va mai putea demasca.

Octave, departe de a profita de superioritatea lui, își aruncă spada și, făcând semn martorilor să nu intervină, se îndreptă spre contele uimit, pe care-l luă de braț și porni cu el în adâncul pădurii.

— Ce dorești de la mine? spuse contele. De ce nu mă omori atunci când poți s-o faci? De ce nu continui lupta după ce m-ai fi lăsat să-mi reiau spada, dacă-ți face silă să lovești un om dezarmat? Știi bine că soarele nu trebuie să proiecteze împreună cele două umbre ale noastre pe nisip. E bine ca pământul să-l înghită pe unul din noi.

— Ascultați-mă cu răbdare, răspunse Octave. Fericirea dumneavoastră e în mâinile mele. Pot să păstrez veșnic pentru mine acest trup în care sunt instalat astăzi și care este proprietatea dumneavoastră legitimă: pot s-o recunosc acum când suntem singuri și nu ne aud decât pasările care n-o să se ducă să mă divulge; dacă reluăm lupta, vă voi omorî. Conte Olaf Labinski pe care-l reprezint cât de bine pot este mai tare la scrimă decât Octave de Saville, al cărui chip îl purtați acum și pe care voi fi nevoit să-l suprim cu mare părere de rău; și această moarte, deși n-ar fi reală, din moment ce sufletul mi-ar supraviețui, ar îndurera-o pe mama mea.

Contele, recunoscând că are dreptate, rămase tăcut, părând a fi de acord.

— Niciodată, continuă Octave, n-o să reușiți, dacă eu mă opun, să vă reintegrați în individualitatea dumneavoastră; ați văzut ce soartă au avut cele două încercări pe care le-ați făcut. Dacă le repetați veți fi luat drept nebun. Nimeni nu va crede niciun cuvânt din afirmațiile dumneavoastră și atunci când veți pretinde că sunteți contele Olaf Labinski, toată lumea vă va râde în nas, cum ați putut de altfel să vă convingeți. Veți fi închis și vă veți petrece restul zilelor să protestați după gratii că sunteți cu adevărat soțul frumoasei contese Prascovia Labinska. Sufletele miloase vor spune auzindu-vă: „Bietul Octave!“ Nu veți fi recunoscut, întocmai ca și Colonelul Chabert al lui Balzac, care voia să dovedească lumii că nu murise.

Tot ce spunea era atât de matematic adevărat încât contele, abătut, își lăsă capul în jos.

— Dar fiindcă sunteți pentru moment Octave de Saville, ați cotrobăit cu siguranță prin sertarele lui, i-ați răsfoit hârtiile și nu sunteți străin de faptul că nutrește de trei ani pentru contesa Prascovia Labinska o dragoste deznădăjduită, fără speranță, pe care zadarnic a încercat să și-o smulgă din inimă și care nu va trece decât odată cu viața, dacă nu cumva îl va urma și în mormânt.

— Da, știu, spuse contele mușcându-și buzele.

— Ei bine, ca să ajung la ea, am întrebuințat un mijloc oribil, înspăimântător și pe care nu putea să-l riște decât o pasiune nebună; doctorul Cherbonneau a încercat pentru mine o operație care i-ar face să dea înapoi pe cei mai mari taumaturgi din toate țările și din toate timpurile. După ce ne-a scufundat pe amândoi într-un somn adânc, a făcut, datorită magnetismului, ca sufletele noastre să-și schimbe învelișul. Minune zadarnică! Vă voi înapoia trupul: Prascovia nu mă iubește! în trupul soțului

ea a ghicit că se află sufletul îndrăgostitului; privirea ei a înghețat în pragul camerei conjugale ca și în grădina vilei Salviati.

O mâhnire atât de adevărată se citea în tonul lui Octave, încât contele dădu crezare cuvintelor sale.

— Sunt un îndrăgostit, continuă Octave zâmbind, și nu un hoț; și, din moment ce singurul lucru pe care l-am dorit pe acest pământ nu poate să-mi aparțină, nu văd de ce-aș păstra titlurile, castelele, pământul, banii, caii, armele dumneavoastră. Haideți, luați-mă de braț, să părem că ne-am împăcat, să le mulțumim martorilor noștri, să-l luăm cu noi pe doctorul Cherbonneau și să ne întoarcem la laboratorul magic din care am ieșit transfigurați; bătrânul brahman va ști să desfacă ceea ce a făcut.

— Domnilor, spuse Octave, susținând pentru câteva minute încă rolul contelui Olaf Labinski, adversarul meu și cu mine am avut o explicație confidențială care face inutilă continuarea luptei. Nimic nu lămurește gândurile între oamenii de lume ca încrucișarea armelor.

Domnii Zamoieczki și Sepulveda se urcară în trăsură. Alfred Humbert și Gustave Raimbaud se îndreptară și ei spre cupeu. Contele Olaf Labinski, Octave de Saville și doctorul Balthazar se îndreptau în mare grabă către strada Regard.

XII

În timpul drumului de la Bois de Boulogne la strada Regard, Octave de Saville îi spuse doctorului Cherbonneau:

— Dragă doctore, am să pun încă o dată știința dumitale la încercare: trebuie să ne reluăm fiecare sufletul în trupul său obișnuit. Pentru dumneata nu va fi greu; sper că domnul conte Labinski n-o să se supere că l-ai făcut să se mute dintr-un palat într-o cocioabă și să-și adăpostească strălucita lui personalitate în bietul meu trup. Aveți de altfel o putere care nu are nevoie să se teamă de nicio răzbunare.

După ce făcu un gest că e de acord, doctorul Balthazar Cherbonneau spuse:

— Operația va fi mult mai simplă de data asta decât prima dată; imperceptibilele filamente care leagă sufletul de corp au fost rupte de curând la dumneavoastră și nu au avut timp să se înnoade din nou, așa că voința nu va opune magnetismului împotrivirea instinctivă a pacientului. Domnul conte îl va ierta desigur pe un bătrân savant ca mine că nu a putut rezista plăcerii de a întreprinde o experiență pentru care nu găsești ușor pacienți, de vreme ce această tentativă nu a făcut altceva decât să confirme

în mod strălucit o virtute atât de delicată încât a putut chiar ghici mistificarea și care a triumfat acolo unde oricare altcineva ar fi căzut victimă. O să priviți, dacă vreți, drept un vis ciudat această transformare trecătoare și poate că mai târziu nu veți fi supărat să resimțiți senzația ciudată și foarte rară că ați sălășluit în două trupuri. Metempsihoză nu este o doctrină nouă; dar, înainte de a transmigra în altă existență, sufletele beau cupa uitării și nu oricine poate, ca Pitagora, să-și amintească de a fi asistat la războiul troian.

— Bucuria că mă voi instala curând în individualitatea mea, răspunse politicos contele, este la fel de mare pe cât a fost neplăcerea că am fost expropriat din ea, ni treacă fie spus fără nicio intenție rea la adresa domnului Octave de Saville, cel care sunt încă și voi înceta de a mai fi.

Octave surâse cu buzele contelui Labinski la auzul acestei fraze care nu ajungea la adresa lui decât prin învelișul străin și tăcerea se așternu între cei trei – cărora situația lor anormală le îngreua orice conversație.

Bietul Octave se gândea la speranțele-i spulberate și gândurile lui nu erau, trebuie să mărturisim, prea vesele. Ca toți îndrăgostiții respinși, se mai întreba încă de ce nu-i iubit – ca și cum dragostea ar avea un motiv! Singurul motiv care poate exista este: așa; răspuns logic în laconismul lui încăpățânat și cu care femeile răspund la toate întrebările delicate. Totuși recunoștea că e învins și simțea că resortul vieții pe care i-l redresase pentru o clipă doctorul Cherbonneau era din nou frânt și zăngănea în inima lui ca resortul unui ceas căzut pe jos. Octave n-ar fi vrut să-i pricinuiască mamei sale mânia sinuciderii și căuta un loc unde să se stingă în tăcere din pricina durerii sale necunoscute, sub numele științific al unei boli plauzibile. Dacă ar fi fost pictor, poet sau compozitor și-ar fi cristalizat durerea în capodopere, și Prascovia, îmbrăcată în alb, încununată de stele, la fel ca Béatrice a lui Dante, ar fi plutit asupra inspirației sale ca un înger luminos; dar am spus-o la începutul acestei povestiri, deși cultivat și distins, Octave nu era din acele spirite alese care lasă în lume o urmă a trecerii lor. Suflet sublim dar obscur, nu știa decât să iubească și să moară.

Trăsura intră în curtea casei vechi din strada Regard. Printre crăpăturile pavajului creștea iarba verde; pașii vizitatorilor își croiră drum pe lângă zidurile înalte și cenușii ale construcțiilor care-i inundau cu umbre reci, ca acelea ce se lasă din bolțile unei mânăstiri: Tăcerea și Nemișcarea vegheau pe prag ca două statui invizibile, spre a ocroti meditația savantului.

Octave și contele coborâra iar doctorul sări din trăsură cu un pas mai ager decât te-ai fi putut aștepta la vârsta lui, fără să se sprijine de mână pe care valetul i-o oferea cu acea politețe pe care slujitorii de casă mare o afectează pentru persoanele plăpânde sau bătrâne.

De îndată ce ușile duble se închiseră în spatele lor, Olaf și Octave se simțiră învăluiți de această atmosferă caldă care-i amintea doctorului de cea din India, singura în care putea respira în voie, dar care îi sufoca aproape pe cei ce nu stătuseră ca el timp de treizeci de ani la soarele tropical. Incarnațiile lui Vișnu se strâmbau în ramele lor, mai ciudate la lumina zilei decât la lumina artificială; Șiva, zeul albastru, rânjea pe soclul lui iar Durga, mușcându-și buzele bătătorite cu dinții de mistreț, părea că-și scutură șiragul făcut din țeste de oameni. Locuința își păstra impresia misterioasă și magică.

Doctorul Balthazar Cherbonneau îi conduse pe cei doi pacienți în încăperea unde operase prima transformare, învârti discul de sticlă al mașinii electrice, scutură brațele de fier ale hârdăului mesmerian, deschise gurile de căldură astfel încât temperatura să se ridice cu repeziciune, citi două sau trei rânduri pe niște papirusuri atât de vechi încât semănau cu niște scoarțe gata să se prefacă în praf, și, după ce se scurseră câteva minute, le spuse lui Octave și contelui:

— Domnilor, sunt la dispoziția dumneavoastră; vreți să începem?

În timp ce doctorul făcea aceste pregătiri, gânduri neliniștitoare treceau prin capul contelui.

„Când o să adorm, ce va face cu sufletul meu acest bătrân magician cu chip de maimuțoi care se prea poate să fie diavolul în persoană? Îl va restitui trupului meu sau îl va duce cu sine în iad? Acest schimb care trebuie să-mi restituie ceea ce-mi aparține nu-i oare o nouă capcană, o combinație machiavelică în vederea unei vrăjitorii al cărei scop îmi scapă? Totuși, situația mea nu poate să se înrăutățească. Octave posedă trupul meu și, după cum foarte bine spunea azi-dimineață, dacă l-aș revendica având înfățișarea pe care o am, aș fi bun de vârat la balamuc. Dacă ar fi vrut să scape definitiv de mine, nu avea decât să împingă spada puțin mai mult; mă aflam dezarmat în mâinile lui; justiția omenească nu se putea amesteca; formele duelului erau reglementare și totul se petrecuse după obicei. Hai să ne gândim la Prascovia și, fără spaime copilărești! Să încerc singurul mijloc care mă poate face s-o redobândesc.“

Și întinse mâna, ca și Octave, pe tija de fier pe care doctorul Balthazar Cherbonneau i-o prezenta.

Străfulgerați de conductorii de metal încărcăți la maximum cu fluid magnetic, cei doi tineri căzură curând într-o destindere atât de mare încât ar fi semănat cu moartea însăși pentru orice persoană neprevenită: doctorul făcu pasele magnetice, îndeplini tot ritualul, rosti anumite silabe, așa cum făcuse prima dată și, curând, două mici scânteii apărură deasupra lui Octave și a contelui cu o pâlpâire luminoasă; doctorul conduse la primul lui domiciliu sufletul contelui Olaf Labinski, care urmă cu un zbor pripit gestul magnetizatorului.

În acest timp, sufletul lui Octave se îndepărta încet de trupul lui Olaf și, în loc să se ducă spre al lui, se înălța, se înălța, părând vesel că e liber, fără gând să se lase din nou ferecat. Doctorul se înduioșă de această Psyhé care dădea din aripi și se întrebă dacă ar face bine să-l readucă în valea noastră a plângerii. În timpul acestei clipe de șovăire, sufletul continua să urce. Amintindu-și rolul său, domnul Cherbonneau repetă pe tonul cel mai imperativ irezistibilă silabă și făcu o manevră fulgerătoare de voință; dar mica licărire șovăitoare era de pe acum în afara cercului de atracție și, trecând prin geamul de sus, dispăru.

Doctorul își încetă eforturile pe care le știa zadarnice și-l deșteptă pe conte care, văzându-se într-o oglindă cu trăsăturile lui obișnuite, scoase un strigăt de bucurie, aruncă o privire asupra trupului rămas nemișcat al lui Octave, parcă pentru a-și dovedi că se descotorosise definitiv de acest înveliș, și ieși în goană după ce-l salutase cu mâna pe domnul Balthazar Cherbonneau.

Câteva clipe mai târziu, se auzi zgomotul surd al unei trăsurii și doctorul Balthazar Cherbonneau rămase singur față-n față cu cadavrul lui Octave de Saville.

— Pe trompa lui Ganeza! strigă elevul brahmanului din Elephanta, după ce contele plecă, iată o poveste supărătoare; am deschis ușa coliviei, pasărea a zburat iar acum se află în afara sferei acestei lumi, atât de departe încât Brahma-Logum însuși nu l-ar mai putea prinde; rămân cu trupul lui pe cap. Pot să-l dizolv într-o baie atât de corozivă și de energică încât să nu mai rămână din el niciun atom apreciabil, sau să fac din el o mumie de Faraon asemănătoare cu cele închise în cutiile pline de ieroglife; dar ar începe anchete, mi se vor face percheziții, mi se vor deschide lăzile, mi se vor lua tot felul de interogatorii plictisitoare...

Atunci o idee luminoasă îi trecu prin minte doctorului; apucă o pană și scrise la repezeală câteva cuvinte pe o foaie de hârtie pe care o puse în sertarul de la masă.

Hârtia conținea următoarele:

„Neavând nici părinți, nici rude colaterale, las toate bunurile mele domnului Octave de Saville pentru care am o afecțiune deosebită, cu obligația să constituie o donație de o sută de mii de franci spitalului brahmanic din Ceylon, pentru animalele bătrâne, obosite sau bolnave, să plătească o mie două sute de franci rentă viageră slujitorului meu indian și valetului meu englez – și să predea bibliotecii Mazarine manuscrisul legilor lui Manu.”

Acest testament făcut unui mort de către un om în viață nu este unul din lucrurile cele mai lipsite de ciudățenie din această povestire neverosimilă și totuși reală; dar ea se va lămuri pe loc.

Doctorul atinse corpul lui Octave de Saville pe care căldura vieții nu-l părăsise încă, privi în oglindă chipul lui brăzdat de cute, tăbăcit și zgrunțuros, ca o piele desagri, cu un aer ciudat de disprețuitor și, făcând asupra lui gestul cu care arunci o haină veche atunci când croitorul îți aduce una nouă, murmură formula sannyâsiului Brahma-Logum.

De îndată, trupul lui Balthazar Cherbonneau se prăvăli parcă străfulgerat pe covor și cel al lui Octave de Saville se ridică puternic, sprinten, vioi.

Octave-Cherbonneau stătu în picioare câteva minute în fața rămășițelor pământești, osoase și livide care, nemaifiind susținute de sufletul puternic care le dădea viață până nu de mult, oferiră pe loc semnele celei mai avansate senilități și luară repede o înfățișare de cadavru.

— Adio, sărmană zdreanță omenească, mizerabilă cârpă găurită la coate, tocită la toate cusăturile, pe care am târât-o șaptezeci de ani în cele cinci colțuri ale lumii! M-ai slujit destul de bine și nu te părăsesc fără o oarecare părere de rău. Ne obișnuisem unul cu altul după atâta trai împreună! Dar cu acest înveliș tânăr, căruia știința mea îi va reda în curând vigoarea, voi mai putea studia, lucra, citi câteva cuvinte din marea carte, fără ca moartea s-o închidă la paragraful cel mai interesant spunând: „Destul!”

După acest discurs funebru adresat sieși, Octave-Cherbonneau ieși cu un pas liniștit pentru a se duce să intre în posesia noii sale existențe.

Contele Olaf Labinski se întorsese acasă și dori imediat să știe dacă îl putea primi contesa.

O găsi așezată pe o bancă de mușchi, în seră; prin geamurile de cristal ridicate pe jumătate, trecea un aer cald și luminos în mijlocul unei adevărate păduri virgine de plante exotice și tropicale; citea o carte de Novalis, unul din autorii cei mai subtili, cei mai rarefiați, cei mai imateriali pe care i-a produs spiritul german; contesei nu-i plăceau cărțile care descriu viața în culori reale și puternice – căci viața i se părea puțin cam grosolană, datorită faptului că ea trăise într-o lume elegantă, plină de dragoste și poezie.

Dădu la o parte cartea și ridică încet ochii către conte. Se temea să nu întâlnească iar în pupilele negre ale soțului ei acea privire arzătoare, furtunoasă, plină de gânduri misterioase care o tulburase într-atâta și care îi părea a fi – teamă nebunească, idee extravagantă – privirea altuia!

Ochii lui Olaf scânteiau de o bucurie senină, ardeau de un foc potolit, o dragoste castă și pură; sufletul străin care-i schimbase expresia feței zburase pentru totdeauna: Prascovia îl recunoscuse de îndată pe Olaf al ei adorat și o roșeață de bucurie trecu repede pe obrajii săi transparenți. Deși nu cunoștea transformările operate de doctorul Cherbonneau, delicatețea ei simțitoare presimțise toate aceste schimbări fără ca totuși să-și dea seama cum anume.

— Ce citești acolo, scumpă Prascovia? spuse Olaf ridicând de pe mușchi cartea legată în carton bleu. A! povestea lui Heinrich von Ofterdingen^[10] – e chiar volumul pe care m-am dus să ți-l aduc în goana calului de la Mohilev, într-o zi pe când stând la masă, ți-ai exprimat dorința de a-l avea. La miezul nopții era pe măsuta dumată, lângă lampă; dar și Ralph a rămas cu tignafes de atunci!

— Și ți-am spus că niciodată nu-mi voi mai manifesta nici cea mai mică fantezie în fața dumată. Ai firea acelui grande de Spania care o ruga pe iubita lui să nu se uite la stele, de vreme ce nu i le putea dăruia.

— Dacă te-ai uita la vreuna, răspunse contele, aș încerca să mă urc în cer și să mă duc să i-o cer lui Dumnezeu!

În timp ce-l asculta pe soțul ei, contesa așeza o meșă de păr care nu stătea cum se cade în coafură și sclipa ca o flacără într-o rază de aur. Această mișcare făcuse să-i alunece mâneca și dezvelise frumosul ei braț, înconjurat la încheietură de o șopârlă bătută în turcoaze, pe care o purtase în ziua acelei apariții la Cascine, atât de fatală pentru Octave.

— Ce frică ți-a fost, spuse contele, mai de mult de această șopârlă pe care am omorât-o cu o nua când ai coborât pentru prima dată în grădină după rugămințile mele insistente! I-am luat forma în aur și am împodobit-o cu

niște pietre; dar, chiar în formă de podoabă, te mai speria și nu te-ai hotărât s-o porți decât după un timp.

— O! m-am obișnuit bine cu ea acum, și o prefer dintre toate giuvaerurile, căci îmi amintește de lucruri dragi.

— Da, reluă contele, în ziua aceea ne-am hotărât ca, a doua zi, să te cer oficial în căsătorie mătușei dumitale.

Contesa, regăsind privirea, vocea adevăratului Olaf, se ridică, liniștită de altfel la auzul acestor detalii intime, îi zâmbi, îl luă de braț și se plimbă cu el de jur-împrejurul serei, rupând în trecere, cu mâna liberă, câteva flori și mușcând din petale cu buzele ei proaspete, ca Venus a lui Schiavone.

— Din moment ce memoria dumitale e atât de bună astăzi, spuse ea aruncând floarea pe care o tăie cu dinții ca perlele, trebuie să-ți fi reamintit și limba maternă... pe care n-o mai știai de ieri.

— O! răspuse contele în poloneză, va fi limba pe care o va folosi sufletul meu în cer ca să-ți spună că te iubește, dacă sufletele păstrează în rai o limbă omenească.

Tot mergând, Prascovia își lăsă încet capul pe umărul lui Olaf.

— Suflet drag, murmură ea, așa te iubesc. Ieri mă speriai și am fugit de dumneata ca de un străin.

A doua zi, Octave de Saville, însuflețit de spiritul bătrânului doctor, primi o scrisoare cu margine neagră care îl ruga să asiste la slujba, convoiul și înmormântarea domnului Balthazar Cherbonneau.

Doctorul, înveșmântat în noua sa întrupare, își urmă rămășițele pământești la cimitir, văzu cum este îngropat, ascultă cu un aer recules foarte bine jucat discursul care fu pronunțat la mormânt și în care era deplânsă pierderea ireparabilă pe care o suferea știința; apoi se întoarse în strada Saint-Lazare și așteptă să se deschidă testamentul pe care îl făcuse în favoarea lui.

În ziua aceea apăru în jurnalul de seară la *faits divers*:

„Domnul doctor Balthazar Cherbonneau, cunoscut în urma unei îndelungate șederi în India pentru cunoștințele filologice și tratamentele sale miraculoase, a fost găsit mort ieri, în biroul său. Examinarea minuțioasă a trupului îndepărtează orice presupunere de crimă. Domnul Cherbonneau a fost probabil victima unor oboseli intelectuale excesive sau a pierit într-o experiență îndrăznească. Se spune că un testament olograf găsit în biroul doctorului lasă bibliotecii Mazarine manuscrise extrem de prețioase și îl

instituie drept moștenitor pe un tânăr aparținând unei familii distinse, domnul O. De S.“ ’

Moarta îndrăgostită

Mă întrebi, frate, dacă am iubit; da. Este o poveste ciudată și îngrozitoare și, cu toate că am șaiszeci și șase de ani, de-abia îndrăznesc să scutur cenușa care a acoperit această amintire. Nu vreau să te refuz, dar n-aș povesti unui suflet mai puțin încercat o astfel de întâmplare. E vorba de evenimente atât de ciudate, încât nu pot crede că s-au întâmplat aievea. Timp de mai bine de trei ani am fost pradă unei iluzii curioase și diabolice. Eu, sărman preot de țară, am dus în vis, în fiecare noapte (de-ar da Dumnezeu să fi fost vis!) o viață de câine blestemat, o viață de om de lume și de Sardanapal. O singură privire prea binevoitoare asupra unei femei, și era cât pe-acți să-mi vând sufletul; dar, în sfârșit, cu ajutorul lui Dumnezeu și al sfântului meu patron am reușit să izgonesc duhul rău care pusese stăpânire pe mine. Existența mea se împletea cu o existență nocturnă cu totul diferită. În timpul zilei, eram un preot al Domnului, cast, făcându-mi rugăciunile și ocupându-mă de cele sfinte; noaptea, îndată ce închideam ochii, deveneam un tânăr senior, mare cunoscător la femei, priceput în rasele de câini și de cai, jucând barbut, bând și blestemând; și când în zori mă deșteptam, mi se părea că, dimpotrivă, adormeam și visam că sunt preot. Din această viață de somnambul am rămas cu amintiri despre lucruri și cuvinte pe care nu pot să le reneg și, cu toate că n-am ieșit niciodată dintre pereții casei parohiale, s-ar spune mai degrabă, auzindu-mă, că sunt un om care a trecut prin multe și e dezgustat de lume, care apoi s-a dedicat bisericii și vrea să-și termine în sânul lui Dumnezeu o viață prea agitată, decât un umil seminarist care a îmbătrânit într-o parohie necunoscută, în fundul unei păduri și fără nicio legătură cu cele lumești.

Da, am iubit cum nimeni pe lume n-a iubit; o dragoste nebună și furioasă, atât de puternică încât mă mir că nu mi-a zdrobit sufletul. Ah! ce nopți! ce nopți?

Din cea mai fragedă copilărie, am simțit chemare către preoție; de altfel, toată învățătura mea a fost îndreptată în această direcție și viața mea până la douăzeci și patru de ani n-a fost decât un lung noviciat. După ce am terminat teologia, am trecut rând pe rând prin toate treptele inferioare ale preoției și superiorii mei m-au găsit demn, deși eram foarte tânăr, să pășesc pe ultima și cea mai grea dintre ele. Ziua când trebuia să fiu hirotonisit se stabilise în Săptămâna Paștilor.

Nu umblasem niciodată în lume; lumea se mărginea pentru mine la zidurile liceului și ale seminarului. Știam vag că există ceva numit femeie, dar nu mi-am oprit gândurile asupra ei, eram cu desăvârșire inocent. Nu-mi vedeam mama, bătrână și infirmă, decât de două ori pe an. Acestea erau singurele mele legături cu lumea din afară.

Nu regretam nimic, nu aveam nici cea mai mică șovăială în fața acestei făgăduieli irevocabile; eram bucuros și nerăbdător. Niciodată vreun logodnic n-a numărat ceasurile cu mai multă nerăbdare și aprindere; nu mai dormeam, visam că slujesc în biserică; a fi preot – nimic nu mi se părea mai frumos pe lume: aș fi refuzat să devin rege sau poet. Ambiția mea nu concepea altceva.

Îți spun toate acestea ca să-ți dai seama cât de mult ceea ce mi s-a întâmplat nu trebuia să mi se întâmple și că am fost victima unei halucinații inexplicabile.

Când a venit ziua cea mare, am pășit către biserică cu un pas atât de ușor încât mi se părea că plutesc în aer sau că am aripi pe umăr. Mi se părea că sunt un înger și mă miram de chipul întunecat și preocupat al tovarășilor mei; căci eram mai mulți. Petrecusem întreaga noapte în rugăciuni și mă aflam într-o stare apropiată de extaz. Episcopul, un bătrân venerabil, mi se părea a fi însuși Dumnezeu-Tatăl aplecat peste veșnicie și vedeam cerul printre bolțile templului.

Cunoști detaliile acestei ceremonii: binecuvântarea, împărtășania în cele două feluri, ungerea palmei cu uleiul catecumenic și, în sfârșit, sfântul sacrificiu oferit împreună cu episcopul. N-am să zăbovesc asupra acestor lucruri! O! ce dreptate are Iov și cât de lipsit de prevedere e cel care-și crede ochilor! Mi-am ridicat întâmplător capul, pe care-l ținusem aplecat până atunci, și am zărit în fața mea, atât de aproape încât aș fi putut s-o ating, deși în realitate era la o distanță destul de mare, dincolo de balustradă, o femeie tânără, de o frumusețe rară, și îmbrăcată cu un fast regesc. A fost ca și cum mi s-ar fi luat un văl de pe ochi. Am avut aceeași senzație ca un orb care și-ar fi recăpătat dintr-o dată vederea. Episcopul, atât de strălucitor până atunci, se stinse deodată, luminările deveniră mai palide în sfeșnicele de aur, ca stelele dimineții, și în toată biserica se așternu întunericul. Fermecătoarea făptură se desprindea pe acest fond întunecat ca o revelație angelică; era ca și cum s-ar fi luminat singură și în loc să primească lumină dinafară părea că răspândește ea însăși lumină în jur.

Am închis ochii, cât se poate de hotărât să nu-i deschid, pentru a mă sustrage influenței obiectelor din jur; căci eram din ce în ce mai distrat și de-abia îmi dădeam seama ce fac.

O clipă după aceea, am deschis din nou ochii, căci printre gene o vedeam sclipind în culorile curcubeului într-o penumbră roșietică, așa cum se întâmplă când privești soarele.

O! ce frumoasă era! Cei mai mari pictori atunci când, urmărind în cer frumusețea ideală, au adus pe pământ portretul Madonei, nici nu se apropie de această realitate fabuloasă. Nici versurile poezilor, nici paleta pictorului nu pot da o idee despre ea. Era destul de înaltă, cu o talie și un port de zeiță; părul, de un blond blând, se despărțea în creștetul capului încât aluneca pe tâmpile ca două râuri de aur; parcă era o regină purtându-și diadema; fruntea, de o albeață care bătea în albastru, și transparentă, se întindea înaltă și senină deasupra unor sprâncene arcuite și aproape negre, ciudățenie care pune în lumină ochii verzi ca marea, de-o vioiciune și o strălucire orbitoare. Ce ochi! cu o străfulgerare hotărau soarta unui om; aveau o viață, o limpezime, o flacără, o sclipire pe care nu le-am mai văzut în ochii altor oameni; aruncau raze asemănătoare cu niște săgeți, care vedeam limpede că se opresc în inima mea. Nu știu dacă flacăra care-i lumina venea din cer sau din iad, dar cu siguranță că veneau sau dintr-o parte, sau din cealaltă. Această femeie era sau un înger, sau un demon și poate amândouă la un loc; cu siguranță că nu ieșise din pântecul Evei, mama noastră a tuturor. Dinții îi sclipeau într-un surâs roșu și făcea gropițe la fiecare mișcare a gurii în mijlocul șatenului roz al feței adorabile. Iar nasul era de o finețe și de o mândrie regească, vădind cea mai aleasă obârșie. Luciri de agată sclipeau pe pielea netedă și albă a umerilor pe jumătate descoperiți, iar șiruri de perle mari, sidefii îi coborau pe piept. Din când în când, ridicând capul cu o mișcare unduită de șarpe sau de păun care-și înfoaie penele, își tremura gulerul înalt, plisat și brodat care îi înconjura gâtul ca o împletitură de argint.

Purta o rochie de catifea roșu-deschis și din mânecile largi căptușite cu hermină ieșeau niște mâini patriciene, de o mare delicatețe, cu degete lungi și pufoase, de o transparență ideală, încât lumina trecea prin ele ca prin degetele Aurorei.

Toate aceste amănunte îmi sunt tot atât de vii ca și cum s-ar fi petrecut ieri și, cu toate că eram grozav de tulburat, nimic nu-mi scăpa: cea mai ușoară nuanță, micul punct negru în colțul bărbiei, puful imperceptibil la

colțul buzelor, pielea catifelată a frunții, umbra tremurătoare a genelor pe obraz, toate le înregistram cu o luciditate uimitoare.

Pe măsură ce-o priveam, simțeam că se deschid în mine uși care până atunci fuseseră închise; răsuflători înfundate se deschideau în toate direcțiile lăsând să se întrevadă perspective necunoscute; viața îmi apărea sub un aspect cu totul nou; începeau să precumpănească alte gânduri decât până atunci. O frică îngrozitoare îmi sfâșia sufletul; fiecare minut care trecea mi se părea o secundă și un secol. Ceremonia continua totuși și mă ducea departe de lumea pe care dorințe născânde o asediau cu furie. Am spus totuși da, când aș fi vrut să spun nu, când totul în mine se revolta și protesta împotriva tiraniei pe care limba i-o impunea sufletului: o putere ocultă îmi smulgea fără voie cuvintele din gură. Așa se face poate că atâtea fete tinere pășesc spre altar cu hotărârea neînduplecată de-a refuza în chip răsunător soțul care li se impune și că niciuna nu-și realizează planul. Așa se face fără îndoială că atâtea sărmane novice îmbracă rasa, deși sunt hotărâte s-o sfâșie în clipa jurământului. Nu îndrăznești să provoci un asemenea scandal în fața lumii, nici să înșeli așteptările atâtor persoane; toate aceste voințe, toate aceste priviri parcă te apasă ca o povară; și apoi toate măsurile sunt atât de bine luate, totul este mai dinainte atât de bine pus la punct și într-un mod atât de evident irevocabil, încât gândul cedează acestei presiuni și totul se prăbușește.

Expresia ochilor frumoasei necunoscute se schimba după mersul ceremoniei. La început afectuoși și blânzi, deveniră apoi disprețuitori și parcă nemulțumiți că nu au fost înțeleși.

Am făcut un efort în stare să mute un munte ca să strig că nu vreau să mă fac preot; dar n-am izbutit; limba parcă mi-era bătută în cuie și mi-a fost cu neputință să-mi manifest dorința prin cel mai mic gest negativ. Treaz fiind, eram ca într-un coșmar, când vrei să strigi un cuvânt de care depinde toată viața ta, fără să reușești.

Ea păru că-și dă seama de martiriul meu și, ca și cum ar fi vrut să mă încurajeze, îmi aruncă o privire plină de făgăduieli divine. Ochii ei erau un adevărat poem iar privirile alcătuiau fiecare câte un cântec.

Îmi spunea:

„Dacă vrei să fii al meu, am să te fac mai fericit decât însuși Dumnezeu în raiul său; îngerii te vor pizmui. Sfâșie lințoliul acela funebru în care vor să te înfășoare; eu sunt frumusețea, tinerețea, viața; vino la mine, vom fi

împreună dragostea. Ce-ar putea să-ți ofere lehova în schimb? Vom trăi ca în vis și viața noastră nu va fi decât un veșnic sărut.

Aruncă vinul din potir și ești liber. Te voi duce cu mine către insule necunoscute; vei dormi pe sânul meu într-un pat cu totul și cu totul de aur, sub un baldachin de argint; pentru că te iubesc și vreau să te smulg de la Dumnezeuul tău către care atâtea suflete nobile îndreaptă râuri de dragoste care nu ajung până la el."

Mi se părea că aud aceste cuvinte într-un ritm de o blândețe nesfârșită pentru că privirea ei aproape că vorbea, iar cuvintele pe care ochii ei mi le trimiteau răsunau în fundul sufletului meu ca și cum o gură invizibilă mi le-ar fi suflat în inimă. Mă simțeam gata să renunț la Dumnezeu și totuși sufletu-mi îndeplinea orbește formalitățile ceremoniei. Frumoasa mea îmi aruncă o nouă privire atât de rugătoare, atât de disperată, încât lame ascuțite îmi sfârtecau inima și junghiuri de durere îmi sfâșiau pieptul, mai tare decât pe cel al Precistei îndurerate.

Se sfârșise, eram preot.

Niciodată o față de om n-a exprimat o spaimă mai sfâșietoare; fata tânără care-și vede logodnicul căzând și murind fulgerător, mama lângă leagănul gol al copilului, Eva pe pragul ușii raiului, zgârcitul care găsește un pietroi în locul comorii, poetul care a scăpat în flăcări manuscrisul unic al celei mai frumoase lucrări n-ar fi avut un aer mai abătut și mai nemângâiat. Sângele i se retrase cu totul din obraz și se făcu albă ca marmura; brațele frumoase îi căzură de-a lungul trupului ca și cum mușchii i s-ar fi desprins de pe ele și se sprijini de un stâlp, deoarece i se tăiaseră picioarele și n-o mai susțineau. Iar eu, alb ca varul, cu fruntea inundată de o sudoare mai sângeroasă decât cea a patimilor, mă îndreptam clătinându-mă pe picioare spre ușa bisericii; mă sufocam; bolțile îmi cădeau pe umeri și mi se părea că toată greutatea cupolei mi se lăsa pe creștet.

Când să trec pragul, o mână îmi apucă brusc mâna; o mână de femeie! Nu atinsesem niciodată o mână de femeie. Era rece ca pielea unui șarpe și locul mă ardea ca un fier roșu. Ea era. „Nenorocitul! nenorocitul! ce-ai făcut?“ îmi spuse ea încet; apoi dispăru în mulțime.

Bătrânul episcop trecu; mă privi cu un aer sever. Aveam cea mai ciudată înfățișare cu putință; mă îngălbeneam, mă roșeam, mă lua cu ametele. Unuia dintre tovarășii mei i se făcu i milă de mine, mă apucă de mână și mă luă cu el; mi-ar fi fost cu neputință să regăsesc singur drumul spre seminar. După colțul unei străzi, în timp ce tânărul preot întorcea capul în altă parte, un paj

negru, îmbrăcat ciudat, se apropie de mine și îmi dădu, fără să se oprească din mers, un mic portofel cu colțuri de aur cizelate, făcându-mi semn să-l ascund; i-am dat drumul pe mânecă și l-am păstrat acolo până când am fost singur în chilie. L-am deschis, nu se aflau înăuntru decât două foi de hârtie pe care era scris: „Clarimonda, la palatul Concini”. Eram pe atunci atât de puțin la curent cu cele lumești încât n-o cunoșteam pe Clarimonda, în ciuda celebrității ei, și nu știam câtuși de puțin unde se afla palatul Concini. Am făcut o mie de presupuneri, unele mai extravagante decât altele; dar, la drept vorbind, ca s-o pot revedea, prea puțin îmi păsa ce putea fi, doamnă din înalta societate sau curtezană.

Dragostea aceea abia înfiripată se și înrădăcinase cu toată puterea; nici nu mă gândeam să încerc s-o mulg, într-atât simțeam că nu e cu puțință. Această femeie pusese cu totul stăpânire pe mine, o singură privire fusese de ajuns ca să mă schimbe; îmi insuflase voința ei; nu mai trăiam în mine, ci în ea prin ea. Mă dedam la toate extravagantele, sărutam pe mâna mea locul unde mă atinsese, îi repetam numele timp de ore întregi. Era de-ajuns să închid ochii ca s-o văd la fel de clar ca și când ar fi fost aievea și-mi repetam aceste cuvinte pe care mi le spusese în ușa bisericii: „Nenorocitul! nenorocitul! ce-ai făcut?” înțelegeam întreaga grozăvie a situației mele și îmi dădeam seama de laturile funebre și cumplite ale profesiei pe care o îmbrățișasem. Să fii preot! Adică să fii cast, să nu iubești, să nu deosebești nici sexul, nici vârsta ființelor, să întorci spatele frumuseții, să te legi la ochi, să te târăști în umbra de gheață a unei mănăstiri sau a unei biserici, să nu vezi decât muribunzi, să veghezi leșuri necunoscute și să porți singur, sub rasa neagră, propriul tău doliu, în așa fel încât să se poată croi din haina ta un lîntoliu pentru propriul tău sicriul

Simțeam cum viața urcă în mine ca un lac interior care se umflă și se revarsă; sângele îmi bătea puternic în vine; tinerețea mea, atât de mult timp înăbușită, izbucnea deodată ca un aloes care înfloarește la o mie de ani și care se deschide fulgerător.

Cum să fac s-o revăd pe Clarimonda? Nu aveam niciun pretext ca să părăsesc seminarul, necunoscând pe nimeni în oraș; nu urma să rămân acolo, ci așteptam doar să mi se indice locul pe care trebuia să-l ocup. Am încercat să desprind gratiile de la geamuri; dar erau la o înălțime îngrozitoare și, neavând scară, nici nu trebuia să mă gândesc la una ca asta. Și, de altfel, nu puteam coborî decât noaptea; și cum m-aș fi descurcat în labirintul străzilor? Toate aceste greutăți care n-ar fi fost mari pentru un

altul erau de netrecut pentru mine, biet seminarist îndrăgostit de curând, fără experiență, fără bani și fără haine.

Ah! dacă n-aș fi fost preot, aș fi putut s-o văd zilnic; aș fi fost iubitul ei, soțul ei – îmi spuneam în orbirea mea; în loc să fiu înfășurat în tristul meu giulgiu aș avea haine de mătase și de catifea, lanțuri de aur, o spadă și panaș ca I tinerii și frumoșii cavaleri. Părul meu în loc să fie dezonorat de tunsoarea călugărească mi-ar înconjura gâtul în bucle unduitoare. Dar un ceva petrecut în fața altarului, câteva cuvinte abia deslușite mă scoteau pentru totdeauna din rândul celor vii; eu însumi îmi pecetluisem piatra mormântului, închisesem cu mâna mea ușa temniței!

M-am așezat la fereastră. Cerul era minunat de albastru, pomii își îmbrăcaseră haina de primăvară, natura arbora o veselie ironică. Piața era plină de lume; unii plecau, alții veneau; tineri eleganți și fete frumoase se îndreptau perechi-perechi spre grădini și umbrare. Oamenii treceau cântând cântece de pahar; era o mișcare, o viață, o bucurie care puneau dureros în evidență tristețea și singurătatea mea. O tânără mamă își juca pe brațe copilul în pragul porții; îi săruta gurița roz pe care mai erau picături de lapte și îl necăjea cu mii de giumbușlucuri divine, pe care doar mamele știu să le născocoască. Tatăl, care stătea în picioare la o oarecare depărtare, le surâdea mulțumit privind acest grup fermecător și își contenea cu brațele încrucișate la piept bucuria. N-am putut suporta această priveliște, am închis geamul și m-am aruncat pe pat cu o ură și o gelozie cumplite, mușcându-mi pumnii și plapuma ca un tigru nemâncat de mult timp.

Nu știu câte zile am stat așa; dar, întorcându-mă într-un spasm furios, l-am zărit pe preotul Serapion care stătea în picioare în mijlocul camerei și mă privea atent. Mi-a fost rușine de mine însumi și, cu bărbia în piept, mi-am acoperit ochii cu mâinile.

— Dragă Romuald, se petrece ceva extraordinar în dumneata, îmi spuse după câteva minute de tăcere Serapion; purtarea dumitale e ou adevărat inexplicabilă! Dumneata, atât de cucernic, atât de calm și atât de blând, te agiți în chilie ca o fiară sălbatică. Ia seama, frate, nu asculta povețile diavolului; necuratul, supărat că te-ai hărăzit pentru totdeauna Domnului, îți dă târcoale ca un lup răpitor și face o ultimă efortare ca să te atragă de partea lui. În loc să te dai bătut, dragă Romuald, fă-ți un scut din • rugăciunile tale, din suferințele pe care ți le impui, și luptă curajos împotriva dușmanului; ai să-l învingi. Virtutea trebuie pusă la încercare și aurul iese mai fin din creuzet. Nu te speria și nu te descuraja; suflete foarte

bine păzite și mai neînduplecate au avut astfel de clipe. Roagă-te, postește, meditează și necuratul se va retrage.

Discursul părintelui Serapion mă ajută să mă regăsesc și am devenit ceva mai calm.

— Veneam să-ți anunț numirea în parohia C***; preotul de acolo a murit și sfinția sa episcopul m-a însărcinat să merg să te instalez; fii gata pentru mâine.

Am dat din cap că voi fi gata și preotul se retrase. Am deschis cartea de rugăciuni și am început să mă rog; dar rândurile se amestecară, firul gândurilor mi se încâlci în minte și cartea îmi alunecă din mâini fără să-mi dau seama.

Să plec mâine fără s-o mai văd! Să mai adaug încă o imposibilitate celor care existau de pe acum între noi! Să pierd pentru totdeauna speranța de a o mai vedea, afară doar dacă s-ar întâmpla o minune! Să-i scriu? prin cine să-i trimit scrisoarea? Acum, după ce promisem investiția, cui să mă destăinui, în cine să am încredere? Încercam o neliniște fără seamăn. Apoi ceea ce preotul Serapion îmi spusese despre șiretlicurile diavolului îmi venea în minte; ciudățenia întâmplării, frumusețea supranaturală a Clarimondei, scânteierea fosforescentă a ochi! lor ei, senzația arzătoare a mâinii, tulburarea pe care mi-o pricinuisese, schimbarea bruscă ce se petrecuse în mine, cucernicia dispărută într-o singură clipă, toate acestea dovedeau clar prezența diavolului, și acea mână catifelată nu era poate decât mânușa cu care își acoperise ghearele. ' Aceste gânduri mă înspăimântară, am ridicat cartea de rugăciuni care îmi alunecase de pe genunchi pe podea și am început din nou să mă rog.

A doua zi, Serapion a venit să mă ia; doi catâri ne așteptau la poartă, încărcăți cu puținul nostru bagaj; am încălecat amândoi, de bine de rău. Tot străbătând străzile orașului „mă uitam la toate ferestrele și la toate balcoanele doar, doar aș vedea-o pe Clarimonda; dar era prea devreme și orașul nu deschisese încă ochii. Privirea mea încerca să străbată în spatele jaluzelelor și dincolo de perdelele tuturor palatelor prin fața cărora treceam. Serapion credea desigur că eram curios și admiram frumusețea arhitecturii, căci își încetinea mersul ca să mă lase să privesc. În sfârșit ajunserăm la poarta orașului și începurăm să urcăm dealul. Când am ajuns sus de tot, m-am întors ca să privesc încă o dată locul unde trăia Clarimonda. Umbra unui nor acoperea în întregime orașul; acoperișurile lui albastre și roșii se contopeau într-o culoare în care plutea ici și colo, ca niște fulgi albi de

spumă, aburul dimineții. Datorită unei stranii iluzii optice, se contura, blond și auriu, sub singura rază de lumină, un edificiu care întrecea în înălțime construcțiile învecinate, complet acoperite de fum; deși se afla la mai bine de patru kilometri, părea foarte aproape. Se vedeau clar cele mai mici detalii, turnulețele, platformele, geamurile, până și giruetele în formă de coadă de rândunică.

— Ce palat se vede acolo, departe, luminat de o rază de soare? îl întrebai pe Serapion.

Își puse mâna streășină la ochi și-mi spuse după ce se uită:

— Este fostul palat pe care prințul Concini i l-a dăruit curtezanei Clarimonda; se petrec acolo lucruri înfiorătoare.

În clipa aceea, nici acum nu știu dacă a fost adevărat sau doar o iluzie, mi s-a părut că văd alunecând pe terasă o formă zveltă și albă care străluci o secundă și se stinse. Era Clarimonda!

O! Să fi știut ea oare că la ora aceea, din înaltul drumului povârnit care mă îndepărta de ea și pe care nu aveam să mai cobor, înfierbântat și neliniștit, îmbrățișam cu privirea palatul pe care-l locuia și că un joc derizoriu de lumină îl apropia de mine parcă, vrând să mă invite să pătrund acolo ca stăpân? Fără îndoială că știa, pentru că inima îi era prea legată de a mea ca să nu-i simtă cele mai mici zdruncinături și doar acest sentiment o făcuse, învăluită încă de umbrele nopții, să urce în înaltul terasei, în rouă înghețată a dimineții.

Umbra acoperi palatul și nu se mai vedea decât un ocean nemișcat de case și mansarde în care nu se deosebea nimic altceva decât niște valuri muntoase. Serapion dădu pinteni catârului său, iar cel călărit de mine se luă numaidecât după el și un cot al drumului îmi ascunse pentru totdeauna orașul S... căci n-aveam să mă mai întorc acolo. După trei zile de mers peste câmpuri destul de triste, văzurăm în depărtare, printre pomi, clopotnița bisericii în care urma să slujesc; și, după ce merșerăm pe câteva străzi întortocheate, mărginite de bordeie și de scurtături, ne aflarăm în dreptul fațadei unei clădiri nu prea impunătoare. Un pridvor împodobit cu câteva nervuri și doi sau trei stâlpi din gresie grosolan cioplită, un acoperiș de țigle și contraforți din aceeași gresie ca stâlpii, asta era tot: la stânga, cimitirul plin de bălării, cu o cruce mare de fier la mijloc; în dreapta și în umbra bisericii, casa parohială. Era o casă tare simplă, și de o curățenie rară. Intrarăm; câteva găini ciuguleau în țărână ici-colo vreun bob de ovăz; obișnuite pesemne cu haina neagră a preoților, nu se speriară de prezența

noastră și de-abia dacă se dădură la o parte ca să ne lase să trecem. Se auzi un lătrat aspru și răgușit și văzurăm venind în goană un câine bătrân.

Era câinele predecesorului meu. Avea o privire lăncedă, părul cenușiu și purta semnele celei mai mari bătrâneți pe care o poate atinge un câine. L-am mângâiat încet cu mâna și începu imediat să umble alături de mine cu un aer de mulțumire greu de redat. O femeie destul de în vârstă veni și ea în întâmpinarea noastră și, după ce m-a introdus într-o încăpere cu tavanul jos, mă întrebă dacă am intenția s-o păstrez, îi răspunsei că da, o voi păstra, și pe ea, și pe câine, și găinile, și tot mobilierul pe care stăpânul ei i-l lăsase la moartea lui, ceea ce o bucură nespuse de mult, părintele Serapion dându-i pe loc prețul pe care-l ceruse.

După ce m-am instalat, părintele Serapion se întoarse la seminar. Rămăsei deci singur și fără alt sprijin decât eu însumi. Amintirea Clarimondei începu din nou să mă bântuie și, oricât mă străduiam s-o izgonesc, nu izbuteam întotdeauna, într-o seară, plimbându-mă pe aleile din grădină plantate pe margine cu merișor, mi se păru că văd printre carpeni un chip de femeie care îmi urmărea toate mișcărilor și, prin frunze, strălucind doi ochi verzi ca marea; dar nu era decât o iluzie și, trecând de partea cealaltă a aleii, n-am mai găsit decât urma unui picior pe nisip, atât de mic încât ai fi zis că-i un picior de copil. Grădina era împrejmuată de ziduri foarte înalte; am cotrobăit în toate colțurile, nu era nimeni. N-am putut niciodată să-mi explic această împrejurare care, de altfel, nu era nimic pe lângă lucrurile ciudate care aveau să mi se întâmple. Trăiam astfel de un an, îndeplinindu-mi conștiincios toate îndatoririle funcției mele, rugându-mă, postind, îndemnându-i și ajutându-i pe bolnavi, dând de pomană până a mă lipsi de lucrurile cele mai trebuincioase. Dar simțeam în mine o cumplită sterilitate și izvoarele harului ceresc mi se închiseseră. Nu simțeam acea bucurie pe care o dă împlinirea unei misiuni sacre; ghidul mi-era în altă parte și cuvintele Clarimondei îmi reveneau adeseori pe buze, ca un fel de refren involuntar. O, fraților, gândiți-vă bine la asta! Pentru că am ridicat o singură dată privirea asupra unei femei, pentru o greșală în aparență atât de ușoară, am resimțit timp de mai mulți ani cele mai groaznice tulburări: viața mea era răscolită pe veci.

N-am să insist mai mult asupra acestor înfrângeri și biruinți lăuntrice, mereu urmate de noi căderi mai adânci și voi trece, fără să zăbovesc, la o împrejurare hotărâtoare. Într-o noapte cineva sună apăsător la ușa mea. Bătrâna îngrijorare se duse să deschidă și un bărbat cu chipul ars de soare și

îmbrăcat cu haine scumpe, dar după o modă străină, cu un pumnal lung, apăru sub lumina lămpii ținută de Barbara. La prima vedere bătrâna se sperie; dar omul o liniști și îi spuse că trebuia să vorbească cu mine neîntârziat în legătură cu ceva privitor la slujba mea. Barbara îl pofti să urce. Tocmai era să mă culc. Omul îmi spuse că stăpâna lui, o doamnă din lumea mare, era pe patul morții și ceruse un preot. I-am răspuns că sunt gata să-l urmez; am luat cu mine cele trebuincioase pentru Sfântul-Maslu și am coborât în grabă. La poartă făceau spume de nerăbdare doi cai negri ca noaptea, scoțând pe nări două valuri de fum. Îmi țină scara și mă ajută să urc pe unul din ei, apoi sări pe celălalt, sprijinindu-se doar cu o mână de oblâncul șei. Strânse din pulpe și lăsă dârlogul pe gâtul calului care porni ca o săgeată. Calul meu porni numaidecât la galop și se menținu în același pas cu al lui. Înghițeam pământul; drumul gonea sub noi cenușiu și vărgat iar siluetele negre ale copacilor goneau ca o armată în derută. Străbăturăm o pădure atât de întunecată, pâcloasă și rece încât am simțit pe spinare un fior de groază superstițioasă. Buchetul de scânteii pe care potcoavele cailor noștri îl scoteau izbindu-se de pietre lăsa în urmă ca o dâră de flacără și, dacă ne-ar fi văzut cineva, pe însoțitorul meu și pe mine, la această oră din noapte, ne-ar fi luat drept două fantome călare pe coșmar. Spiriduși treceau din când în când drumul și stâncuțele croncăneau jalnic în adâncul pădurii unde străluceau ici-colo ochii fosforescenți ai vreunei pisici sălbatice. Coama cailor sălta tot mai tare, sudoarea le șiroia pe coaste și răsuflarea pripită le ieșea ca un șuier pe nas. Dar, când vedea că-și încetinesc mersul, tovarășul meu, ca să-i îmbărbăteze, scotea din gât câte un strigăt gutural ce nu avea nimic omenesc, și goana reîncepea năprasnic. În sfârșit, vârtejul se opri; o masă neagră ținută de câteva puncte sclipitoare se ridică deodată în fața noastră; pașii cailor se auziră mai tare pe o platformă de fier și intrarăm sub o boltă ce se deschidea hâdă între două turnuri enorme. O mare forfotă domnea în castel; slujitori cu torțe în mână străbăteau curțile dintr-un capăt într-altul, și luminile urcau și coborau din etaj în etaj. Am întrevăzut nedeslușit o arhitectură imensă, coloane, arcade, trepte și rampe, o construcție de un lux cu totul și cu totul regesc și feeric. Un paj negru, același care îmi dăduse biletul de la Clarimonda și pe care l-am recunoscut de îndată, veni să mă ajute să descasc și un majordom îmbrăcat în catifea neagră, cu un lanț de aur la gât și un baston de fildeș în mână, se îndreptă spre mine. Lacrimi grele îi curgeau din ochi de-a lungul obrazilor, pe barba albă.

— Prea târziu! făcu el dând din cap, prea târziu, domnule părinte; dar, dacă n-ați putut mântui sufletul, veniți să-i privegheați bietul trup.

Mă luă de braț și mă conduse în sala mortuară; plângeam la fel de tare ca și el, căci înțelesesem că moarta nu era alta decât acea Clarimonda pe care o iubeam atât de mult și atât de nebunește. Lângă pat se afla un scăunel de rugăciune; o flacăra albăstruie pâlpâind deasupra unui vas de bronz arunca în toată camera o lumină slabă și îndoielnică, iar ici-colo sclipea în umbră câte un colț de mobilă sau de cornișă. Pe masă, într-o urnă cizelată, se afla un trandafir alb, ofilit, ale cărui frunze, cu excepția uneia singure care se mai ținea, căzuseră toate la piciorul vasului ca niște lacrimi aromate, o mască neagră, sfărâmată, un evantai, travestiuri de tot felul zăceau pe fotolii și arătau că moartea se strecurase în această locuință somptuoasă pe neașteptate și fără să fie anunțată. Am îngenuncheat fără să îndrăznesc să-mi arunc privirea spre pat și începui să recit psalmii cu mare cucernicie, mulțumindu-i lui Dumnezeu că a pus un mormânt între această femeie și mine ca să pot rosti, în rugăciunile mele, numele ei acum sfințit. Dar încetul cu încetul elanul mi se domoli iar eu am început să visez.

Odaia aceea nu aducea întru nimic cu o odaie mortuară. În loc de aerul stătut și înăbușitor cu care eram obișnuit la astfel de veghi mortuare, un fum languros de esențe orientale, nu știu ce parfum amoroș de femeie plutea domol în aerul ușor încălzit. Acea licărire palidă părea mai degrabă o semiobscuritate orânduită în vederea voluptății decât sfeșnicul cu lumina lui galbenă care pâlpâie la căpătâiul morților. Mă gândeam la ciudata întâmplare care făcuse s-o revăd pe Clarimonda în clipa în care o pierdeam pentru totdeauna și un suspin de părere de rău îmi ieși din piept. Mi se păru că cineva suspinase în spatele meu și m-am întors fără voia mea. Era ecoul. Făcând această mișcare privirea îmi căzu pe patul funerar pe care îl ocolise până atunci. Pe după perdelele de damasc roșu, cu flori mari, subliniate de torsade de aur, se vedea moarta culcată și cu mâinile împreunate pe piept. Era acoperită cu un văl de în de-o albeață orbitoare pe care purpura întunecată a tapetului o sublinia și mai mult; era atât de subțire încât nu răpea întru nimic din forma fermecătoare a trupului și îți îngăduia să urmărești frumoasele linii unduite, asemănătoare cu gâtul unei lebede pe care nici moartea nu-l putuse înțepeni. Ai fi crezut că o statuie de alabastru făcută de un sculptor priceput spre a fi pusă pe mormântul unei regine, sau o fată tânără adormită peste care ar fi căzut zăpada.

N-am mai putut rezista; aerul de alcov mă îmbăta, mirosul de trandafir pe jumătate veștejit mă amețea și-am început să mă plimb cu pași mari prin cameră, oprindu-mă de fiecare dată în fața catafalcului, spre a contempla grațioasa făptură neînsuflețită sub transparența vălului. Gânduri stranii îmi treceau prin minte; îmi închipuiam că nu a murit cu adevărat și că nu folosisese decât un vicleșug pentru a mă atrage în palat la ea, ca să-mi împărtășească dragostea ei. O clipă chiar am crezut că văd piciorul mișcându-se sub vălul alb și că faldurile drepte ale lințoliului se clintesc din loc.

Îmi spuneam apoi: „E cu adevărat Clarimonda? ce dovadă am oare? Acest paj negru n-a putut trece în slujba altei femei? Nebun trebuie să fiu ca să sufăr și să mă frământ atât“. Dar inima-mi bătea ca un răspuns: „Ea e, ea e“. M-am apropiat de pat și-am privit cu mai multă atenție, ca să mă dumiresc. Să-ți mărturisesc? Perfecțiunea formelor, deși purificată și sanctificată de umbra morții, mă tulbura mai voluptos decât s-ar fi cuvenit, iar odihna aceea semăna într-atât cu un somn, încât te-ai fi putut înșela. Am uitat că venisem pentru un oficiu funerar, închipuindu-mi că sunt un tânăr soț care intră în camera miresei ce-și ascunde chipul din pudoare și nu vrea să se arate. Adânc îndurerat, nebun de fericire, tremurând de teamă și de plăcere, m-am aplecat asupra ei și am apucat de colțul pânzei; am ridicat-o încet, oprindu-mi răsuflarea de teamă să n-o trezesc. Vinele-mi băteau atât de tare încât simțeam că-mi șuieră la tâmpile, iar pe frunte îmi curgeau șiroaie de sudoare, ca și cum aș fi ridicat o dală de marmură. Era într-adevăr ea, Clarimonda, cea pe care o văzusem la biserică în timpul confirmării mele; era la fel de fermecătoare, și moartea părea la ea o cochetărie în plus. Paloarea obrazilor, buzele mai puțin colorate, pleoapele căzute ce desenau marginea genelor negre pe fața ei albă îi dădeau o expresie de castitate melancolică și de suferință gânditoare, având o putere de seducție de nespus; părul lung, despletit, și în care se mai afla câte o florică albastră, alcătuia ca o perniță sub cap, apărând cu buclele lui goliciunea umerilor: mâinile-i frumoase, mai pure, mai diafane decât azima, erau încrucișate într-o atitudine de odihnă cucernică și de rugăciune reculeasă, corectând ceea ce-ar fi putut părea prea seducător, chiar și în moarte: minunata rotunjime și fildeșul neted al brațelor care rămăseseră cu brățările lor de perle. Am stat multă vreme absorbit de o contemplare mută și, cu cât o priveam mai mult, cu atât puteam mai puțin să-mi închipui că moartea pusese stăpânire pe acest trup frumos. Nu știu dacă era o iluzie sau reflexul

lămpii, dar ai fi spus că sângele începe din nou să curgă sub această paloare mată; totuși nemișcarea cea mai desăvârșită o stăpânea. I-am atins ușor brațul; era rece, dar nu mai rece decât mâna ei atunci când o atinsese pe a mea în ușa bisericii. Mi-am reluat poziția cu capul aplecat asupra capului ei, lăsând să-i picure pe obraji rouă umedă a lacrimilor mele. Ah! ce sentiment amar de disperare și de neputință! Ce agonie a însemnat privegherea aceea! Aș fi vrut să-mi pot aduna viața ca pe o moviliță, ca să i-o dau și să suflu pe trupul ei înghețat flacăra ce mă mistuia. Se apropiau zorile și, simțind că sosește clipa despărțirii veșnice, nu m-am putut împiedica să depun o sărutare pe buzele neînsuflețite ale aceleia căreia îi dăruisem toată dragostea mea. O minune! o boare ușoară se împleti cu răsuflarea mea și gura Clarimondei răspunse apăsării mele: ochii i se deschiseră și își reluară puțin strălucirea, ea suspină și, ridicându-și brațele, mă luă de gât cu un aer nespus de fermecat:

— Ah! tu ești, Romuald, spuse cu o voce» tăragănată și dulce, ca ultimele vibrații ale unei harfe; dar ce faci? Te-am așteptat atât de mult încât am murit; dar acum suntem cununați, voi putea să te văd și să merg la tine. Adio, Romuald, adio! Te iubesc; asta e tot ce mai voiam să-ți spun și îți înapoiez viața pe care ai, readus-o asupra-mi timp de o clipă cu sărutarea ta; pe curând!

Capul îi căzu pe spate, dar tot mă înlănțuia cu brațele, pentru a mă reține parcă. Un vârtej de vânt năprasnic smulse fereastra și pătrunse în cameră; ultima petală a trandafirului alb tremură câțva timp ca o aripă aninată de o tulpină, apoi se desprinse și zbură pe geamul deschis, luând cu sine sufletul Clarimondei. Lampa se stinse și eu am căzut leșinat pe pieptul frumoasei răposate.

Când mi-am revenit în simțiri, eram culcat pe un pat în cămăruța mea din casa parohială și câinele fostului preot îmi lungea mâna care ieșea din plapumă. Barbara se agita în cameră cu un tremurat senil, deschizând și închizând sertarele, sau amestecând prafuri prin pahare. Văzând că deschid ochii, bătrâna lăsă să-i scape un strigăt de bucurie, câinele lătră scurt și dădu din coadă; dar eram așa de slăbit, încât n-am putut să scot o singură vorbă, nici să fac vreo mișcare. Am aflat mai târziu că stătusem trei zile în această stare, nearătând prin nimic altceva că trăiesc decât printr-o respirație aproape imperceptibilă. Aceste trei zile nu le pot socoti drept trăite și nu știu unde mi-a rătăcit mintea în timpul acesta; nu am nicio amintire. Barbara mi-a povestit că același om cu chipul ars de soare care venise să mă ia

noaptea mă adusesese dimineța într-o lectică închisă și se întorsese numaidecât apoi. De îndată ce-am putut să-mi adun gândurile, mi-am depănat în minte toate împrejurările acelei nopți fatale. La început mi s-a părut că am fost victima unei iluzii magice; dar împrejurări reale și palpabile spulberară curând presupunerea. Nu puteam să cred că visasem, de vreme ce Barbara văzuse ca și mine bărbatul cu doi cai negri și-i descria foarte exact ținuta și înfățișarea. Totuși nimeni nu știa în împrejurimi un castel care să corespundă celui în care o regăsisem pe Clarimonda.

Într-o dimineță l-am văzut intrând pe părintele Serapion. Barbara îi trimisese vorbă că sunt bolnav și alergase în mare pripă să mă vadă. Deși această grabă dovedea afecțiune și interes pentru persoana mea, vizita lui nu mi-a făcut plăcerea pe care ar fi trebuit să mi-o facă. Părintele Serapion avea în privire ceva pătrunzător și iscoditor care mă stânjenea. În fața lui mă simțeam stingherit și vinovat. Descoperise primul tulburarea mea lăuntrică și eram supărat de pătrunderea lui.

În timp ce mă întreba de sănătate cu un ton ipocrit și mios, aținea asupra mea ochii lui galbeni de leu și-și înfigea privirile ca niște sfredele în sufletul meu. Apoi îmi puse câteva întrebări asupra felului cum mă îngrijeam de parohie, dacă mă simțeam bine aici, cum îmi petreceam timpul pe care slujba mi-l lăsa liber, dacă legasem cunoștință cu localnicii, care erau lecturile mele preferate și o mie de alte amănunte asemănătoare. La toate astea răspundeam cât se poate de scurt, iar el, fără să aștepte să termin, trecea la altceva. Această conversație nu avea, bineînțeles, nicio legătură cu ceea ce voia să spună. După aceea, fără altă introducere și parcă amintindu-și o veste pe care s-ar fi temut să n-o uite mai târziu, îmi spuse cu o voce limpede și puternică ce-mi răsună în ureche ca trâmbițele judecății de apoi:

— Marea curtezană Clarimonda a murit de curând, în urma unei orgii care a durat opt zile și opt nopți. A fost ceva infernal de frumos. S-au săvârșit iarăși nelegiuirile ospetelor lui Baltazar și ale Cleopatrei. Pe ce lume trăim, Doamne! Comesenii erau serviți de sclavi arămii care vorbeau o limbă necunoscută și care mi se par a fi fost adevărați diavoli; livreaua celui mai neînsemnat dintre ei ar fi putut sluji drept haină de gală unui împărat. S-au povestit întruna despre această Clarimonda lucruri foarte ciudate și toți amanții ei au sfârșit în chip năprasnic, sau vrednic de milă. S-a spus că era o femeie vampir; dar eu cred că era Belzebut în carne și oase.

Tăcu și mă privi mai atent ca oricând, să vadă impresia pe care o produsese ră cuvintele astea asupra mea. Nu m-am putut opri să nu fac un

gest când am auzit numele Clarimondei și știrea morții ei, în afară de durerea pe care mi-o pricinuia prin ciudata coincidență cu scena nocturnă la care fusesem martor, mă tulbură și mă înspăimântă vădit, oricât aş fi vrut să mă stăpânesc. Serapion îmi aruncă o privire neliniștită și aspră; apoi îmi spuse:

— Fiule, trebuie să te previn, ai pășit deasupra unei prăpăstii; ferește-te să cazi în ea. Satana are gheare lungi și mormintele nu sunt întotdeauna o pavăză. Piatra Clarimondei ar trebui să fie pecetluită de trei ori; căci se spune că nu a murit pentru prima dată. Dumnezeu să te aibă în pază, Romuald.

După ce spuse aceste cuvinte, Serapion se îndreptă spre ușă cu pași domoli și nu l-am mai văzut, căci plecă la S * * * aproape deîndată.

Mă însănătoșisem complet și-mi reluasem ocupațiile obișnuite. Amintirea Clarimondei și cuvintele bătrânului preot îmi reveneau mereu în minte; totuși nicio întâmplare nelalocul ei nu confirmase prevestirile funebre ale lui Serapion și începeam să cred că temerile lui și spaimele mele erau prea exagerate; dar într-o noapte am avut un vis. De abia gustasem primele înghițituri ale somnului când auzii perdelele de la pat deschizându-se și inelele lunecând cu un zgomot puternic pe vergele; m-am ridicat repede într-un cot și am văzut o umbră de femeie care stătea în picioare în fața mea. Am recunoscut-o de îndată pe Clarimonda. Avea în mână un mic felinar de felul celor ce se pun la morminte, iar lumina dădea degetelor ei lungi o transparență roz, ce se prelungea tot mai șters până la albul opac și lăptos al brațului gol. Avea drept orice veșmânt lințoliul de în în care era înfășurată pe patul de moarte și pe care îl strângea la piept, rușinată parcă de toaleta ei sumară, cu mânuța-i prea puțin cuprinzătoare; era atât de albă, încât culoarea pânzei se îngemăna cu cea a cărnii sub palida lumină a lămpii. Astfel înfășurată în țesătura aceea ușoară i se vedeau toate contururile trupului și semăna mai mult cu o statuie de marmură antică, după scăldat, decât cu o femeie însuflețită. Moartă sau vie, statuie sau femeie, umbră sau trup, era la fel de frumoasă; dar strălucirea ochilor săi verzi era puțin ștersă și gura, atât de roșie altădată, nu mai era colorată decât de un roz-pal și dulce, aproape asemănător obrazului. Floricelele albastre pe care le observasem în păr erau cu totul uscate și-și pierduseră aproape frunzele; ceea ce nu o împiedica să fie fermecătoare, atât de fermecătoare încât, cu toată ciudățenia întâmplării și modul inexplicabil în care pătrunsese în camera mea, nu m-am speriat nici o singură clipă.

Puse felinarul pe masă și se așeză la picioarele patului, apoi îmi spuse aplecându-se spre mine cu acea voce argintie și catifelată totdeodată pe care am auzit-o doar la ea:

— M-am lăsat așteptată tare mult, dragul meu Romuald, și te-ai gândit probabil că te-am uitat. Dar vin de tare departe și dintr-un loc din care nimeni nu s-a mai întors încă; nu există nici lună, nici soare în țara de unde sosesc; ci numai spațiu și umbră; nici drum, nici potecă; nici pământ pentru umblat, nici aer pentru zburat; și totuși iată-mă, căci dragostea e mai puternică decât moartea și va învinge în cele din urmă. Ah! câte figuri posomorite și câte lucruri îngrozitoare am văzut în călătoria mea. Cât de greu sufletu-mi reîntors în această lume prin puterea voinței și-a regăsit trupul și a intrat în el! Ce eforturi a trebuit să fac ca să ridic piatra cu care fusesem acoperită! Uite! palmele îmi sunt rănite. Sărută-le ca să le vindec, dragostea mea!

Îmi așeză una după alta palmele reci pe gură; le-am sărutat într-adevăr de mai multe ori și ea mă privea cu un surâs de inefabilă plăcere.

Mărturisesc spre rușinea mea că uitasem cu desăvârșire sfaturile părintelui Serapion și haina pe care o purtam. Căzusem fără împotrivire de la primul asalt. Nici măcar nu încercasem să resping ispita; mâna Clarimondei îmi transmitea răcoarea ei și simțeam fiori voluptuoși de-a lungul trupului. Biata copilă! în ciuda celor văzute, îmi vine greu și acum să cred că era un diavol; cel puțin nu părea, și niciodată Satana nu și-a ascuns mai bine ghearele și coarnele, își îndoise picioarele sub ea, pe marginea patului, într-o poziție plină de leneșă cochetărie. Din când în când îmi dădea cu mâna ei mică prin păr, mi-l răsucea în bucle ca și cum încerca felurite pieptănături pentru chipul meu. Eu mă lăsam în voia ei cu cea mai vinovată plăcere și, în acest timp, ea sporovăia în chip fermecător. Lucru curios, nu mă miram câtuși de puțin de o întâmplare atât de extraordinară și, cu ușurința pe care o ai în vedenii de-a accepta drept foarte simple întâmplările cele mai ciudate, nu vedeam în toate decât ceva foarte firesc.

— Te iubeam cu mult înainte de a te fi văzut, dragă Romuald, și te căutam peste tot. Erai visul meu și când te-am zărit în biserică în momentul fatal, am spus numaidecât: „El este!“ Ți-am aruncat o privire în care am pus toată dragostea pe care o avusesem, o aveam și urma s-o am pentru tine; o privire ce putea afurisi pe un cardinal și face să îngenunche un rege la picioarele mele, în fața întregii curții. Ai rămas de piatră și l-ai preferat pe Dumnezeuul tău.

Ah! ce geloasă sunt pe Dumnezeu, pe care Lai iubit și-l mai iubești încă mai mult decât pe mine!

Ce nenorocită, ce nenorocită sunt! Sufletul tău n-o să fie nici când numai al meu, eu care am înviat datorită sărutării tale, răposata Clarimonda care înlătură din pricina ta pietrele mormântului și care vine să-ți închine o viață pe care n-a reluat-o decât pentru a te face fericit!

Cuvintele acestea erau urmate de mângâieri delirante care-mi zăpăciră simțurile și mintea în asemenea măsură încât nu m-am temut, ca să o îmbunez, să cad în afurisenie, spunându-i că o iubesc la fel ca pe Dumnezeu.

Ochii i se aprinseră și străluciră ca crizoprasul.

— Adevărat! adevărat! La fel ca pe Dumnezeu! spuse ea înlănțuindu-mă cu brațele-i frumoase. Dacă e așa ai să vii cu mine, ai să mă urmezi unde voi vrea. Ai să lași hainele astea negre și urâte. Ai să fii cel mai mândru și cel mai pizmuț dintre cavaleri, ai să fii amantul meu. Să fii amantul recunoscut al Clarimondei, care a refuzat pe un papă, nu-i puțin lucru! Ah! ce viață frumoasă și fericită, ce trai plăcut o să ducem! Când plecăm, nobilul meu domn?

— Măine, măine! strigai în delirul meu.

— Măine, fie! reluă ea. Voi avea timp să-mi schimb toaleta, pentru că asta e cam sumară și nu-i potrivită pentru călătorie. Mai trebuie să mă duc să-mi previn slujitorii, care mă cred cu adevărat moartă și mă plâng cât pot. Banii, hainele, caleștile, totul va fi gata; am să vin să te iau la ora asta. Adio, sufletul meu. Și-mi atinse cu buzele fruntea. Lampa se stinse, perdelele se strânsură și n-am mai văzut nimic; un somn de plumb, un somn fără vise se abătu asupra mea și mă amorți până la ziuă. M-am trezit mai târziu decât de obicei și această ciudată vedenie m-a tulburat toată ziua; în cele din urmă m-am convins că nu erau decât aburii imaginației mele încinse. Totuși, senzațiile fuseseră atât de vii că era greu să cred că nu erau adevărate și m-am culcat nu fără o oarecare teamă de ceea ce se va întâmpla, după ce m-am rugat la Dumnezeu să mă ferească de gânduri rele și să-mi apere castitatea somnului.

Curând am adormit adânc și visul continuă. Perdelele se dădură la o parte și am văzut-o pe Clarimonda nu ca prima dată, palidă în lințoliul ei palid și cu violetele morții pe obraz, ci veselă, vioaie și elegantă, cu o haină de călătorie de catifea verde, împodobită cu fir de aur și ridicată într-o parte astfel încât să se vadă o fustă de șaten. Părul blond ieșea în bucle mari de

sub pălăria de fetru negru, cu pene albe, capricios răsucite; avea în mână o cravașă mică cu un fluier de aur la vârf. Mă atinse ușor cu el și-mi spuse:

— Ei! frumosule somnoros, așa te pregătești de drum? Credeam că te gălesc în picioare. Scoală-te repede, nu avem timp de pierdut.

Am sărit din pat.

— Haide, îmbracă-te, și să mergem, spuse ea arătându-mi cu degetul un pachetel pe care-l adusese; caii se plictisesc la poartă și fac spume la gură. Ar fi trebuit să fim la zece leghe depărtare.

M-am îmbrăcat în grabă și-mi întinse ea hainele una câte una, râzând în hohote de stângăcia mea și spunându-mi cum să le îmbrac când nu nimeream. Îmi potrivi frumos părul și, când termină, îmi întinse o oglinjoară de Veneția, înconjurată de un filigran de argint și-mi spuse:

— Ți place cum arăți? vrei să mă iei în slujba ta ca valet?

Eram altul și nu m-am recunoscut. Nu mai semănăm cu mine cum nu seamănă o statuie terminată cu un bloc de piatră. Fostul meu chip părea să fie o eboșă grosolană a celui care se uita în oglindă. Eram frumos, și vanitatea îmi fu destul de măgulită de această metamorfoză. Hainele elegante, vesta brodată atât de scump făceau din mine cu totul alt om și am admirat puterea câtorva metri de stofă croită într-un anume fel. Croiala costumului meu îmi pătrundea în piele și după zece minute eram destul de încrezut.

M-am plimbat în lungul și-n latul camerei ca să mă obișnuiesc. Clarimonda mă privea cu o bucurie maternă și părea foarte mulțumită de opera ei.

— Acum, destul cu copilăriile; la drum, dragă Romuald! Mergem departe și altfel n-o să ajungem.

Mă luă de mină și mă trase după ea. Toate ușile se deschideau în fața ei de îndată ce le atingea și am trecut prin fața câinelui fără să-l trezim.

La poartă l-am găsit pe Margheriton; era scutierul care mă condusese, ținea în frâu trei cai, negri ca și primii, unul pentru mine, unul pentru el și unul pentru Clarimonda. Trebuie să fi fost cai andaluzi, născuți din iepe împreunate cu zefirul; căci mergeau iute ca vântul, și luna care răsărise la plecarea noastră spre a ne lumina se rostogolea pe cer ca o roată desprinsă de la car; o vedeam în dreapta noastră sărind din pom în pom și gâfâind ca să se poată ține după noi. Ajunserăm în curând într-o câmpie unde, lângă câțiva pomi, ne aștepta o trăsură cu patru cai vâjnoși; ne urcarăm și vizitiii îi puseră pe un galop nebunesc. O țineam pe Clarimonda pe după mijloc și

una din mâinile ei era îndoită într-a mea; își sprijinea capul de umărul meu și-i simțeam sânul pe jumătate gol atingându-mi brațul. Niciodată n-am simțit o fericire mai mare. Uitasem tot în momentul acela și nu-mi mai aminteam că fusesem preot cum nu-mi aminteam ce făcusem în pânțelele l mamei, atât de puternică era fascinația pe care duhul său o exercita asupra mea. Cu începere i din noaptea aceea firea mea s-a dedublat și au fost în mine două ființe, iar una nu o cunoștea pe cealaltă. Ba mă credeam un preot care visa în fiecare seară că e gentilom, ba un gentilom care visa că e preot. Nu mai puteam deosebi somnul de veghe și nu știam unde începe realitatea și unde sfârșește iluzia. Tânărul nobil încrezut și desfrânat râdea de preot, preotul ura desfrâul tânărului nobil. Două spirale împletite una cu cealaltă și suprapuse fără să se atingă niciodată reprezintă foarte bine această viață bicefală care a fost viața mea. În pofida ciudățeniei acestei situații, nu cred că am atins vreodată nebunia. Mi-au fost întotdeauna foarte clare percepțiile celor două existențe pe care le duceam. Numai că era un lucru absurd pe care nu mi-l puteam închipui: și anume cum sentimentul aceluiași eu putea exista în doi oameni atât de diferiți. Era o anomalie de care nu-mi dădeam seama, fie că mă credeam preotul sătucului***, fie *il signor Romualdo*, amantul oficial al Clarimondei.

Fapt este că eram, sau cel puțin credeam că eram, la Veneția; nu am putut încă desprinde ce era iluzie și ce realitate în această ciudată aventură. Locuiam un palat mare de marmură de Canaleio, plin de ferestre și de statui, cu două tablouri de Tițian din perioada cea mai bună, aflate în dormitorul Clarimondei, un palat demn de un rege. Aveam fiecare gondola și barcarolele noastre cu livrea proprie, camera de muzică și poetul nostru. Clarimonda înțelegea viața în chip măreț și avea ceva din Cleopatra în firea ei; cât despre mine, duceam un trai de prinț, ca și cum aș fi fost din familia unuia din cei doisprezece apostoli sau a celor patru evangheliști ai serenissimei republici; nu m-aș fi dat în lături spre a-l lăsa să treacă pe doge și cred că, de la Satana care a căzut din cer, nimeni nu era mai orgolios și mai insolent decât mine. Mă duceam la Ridotto și jucam un joc infernal. Frecventam cea mai aleasă societate din lume, băieți de familie ruinați, actrițe, escroci, paraziți și spadasi. Totuși, cu toată această viață dezordonată, îi rămâneam credincios Clarimondei. O iubeam la disperare. Ea ar fi biruit până și societatea și ar fi statornicit nestatornicia. A o avea pe Clarimonda însemna să ai o sută de metrese, însemna să ai toate femeile, într-atât era veșnic alta, schimbătoare și diferită de ea însăși; un adevărat

cameleon! Te făcea să săvârșești cu ea infidelitatea pe care ai săvârșit-o cu altele, împrumutând întru totul firea, felul și genul de frumusețe al femeii care părea că-ți place. Ea îmi răsplătea de o sută de ori mai mult dragostea, iar tinerii patricieni și chiar bătrânii din sfatul celor Zece zadarnic i-au făcut cele mai mărețe propuneri. Un Foscari merse până la a-i propune să fie nevasta lui; ea refuză tot. Avea destul aur; nu mai voia decât dragostea, o dragoste tânără, pură, trezită de ea și care trebuia să fie prima și ultima. Aș fi fost deplin fericit fără un coșmar blestemat care revenea în fiecare noapte și în care mă credeam un preot de țară care se mortifica și făcea penitență spre a i se ierta excesele din timpul zilei. Liniștit prin faptul că mă aflam zilnic alături de ea, nu mă mai gândeam la modul în care făcusem cunoștință cu Clarimonda. Totuși, ceea ce îmi spusese părintele Serapion îmi revenea din când în când în minte și nu-mi dădea pace.

De câțva timp Clarimonda nu se simțea prea bine; tenul își pierdea din strălucire zi de zi. Medicii care fură chemați nu dădeau de rostul bolii și nu știau cum s-o vindece. Era tot mai palidă și devenea din ce în ce mai rece. Se făcuse aproape tot atât de albă și de moartă ca în noaptea de pomină din castelul necunoscut. Sufeream cumplit văzând-o cum se stinge cu încetul. Ea, sensibilă la durerea mea, îmi surâdea blând și trist, cu surâsul fatal al oamenilor care știu că vor muri.

Într-o dimineață, stăteam așezat pe marginea patului ei și mâncam pe o măsuță ca să n-o părăsesc nicio clipă. Tăind o fructă, m-am tăiat din întâmplare destul de adânc. Sângele începu să-mi curgă șiroaie și câteva picături căzură pe ea. Ochii i se luminară, fața ei luă o expresie de bucurie feroce și sălbatică pe care nu i-o cunoșteam. Sări jos din pat cu o suplețe de animal, o suplețe de maimuță sau de pisică și se năpusti asupra ranei mele începând s-o sugă cu un aer de nespusă voluptate. Bea sângele în înghițituri mici, încet și prețuindu-l ca un cunoscător care savurează un vin de Xeres sau de Siracusa; clipea pe jumătate și pupila ochilor ei verzi devenise prelungă în loc de rotundă. Din timp în timp se oprea ca să-mi sărute mâna, apoi începea din nou să apese cu buzele pe buzele rănii, ca să mai scoată câteva picături roșii. Când văzu că nu mai curge sânge, se sculă cu ochii umezi și strălucitori, mai roz decât o auroră de primăvară, cu mâna caldă și umedă, în sfârșit, mai frumoasă că oricând și deplin însănătoșită.

— Nu voi muri! Nu voi muri! strigă ea aproape nebună de fericire și agățându-se de gâtul meu; voi putea să te mai iubesc încă multă vreme.

Viața mea este într-a ta. Câteva picături din sângele tău bogat și nobil, mai prețios și mai binefăcător decât toate elixirurile din lume, mi-au redat viața.

Această scenă m-a preocupat multă vreme și mi-a inspirat ciudate îndoieli cu privire la Clarimonda și, chiar în seara aceea, când somnul m-a readus în casa parohială, l-am revăzut pe părintele Serapion mai grav și mai îngrijorat ca oricând. Se uită atent la mine și îmi spuse:

— Nu ți-e de ajuns că-ți pierzi sufletul, vrei să-ți pierzi și trupul. Nenorocitul, în ce cursă ai căzut!

Tonul cu care îmi spuse aceste puține cuvinte m-a izbit puternic; dar, cu toate astea, impresia s-a șters curând și o mie de alte griji o izgoniră din minte. Totuși, într-o seară, am văzut în oglindă, a cărei poziție perfidă n-o calculasem, cum Clarimonda îmi pune niște prafuri în cupa de vin aromat pe care mi-o pregătea de obicei după-masă. Am luat cupa, m-am făcut că o duc la buze, și am așezat-o pe un dulap ca și când aș fi vrut să o beau mai târziu pe-ndelete și, profitând de o clipă în care ea stătea cu spatele, am aruncat conținutul sub masă; după care m-am retras în camera mea și m-am culcat, foarte hotărât să nu dorm și să văd ce se va întâmpla cu toate astea. N-am așteptat multă vreme; Clarimonda a intrat îmbrăcată de noapte și, după ce și-a scos capotul subțire, s-a culcat în pat lângă mine. Când s-a încredințat că dorm, îmi dezveli brațul, scoase un ac din cap, apoi începu să bolborosească în șoaptă:

— O picătură, numai o picătură roșie, puțin roșu în vârful acului meu!... De vreme ce mă mai iubești, nu trebuie să mor... Ah! bietul meu iubit! Sângele lui frumos de un roșu atât de viu, am să i-l beau. Dormi, singura mea comoară; dormi, zeul meu, copilul meu, nu-ți fac niciun rău, n-am să-ți iau din viață decât atât cât să n-o las să se stingă pe a mea. Dacă nu te-aș iubi atât, aș putea să mă hotărâsc să am alți amanți și să le secătuiesc vinele; dar de când te cunosc, urăsc pe toată lumea... Ah! ce braț rotund! Ce frumos e! ce alb! n-am să îndrăznesc nici odată să înțep această frumoasă vână albastră.

Și în timp ce spunea asta, plângea și simțeam cum lacrimile ei plouă pe brațul ce-l ținea în mână. În sfârșit, se hotărî, mă înțepă cu acul și începu să soarbă sângele care curgea. Deși n-a băut decât câteva picături, o apucă teama să nu-mi sleiască puterile și mi-a înfășurat mâna cu un bandaj, după ce mi-a frecat locul cu o unsoare care a cicatrizat-o pe loc.

Nu mai puteam avea îndoieli. Părintele Serapion avea dreptate. Totuși, în ciuda acestei certitudini, nu puteam să n-o iubesc pe Clarimonda și i-aș fi

dat bucuros tot sângele de care avea nevoie ca să-și susțină existența factice. De altfel, nu mă prea temeam; femeia din ea răsplătea vampirul și ceea ce auzisem și văzusem mă liniștea pe deplin; aveam pe atunci vine sănătoase care n-ar fi secătuit prea repede și nu-mi tocmeam viața picătură cu picătură. Mi-aș fi înțepat singur brațul și i-aș fi spus: „Bea! și fie ca dragostea mea să pătrundă în trupul tău odată cu sângele!” Mă feream să fac cea mai mică aluzie la prafurile adormitoare pe care mi le pusese în pahar, la scena cu acul și trăiam în cea mai deplină înțelegere. Totuși, conștiința mea de preot mă frământa mai mult ca oricând și nu știam ce cazne să mai invent ca să-mi supun și să-mi pedepsesc trupul. Deși toate viziunile pe care le aveam nu țineau de voința mea, și nu le provocam nici într-un fel, nu îndrăzneam să-l ating pe Christos cu mâini atât de prihănite și de întinate de un desfrâu adevărat sau visat. Ca să nu mai cad în aceste halucinații obositoare, încercam să nu dorm, îmi țineam pleoapele deschise cu degetele și stăteam în picioare sprijinit de pereți, luptând cu somnul din toate puterile; dar urdorile adormirii mi se plimbau curând în jurul ochilor și văzând că orice luptă este de prisos, lăsam să-mi cadă brațele de descurajare și de oboseală și curentul mă purta iarăși pe maluri viclene. Serapion mă îndemna cu tărie, îmi reproșa aspru moliciunea și lipsa mea de cucernicie. Într-o zi, când fusesem mai agitat ca de obicei, îmi spuse:

— Pentru a scăpa de obsesia asta nu există decât un singur mijloc și, cu toate că este violent, trebuie folosit: la boli mari, leacuri mari. Știu unde a fost îngropată Clarimonda; trebuie s-o dezgropăm și să vezi în ce stare jalnică este obiectul dragostei tale; n-ai să mai fii ispitit să-ți pierzi sufletul pentru un cadavru dezgustător, mâncat de viermi și gata să se prefacă în țărână; asta va face cu siguranță să te regăsești pe tine însuți.

Cât despre mine, eram atât de obosit de această viață dublă, încât am acceptat, vrând să știu o dată pentru totdeauna dacă preotul sau gentilomul era victima unei iluzii; eram hotărât să omor, spre folosul celuiilalt, pe unul din acești doi oameni care se aflau în mine sau să-i omor pe amândoi, căci o asemenea viață nu se putea prelungi. Părintele Serapion se înarmă cu un târnăcop, cu o pârghie și cu un felinar și, la miezul nopții, ne îndreptarăm către cimitirul din *** pe care îl cunoșteam bine. După ce am îndreptat lumina surdă a lămpii pe inscripțiile mai multor morminte, ajunserăm în sfârșit la o piatră pe jumătate ascunsă de ierburi înalte și năpădite de mușchi și de plante parazite pe care citirăm începutul inscripției:

*Aici odihnește Clarimonda
Care a fost în viață
Cea mai frumoasă fată din lume.*

— Aici este, spuse Serapion și, punând lampa pe pământ, vârî dalta sub piatră și începu să ridice. Piatra cedă și el se puse pe lucru cu târnăcopul. Eu mă uitam la el, mai negru și mai tăcut decât însăși noaptea; iar el, aplecat pe mormânt, era nădușit tot, gâfâia și răsuflarea-i scurtă părea un suspin de muribund. Spectacol ciudat, și cine ne-ar fi văzut din afară ne-ar fi luat drept profanatori și hoți de giulgiuri mai degrabă decât preoți ai Domnului. Zelul lui Serapion avea ceva dur și sălbatic care îl făcea să semene cu un diavol mai degrabă decât cu un apostol sau un înger, și chipul lui cu trăsături aspre și prost luminate de felinar era înfricoșător. Simțeam cum îmi curge de-a lungul brațelor o sudoare înghețată și părul mi se ridica dureros în vârful capului; în sinea mea socoteam fapta neînduplecatului Serapion ca o nelegiuire îngrozitoare și aș fi vrut ca, din pânțelele norilor întunecați care se rostogoleau apăsător deasupra noastră, să iasă un triumfi de foc care să-l prefacă în scrum. Bufnițele cocoțate pe chiparoși, neliniștite de lumina lămpii, veneau să-și lovească greoi aripile prăfuite de sticla ei, gemând tânguitor; vulpile chelălăiau în depărtare, și nenumărate zgomote sinistre se desprindeau din tăcere. În sfârșit, târnăcopul lui Serapion se izbi de coșciug și scândurile răsunară cu un zgomot surd și sonor, cu acel zgomot îngrozitor pe care-l face neantul când îl atinge; dădu la o parte capacul și am văzut-o pe Clarimonda palidă ca marmura, cu mâinile pe piept; giulgiul alb nu făcea decât o singură cută de la cap la picioare. O picătură roșie strălucea ca un trandafir în colțul gurii decolorate. Când văzu, Serapion se înfurie:

— A! tu ești, diavole, curtezană nerușinată băutoare de sânge și de auri

Și stropi cu apă sfințită trupul și coșciugul pe care desenă o cruce cu sfeștocul. Sărmana Clarimonda, de îndată ce fu atinsă cu stropii sfințiți, se prefăcu în pulbere; nu mai rămase decât un amestec îngrozitor și inform de cenușă și oase pe jumătate calcinate.

— Lat-o pe iubita dumitale, domnule Romuald, spuse necruțătorul preot arătându-mi acele triste rămășițe pământești, ai mai fi încântat să te plimbi la Lido și la Fusine cu frumoasa dumitale?

Am lăsat capul în jos; o mare năruire se produsese în mine. M-am întors acasă și domnul Romuald, iubitul Clarimondei, se despărți de bietul preot

pe care-l însoțise atât de mult timp și într-un chip atât de ciudat. Numai că, săptămâna următoare, am văzut-o iar pe Clarimonda; îmi spuse ca prima dată:

— Nenorocitul! Nenorocitul! Ce-ai făcut? De ce l-ai ascultat pe acel preot nerod? nu erai fericit? și ce-ți făcusem ca să violezi bietul meu mormânt și să descoperi nimicnia mea? Orice legătură între sufletele și trupurile noastre s-a rupt de aici înainte. Adio, ai să mă regreți.

Apoi se răspândi în aer ca fumul și n-am mai văzut-o.

Din păcate, spusese adevărul: am regretat-o de multe ori și o mai regret. Liniștea inimii mi-a fost scump plătită; dragostea pentru Dumnezeu nu prisosea, încât s-o poată înlocui pe a ei. Iată, frate, povestea tinereții mele. Nu te uita niciodată la o femeie și umblă întotdeauna cu ochii în pământ, pentru că oricât de cast și de calm ai fi, o clipă ajunge ca să pierzi veșnicia.

Ibricul de cafea

Am văzut sub văluri sumbre

Unsprezece stele,

Luna și cu soarele

Se-nclină în față-mi,

În tăcere,

De-a lungul visului meu.

VIZIUNEA LUI IOSIF

I

Anul trecut, am fost invitat, împreună cu doi colegi de atelier, Arrigo Cohic și Pedrino Borgnioli, să petrec câteva zile într-o proprietate din fundul Normandiei.

Timpul, care la plecare făgăduia să fie minunat, se schimbă deodată și a plouat atâta încât drumurile desfundate erau ca albia unui torent.

Ne înfundam în noroi până la genunchi, un strat gros de pământ gras se lipise de tălpile cizmelor și, atârând greu, ne încetinea atât de mult mersul, încât nu ajunserăm la destinație decât o oră după apusul soarelui.

Eram frânți; de aceea, gazda noastră, văzând ce eforturi făceam ca să ne oprim căscatul și să ținem ochii deschiși, de îndată ce-am luat cina, puse pe slujitor să ne conducă pe fiecare în odaia lui.

Odaia în care urma să dorm eu era mare; am simțit, când am intrat, ca un fior, căci mi s-a părut că intru într-o lume aparte.

Într-adevăr, ai fi putut să te crezi pe timpul Regenței văzând deasupra ușilor un tablou de Boucher reprezentând cele patru Anotimpuri, mobilele

supraîncărcate cu ornamente imitând stâncile, de cel mai prost gust, și suporturile oglinzilor sculptate greoi.

Totul era în ordine. Toaleta unde se aflau cutii de piepteni, pămătufuli pentru pudră, părea să fi fost folosită în ajun. Două sau trei rochii șanjante, un evantai presărat cu paiete de argint erau răspândite pe parchetul bine lustruit și, spre marea mea mirare, o tabacheră de baga deschisă pe șemineu era plină cu tutun proaspăt.

N-am observat aceste lucruri decât după ce slujitorul, punând sfeșnicul pe măsuta de noapte, îmi ură noapte bună și, mărturisesc, am început să tremur ca frunza. M-am dezbrăcat repede, m-am culcat și, ca să termin odată cu frica aceea prostească, am închis curând ochii întorcându-mă cu fața la perete.

Dar mi-a fost cu neputință să stau în această poziție: patul se clătina sub mine ca un val și pleoapele mi se deschideau. Am fost nevoit să mă întorc și să mă uit.

Focul care ardea arunca flăcări roșietice în cameră, în așa fel încât se deslușeau fără greutate chipurile de pe covorașul din perete și figurile din portretele afumate de pe ziduri.

Erau strămoșii gazdei noastre, cavaleri îmbrăcați în zale, consilieri cu perucă și frumoase doamne cu obrajii fardați, cu părul pudrat, alb, ținând un trandafir în mână.

Deodată focul începu să pâlpeie în chip straniu; o licărire palidă lumină încăperea și am văzut clar că ceea ce luasem drept simple tablouri erau ființe aieveja; căci pupilele acestor ființe încadrate se mișcau, sclipeau în mod ciudat; buzele lor se deschideau și se închideau ca buzele oamenilor care vorbesc, dar nu auzeam decât tic-tacul pendulei și șuieratul vântului de toamnă.

O groază de neînvins puse stăpânire pe mine, părul mi se ridică măciucă în cap, dinții începură să-mi clănțâne gata să se spargă, o nădușeală rece îmi acoperi tot trupul.

Pendula sună ora unsprezece. Vibrarea ultimei bătăi se auzi prelung și când se stinse de tot...

O! nu, nu îndrăznesc să spun ce s-a întâmplat, nimeni nu m-ar crede și aș fi luat drept nebun.

Luminările se aprinseră singure; foalele, fără ca vreo ființă vizibilă să le imprime o mișcare, începură să sufle în foc, gemând ca un bătrân astmatic, în timp ce cleștele răscolea jarul și lopățica scotea cenușa.

Apoi, un ibric de cafea se aruncă de pe o masă unde era așezat și se îndreptă copăcel spre șemineu, așezându-se pe jar.

Câteva clipe după aceea, fotoliile începură să se miște și, agitându-și picioarele torsionate în chip uimitor, se așezară în jurul vetrei.

II

Nu știam ce să cred despre ceea ce vedeam; dar ce urma să văd era și mai extraordinar.

Unul din portrete, cel mai vechi dintre toate, al unui om gras, cu barbă cenușie, semănând cu imaginea pe care mi-o făceam despre Sir John Falstaff, scoase cu o strâmbătură capul din ramă și, după mari eforturi, își strecură umerii și burta voluminoasă pe după lemnul ramei și sări greoi pe jos.

De cum își trase sufletul, scoase din buzunarul hainei o cheie deosebit de mică; suflă înăuntru ca să se convingă că gaura era liberă și o aplică pe toate ramele una după alta.

Și toate ramele se deschiseră, lăsând să treacă cu ușurință chipurile pe care le cuprindeau.

Mici preoți dolofani, văduve uscățive și gălbejite, magistrați cu aer grav, îngropați în robe mari, negre, filfizoni cu ciorapi de mătase, calotă de prună și spada ridicată, toate aceste personaje ofereau un spectacol atât de ciudat încât, deși mi-era frică, nu m-am putut opri să nu râd.

Demnele personaje se așezară; ibricul sări ușor pe masă. Luară cafeaua în ceșcuțe japoneze, albe și bleu, care sosiră în grabă de pe un dulăpior, fiecare dintre ele prevăzută cu o bucată de zahăr și cu o linguriță de argint.

După ce luară cafeaua, ceștile, ibricul și lingurițele dispărură deodată și conversația începu, desigur cea mai curioasă pe care am auzit-o vreodată, căci niciunul din acești ciudați oameni nu se uitau unul la altul când vorbeau: toți aveau privirile îndreptate spre pendulă.

Nici eu nu mi le puteam desprinde de la ea și nici nu mă puteam abține să nu urmăresc acul care se îndrepta spre miezul nopții cu pași imperceptibili.

În sfârșit sună și miezul nopții; o voce având exact timbrul pendulei se auzi și spuse:

— A sosit ora, trebuie să dansăm — Toată adunarea se ridică. Fotoliile se retraseră printr-o mișcare de la sine; atunci fiecare cavaler luă mâna unei doamne și aceeași voce spuse:

— Pofțiți domnilor din orchestră, începeți.

Am uitat să spun că desenul covorașului din perete reprezenta un concerto italian într-o parte iar în cealaltă o vânătoare de cerbi, cu mai mulți valeți sunând din corn. Cântăreții și gonașii care până atunci nu făcuseră niciun gest se înclinară aprobator.

Dirijorul ridică bagheta: o arie vioaie, de dans, răsuna în cele două capete ale sălii. Întâi dansară menuetul.

Dar notele rapide ale partiturii executate de cântăreți nu se prea potriveau cu reverențele cele grave: așa încât fiecare pereche, după câteva minute, începu să facă piruete ca o sfârlează. Rochiile de mătase ale femeilor, mototolite în vârtejul dansului, scoteau sunete neobișnuite; ai fi zis că e zgomotul aripilor unui porumbel ce zboară. Vântul care intra pe dedesubt le umfla în chip uimitor, astfel că păreau niște clopote în mișcare.

Arcușul virtuozilor trecea atât de repede pe coarde, încât din ele săreau scânteii. Degetele flautiștilor se ridicau și coborau ca și cum ar fi fost de argint viu; obrajii gonașilor erau umflați ca niște baloane și toate acestea formau un potop de note și de triluri așa de rapide, game ascendente și descendente atât de întortocheate, atât de neobișnuite, încât nici spiridușii n-ar fi putut urma un asemenea ritm, două minute măcar.

De altfel, ți-era mai mare mila să vezi toate strădaniile acestor dansatori ca să intre în cadență. Săreau, săltau, roteau piciorul, loveau călcâiele unul de altul în aer, la mare înălțime, așa încât sudoarea li se scurgea de pe frunte pe ochi, de le ștergea dresurile și sulimanul. Zadarnic însă, căci orchestra le-o lua mereu înainte cu două sau trei note.

Pendula sună ora unu; se opriă. Văzui atunci ceva care îmi scăpase: o femeie care nu dansa.

Era așezată într-un fotoliu mare, într-un colț al șemineului, și nu părea câtuși de puțin să ia parte la ceea ce se petrecea în jurul ei.

Niciodată, nici măcar în vis, nu văzusem ceva mai frumos; pielea uimitor de albă, părul blond-cenușiu, genele lungi, ochii albaștri atât de deschiși, atât de transparenti, încât îi vedeam sufletul prin ei, limpede ca o piatră pe fundul unui râu.

Am simțit că, dacă mi se va întâmpla vreodată să iubesc pe cineva, ea va fi aceea. Am sărit din pat de unde până atunci nu mă putusem mișca și m-am îndreptat spre ea, împins de ceva care acționa în mine fără să-mi dau seama; și m-am trezit la genunchii ei, cu una din mâinile sale în mâna mea, sporovăind cu ea de parcă aş fi cunoscut-o de douăzeci de ani.

Dar, lucru extraordinar și ciudat, în timp ce vorbeam, băteam tactul muzicii cu capul, căci muzica încetase să cânte; și cu toate că eram în culmea fericirii să vorbesc cu o femeie atât de frumoasă, picioarele-mi ardeau de poftă să dansez cu ea.

Totuși, nu îndrăzneam s-o invit. Se pare că înțelese ceea ce doream, căci ridicând spre cadranul pendulei mâna liberă, spuse:

— Când limba va fi acolo, vom vedea, scumpul meu Teodoro.

Nu știu cum se face, dar nu eram deloc surprins să aud că-mi spune pe nume, și am continuat să vorbim. În sfârșit, ora pomenită sună, vocea cu timbru de argint mai vibră o dată în cameră și spuse:

— Angela, poți să dansezi cu domnul dacă îți face plăcere, dar știi ce va urma.

— N-are importanță, răspunse Angela bosumflată.

Și-și petrecu brațul de fildeș pe după gâtul meu.

— *Prestissimo!* strigă vocea.

Și începurăm să valsăm. Sinul tinerei fete îmi atinge pieptul, obrazul ei catifelat era aproape de al meu și răsuflarea-i suavă flutura deasupra gurii mele.

Niciodată în viața mea nu simțisem o astfel de emoție; nervii îmi tresăreau ca niște arcuri de oțel, sângele îmi curgea în vine ca tot atâtea torente de lavă și auzeam cum îmi bate inima ca un ceas agățat de urechile mele.

Totuși, această stare nu avea nimic dureros. Eram inundat de o bucurie inefabilă și aș fi vrut să rămân așa și, lucru de mirare, deși orchestra cânta de trei ori mai repede, nu trebuia să facem niciun efort ca să fim în tact.

Cei de față, uimiți cât eram de sprinteni, strigau bravo și băteau din palme cât puteau, fără să se fi auzit ceva.

Angela, care până atunci valsase cu o energie și o exactitate surprinzătoare, dădu dintr-o dată semne de oboseală; se sprijinea de umărul meu ca și cum i s-ar fi tăiat picioarele; piciorușele ei care, cu o clipă înainte zburau pe podea, nu se mai desprindeau decât anevoie, ca și cum i-ar fi atârnat plumb de fiecare.

— Angela, ești obosită, spusei eu, să ne odihnim.

— Să ne odihnim, răspunse ea ștergându-și fruntea cu batista. Dar, în timp ce noi valsam, ceilalți s-au așezat cu toții; nu mai e decât un singur fotoliu, iar noi suntem doi.

— Ce importanță are, îngherașul meu frumos? Am să te iau pe genunchi.

III

Fără se să împotrivească întru nimic, Angela se așeză, înconjurându-mă cu brațele ca o eșarfă albă, ascunzându-și capul la pieptul meu ca să se încălzească, căci se făcuse rece ca marmura.

Nu știu cât timp am rămas în această poziție, căci toate simțurile mele erau absorbite în contemplarea acestei făpturi misterioase și fantastice.

Nu mai știam cât e ceasul și nici unde mă aflu; lumea reală nu mai exista pentru mine, și toate fibrele care mă legau de ea se rupseseră; sufletul, desprins din închisoarea lui de mâl, plutea nestingherit în infinit; înțelegeam ceea ce niciun om nu poate înțelege, gândurile Angelei revelându-mi-se fără ca ea să vorbească; deoarece sufletul îi strălucea în trup ca o lampă de alabastru și razele ce porneau din pieptul ei mă străpungeau dintr-o parte într-alta.

Ciocârlia cântă, o licărire palidă jucă pe perdele.

Îndată ce Angela o zări, se ridică degrabă, îmi făcu un gest de adio și, după câțiva pași, scoase un țipăt și se prăvăli.

Îngrozit, m-am repezit s-o ridic... Sângele îmi îngheață în vine numai când mă gândesc: n-am găsit altceva decât ibricul de cafea sfărâmat în bucățele.

Văzând una ca asta, convins că fusesem victima vreunei iluzii diabolice, m-a apucat o asemenea frică, încât am leșinat.

IV

Când mi-am revenit în fire, mă aflu în pat; Arrigo Cohic și Pedrino Borgnioli stăteau în picioare la capătul meu.

De îndată ce am deschis ochii, Arrigo exclamă:

— Ah! slavă Domnului! De mai bine de o oră îți frec tâmpilele cu apă de colonie. Ce dracu ai făcut în noaptea asta? De dimineață, văzând că nu cobori, am intrat în camera ta și te-am găsit întins pe jos cât ești de lung, îmbrăcat ca pe vremea bunicilor și strângând în brațe un ciob de porțelan, de parcă ar fi fost o fată tânără și drăguță.

— Fir-ar să fie! e costumul de nuntă al bunicului meu, spuse celălalt, ridicând pulpana de mătase pe fond roz și cu desen verde. Uite butonii de ștras și filigran pe care-i lăuda atât. Teodoro l-o fi găsit prin vreun ungher și s-o fi îmbrăcat ca să se distreze. Dar de ce ți-a venit rău? adăugă Borgnioli. Mai merge când e vorba de-o femeiușcă cu umerii albi; îi desfaci corsetul, măregelele, eșarfa și atunci, ai cea mai bună ocazie s-o vezi alintându-se.

— M-a cuprins doar o slăbiciune, mi se întâmplă uneori, am răspuns tăios.

M-am ridicat, m-am dezbrăcat de îmbrăcămintea aceea ridicolă.

Și apoi am luat micul dejun.

Cei trei colegi ai mei au mâncat mult, au băut și mai mult; eu aproape că n-am mâncat, îmi aminteam de cele întâmplate și eram ca absent.

După-masă, cum ploua cu găleata, a fost imposibil să ieșim; fiecare își găsi de lucru. Borgnioli bătu cu degetele pe geam marșuri războinice; Arrigo și gazda noastră jucară o partidă de dame; eu am scos din albumul meu o hârtie velină și am început să desenez.

Liniile aproape imperceptibile pe care le trăgeam cu creionul, fără vreun gând anume, prezentau întâmplător o asemănare uimitoare cu ibricul de cafea care jucase un rol atât de important în scenele din noaptea aceea.

— Ce ciudat seamănă capul ăsta cu al surorii mele Angela, spuse gazda, care terminase partida și privea cum lucrez pe deasupra umărului meu.

Într-adevăr, ceea ce mi se păruse o clipă înainte a fi ibricul de cafea era întru totul profilul blând și melancolic al Angelei.

— Pe toți sfinții din rai! trăiește sau a murit? strigai cu vocea tremurândă, ca și când viața mea ar fi atârnat de răspunsul lui.

— A murit acum doi ani de o congestie pulmonară, a răcit după un bal.

— Ce păcat! am răspuns cu durere în glas.

Și oprind o lacrimă gata să cadă, am așezat foaia la loc în album.

Înțelesesem că nu mai există fericire pentru mine pe acest pământ

Jettafura

I

Léopold, superbul vapor cu aburi toscan care face drumul de la Marsilia la Neapole, tocmai trecuse de capul Procida. Pasagerii erau toți pe punte, vindecați de răul de mare la vederea pământului, mai eficace decât bomboanele de Malta și alte rețete folosite în asemenea ocazii.

Pe punte, în locul rezervat clasei întâi, se aflau englezii, care încercau să se distanțeze cât mai mult unii de alții, alcătuind în jurul lor ca un cerc de netrecut; fețele bărbierite ireproșabil trădau spleen-ul, cravatele erau fără cută, gulerele țepene și albe semănau cu niște coli de hârtie Bristol; mânușile din piele de Suedia, foarte curate, le acopereau mâinile, lacul Lordului Elliot sclipea pe pantofii noi. Ai fi zis că au coborât dintr-o despărțitură a trusei lor; călătoria nu le deranjase întru nimic ținuta corectă, așa cum se întâmplă de obicei. Se aflau acolo lorzi, membri ai Camerei

Comunelor, negustori din City, croitori din Regent's Street și fabricanți de cuțite din Sheffield, toți respectabili, gravi, toți nemișcați, plictisiți. Erau și destule femei, pentru că englezoaicele nu sunt sedentare ca femeile din alte țări și profită de cel mai mic pretext ca să-și părăsească insula. Lângă atâtea *ladies* și *mistresses*, frumuseți tomnatice, cu obrazul vărgat de vinișoare roșii, străluceau sub voaleta bleu subțire tinere *misses* cu fața plămădită în cremă, cu spirale strălucitoare de păr blond, cu dinți lungi și albi, asemănătoare chipurilor de pe caietele de amintiri și îndreptățind gravurile, în ciuda reproșului ce li se face adesea, de-a nu fi reale. Aceste fermecătoare ființe modulau, fiecare pe rând, cu cel mai delicios accent britanic, fraza sacramentală: *Vedi Napoli poi mori*^[11], consultau ghidul de călătorie sau notau impresii în carnețele personale, fără să dea cea mai mică atenție ochadelor de don Juan ale vreunui parizian împăunat care le dădea târcoale, în timp ce mămicile scandalizate bombăneau pe șoptite la adresa necuviinței franțuzești.

La marginea locului rezervat aristocrației, se plimbau fumând țigări de foi trei sau patru tineri pe care, datorită pălăriei de paie sau de fetru gri, a paltoanelor sac, încheiate cu nasturi mari de fildeș, a pantalonilor largi de doc, era ușor să-i recunoști drept artiști, indicații confirmate de altfel de mustățile *à la* Van Dyck, de părul buclat *à la* Rubens sau tăiat scurt *à la* Paolo Veronese; încercau și ei, dar în cu totul alt scop decât filfizonii, să prindă câteva profile ale acestor frumuseți de care, dat fiind că nu erau bogați, nu se puteau apropia mai mult și această preocupare îi sustrăgea puțin de la minunata panoramă ce li se desfășura înaintea ochilor.

La pupa vasului, sprijiniți de bastingaj, sau așezați pe grămezi de odgoane înfășurate, erau adunați săracii de la clasa a treia, terminându-și merindele de care răul de mare îi împiedicase să se atingă; nu aruncau nicio privire măcar spre cea mai încântătoare priveliște din lume, căci sensibilitatea față de natură e un privilegiu al spiritelor cultivate, pe care necesitățile materiale ale vieții nu le absorb pe de-a întregul.

Era frumos; valurile albastre își desfășurau faldurile și nu puteau decât cu greu să lupte cu siajul vasului; fumul ce ieșea pe coș forma nori pe acest cer splendid și se desfăcea încet în fulgi ușori de vată; paletele roților agitându-se într-o pulbere de diamant de care soarele atârna curcubee lopătau apa, active și vesele ca și cum și-ar fi dat seama că se apropie portul.

Lungul șir de dealuri care, de la Pausilippe la Vezuviu, desenează golful minunat în fundul căruia Neapole se odihnește ca o nimfă marină, uscându-

se pe mal după baie, începea să-și accentueze undulațiile violete și se desprindea în trăsături mai accentuate de pe albastrul strălucitor al cerului; câteva puncte albe începuseră să trădeze prezența vilelor răspândite pe câmpie. Pânzele bărcilor de pescari întorcându-se în port alunecau pe albastrul neted ca niște pene de lebădă plimbate de vânt și semnalau activitatea omului pe maiestoașa singurătate a mării.

După ce roata se mai învârti de câteva ori, castelul San-Elmo și mănăstirea San-Martino se profilă deslușit pe vârful muntelui de care se reazemă Neapolul, deasupra domurilor bisericilor, teraselor hotelurilor, acoperișurilor caselor, fațadelor palatelor și verdeța grădinilor, încă vag schițate într-un abur luminos. Curând castelul Uovo, ghemuit pe stânca spălată de spumă, păru că înaintează către vasul cu aburi, și digul cu farul se întinse ca un braț purtător de torță.

La capătul golfului, Vezuviul, acum mai apropiat, își schimbă culorile albastrii în care-l acoperea depărtarea cu tonuri mai viguroase și mai tari; pe povârnișurile lui se desenează albiile și cărările lavei răcite și, din trunchiul retezat ieșiră foarte vizibile mici jeturi de fum alb ce tremura sub bătaia vântului.

Se deslușea foarte limpede Chiatamone, Pizzo Falcone, cheiul Santa Lucia mărginit în întregime de hoteluri, Palazzo Reale, cu șirurile lui de balcoane, Palazzo Nuovo, străjuit de turnurile cu grilaj de lemn, Arsenalul și vasele de toate neamurile cu catargele și vergile lor îngrămădite ca pomii într-o pădure fără frunze, când din cabina lui ieși un pasager care nu se arătase în tot timpul călătoriei, fie că răul de mare îl reținuse înăuntru, fie că din sălbăticie nu voise să se amestece cu ceilalți călători, fie că spectacolul, nou pentru majoritatea celor de pe vas, îi era demult cunoscut și nu mai oferea niciun interes pentru el.

Era un tânăr între douăzeci și șase și douăzeci și opt de ani sau cel puțin atât erai ispitit să-i dai la prima vedere, căci dacă te uitai cu mai multă atenție, ți se părea ori mai tânăr, ori mai bătrân, într-atât chipul lui enigmatic trăda deopotrivă prospețime și oboseală. Părul, de un blond-închis, se apropia de acea nuanță numită de englezi *auburn* și parcă lua sub soare reflexe arămii și metalice, în timp ce la umbră părea aproape negru; profilul oferea linii pure și ferme, fruntea avea protuberante pe care un frenolog le-ar fi admirat, nasul desena o nobilă curbă acvilină, buzele erau frumos desenate iar bărbia, rotundă și viguroasă, te făcea să te gândești la medaliile antice; totuși, aceste trăsături, frumoase în sine, nu alcătuiau

un tot agreabil. Le lipsea acea misterioasă armonie care îndulcește contururile și le topește laolaltă. Legenda vorbește despre un pictor italian care, vrând să-l reprezinte pe arhanghelul răzvrătit, i-a compus o mască de trăsături frumoase dar dispartate, realizând astfel un efect de groază mai puternic decât dacă l-ar fi zugrăvit cu coarne, sprâncene arcuite și gura strâmbă. Chipul străinului producea și el o astfel de impresie. Ochii mai cu seamă erau extraordinari; genele negre care îi înconjurau contrastau cu culoarea cenușiu-deschis a ochilor și tonul șaten aprins al părului; apoi, osul nasului, foarte îngust, îi făceau să pară mai apropiată decât permit principiile desenului iar expresia lor era cu adevărat imposibil de definit. Când nu se opreau asupra vreunui lucru anume, o vagă melancolie, o afecțiune galeșă se citea într-o licărire umedă; dacă se fixau asupra unei persoane sau asupra unui obiect, sprâncenele se apropiau, se crispau și modelau o cută perpendiculară pe frunte: ochii, din cenușii deveneau verzi, se striau cu nervuri galbene; privirea țâșnea ascuțită, aproape tăioasă; apoi, totul își lua placiditatea de la început și personajul cu aer mefistofelic redevenea un tânăr monden, membru al Jockey Clubului, dacă vreți, mergând să-și petreacă vacanța la Neapole și satisfăcut să pună piciorul pe un caldarâm de lavă mai stabil decât puntea vasului *Leopold*.

Făcând câțiva pași pe punte, privirea îi rătăcea vag spre malul care se apropia și pe care se vedeau trecând trăsurile și mișunând de oameni, unii strânșii în grupuri fără nicio treabă și pentru care sosirea unei diligențe sau a unui vapor constituia un spectacol veșnic interesant și nou, deși îl mai contemplaseră de mii de ori.

De chei se și desprindea o escadră de bărcuțe și șalupe care se pregăteau să asedieze *Leopold-ul*, încărcate cu un echipaj de băieți de hotel, de servitori cu ziua, hamali și alte categorii de nevoiași obișnuiți să-l considere pe străin drept o pradă; cei din bărci lopătau puternic ca să ajungă ei primii, și vâslașii, după obiceiul lor, se fericeau unii pe alții cu înjurături și vociferări în stare să sperie pe oamenii ce n-ar fi fost la curent cu moravurile clasei de jos a Neapolului.

Tânărul cu păr *auburn*, ca să prindă mai bine amănuntele priveliștii minunate ce se desfășura în fața lui, își puse pe nas lornionul dublu, dar atenția îi fu abătută de vociferările flotei, încât își aținti privirea asupra bărcuțelor; cu siguranță că zgomotul îl stingherea căci își încruntă sprâncenele, cuta de pe frunte apăru, și cenușiul ochilor căpătă o tentă gălbuie.

Un val neașteptat venit din larg și alergând pe mare, tivit cu ciucuri de spumă, trecu pe sub vaporul cu aburi pe care-l ridică apoi îl lăsă cu toată greutatea lui să cadă, se sparse de chei într-un milion de paiete, udă pe trecătorii mirați de acest duș neașteptat și făcu, prin violentul lui resac, să se izbească atât de tare ambarcațiunile, încât trei sau patru hamali căzură în apă. Accidentul nu era grav, căci netrebnicii înotau ca niște pești sau niște zei marini, și câteva secunde după aceea reapărură, cu părul lipit de tample, scuipând apa amară pe gură și pe nări, la fel de mirați fără îndoială de acest plonjon pe cât ar fi putut fi Telemac, fiul lui Ulise, când Minerva, sub chipul înțeleptului Mentor, se azvârli în mare din înaltul unei stânci, ca să-l smulgă dragostei lui Eucharis.

În spatele călătorului ciudat, la o distanță respectuoasă, stătea în picioare, lângă un maldăr de bagaje, un groom mic, un fel de bătrân de cincisprezece ani, o stârpitură în livrea semănând cu acei pitici crescuți de răbdarea chinezească în vase de porțelan ca să nu se dezvolte, obrazul turtit pe care nasul de-abia se vedea părea a fi fost comprimat încă din copilărie, iar ochii lui bulbucați aveau acea blândețe pe care anumiți naturaliști le-o atribuie ochilor broaștei-râioase. Nicio cocoșă nu-i rotunjea umerii și nu-i umfla pieptul; dădea totuși impresia de cocoșat, deși zadarnic i-ai fi cătat cusurul. La drept vorbind, era un groom foarte decent, care ar fi putut să se prezinte fără antrenament la cursele de la Ascott sau de la Chantilly; orice gentleman l-ar fi primit datorită chipului său pocit. Era neplăcut, dar ireproșabil în genul lui, ca și stăpânul său.

Pasagerii debarcară; după schimburi de înjurături mai mult decât homerice, hamalii își împărțiră străinii și bagajele și porniră pe drumuri diferite către numeroasele hoteluri ale Neapolului.

Călătorul cu lornion și groom-ul său se îndreptară spre Hotel Roma, urmați de o falangă numeroasă de hamali robuști și care se prefăceau că nădușesc și gâfâie sub greutatea unei cutii de pălării sau a unei valize ușoare, în speranța naivă că vor primi un bacșiș mai mare, în timp ce patru sau cinci din tovarășii lor, scoțând la iveală mușchi la fel de puternici ca ai acelui Hercule care este admirat la Studi, împingeau un cărucior cu două uluci' și legănau două cufere potrivit de mari și nu prea grele.

Când ajunseră la poarta hotelului și după ce *padron di casa* arătă noului venit apartamentul pe care urma să-l ocupe, hamalii, deși primiseră aproape de trei ori mai mult decât li se cuvenea, începură să gesticuleze disperat și să țină discursuri în care formulele rugătoare erau îmbinate cu amenințările în cea mai comică proporție; vorbeau cu toți în același timp, cu o volubilitate îngrijorătoare, cerând o plată mai mare, jurând pe toți zeii că nu fuseseră îndeajuns de răsplătiți pentru osteneala lor. Paddy, rămas singur ca să-i înfrunte, căci stăpânul lui, fără să dea importanță scandalului, se urcase pe scară, semăna cu o maimuță înconjurată de o haită de câini. Încercă, pentru a liniști acest uragan de zgomote, să țină un mic discurs în limba lui maternă, adică engleza. Discursul nu avu succes. Atunci, strângând pumnii și ridicând brațul la înălțimea pieptului, își luă o poză de box foarte corectă, spre marele haz al hamalilor și, cu o directă demnă de Adams sau de Cribbs, îl nimeri în stomac, astfel că uriașul bandei se rostogoli cu picioarele în aer pe dalele de lavă ale pavajului.

Această faptă puse pe fugă trupa; colosul se ridică greoi și frânt din căzătură; și, fără să încerce să se răzbune pe Paddy, plecă frecându-și cu mâna și strâmbându-se întruna amprenta vineție care începea să-i irizeze pielea, încredințat că un diavol se ascundea sub jiletca maimuțoiului aceuia, bun cel mult să călărească pe un câine și pe care crezuse că-l poate răsturna cu o suflare.

Străinul îl chemă pe *padron di casa* și-l întrebă dacă nu fusese trimisă la Hotel Roma o scrisoare adresată domnului Paul d'Aspremont; hotelierul răspunse că într-adevăr o astfel de scrisoare aștepta de o săptămână în caseta pentru corespondență și se grăbi s-o aducă.

Scrisoarea, pusă într-un plic gros de hârtie *cream-lead* azuriu și vărgat, pecetluit cu ceară de aventurin, era acoperită de un scris aplecat și colțuros

care denotă o înaltă educație, cea pe care o posedă, poate într-o prea uniformă unanimitate, tinerele englezoaice de familie bună.

Iată ce cuprindea acest plic pe care domnul d'Aspremont îl deschise cu o grabă care nu avea poate drept motiv simpla curiozitate.

„Dragă domnule Paul,

Am ajuns la Neapole de două luni. În timpul călătoriei pe care am făcut-o pe îndelete, unchiul meu s-a plâns amarnic de căldură, de țăntari, de vin, de unt, de paturi; jura că trebuie să fii într-adevăr nebun ca să părăsești un *cottage* confortabil, la câteva mile de Londra, și să te plimbi pe drumuri prăfuite de-a lungul cărora se află hanuri infecte în care un respectabil câine englez n-ar vrea să petreacă o noapte măcar; dar, tot bombănind, mă însoțea și aș fi putut să-l duc la capătul pământului; el nu se simte mai rău și eu mă simt mai bine. Ne-am instalat la malul mării într-o casă văruiată în alb și ascunsă într-un fel de pădure virgină de portocali, de lămâi, de mirt, de leandri, de tufișuri și vegetație exotică. De sus, de pe terasă, avem parte de o priveliște minunată și vei găsi în fiecare seară o ceașcă de ceai sau o limonadă cu gheață, la alegere. Unchiul meu, pe care l-ai fascinat, nu știu cum, va fi încântat să-ți strângă mâna. Mai este nevoie să-ți spun că sluga dumitale nu va fi nici ea supărată, deși i-ai tăiat degetele cu inelul de la mână luându-ți rămas bun de la ea pe digul de la Folkestone.

Alicia W.“

II

Paul d'Aspremont porunci să i se servească dejunul în cameră, iar apoi ceru o trăsură. Trăsuri se găsesc întotdeauna în jurul marilor hoteluri, neașteptând decât fantezia călătorilor; dorința îi fu deci satisfăcută pe loc. Caii birjelor de la Neapole sunt atât de slabi, încât Rosinanta pare foarte grasă pe lângă ei; capul lor descărnat, coastele ca niște cercuri de butoi, spinarea împungând și mereu jupuită par să implore cuțitul ecarisorului ca pe o binefacere, căci să hrănești un animal pare o grijă de prisos pentru nepăsarea meridionalilor; hamurile, în mare parte rupte, sunt drese cu sfoară, și când birjarul a luat hățurile în mână și a plescăit din limbă pentru a hotărî plecarea, tîi vine să crezi că vor leșina caii și că birja se va preface în fum, ca trăsura Cenușăresei când se întoarce de la bal după miezul nopții, în ciuda poruncii date de zână. Dar nimic din toate acestea nu se întâmplă; mârtoagele se opintesc pe picioare și, după ce se împleticesc puțin, pornesc într-un galop neostoit: vizitiul le transmite înflăcărarea lui și biciul subțire

știe să stoarcă ultima scânteie de viață care se ascunde în aceste schelete. Și ele tropăie, dau din cap, își dau aere zglobii, holbează ochii, își cască nările și se mențin într-un mers pe care nu l-ar putea egala cei mai buni cai englezești. Cum se produce acest fenomen și ce putere le face să gonească mâncând pământul pe mortăciunile astea? Nu vom explica acest lucru. Fapt este că acest miracol are loc zilnic la Neapole și că nimeni nu se arată mirat.

Caleașca domnului Paul d'Aspremont zbura prin mulțimea compactă, trecând la un milimetru de chioșcurile limonagiilor, *acqaiuoli*, împodobite cu coronite de lămâi, barăcile cu friptură sau macaroane, tarabele cu fructe de mare și maldărele de pepeni verzi așezați pe drum ca ghiulele într-un parc de artilerie. De abia dacă *lazzaroni*^[12]! culcați de-a lungul zidurilor, înveliți în bluzele lor, catadicseau să-și retragă picioarele, să nu le strivească roțile trăsurilor; din când în când un *corricolo* zburând cu roțile lui mari și roșii, trecea încărcat cu călugări, doici, hamali și ștregari de-a lungul trăsurii, atingându-se aproape de oiște, în mijlocul unui nor de praf și de zgomot; dar se poate adăuga o ladă nouă la roți vechi sau roți noi unei lăzi vechi; mijloc ingenios care permite acestor ciudate vehicule să dureze timp îndelungat, spre marea satisfacție a amatorilor de culoare locală.

Călătorul nostru, distrat, nu dădea prea mare atenție acestui spectacol însuflețit și pitoresc care ar fi absorbit cu siguranță pe un turist ce n-ar fi găsit la Hotel Roma un bilet adresat lui și semnat Aiicia W.

Privea vag spre marea limpede și albastră unde se deosebeau, într-o lumină strălucitoare și nuanțată de depărtare, cu tente de ametist și de safir, frumoasele insule semănate sub formă de evantai la intrarea în golf: Capri, Ischia, Nisida, Procida, ale căror nume armonioase răsună ca niște dactili grecești, dar sufletul îi era absent; zbura în grabă spre Sorrente, către căsuța albă, ascunsă în frunziș, despre care vorbea scrisoarea lui Alicia. În această clipă, chipul domnului d'Aspremont nu avea acea expresie neplăcută și greu de definit care îl caracteriza când o bucurie lăuntrică nu-i îmbina armonios trăsăturile desăvârșite dar aspre: era într-adevăr frumos și simpatic, ca să ne servim de un cuvânt îndrăgit de italieni; sprâncenele se arcuiau lin; colțul gurii nu cobora disprețuitor și o licărire afectuoasă îi lumina ochii calmi: ai fi înțeles pe deplin, văzându-l atunci, sentimentele pe care păreau să le conțină la adresa lui frazele pe jumătate tandre, pe jumătate ironice de pe hârtia *cream-lead*. Originalitatea sa, susținută de multă distincție, nu trebuia să-i displace unei tinere miss, crescută liber după obiceiul englezesc de către un bătrân unchi foarte indulgent.

În viteza cu care goneau caii, depășiră curând Chiaja, Marinellla, și trăsura alerga pe drumul acela înlocuit azi de o cale ferată. Un praf negru, asemănător cărbunelui pisat, dă un aspect plutonic întregii plaje acoperite de un cer sclipitor și linse de o mare de cel mai curat albastru; funinginea Vezuviului, cernută de vântul care o presară pe mal, face ca clădirile Porției și Torre del Greco să semene cu uzinele din Birmingham. Domnul d'Aspremont nu se ocupă câtuși de puțin de contrastul dintre pământul tuciuriu și cerul de safir, era nerăbdător să ajungă. Cele mai frumoase drumuri sunt lungi când te așteaptă miss Alicia și ți-ai luat rămas bun de la ea cu șase luni în urmă pe digul Folkestone: cerul și marea de la Neapole își pierd magia.

Trăsura părăsi drumul principal, o luă pe un drumeag lateral și se opri în fața unei porți alcătuite din doi piloni de cărămidă zugrăvită; deasupra erau așezate urne cu pământ roșu, în care niște aloeși își răsfirau frunzele asemănătoare cu niște lame de tinichea și ascuțite ca niște pumnale. O portiță de zăbrele vopsite verde închidea curtea. Zidul era înlocuit cu un gard viu de cactuși cu răsaduri ce creșteau strâmb și diform și-și împleteau strâns rețeaua spinoasă.

Deasupra gardului viu, trei sau patru smochini uriași își întindeau în mase compacte foile largi, de un verde metalic, cu vigoarea unei vegetații de-a dreptul africane; un mare pin parasol își legăna umbrele și de-abia dacă ochiul putea să distingă, printre ochiurile frunzișului luxuriant, fațada casei ce sclipea în plăci albe în spatele acestei perdele stufoase.

O slujitoare smeadă, cu părul creț și atât de des încât un pieptene s-ar fi rupt în el, veni în fugă când auzi trăsura, deschise poarta și, luând-o înaintea domnului d'Aspremont, pe o alee cu tufișuri decorative și flori care îi mângâiau obrazul, îl conduse la terasa pe care miss Alicia Ward își lua ceaiul în tovărășia unchiului ei.

Dintr-un capriciu foarte potrivit unei tinere blazate în domeniul confortului și al tuturor eleganțelor, și poate ca să-l mai contrazică pe unchiul ei, de ale cărui gusturi burgheze râdea, miss Alicia preferase unor clădiri civilizate această vilă; stăpânii călătoreau și nu fusese locuită de mai mulți ani. Găsea în grădina ei părăsită și aproape sălbatică o poezie care-i era pe plac; în clima propice a Neapolului totul crescuse cu o repeziciune prodigioasă. Portocali, mirți, rodii, lămâi se dezvoltaseră în voie și ramurile, nemai temându-se de foarfecele grădinarului, se împreunaseră dintr-un capăt al aleii într-altul, sau pătrundeau familiar în camere prin câte un geam

spart. Nu mai era, ca în nord, tristețea unei case pustii, ci bucuria nebună și impetuoșitatea fericită a naturii sudului lăsată în voia ei; în lipsa stăpânului, plantele exuberante își îngăduiau să-și dezlănțuie în voie frunzișul, florile, fructele și miresmele; își luau înapoi ceea ce omul le precupește.

Când comodorul[13]- așa îi spunea Alicia în intimitate – văzu acest stufig de nepătruns, prin care te-ai fi putut strecura doar cu o sabie de abataj, ca în pădurile Americii, făcu tărași și declară că nepoata lui era, fără doar și poate, smintită. Dar Alicia îi promise cu gravitate că va porunci să se facă de la intrare la salon și de la salon la terasă o trecere în care să încapă un butoi de vin grecesc – singura concesie pe care o putea acorda pozitivismului unchiului ei. Comodorul se resemnă, căci îi era cu neputință să-i reziste nepoatei și, în această clipă, așezat în fața ei pe terasă, bea cu înghițituri mici, sub pretext că-și lua ceaiul, o ceașcă mare de rom.

Terasa care o sedusese mai cu seamă pe tânăra miss era într-adevăr foarte pitorească și merită o descriere aparte, căci Paul d'Aspremont se va întoarce deseori aici și trebuie să prezinți decorul scenelor pe care le povestești.

Ajungeai la terasă, ce se ridica deasupra unui drum prăpăstios, pe o scară din dale prost îmbinate printre care se lăfăiau buruienile. Patru coloane simple, provenind de la vreo ruină antică, ale căror capitelluri pierdute fuseseră înlocuite prin cuburi de piatră, susțineau un spalier cu viță de vie. De pe balustradă cădeau în valuri vița sălbatică și parachernița. Lângă ziduri, smochini indieni, aloeși, arbatuși creșteau într-o dezordine fermecătoare și, dincolo de o pădurice, unde se aflau un palmier și trei pini italieni, priveliștea cuprindea un teren vălurit, presărat cu vile albe, apoi se oprea asupra siluetei viorii a Vezuviului, sau pe imensitatea albastră a mării.

Când domnul Paul d'Aspremont se ivi în vârful scării, Alicia se ridică, scoase un mic strigăt de bucurie și făcu câțiva pași în întâmpinarea lui. Paul îi luă mâna după moda englezească, dar tânăra fată ridică această mână până la înălțimea buzelor prietenului ei cu o mișcare plină de drăgălășenie copilărească și de cochetărie ingenuă.

Comodorul încercă să se ridice în picioare și, bolnav de gută cum era, izbuti abia după câteva strâmbături dureroase, care contrastau în mod comic cu aerul vesel pe care-l respira întregul lui chip rotofei; se apropie cu un pas destul de ager de grupul fermecător pe care-l formau cei doi tineri și-i strânse mâna lui Paul în așa fel încât degetele să se întipărească unele într-altele, supremă expresie a vechii cordialități britanice.

Miss Alicia aparținea acelei varietăți de englezoaice brune ce realizează un ideal ale cărui condiții par să se contrazică între ele: o piesă strălucitor de albă pe lângă care ar fi părut galben laptele, zăpada, crinul, alabastrul, ceara și tot ce slujește poezilor drept comparație pentru a sugera culoarea albă; buze ca cireașa și păr la fel de negru ca noaptea și pana corbului. Efectul acestui contrast este irezistibil și alcătuiește o frumusețe deosebită, de un soi nemaîntâlnit altundeva. Poate câteva circasiene, crescute din copilărie în serai, mai pot avea asemenea ten miraculos, dar trebuie să ne încredem în privința asta în exagerările poeziei orientale și în guașele lui Lewis reprezentând haremurile din Cairo. Alicia era cu siguranță tipul cel mai desăvârșit al acestui gen de frumusețe.

Ovalul prelung al capului, tenul nemaipomenit de pur, nasul fin, subțire, transparent, ochii de un albastru-închis, mărginiți de gene lungi, care palpitau pe obraji roz, ca niște fluturi negri atunci când închidea pleoapele, buzele de culoarea purpurei aprinse, părul căzând în volute strălucitoare, precum două panglici de șaten de-o parte și de alta a obrazului și a gâtului ei de lebedă, pledau în favoarea acelor chipuri romantice de femei ale lui Maclise care, la Expoziția universală, păreau fermecătoare imposturi.

Alicia purta o rochie de grenadină cu volane festonate și brodate cu rămurele roșii, ce se potriveau de minune cu împletiturile de corali din bob mărunt împodobind pieptănătura și din care erau alcătuite colierul și brățările ei; cinci lame de firet prinse într-o perlă de corai cu fațete tremurau delicat răsucite și agățate de lobul urechilor mici. Dacă vă nemulțumește acest abuz de corai, gândiți-vă că suntem la Neapole și că pescarii ies dinadins la mal ca să vă ofere aceste rămurele care se înroșesc în contact cu aerul.

Se cuvine, după portretul lui miss Alicia Ward, dacă n-ar fi decât ca să înfățișăm un contrast, să facem cel puțin o caricatură – în stilul lui Hogarth – a comodului.

Comodorul, în vârstă cam de șaizeci de ani, avea o particularitate: fața lui era în întregime roșie, iar pe ea formau un adevărat contrast sprâncenele albe, favoriții de aceeași culoare, ceea ce îl făcea să semene cu un bătrân piele roșie care s-ar fi tatuat cu cretă. Insolitațiile inevitabile într-o călătorie în Italia adăugaseră câteva straturi brune peste această colorație aprinsă, și comodul te făcea fără voie să te gândești la o pralină mare, înconjurată de vată. Era îmbrăcat din cap până în picioare cu o haină, o vestă, pantaloni și niște ghetre din stofă de vigonie cenușiu-verzuie, despre care croitorul a

trebuit să-și dea cuvântul de onoare că era culoarea cea mai la modă și care se purta cel mai bine, ceea ce nici nu era poate o minciună. În ciuda feței aprinse și a hainei caraghioase, comodorul nu avea deloc o înfățișare vulgară. Curățenia lui meticuloasă, ținuta ireproșabilă și manierele distinse arătau că e un gentleman desăvârșit, deși în nenumărate privințe înfățișarea lui semăna mai degrabă cu a unui englez de vodevil, așa cum îi parodiază Hoffmann sau Levassor. Ca trăsături de caracter, își adora nepoata și bea mult porto și rom de Jamaica, spre a-și întreține radicalul umed, după metoda caporalului Trimm.

— Uite ce sănătoasă și ce frumoasă sunt acum! Privește ce culori am; nu chiar ca ale unchiului; nici n-o să-l ajung, vreau să sper. Totuși aici am roz, roz veritabil, spuse Alicia atingându-și obrazul cu degetul fin, terminat printr-o unghie lucitoare ca agata; m-am și îngrășat și nu mi se mai văd claviculele care mă necăjeau atâta când mergeam la bal. Spune și dumneata, cât de cochetă trebuie să fii ca să te lipsești trei luni de tovărășia logodnicului, ca după aceea să te găsească proaspătă și încântătoare!

Și, debitând această tirada pe un ton vesel și săltăreț care nu-i intra în obișnuință, Alicia stătea în fața lui Paul de parcă voia să-l provoace și să-i înfrunte cercetarea.

— Nu-i așa, adăugă comodorul, că-i voinică acum și frumoasă ca fetele de la Procida care poartă amfore grecești pe cap?

— Desigur, comodore, răspunse Paul; miss Alicia nu s-a făcut mai frumoasă, pentru că una ca asta nu era cu puțință, dar se vede bine că-i mai sănătoasă decât atunci când, din cochetărie, după cum pretinde, mi-a impus această dureroasă despărțire.

Și privirea lui se oprea ciudat de fix asupra tinerei fete ce se afla în fața lui.

Deodată, rozul frumos pe care se lăuda că-l cucerise dispăru de pe obrajii lui Alicia așa cum roșul serii părăsește obrajii de zăpadă ai muntelui atunci când soarele dispare la orizont; tremura toată și duse mâna la inimă; gura ei fermecătoare păli și se strânse.

Paul, speriat, se ridică, așa cum făcu și comodorul; culorile vii ale lui Alicia reapăruseră; surâdea făcând oarecare efort.

— Îți promisesem un ceai sau o băutură răcoritoare; deși sunt englezoaică, îți recomand băutura răcoritoare. Gheața e mai bună decât apa caldă în această țară vecină cu Africa și în care siroco-ul se năpustește de-a dreptul.

Toți trei luară loc în jurul mesei de piatră sub tavanul cu struguri; soarele se cufundase în mare și lumina albastră care se numește noapte la Neapole urma după lumina galbenă. Luna semăna bani de argint pe terasă, printre frunze; marea foșnea pe mal ca o sărutare la care se adăuga freamătul de alamă al tobelor basce acompaniind tarantelele...

Trebură să-și ia rămas bun; Vice, slujitoarea roșcovană cu părul creț, sosi cu un felinar ca să-l conducă pe Paul pe aleile întortocheate ale grădinii. În timp ce servea suc cu gheață se uitase lung la noul-sosit, cu o curiozitate amestecată cu teamă. Fără îndoială că rezultatul acestei examinări nu fusese favorabil pentru Paul, căci fruntea lui Vice, și așa galbenă ca tutunul, se mai întunecă și, în timp ce-l conducea pe străin, îndrepta spre el, în așa fel încât să n-o poată vedea, degetul mic și arătătorul, iar celelalte două degete erau lipite de palmă împreună cu degetul mare, ca spre a face un semn cabalistic.

III

Prietenul lui Alicia se întoarse la Hotel Roma pe același drum: era o seară nemaipomenit de frumoasă; o lună limpede și sclipitoare arunca asupra mării de un albastru diafan o trenă de paiete argintate ce fremătau fără încetare și străluceau mai puternic datorită valurilor. În larg, bărcile pescarilor, având la proră un felinar din fier cu câlți aprinși, punctau marea cu stele roșii și târau după ele o dâră stacojie; fumul Vezuviului, alb ziua, se transformase în coloane luminoase și-și arunca și el sclipirea pe golf. În această clipă avea aspectul acela neverosimil pentru ochii nordicilor și pe care i-l dau guașele italiene încadrate cu negru, atât de răspândite cu câțiva ani în urmă, mai fidele decât se pare în exagerarea lor crudă.

Câțiva *lazzaroni* noctambuli mai rătăceau încă pe mal, mișcați fără voia lor de acest spectacol de magie și-și cufundau ochii mari, negri, în întinderea albastră. Alții, așezați pe bordajul unei bărci trase la mal, cântau *Santa Lucia* sau romanța populară la modă pe-atunci: *Ti voglio ben'assai*, cu o voce pe care ar fi invidiat-o mulți tenori plătiți cu o sută de mii de franci. Neapole se culcă târziu, ca toate orașele din sud; totuși, luminile ferestrelor se stingeau încetul cu încetul și doar loteriile mai erau deschise, cu coronițele lor din hârtie colorată, numerele favorite și luminile sclipind – gata să primească banii jucătorilor capricioși pe care fantezia de a da câțiva carlini sau ducați pentru un număr visat i-ar fi putut apuca la întoarcerea acasă.

Paul se culcă, trase perdelele subțiri ale apărătorii de țăntări și adormi repede. Așa cum se întâmplă după o călătorie cu vaporul, patul deși

nemișcat, i se părea că are tangaj și ruliu de parcă Hotel Roma ar fi fost *Leopold*. Această impresie îl făcu să viseze că e încă pe mare și că o vede pe dig pe Alicia, foarte palidă, lângă unchiul ei aprins la față și care îi făcea semn să nu tragă la mal; chipul fetei exprima o durere adâncă și respingându-l părea că se supune, împotriva voinței sale unei fatalități imperioase.

Visul, care dobânda o mare realitate datorită unor imagini recente, îl întristă atât de tare încât se deșteptă și fu fericit să constate că era în camera lui, în care pâlpâia cu un reflex de opal o lampă mică luminând un turnuleț de porțelan în jurul căruia se zbăteau și zbârnâiau o mulțime de țăntări. Ca să nu fie din nou victima acestui vis supărător, Paul se luptă cu somnul și începu să se gândească la începutul legăturii lui cu miss Alicia, reluând una câte una toate scenele pueril de fermecătoare ale primei lor dragoste.

Revăzu casa de cărămidă roz îmbrăcată în măceș și barba-caprei, locuința de la Richmond unde miss Alicia stătea cu unchiul ei și unde îl introdusese, în timpul primei lui călătorii în Anglia, una din acele scrisori de recomandare al cărei efect se mărginește de obicei la o invitație la masă, își amintea rochia albă din muselină indiană, împodobită doar cu o fundă, pe care Alicia, care ieșise din pension în ajun, o îmbrăcase în ziua aceea și ramura de iasomie care se rostogolea. În cascada părului ei ca o floare din coroana Ofeliei dusă de apă; și ochii, de un albastru catifelat, și gura, puțin întredeschisă lăsând să se vadă dințișorii de fildeș, și gâtul gingaș care se lungea ca acela al unei păsări atente, și cum roșea deodată când privirea tânărului gentleman francez o întâlnea pe a ei.

Parloarul cu lemnărie de culoare închisă, cu tapet de pânză verde împodobit cu desene de vânătoare și curse cu obstacole colorate în tonurile tari ale miniaturilor englezești i se perinda prin minte ca într-o cameră obscură. Pianul își întindea șirul de clape asemănătoare cu dinții unei bătrâne văduve. Șemineul, festonat cu rămurele de merișor irlandez, își arăta strălucitoare vatra de fontă frecată cu miniu de plumb; fotoliile de stejar cu picioarele răsucite își deschideau brațele tapisate cu piele, covorul își desfășura desenele, și miss Alicia, tremurând ca frunza, cânta cu cea mai adorabil de falsă voce din lume romanța *Anna Bolena*, „*deh, non voler constringere*” pe care Paul, nu mai puțin emoționat, o acompania în contratimp, în vreme ce comodorul, moțâind din pricina unei digestii dificile și mai aprins la față ca de obicei, scăpa pe jos un exemplar colosal, cu supliment, al ziarului *Times*.

Apoi scena se schimba: Paul, devenit mai intim, fusese invitat de comodor să petreacă câteva zile la *cottage-ul* lui în Lincolnshire... Un vechi castel feudal, cu turnuri crenelate, cu ferestre gotice, pe jumătate învăluit de iederă, dar aranjat în interior cu tot confortul modern se ridica la marginea unei peluze stropite și tăiată cu grijă, asemănătoare cu catifeaua; o alee de nisip galben înconjura gazonul și servea drept maneaj pentru miss Alicia, care călărea unul din acei ponei scoțieni cu coama încâlcită, pictat cu-atâta dragoste de sir Edward Landseer, și cărora le dă o privire aproape omenească. Paul, pe un cal murg roșcat, împrumutat de comodor, o însoțea pe miss Ward în plimbarea aceea circulară, căci doctorul găsisese că are plămânii cam sensibili și-i recomandase mișcare.

Altădată o barcă ușoară aluneca pe lac dând în lături crinii de apă și gonind pescărușii verzi sub frunzele argintate ale sălciilor. Alicia vâslea și Paul ținea cârma; ce frumoasă era în aureola de aur desenată în jurul capului de pălăria de paie prin care treceau razele soarelui! Se apleca pe spate ca să dea din vâsle; botul lustruit al ghetelor cenușii se sprijinea de scândura băncii; miss Ward nu avea un picior ca cele andaluze, scurt și rotund ca un fier de călcat și care e atât de admirat în Spania, dar glezna era subțire, gamba bine cambrată și talpa ghetuței, cam lungă, poate, nu era lată nici cât două degete.

Comodorul stătea ținut de mal, nu din pricina înălțimii lui, ci din pricina greutateii care ar fi scufundat mica ambarcațiune. Își aștepta nepoata la debarcader și îi puneă pe umeri cu o grijă maternă o hăinuță, de teamă să nu răcească – apoi, după ce legau barca, se întorceau să ia *lunch-ul* [\[14\]](#) castel. Era o plăcere să vezi cum Alicia, care de obicei nu mânca mai mult decât mănâncă o păsărică, mușca vârtos cu dinții ei perlați o felie roz de șuncă de yorc, subțire ca o foaie de hârtie și cum rodea dintr-o chiflă, fără să arunce o firimitură peștilor aurii din bazin.

Zilele fericite trec atât de repede! Din săptămână în săptămână Paul își amâna plecarea și frumoasele mase de verdeață din parc începeau să capete tonuri de șofran; ceața albă se înălța dimineața din lac. În ciuda greblei plimbate fără încetare de grădinar, frunzele galbene acopereau nisipul aleii, milioane de perle de gheață scânteiau pe gazonul verde al peluzei, iar seara se vedeau coțofene sărind și certându-se pe vârful pomilor pleșuvi.

Alicia pălea sub privirea neliniștită a lui Paul și nu mai avea nicio culoare afară de două pete roz pe pomeți. Deseori îi era frig și focul cel mai puternic de cărbuni nu izbutea s-o încălzească. Doctorul păruse îngrijorat și

ultima lui rețetă prescria ca miss Ward să-și petreacă iarna la Pisa și primăvara la Neapole.

Chestiuni familiale îl rechemaseră pe Paul în Franța; Alicia și comodorul trebuiau să plece în Italia și despărțirea avusese loc la Folkestone. Nu rostiseră niciun cuvânt, dar miss Ward îl considera pe Paul logodnicul ei și comodorul îi strânsese mâna tânărului într-un mod semnificativ: nu-i strivești în felul acesta degetele decât unui ginere.

Paul, despărțit de logodnică șase luni, care i se păruseră la fel de lungi ca secolele, avusese fericirea s-o găsească pe Alicia vindecată de lăncezeală și strălucind de sănătate. Ceea ce rămăsese din copil în tânăra fată dispăruse; și se gândea, beat de fericire, că bătrânul comodor nu va avea nicio obiecție când îi va cere nepoata în căsătorie.

Legănat de aceste imagini plăcute, adormi și nu se mai trezi decât la ziuă. Neapolul își începea viața gălăgioasă; vânzătorii de apă rece strigau; rotisorii întindeau călătorilor carnea înfiptă în frigărui; aplecate pe fereastră, gospodinele leneșe coborau pe o sfoară coșurile pe care le trăgeau în sus pline cu roșii, pești și bucăți mari de bostan. Scribi publici cu haine negre, roase, și pana pe după ureche, stăteau în dughenele lor; în altele zarafii așezau în grămăjoare, pe mese mici, monede felurite: garni, carlini, ducați; birjarii își goneau mârtoagele, căutând clienți matinali și toate clopotele sunau vesel rugăciunea de dimineață.

Călătorul nostru, înfășurat în halat, se sprijini de balustrada balconului; de la fereastră se vedea Santa Lucia, fortul Uovo și o imensă întindere de mare până la Vezuviu și la promontoriul albastru unde se aflau, albe, vastele *casini* de la Castellamare și unde apăreau în depărtare vilele din Sorrente.

Cerul era senin, doar un singur nor înainta spre oraș, împins de un vânticel molatic. Paul își aținti spre el acea privire ciudată pe care am mai remarcat-o; sprâncenele i se încruntară. Alți aburi se adăugară petei aceleia de puf și în curând o perdea groasă de nori își întinse cutele negre deasupra castelului San-Elmo. Stropi mari picară pe pavajele de lavă și în câteva minute se preschimbară într-una din acele ploi deluviene care transformă străzile Neapolului în șuvoaie și duc cu ele câinii și chiar măgarii în canal. Mulțimea surprinsă se răspândi în căutarea unui adăpost; tarabele bătute de vânt se mutară în goană, pierzând din marfă și ploaia, învingătoare pe câmpul de luptă, gonea în șiruri albe pe malul pustiu de la Santa-Lucia.

Hamalul mătăhălos căruia Paddy îi aplicase un pumn magistral, sprijinit de un zid sub un balcon care îl apăra puțin, nu se lăsase cuprins de panica

generală și privea adânc gânditor balconul în care stătea sprijinit domnul Paul d'Aspremont

Monologul lui interior se rezumă la această frază pe care o mormăi cu un aer iritat:

— Căpitanul vasului *Léopold* ar fi făcut bine să-l arunce pe acest *forestiere*^[15] în mare; și băgând mâna sub cămașa de pânză groasă, atinse pachetul de amulete legat de gât cu un șiret.

IV

Vremea bună nu întârzie să se întoarcă, o rază puternică de soare uscă în câteva minute ultimele lacrimi ale valului de ploaie și mulțimea reîncepu să fremete vesel pe chei. Dartimberio, hamalul, nu păru că-și schimbă părerea despre tânărul francez și, prudent, se mută în afara razei ferestrelor hotelului: câțiva *lazzaroni* cunoscuți își arătară mirarea că părăsește un loc excelent pentru unul mult mai puțin favorabil.

— I-l dau cui vrea, răspunse el dând din cap cu un aer misterios; știu eu ce știu.

Paul mănă în cameră pentru că, fie din timiditate, fie din dispreț, nu-i plăcea să fie înconjurat de lume; apoi se îmbracă și, în așteptarea unei ore potrivite pentru a se duce la miss Ward, vizită muzeul Studi și admiră cu o privire distrată prețioasa colecție de vase campaniene, bronzurile găsite la săpăturile de la Pompei, o cască de aramă coclită în care se mai afla capul soldatului care o purta, o bucată de noroi întărită care păstra forma unui tors fermecător de tânără fată surprinsă de erupția vulcanului la vila lui Arrius Diomede, pe Hercule Farnese și prodigioasa lui musculatură, Flora, Minerva arhaică, cei doi Balbus și minunata statuie a lui Aristide, exemplarul cel mai reușit poate din tot ce ne-a lăsat antichitatea. Dar un îndrăgostit nu apreciază cu entuziasm monumentele de artă; pentru el, profilul abia schițat al capului adorat valorează cât toate statuile de marmură grecești sau romane.

După ce reuși să piardă totuși două sau trei ore la Studi, se urcă grăbit în caleașcă pentru a se îndrepta spre vila unde locuia miss Ward. Birjarul, cu intuiția pasiunilor care caracterizează temperamentul meridional, își ațâța mârtoagele și, curând, trăsura se opri în fața stâlpilor ce sprijineau vasele cu plante pe care le-am mai descris. Aceeași slujnică veni să-i deschidă poarta; părul ei era la fel de cărlionțat; avea, ca și prima dată, drept orice îmbrăcăminte o cămașă de pânză brodată cu fir colorat la mâneci și la gât și un jupon dintr-o țesătură groasă, cu dungi, cum poartă femeile de la

Procida; nu purta, trebuie să mărturisim, ciorapi, și pășea desculță în praf cu niște picioare pe care un sculptor le-ar fi admirat. Dar de un șiret negru era agățat un pachet cu brelocuri cu forme ciudate, din corn de vită și corai pe care, spre vădita mulțumire a lui Vice, privirea lui Paul se așeză.

Miss Alicia era pe terasă, locul pe care-l îndrăgea cel mai mult. Un hamac indian din bumbac roșu și alb, împodobit cu pene de păsări, legat de două din coloanele care susțineau plafonul de struguri, o legăna leneș pe tânăra fată, îmbrăcată într-un capot ușor de mătase chinezească ecru, ale cărei garnituri dantelate le strivea fără milă. În picioare, al căror vârf se vedea prin ochiurile hamacului, purta papuci din fibre de aloeși, iar brațele-i frumoase se încrucișau goale deasupra capului, în atitudinea anticei Cleopatre căci, deși abia începutul lui mai, era foarte cald și mii de greieri scârțâiau în cor sub tufișurile dimprejur.

Comodorul, în costum de plantator, așezat într-un fotoliu de trestie, trăgea la intervale regulate sfoara care puneam hamacul în mișcare.

Un al treilea personaj completa grupul: era contele Altavilla, un tânăr și elegant napolitan a cărui prezență aduse pe fruntea lui Paul acea contracție care-i dădea o expresie de răutate diabolică.

Contele era într-adevăr unul din acei bărbați pe care nu-i vezi cu plăcere în preajma femeii pe care o iubești. Talia lui înaltă avea proporții desăvârșite, părul negru ca smoala și stufos însoțea o frunte netedă, frumos arcuită; o licărire din cerul Neapolelui îi sclipea în ochi iar dinții mari și puternici, dar albi ca perlele, păreau că strălucesc mai puternic din cauza buzelor roșii și nuanței măslinii a tenului. Singura critică pe care un gust pretențios i-ar fi putut-o găsi era că-i prea frumos.

Cât despre haine, le comanda la Londra, și dandy-ul cel mai sever i-ar fi încuviințat ținuta. Nu avea nimic italian în îmbrăcăminte decât butonii de la cămașă, care erau prea scumpi. Aci se trăda gustul înăscut al sudicilor pentru giuvaeruri. Se prea poate, de asemenea, ca oriunde altundeva decât la Neapole să fi fost găsite de un gust îndoielnic buchețelele de rămurele de corai, mâinile din lavă de Vezuviu cu degetele îndoit sau ridicând un pumnal, câinii întinși cu botul pe labe, coarnele albe și negre și alte mici obiecte asemănătoare, prinse într-un singur inel, agățat de lanțul de la ceas; dar o plimbare pe strada Toledo sau la Villa Reale ar fi ajuns ca să demonstreze că nu era nimic excentric să porți la vestă aceste brelocuri ciudate.

Când Paul d'Aspremont se prezentă, contele, la rugămintea insistentă a lui miss Ward, cânta una din acele minunate melodii populare napolitane, fără autor, și din care una singură, culeasă de un compozitor, ar ajunge să facă succesul unei opere. Celor care nu le-au auzit pe malul Chiaja sau pe dig, din gura unui om din popor, a unui pescar sau a unei *trovatella** fermecătoarele romane ale lui Gordigiani le-ar putea da o idee de cum arată. Sunt făcute dintr-un suspin de briză, dintr-o rază de lună, dintr-o mireasmă de portocal și dintr-o bătaie de inimă.

Alicia, cu frumoasa ei voce englezească, puțin falsă, urma motivul pe care voia să-l rețină și îi făcu fără să se întrerupă un gest de prietenie lui Paul, care o privea cam aspru, intrigat de prezența acestui bărbat tânăr și frumos.

Una din sforile hamacului se rupse, miss Ward căzu jos, fără să se lovească; șase mâini se întinseră spre ea în același timp. Dar tânăra fată se și ridicase, roșie de rușine, căci e *improper*! să cazi în fața unor bărbați. Totuși niciuna din castele cute ale rochiei nu se deranjase.

— Doar am încercat sforile astea eu însumi, spuse comodorul, și miss Ward nu-i mai grea decât un colibri.

Contele Altavilla dădu din cap în mod misterios: în sinea lui își explica evident ruperea sforii prin cu totul alt motiv decât cel al greutateii; dar, ca un om binecrescut, tăcu și se mulțumi să-și zăngăne ciorchinele de brelocuri de la vestă.

Ca orice bărbat care devine morocănos și sălbatic atunci când se află în prezența unui rival pe care îl consideră primejdios, în loc să se poarte ceva mai grațios și mai amabil, Paul d'Aspremont, deși era om de lume, nu reuși să-și ascundă proasta dispoziție; nu răspundea decât printr-o mormăitură, păstra lungi momente de tăcere și, când se îndrepta către Altavilla, privirea lui lua o expresie sinistă; petele gălbui se răsuceau sub transparența cenușie a pupilelor ca niște șerpi de apă pe fundul unui izvor. De fiecare dată când Paul îl privea astfel, contele, cu un gest în aparență mașinal, rupea câte o floare dintr-o jardinieră așezată lângă el și o arunca, spre a tăia fluxul privirii iritate.

— Ce aveți de-mi distrugeți jardiniera? exclamă miss Alicia Ward care-i surprinsese gestul. Ce v-au făcut florile mele de le decapitați?

— O! nimic, miss; doar un tic involuntar, răspunse Altavilla tăind cu unghia un trandafir superb, pe care îl aruncă în aceeași direcție.

— Mă necăjiți tare mult, spuse Alicia; și fără să știți, nesocotiți una din maniile mele. N-am cules niciodată o floare: o floare ruptă e o floare moartă, un cadavru de trandafir, de verbină sau de brebenoc care au pentru mine ceva sfânt.

— Ca să ispășesc crimele pe care le-am făcut, spuse contele Altavilla înclinându-se, am să vă trimit o sută de coșuri de florii vii.

Paul se ridicase cu un aer stingherit, răsucind marginea pălăriei și pândind parcă momentul plecării.

— Cum! vrei să și pleci? spuse miss Ward.

— Trebuie să scriu niște scrisori foarte importante.

— O! ce cuvânt urât ai rostit! spuse tânăra cu o mică strâmbătură; există scrisori importante atunci când nu-mi scrii mie?

— Hai, rămâi, Paul, spuse comodorul; făcusem un plan pentru seara asta, dacă nepoata mea își dă consimțământul: ne-am duce mai întâi să bem un pahar de apă din fântâna Santalucia, care miroase a ouă clocite dar deschide pofta de mâncare; pe urmă am gusta vreo duzină sau două de stridii albe și roșii la pescărie, apoi am cina sub un umbrar într-o *osteria!* cu adevărat napolitană, și-am bea niște vin de falerne și lacryma-christi și în sfârșit ne-am încheia petrecerea cu o vizită la domnul Pulcinella. Contele ne-ar explica subtilitățile dialectului.

Acest plan nu păru că-i surâde prea mult domnului d'Aspremont și se retrase, după ce salută cu răceală.

Altavilla mai rămase câteva clipe: și cum miss *Ward, supărată de plecarea lui Paul, nu fu doritoare să urmeze planul comodorului, plecă și el.

Două ore după aceea, miss Ward primea o imensă cantitate de ghivece cu flori dintre cele mai rare și, ceea ce o surprinse și mai tare, două monstruoase coarne *de bou sicilian, transparente ca iaspisul, netede ca agata, lung de vreo patru picioare și la capăt cu niște puncte negre amenințătoare. O minunată montură de bronz îngăduia să așezi coarnele cu vârful în sus pe un șemineu, o consolă sau o cornișă.

Vice, care-i ajutase pe comisionari să despacheteze florile și coarnele, păru că înțelege semnificația acestui dar ciudat.

Așeză la vedere pe masa de piatră podoabele minunate ce-ai fi putut crede că sunt smulse de pe fruntea taurului divin care o purta pe Europa și spuse:

— Iată-ne acum gata de apărare.

— Ce vrei să spui, Vice? întrebă miss Ward.

— Nimic... decât că domnul francez are niște ochi foarte ciudați.

V

Ora prânzului trecuse de mult și focul de cărbuni care în timpul zilei transformă în crater al Vezuviului bucătăria de la Hotel Roma își stingea încet jarul, înăbușit sub niște tăblii de metal; crătițele își reluasera locul în cui și străluceau în șir ca scuturile pe bordul unei trireme antice, o lampă de alamă galbenă, asemănătoare cu cele ce se găsesc în săpăturile de la Pompei, agățată cu un lanț în trei șiraguri de grinda cea mare din tavan, lumina cu trei fitile scufundate primitiv în ulei mijlocul bucătăriei încăpătoare, cu ungherele rămase pradă întunericului.

Razele de lumină căzând de sus modelau cu jocuri de umbră și lumină foarte pitorești un grup de chipuri caracteristice, adunate în jurul unei mese groase de lemn ciopârțită și brăzdată de lovituri de satâr și așezată în mijlocul acestei săli mari, unde fumul preparatelor culinare lăcuise pereții cu acel bitum atât de îndrăgit de pictorii școlii lui Caravaggio. Fără îndoială că Spagnoletto sau Salvator Roșa, în pătimașa lor iubire pentru adevăr, n-ar fi disprețuit modelele adunate acolo din întâmplare sau, mai bine zis, de un obicei repetat seară de seară.

Stătea așezat întâi de toate șeful, Viigilio Falsacappa, personaj foarte important, cu statură de uriaș, neînchipuit de gras, care ar fi putut trece drept unul din comesenii lui Vitellius dacă în loc de o haină de bumbac alb ar fi purtat o togă romană cu marginile din purpură: trăsăturile lui, deosebit de accentuate, alcătuiau un fel de caricatură serioasă a anumitor tipuri de medalie antică; sprâncenele groase, negre și proeminente îi încoronau ochii tăiați ca aceia ai măștilor de teatru; un nas enorm își arunca umbra pe o gură mare care părea căptușită cu trei rânduri de dinți, ca botul unui rechin. O gușă puternică, aducând cu a taurului Farnese, unea bărbia, înzestrată cu o gropiță de-ți puteai vârî pumnul în ea, de gâtul viguros ca al unui atlet și străbătut de vine și mușchi. Două smocuri de favoriți care ar fi putut, fiecare în parte, să alcătuiască o baibă uriașă încadrau această față mare, cioplită în tonuri violente; păr creț și negru, strălucitor, în care se aflau și câteva fire argintii i se răsuceau pe cap în smocuri scurte; ceafa, brăzdată de trei umflături, se revărsa peste gulerul hainei; de lobii urechilor, atârând deasupra unor fălci în stare să mistuie un bou într-o zi, luceau niște cercei cât discul lunii; așa arăta maestrul Virgilio Falsacappa, pe care șorțul prins în brâu și cuțitul înfipt într-o teacă de lemn îl făceau să semene cu un călău mai mult decât cu un bucătar.

Apoi putea fi văzut Timberio, hamalul, pe care mișcările meseriei lui și regimul sobru alimentar, alcătuit dintr-un pumn de macaroane pe jumătate crude și presărate de *cacio-cavallo!*, o felie de pepene și un pahar de apă de la gheață îl făcea să se mențină într-o stare de slăbiciune relativă și care, bine hrănit, ar fi fost desigur la fel de gras ca Falsacappa, într-atât oasele lui păreau făcute să suporte o cantitate enormă de carne. Nu avea drept orice îmbrăcăminte decât niște pantaloni, o vestă de stofă maronie și o bluză grosolan aruncată pe umăr.

Sprijinit de marginea mesei, Scazziga, birjarul trăsurii de piață pe care-l folosea domnul Paul d'Aspremont prezenta și el o înfățișare la fel de izbitoare; trăsăturile lui neregulate și deschise erau pline de-o viclenie naivă; un surâs de comandă zbura pe buzele lui batjocoritoare și se vedea după amabilitatea purtării că trăia în raporturi permanente cu oameni binecrescuți; hainele cumpărate la vechituri simulau un fel de livrea de care era foarte mândru și care, după părerea lui, puneă o mare distanță între el și sălbaticul Timberio; avea o conversație presărată de nume englezești și franțuzești care nu cadrau întotdeauna cu ceea ce voia să spună, dar care stârneau totuși admirația fetelor de la bucătărie și a ajutorilor de bucătari uimiți de atâta savantlâc.

Puțin mai în spate stăteau două slujnice tinere, ale căror trăsături aminteau, cu mai puțină noblețe, desigur, tipul atât de cunoscut al monedelor siracuziene: fruntea îngustă, nasul în prelungirea frunții, buze cam groase, bărbie grasă și mare; șuvițe de păr de un negru bătând în albăstriu se întâlneau la ceafă într-un fel de coc străbătut de ace mari cu un bob de corai la capăt; coliere din aceeași piatră le înconjurau de trei ori gâtul de cariatidă care, din pricina greutateilor duse pe cap, avea mușchi puternici. Niște *dandies!* ar fi disprețuit desigur aceste biete fete care păstrau sângele neamestecat din frumoasa rasă a Marii Grecii; dar orice artist, văzându-le, și-ar fi scos caietul de schițe și ar fi început să-și ascuță creionul.

Ați văzut la galeria mareșalului Soult tabloul lui Murillo în care niște îngerași fac pe bucătarii? Dacă l-ați văzut, nu mai suntem nevoiți aici să facem portretul celor trei-patru ajutoare de bucătari cu părul creț care completau grupul.

Se dezbătea o chestiune gravă. Era vorba de domnul Paul d'Aspremont, călătorul francez sosit cu ultimul vapor: bucătăria se apucase să judece hotelul.

Timberio, hamalul, avea cuvântul și făcea câte o pauză între fiecare dintre fraze, ca un actor la modă, spre a da auditoriului timpul să priceapă bine tot sensul, să-și dea consimțământul sau să ridice obiecții.

— Ascultați bine ce vă spun, zise oratorul; vaporul *Léopold* e un vas cinstit, toscan, care nu poate fi învinovățit de nimic, doar că transportă prea mulți eretici englezi...

— Ereticii englezi plătesc bine, îl întrerupse Scazziga, ceva mai tolerant din pricina bacșișurilor.

— Asta ar mai lipsi, ca atunci când un eretic pune să muncească pe un creștin să nu-l răsplătească cu mărinimie, ca să micșoreze umilința.

— Nu mă umilește să duc un *forestiere* în trăsură; eu nu am o meserie de animal de povară, ca a ta, Timberio.

— Da ce, eu nu sunt botezat la fel ca tine? răspunse hamalul încruntând din sprâncene și strângând din pumni.

— Lăsați-l să vorbească pe Timberio, exclamă în cor adunarea, de teamă ca acest discurs interesant să nu degenereze în ceartă.

— Cred că sunteți de acord cu mine, reluă oratorul mai calm, că era o vreme minunată atunci când vasul *Léopold* a intrat în port.

— De acord, Timberio, spuse șeful cu o maiestate condescendentă.

— Marea era netedă ca oglinda, continuă hamalul, și totuși un val uriaș a zgâlțâit atât de tare barca lui Gennaro, că a căzut în apă cu doi sau trei tovarăși. E firesc lucru? Gennaro cunoaște bine marea și ar putea dansa tarantela fără să se clatine pe vergă.

— Poate că băuse un fiasco de Asprino prea mult, obiectă Scazziga, raționalistul adunării.

— Nici măcar un pahar de limonadă, continuă Timberio, dar la bordul bărcii cu motor se afla un domn care-l privea într-un anume fel – înțelegeți ce vreau să spun!

— O! prea bine, răspunse corul, întinzând toți într-un singur gest arătătorul și degetul mic.

— Și acest domn, spuse Timberio, nu este altul decât domnul Paul d'Aspremot.

— Cel care locuiește la numărul 3, întrebă șeful, și căruia îi trimit masa pe tavă?

— Întocmai, răspunse cea mai tânără și cea mai frumoasă dintre slujnice; n-am văzut niciodată un călător mai sălbatic, mai nesuferit și mai

disprețuitor; nu mi-a spus niciun cuvânt, nici nu s-a uitat la mine și totuși merit un compliment, după spusele acestor domni.

— Meriți și mai mult, Gelsomina, frumoasa mea, spuse Timberio galant; dar trebuie să te simți fericită că acest străin nu te-a băgat în seamă.

— Ești mult prea superstițios, obiectă scepticul Scazziga, pe care relațiile lui cu străinii îl făcuseră ușor voltairian.

— Tot având de-a face cu ereticii, n-ai să mai crezi la urmă nici în sfântul Ianuarie.

— Dacă Gennaro a căzut în mare, nu înseamnă continuă Scazziga care-și apăra clientul, că domnul Paul d'Aspremont are influența pe care i-o atribui.

— Îți mai trebuie dovezi pe câte vād: azi dimineață l-am văzut la fereastră, cu ochii țintă la un nor ușor cât un fulg ce-ar zbura dintr-o pernă descusută, și deîndată aburi negri s-au adunat și a plouat atât de tare, încât câinii ar fi putut bea stând în picioare.

Scazziga nu era convins și dădea din cap, îndoindu-se.

— Groom-ul e și el de-aceeași teapă cu stăpânul, continuă Timberio, și maimuța asta încălțată trebuie să fie înțeleasă cu diavolul de m-a dat grămadă, pe mine, care l-aș putea omorî cu un bobârnac.

— Sunt de părerea lui Timberio, spuse maiestuos bucătarul-șef; străinul mănâncă puțin; nici nu s-a atins de dovleceii umpluți, de friptura de pui și de macaroanele cu sos de roșii pe care le pregătisem cu mâna mea! O taină ciudată e în spatele acestei cumpătări. De ce s-ar lipsi un om bogat de mâncăruri gustoase și nu s-ar atinge decât de supă bătută cu ou și o felie de friptură rece?

— Are părul roșcat, spuse Gelsomina, dându-și cu degetele prin pădurea neagră a părului ei.

— Și ochii puțin scoși, continuă Pepina, cealaltă slujnică.

— Foarte apropiați, întări Timberio.

— Și cuta care se sapă între sprâncene ia formă de potcoavă, spuse încheind cercetarea formidabilul Virgilio Falsacappa, prin urmare e...

— Nu, nu rosti cuvântul, e de prisos, strigă corul în afară de Scazziga, nici de astă dată convins; o să fim cu ochii în patru.

— Când mă gândesc că poliția s-ar ține după mine dacă, din întâmplare, i-aș scăpa un cufăr de vreo șaptezeci de kilograme în cap acestui *forestiere* nenorocit.

— Scazziga e tare îndrăzneț că-l duce cu trăsura, spuse Gelsomina.

— Eu sunt pe capră, nu mă vede decât din spate și privirea nu i se poate încrucișa cu a mea. Dealtminteri, puțin îmi pasă.

— Nu crezi în nimic, Scazziga, spuse uriașul Palforio, bucătarul cu statură herculeană; o s-o pățești până la urmă.

În timp ce se vorbea astfel pe socoteala lui la bucătăria hotelului Roma, Paul, pe care prezența contelui Altavilla la miss Ward îl indispusese, plecase să se plimbe la Villa Reale; cuta de pe frunte se strânse de mai multe ori, iar ochii își luară privirea fixă. I se păru că o vede pe Alicia trecând în trăsură cu contele și comodorul și se repezi asupra portierei punându-și ochelarii pe nas ca să se încredințeze dacă se înșală: nu era Alicia, ci o femeie care semăna foarte puțin cu ea. Dar caii, speriați desigur de mișcarea bruscă a lui Paul, o luară la goană.

Mâncă o înghețată la cafeneaua Europa: câteva persoane îl cercetară cu atenție și se mutară în alt loc, făcând un gest ciudat.

Intră la teatrul Pulcinella unde se dădea un spectacol *tutto da ridere!*. Actorul se tulbură în miezul improvizației comice și tăcu mîlc; își reveni totuși; dar chiar în mijlocul unei pantomime, nasul lui de carton se desprinsese și nu reuși să și-l pună la loc și, ca să se scuze, cu un gest rapid, explică pricina acestui ghinion, căci privirea lui Paul, ațintită asupra lui, îl paralizase.

Spectatorii din preajma lui Paul dispărură unul câte unul; domnul Paul d'Aspremont se ridică să iasă, nedându-și seama de efectul ciudat ce-l producea, iar pe culoar auzi pronunțându-se încet acest cuvânt ciudat, fără niciun înțeles pentru el: un *jettatore*, un *jettatore*.

VI

A doua zi după ce-i trimisese coarneau, contele Altavilla îi făcu o vizită lui miss Ward. Tânăra englezoaică lua ceaiul împreună cu unchiul ei, exact ca și cum s-ar fi aflat la Ramsgate, într-o casă de cărămizi galbene, și nu la Neapole, pe o terasă zugrăvită în alb, înconjurată de smochini, cactuși și aloeși; căci una din trăsăturile caracteristice ale rasei saxone este persistența obiceiurilor, oricât de nepotrivite ar fi ele cu climatul. Comodorul radia de bucurie: cu ajutorul unor bucățele de gheață fabricate chimic la un aparat, căci nu există aici altceva decât zăpadă din munții care se ridică spre Castellamare, reușise să mențină untul în stare solidă și își întindea un strat, cu o mulțumire vădită, pe o felie de pâine tăiată în chip de sandviș.

După câteva cuvinte vagi care se spun la începutul oricărei conversații și seamănă cu preludiile cu care pianistii pipăie claviatura înainte de a-și

începe bucata propriu-zisă, Alicia, lăsând deoparte locurile comune obișnuite, se adresează brusc tânărului conte napolitan:

— Ce înseamnă acest ciudat cadou – coarnele ce însoțeau florile dumneavoastră? Slujnica mea Vice mi-a spus că ele apără de *fascino*; asta e tot ce am putut scoate de la ea.

— Vice are dreptate, răspunse contele înclinându-se.

— Dar ce este acest *fascino*? continuă tânăra miss; nu sunt la curent cu superstițiile dumneavoastră... africane, pentru că trebuie să fie fără îndoială o credință populară.

— *Fascino* este influența dăunătoare pe care o exercită persoana înzestrată sau mai degrabă lovită de deochi.

— Mă prefac a înțelege, ca să nu vă faceți o părere proastă despre inteligența mea dacă v-aș spune că sensul cuvintelor dumneavoastră îmi scapă, spuse miss Alicia Ward; îmi explicați un lucru necunoscut prin altul necunoscut; *deochi* traduce foarte prost, pentru mine, cuvântul *fascino*; fac și eu ca personajul din comedie: știu latina dar faceți ca și cum n-aș ști.

— Am să mă explic cât de deslușit se poate, răspunse Altavilla; vă rog numai ca în disprețul dumneavoastră britanic să nu mă luați drept un sălbatic și să vă întrebați dacă hainele mele nu ascund o piele tatuată cu roșu și albastru. Sunt un om civilizat; am fost crescut la Paris, vorbesc engleza și franceza; l-am citit pe Voltaire; cred în mașinile cu aburi, în căile ferate, în cele două camere[16], ca Stendhal; mănânc macaroane cu furculița; port dimineața mănuși din piele suedeză, după-masă mănuși colorate, iar seara galben-pai.

Comodorul, care își ungea cu unt a doua felie, prinse din zbor acest început ciudat și rămase cu cuțitul în mână, oprindu-și asupra lui Altavilla pupilele lui de un albastru polar, nuanță ce contrasta ciudat cu tenul roșu cărămiziu.

— Ce titluri liniștitoare, făcu miss Alicia Ward surâzând; după toate astea aș fi foarte neîncredătoare dacă v-aș bănuî de *barbarie*. Să fie oare ceea ce vreți să-mi spuneți chiar atât de îngrozitor sau de absurd, încât ocoliți pe-atât de departe subiectul?

— Da, teribil de îngrozitor, foarte absurd și chiar puțin ridicol, ceea ce e mai rău, continuă contele; dacă aș fi la Londra sau la Paris, poate că aș râde cu dumneavoastră, dar aici, la Neapole...'

— N-o să râdeți; asta vreți să spuneți?

— Întocmai.

— Să ajungem la *fascino*, spuse miss Ward, pe care gravitatea lui Altavilla o impresiona fără să vrea.

— Această credință vine din cea mai îndepărtată antichitate. Există aluzii și în Biblie.

Virgiliu vorbește despre ea cu convingere; amuletele de bronz găsite la Pompei, la Herculaneum, la Stabies, semnele ocrotitoare desenate pe pereții caselor. Dărmate arată cu prisosință că această superstiție era odinioară foarte răspândită; (Altavilla sublinie cuvântul *superstiție* cu o intenție răutăcioasă). Orientul întreg mai crede în ea și astăzi. De fiecare parte a unei case maure sunt aplicate mâini roșii sau verzi ca să îndepărteze piaza rea. Există o mână sculptată pe boltarul ușii Judecării la Alhambra; ceea ce dovedește că această *prejudecată* e foarte veche, chiar dacă nu este și întemeiată. Când milioane de oameni, timp de mii de ani au avut o părere, e probabil că această părere atât de general acceptată se sprijinea pe fapte pozitive, pe un lung șir de observații justificate de evenimente. Îmi vine greu să cred, oricât de bună părere aș avea despre mine, că atâtea persoane, printre care, cu siguranță multe erau ilustre, luminate și savante s-au înșelat grosolan într-o privință în care eu singur aș vedea limpede...

— Raționamentul dumneavoastră e ușor de respins, îl întrerupse miss Alicia Ward: politeismul n-a fost oare religia lui Hesiod, a lui Homer, a lui Aristot, a lui Platon, a lui Socrate, care a sacrificat chiar un cocoș lui Esculap, precum și a multor personaje incontestabil geniale?

— Da, dar astăzi nimeni nu mai sacrifică boi lui Jupiter.

— Merită mult mai mult să faci din ei *beefsteak-mi* și *rumpsteak-mi*, spuse sentențios comodorul, pe care obiceiul de a frige coapsele grase ale victimelor pe cărbuni îl supărase întotdeauna la Homer.

— Nu se mai oferă porumbei lui Venus, nici păuni Junonei, nici țapi lui Bachus; creștinismul a înlocuit aceste vise de marmură albă cu care Grecia își populase Olimpul; adevărul a șters greșeala, pe când o infinitate de oameni se mai tem de *fascino* sau, ca să-i spunem popular, de *jettatura*.

— Ca poporul neștiutor să fie neliniștit de asemenea influențe, mai înțeleg, spuse miss Ward; dar ca o persoană de rangul dumneavoastră și cu educația pe care o aveți să împărtășească această credință – iată un fapt care mă surprinde.

— O mulțime din cei care pretind a fi spirite avansate își agață de fereastră un corn, sau bat în ținte deasupra ușii un cap de cerb cu coarne cu tot și nu ies fără amulete; eu sunt sincer și mărturisesc fără teamă: atunci

când întâlnesc un *jettatore** trec mai degrabă pe partea cealaltă a străzii și dacă nu-i pot ocoli privirea, o conjur cum pot mai bine prin gestul știut. Nu mă sinchisesc mai mult ca un om din popor și bine fac. Întâmplări nenumărate m-au învățat să nu disprețuiesc aceste precauții.

Miss Alicia Ward era o protestantă crescută cu multă libertate de spirit filosofic, care nu admitea nimic decât după ce examinase chestiunea, și judecata ei dreaptă respingea tot ceea ce nu se putea explica matematic. Spusele contelui o surprindeau. Vru la început să creadă că era un simplu joc de spirit; dar tonul calm și convins a lui Altavilla o făcu să-și schimbe părerea, fără a o convinge în vreun fel.

— Să zicem, spuse ea, că această prejudecată există, că e foarte răspândită, că sunteți sincer în teama pe care o aveți de deochi și că nu vreți să vă bateți joc de neștiința unei biete străine; dar dați-mi un motiv palpabil pe care se sprijină această idee superstițioasă; cu riscul de-a mă considera o ființă cu totul lipsită de poezie, sunt foarte neîncrezătoare: tot ce e fantastic, misterios, ocult, inexplicabil nu mă prea impresionează.

— N-o să negați, miss Alicia, puterea pe care o are ochiul omului; lumina cerului se combina cu reflectarea sufletului, pupila este o lentilă care concentrează razele vieții și electricitatea intelectuală țâșnește prin această mică deschizătură: privirea unei femei nu străpunge oare chiar și o inimă de piatră? Privirea unui erou nu îmbărbătează oare o armată întreagă? Privirea doctorului nu subjugă pe nebun, ca sub un duș rece? Privirea unei mame nu-l face pe leu să se dea înapoi?

— Vă pledați cauza cu elocvență, răspunse miss Ward, încuviințând din frumosul ei cap; iertați-mă dacă mai am încă îndoieli.

— Dar pasărea care, tremurând de groază și scoțând țipete jalnice, coboară din înaltul unui pom, de unde ar putea zbura și se aruncă în botul șarpelui care o fascinează, ascultă de vreo prejudecată? să fi auzit la ea în cuib cumetre înaripate povestind întâmplări cu *jettatorei* Câte lucruri nu se produc oare datorită unor cauze pe care puterile noastre nu le pot înțelege? Miasmele febrei paludiene, ale ciumei, ale holerei sunt oare vizibile? Niciun ochi nu percepe fluidul electric de paratrăsnet, și totuși fulgerul e condus în pământ. De ce vi se pare absurd să presupuneți că acest disc negru, albastru sau gri emană o rază fastă sau nefastă? De ce această emanație n-ar putea fi fericită sau nefericită, după modul emisiei și unghiul sub care obiectul îl primește?

— Mi se pare, spuse comodorul, că teoria contelui e specioasă; cât despre mine, mărturisesc că n-am putut să mă uit niciodată în ochii aurii ai unei broaște râioase fără să simt în stomac o căldură insuportabilă, de parcă aş fi luat un vomitiv; şi totuşi sărmana reptilă are mai multe motive să se teamă de mine, care o pot foarte uşor omorî cu călcâiul.

— Ah! unchiule, dacă treci de partea domnului Altavilla, făcu miss Ward, o să mă bateţi. Nu rezist în faţa unor adversari de talia asta. Deşi am poate multe de obiectat la ideea de electricitate oculară despre care n-a vorbit niciun fizician, sunt de acord să admit pentru o clipă existenţa ei; dar ce eficacitate pot avea, spre a te apăra de efectele funeste, imensele coarne cu care m-aţi cadorsit?

— La fel cum paratrăsnetul cu vârfurile lui face să se scurgă electricitatea, răspunse Altavilla, astfel vârfurile ascuţite ale acestor coarne, atunci când întâlnesc privirea unui *jettatore*, înlătură fluidul răufăcător şi-l despoaie de primejdioasa lui electricitate. Degetele întinse înainte şi amuletele de corai au acelaşi rost.

— Tot ce-mi povestiţi e nebunie curată, domnule conte, reluă miss Ward; şi iată ce cred că înţeleg: după dumneavoastră m-aş afla sub aşa-numitul *fascino* al unui *jettatore* foarte periculos; şi mi-aţi trimis nişte coarne ca mijloc de apărare. Adevărat?

— Mă tem că da, miss Alicia. Răspunse contele pe un ton de profundă convingere.

— Nu i-aş dori, exclamă comodorul, vreunuia dintre neisprăviţii ăştia cu ochi dubioşi să încerce s-o fascineze pe nepoata mea! Cu toate că am trecut de şaizeci de ani, n-am uitat încă lecţiile de box pe care le-am luat.

Şi strânse pumnul cu degetul mare peste celelalte, îndoite.

— Două degete ajung, milord, spuse Altavilla, dând mâinii comodului poziţia cerută. De cele mai multe ori *jettatura* este involuntară; şi are loc fără ca acela care posedă acest dar fatal să ştie; deseori chiar, când *jettatori-i* ajung să-şi dea seama de funesta lor putere, îi regretă efectele mai mult decât oricine; trebuie aşadar evitaţi şi nu maltrataţi. De altfel, coarnele de cerb, degetele de mâini, ramurile de corai bifurcate pot neutraliza sau cel puţin atenua influenţa.

— Foarte ciudat, într-adevăr, spuse comodorul, pe care sângele rece al lui Altavilla îl impresiona fără să vrea.

— Nu ştiam că sunt aşa de tare urmărită de *jettatori*; nu mă mişc de pe terasa asta, doar dacă mă duc să fac, seara, un tur în trăsură, pe Villa Reale,

împreună cu unchiul, și n-am observat nimic ce-ar putea să îndreptățească presupunerea dumneavoastră, spuse tânăra fată care începea să fie curioasă, deși neîncrederea ei era la fel de mare. La cine s-au oprit bănuielile dumneavoastră?

— Nu sunt bănuieli, miss Ward; certitudinea mea este deplină, răspuse tânărul conte napolitan.

— Pentru Dumnezeu, spuneți-ne și nouă numele acelei ființe fatale, se rugă miss Ward cu o ușoară nuanță de ironie.

Altavilla tăcu.

— E bine să știm de cine trebuie să ne ferim, adăugă comodorul.

Tânărul conte napolitan păru că se reculege; apoi se ridică, se opri în fața unchiului, îl salută respectuos și îi spuse:

— Milord Ward, vă cer mâna nepoatei dumneavoastră.

La această frază neașteptată, Alicia se îmbujoră, iar comodorul, din roșu cum era, se înroși mai tare.

Desigur, contele Altavilla putea pretinde mâna lui miss Ward; aparținea uneia din cele mai vechi și mai nobile familii din Neapole; era frumos, tânăr, bogat, foarte bine văzut la curte, binecrescut, de o eleganță ireproșabilă; cererea lui, în sine, nu avea nimic surprinzător; dar venea atât de brusc, atât de ciudat, părea atât de puțin o urmare la conversația care avusese loc, încât uimirea unchiului și a nepoatei era cât se poate de firească. De altfel, Altavilla nu păru nici surprins, nici descurajat și așteptă răspunsul în mod hotărât.

— Dragul meu conte, spuse în sfârșit comodorul, care-și revenise puțin, propunerea dumneavoastră mă surprinde pe atât pe cât mă onorează; n-am consultat-o pe nepoata mea. Vorbeam de *fascino*, de *jettatura*, de coarne, de amulete, de mâini deschise sau închise, de tot felul de lucruri care nu au nicio legătură cu căsătoria și deodată îmi cereți mâna lui Alicia! Nu văd legătura și n-o să vă supărați dacă n-am o opinie foarte clară asupra acestui subiect. Această legătură ar fi desigur foarte potrivită, dar credeam că nepoata mea are alte intenții. E adevărat că un bătrân lup de mare ca mine nu citește prea ușor în sufletele fetelor tinere...

Alicia, văzând că unchiul ei se încurcă, profită de pauza care o făcu pentru a pune capăt unei scene care devenea jenantă și îi spuse napolitanului:

— Conte, când un om de lume cere în mod loial mâna unei fete respectabile, ea nu poate fi ofensată de acest lucru, dar are dreptul să fie

mirată de forma ciudată în care cererea este făcută. Tocmai vă rugam să-mi spuneți numele pretinsului *jettatore*, a cărui influență poate fi, după dumneavoastră, dăunătoare, și deodată îi faceți unchiului meu o propunere al cărei motiv îmi scapă.

— Trebuie să vă spun, răspunse Altavilla, că unui gentilom îi repugnă să facă pe denunțatorul și că numai un soț poate lua apărarea soției sale. Dar mai puteți sta câteva zile ca să reflectați. Până atunci, coarnele așezate la vedere vă vor ajunge, sper, ca să vă apere de orice întâmplare supărătoare.

Terminând cele spuse, contele se ridică și ieși, după ce se înclinase adânc.

Vice, slujnica roșcată cu părul creț care tocmai venea să ia ceainicul și ceștile, urcând scările încet, auzise sfârșitul conversației; ea nutrea împotriva lui Paul d'Aspremont toată ura pe care o țărancă din Abruzzi, de-abia domesticită de doi sau trei ani de când slujea, o poate avea față de un *forestiere* bănuț de *jettatura*] îl găsea de altfel pe contele Altavilla fără cusur și nu pricepea cum miss Ward poate să-i prefere un tânăr plăpând și palid pe care ea, Vice, nu l-ar fi vrut chiar dacă n-ar fi avut acel *fascino*. De aceea, neapreciind procedeul delicat al contelui și dorind s-o sustragă pe stăpâna ei, pe care o iubea, unei influențe dăunătoare, Vice se aplecă la urechea lui miss Ward și îi spuse:

— Numele pe care vi-l ascunde contele Altavilla eu îl știu.

— Îți interzic să mi-l spui, Vice, dacă vrei să nu mă superi, răspunse Alicia. Zău, aceste superstiții sunt rușinoase și le voi înfrunta ca o creștină care nu se teme decât de Dumnezeu.

VII

„*Jettatore! jettatore!* Aceste cuvinte mi se adresau așadar mie, își spunea Paul d'Aspremont întorcându-se la hotel; nu știu ce înseamnă, dar trebuie, fără îndoială, să cuprindă un sens injurios sau batjocoritor. Ce anume am, în persoana mea, care pare ciudat, neobișnuit sau ridicol de atrag atenția în mod neplăcut? Mi se pare, deși nu poți prea bine să te judeci singur, că nu sunt nici frumos, nici urât, nici înalt, nici scund, nici slab, nici glas și că pot trece neobservat în mulțime. Îmbrăcămintea mea nu e câtuși de puțin excentrică; nu am pe cap un turban cu luminări aprinse ca domnul Jourdain în ceremonia *Burghezului gentilom**, nu port o haină brodată cu un soare de aur pe spate, nu merge un negru înaintea mea cântând din chimvale; personalitatea mea, de altfel cu desăvârșire necunoscută la Neapole, se ascunde sub o haină uniformă, domino al civilizației moderne, și sunt întru totul asemănător cu tinerii eleganți care se plimbă pe via Toledo sau pe

largo, am doar o cravată ceva mai mică, ceva mai puține ace, o cămașă ceva mai puțin brodată, o vestă mai strimță, ceva mai puține lanțuri de aur și o figură ceva mai puțin excentrică.

Poate că nu sunt destul de frezat! Mâine am să-mi fac părul cu fierul la frizerul de la hotel. Oamenii pe-aici sunt obișnuiți să vadă străini și câteva deosebiri neînsemnate de îmbrăcăminte nu sunt de-ajuns ca să justifice cuvântul misterios și gestul ciudat pe care prezența mea îl provoacă. Am observat de altfel o expresie de antipatie și de spaimă în ochii oamenilor care se dau în lături din drumul meu. Ce pot avea de împărțit cu acești oameni pe care îi întâlnesc pentru prima oară? Un călător, o umbră care trece pentru a nu mai apărea, nu stârnește pretutindeni decât indiferență, doar dacă nu sosește din vreo țară îndepărtată și aparține unei rase necunoscute: dar vapoarele lasă în fiecare săptămână pe mal mii de turiști de care nu mă deosebesc întru nimic. Cui îi pasă de ei? afară de hamali, hotelieri și slujitori. Nu mi-am omorât fratele, pentru că nu am frate, nu sunt însemnat de Dumnezeu cu semnul lui Cain, și totuși oamenii se tulbură și se îndepărtează când mă văd: la Paris, la Londra, la Viena, în toate orașele în care am locuit nu mi-am dat niciodată seama că produc asemenea efecte; mi s-a spus uneori că sunt mândru, disprețuitor, sălbatic; că imit *sneer*^[17]ul englez, că-l imit pe lord Byron, dar am întâlnit peste tot primirea datorată unui gentleman și semnele de simpatie pe care le dădeam, deși erau rare, erau tocmai din această pricină bine primite. O călătorie de trei zile de la Marsilia la Neapole nu poate să mă fi schimbat întra, tata încât să devin odios sau grotesc, pe mine, care am fost remarcat de mai multe femei și care am știut să cuceresc inima lui miss Alicia Ward,

O fată minunată, o făptură divină, un înger al lui Thomas Moore!

Aceste gânduri pline de înțelepciune, desigur, îl calmară puțin pe Paul d'Aspremont și se convinse singur că atribuisse mimicii exagerate a napolitanilor, poporul care gesticulează cel mai mult pe lume, un înțeles pe care de fapt nu-l avea.

Era târziu. Toți călătorii cu excepția lui Paul se retrăseseră în camerele lor; Gelsomina, una din slujitoarele pe care am descris-o cu prilejul convorbirii care avusese loc la bucătărie, prezidată de Virgilio Falsacappa, aștepta ca Paul se să întoarcă pentru a pune barele de fier la ușă. Nanella, cealaltă fată, căreia îi venise rândul să facă pe portăreasa, o rugase pe colega ei mai îndrăzneată să-i țină locul, nevrând să se întâlnească cu un forestiere bănuț de *jettatura*; așa încât Gelsomina stătea la pândă; un

pachet enorm de amulete își zburleau amenințător coarnele pe pieptul ei și cinci coarne mici de corali tremurau, atârinate în loc de fireturi, de perlele șlefuite de la cercei; mâna era gata îndoită, cu arătătorul și degetul mic așezate cu o corectitudine pe care reverendul preot Andrea de Jorio, autorul lucrării *Mimica degli antichi investigata nel gestire napoletano* [18], ar fi încuviințat-o, desigur.

Curajoasa Gelsomina, ascunzându-și mâna într-o cută a fustei, îi dădu sfeșnicul domnului d'Aspremont și îndreptă asupra lui o privire ascuțită, pătrunzătoare, aproape provocatoare, cu o expresie atât de ciudată încât tânărul lăsă ochii în jos; lucru care păru să-i facă multă plăcere acestei frumoase fete.

Văzând-o nemișcată și dreaptă, întinzând sfeșnicul cu un gest de statuie, cu profilul decupat de o dâră luminoasă, cu ochii ficși și înflăcărați, ai fi spus că e antica zeiță Nemesis căutând să descumpănească un vinovat.

După ce călătorul se urcă pe scară și zgomotul pașilor lui se stinse în tăcere, Gelsomina ridică, cu un aer triumfător, capul și-și spuse:

„L-am făcut să-și bage privirea în ochi, pe acest domn afurisit, bătu-l-ar sfântul Ianuarie; sunt sigură că nu mi se va întâmpla nimic rău”.

Paul dormi prost, avu un somn agitat; fu chinuit de tot felul de vise ciudate în legătură cu gândurile care-l frământaseră în ajun: se* vedea înconjurat de chipuri rânjitoare și monstruoase, exprimând ura, mânia și frica; apoi chipurile se ștergeau; degete lungi, slabe, osoase, cu falange noduroase, ieșind din umbră și înroșite de o rază infernală îl amenințau, făcând semne cabalistice; unghiile acestor mâini se crispau ca o gheară de tigr, ca o gheară de vultur, se apropiau din ce în ce de obrazul lui și păreau să caute a-i scoate ochii din orbite. Cu un efort suprem, reuși să înlăture aceste mâini zburând pe aripi de liliac; dar după mâinile crispate veniră tiv de de boi, bivoli și cerbi, capete albe însuflețite de-o viață moartă^ care îl hărțuiau cu coarnele și-l sileau să se arunce în mare, unde trupul îi era sfârtecat de o pădure de corali, cu ramuri ascuțite sau bifurcate; un val îl readucea la mal, stors, frânt^ aproape mort; și, ca don Juan al lui lord Byron, întrevedea – cu toate că era leșinat – un chip fermecător care se apleca asupra-i; nu era Haydeea, ci Alicia, mai frumoasă chiar decât ființa imaginară creată de poet. Tânăra fată făcea eforturi zadarnice să tragă pe mal trupul pe care marea voia să-l înghită și-i cerea ajutor lui Vice, slujnica roșcată, dar ea refuza, râzând cu un râs sălbatic: brațele lui Alicia oboseau și Paul cădea din nou în viitoare.

Aceste fantasmagorii confuze și înfricoșătoare, dătătoare de groază, și altele mai nedesluite, schițate într-o umbră deasă, amintind de unele acvaforte ale lui Goya, îl torturară până la primele raze ale soarelui; sufletul lui, eliberat de trupul zdrobit, părea că înțelege ceea ce mintea trează nu putea înțelege și încerca să-și traducă presimțirile în imagini, în camera neagră a visului.

Paul se trezi frânt, neliniștit, parcă ar fi aflat de o nenorocire ascunsă din aceste coșmare, a căror taină se temea s-o dezlege; se învârtea în jurul secretului fatal, închizând ochii ca să nu vadă, astupându-și urechile ca să nu audă; niciodată nu fusese atât de trist; se îndoia și de Alicia; aerul de îngâmfare fericită a contelui napolitan, amabilitatea cu care îl asculta tânăra fată, expresia aprobatoare a comodorului îi reveneau în minte înflorite cu mii de amănunte crude, îi umpleau sufletul de amărăciune și-l făceau să fie și mai melancolic.

Binefacerea luminii e că risipește starea proastă creată de viziunile nocturne. Smarra, ofensat, fuge în grabă dând din aripile lui stufoase atunci când ziua trage cu săgețile-i de aur în odăi prin deschizătura perdelelor. Soarele sclipea cu străluciri vesele, cerul era senin și pe albastrul mării luceau milioane de paiete: încetul cu încetul Paul își regăsi calmul; uită de visele neplăcute și de impresiile ciudate din ajun sau, dacă îi reveneau în minte, se învinovătea de extravagantă.

Făcu un drum până la Chiaja ca să se distreze cu spectacolul firii tumultuoase a napolitanilor; negustorii făceau reclama mărfurilor pe melopei bizare, în dialect popular, de neînțeles pentru el care nu știa decât italienește, cu gesturi dezordonate și mișcări furibunde ce nu se întâlnesc în nord; dar de câte ori se oprea lângă «o dugheană, negustorul se alarma pe loc, bolborosea câteva imprecății cu voce scăzută și făcea gestul de a întinde degetele, ca și cum ar fi vrut să-l înjunghie cu degetul mic și cel arătător; cumetrele mai îndrăznețe îi aruncau insulte și-l amenințau cu pumnul.

VIII

Domnul d'Aspremont crezu, auzind că-l înjură norodul de la Chiaja, că oamenii îl binecuvântau cu acele litanii grosolane și burlești cu care negustorii de pește delectează persoanele bine îmbrăcate care traversează piața; dar o repulsie atât de puternică, o spaimă atât de sinceră se citea în ochii lor, încât fu nevoit să renunțe la această interpretare; cuvântul *jettatore*, care îl izbise din ajun la teatrul San Carlino, fu iar pronunțat, dar

cu o expresie amenințătoare de data asta; se îndepărtă așadar încet, cu privirea ațintită în gol, primirea aceea care-i pricinuia atâtea necazuri. Mergând de-a lungul zidurilor, ca să se sustragă atenției mulțimii, Paul dădu de taraba unui anticar; se opri, mișcă și deschise câteva cărți așa, de formă: stătea astfel cu spatele la trecători și obrazul lui, pe jumătate ascuns în file, evită orice ocazie de a fi insultat. Se gândise la un moment dat să dea câteva bastoane în plebea asta obraznică; o vagă spaimă superstițioasă care începea să-l cuprindă îl împiedică. Își aminti că-l bătuse odată pe un birjar obraznic cu o nuia, îl lovise la tâmplă și acesta muri pe loc, omor din imprudență pe care îl mai regreta încă. După ce luă și puse mai multe cărți la locul lor, dădu peste tratatul despre *jettatura* al lui signor Niccôlo Valetta: acest titlu îl izbi în ochi ca o flacăra și cartea i se păru așezată acolo de mâna fatalității; îi aruncă anticarului, care-l privea răutăcios și se juca cu două, trei coarne negre așezate printre brelocurile de la ceas, cei șase sau opt carlini, prețul volumului și fugi la hotel să se închidă în odaie la el ca să înceapă lectura care trebuia să-l lămurească și să-i precizeze îndoielile ce-l obsedau de la sosirea la Neapole.

Cartea lui signor Valetta e la fel de răspândită la Neapole ca *Secretele marelui Albert** *Etteila* sau *Cheia viselor* la Paris. Valetta definește *jettatura*, arată cum poți s-o descoperi și cum poți să te ferești de ea; îi împarte pe *jettatori* în mai multe categorii, după gradul în care pot fi de primejdioși, și discută toate problemele care sunt legate de acest grav subiect.

Dacă ar fi găsit această carte la Paris,. D'Aspremont ar fi răsfoit-o distrat, ca pe un vechi almanah plin de povești ridicole și ar fi râs de seriozitatea cu care autorul tratează aceste fleacuri; în starea de spirit în care era, în afara mediului obișnuit, gata să devină credul printr-o serie de mici incidente, citi cu o groază tăinuită, ca un profan care silabisește într-o carte de farmece evocarea spiritelor și formule cabalistice. Deși nu încercase să le pătrundă secretele iadului, acestea i se înfățișau; nu putea să nu le ignore mai departe și luase acum cunoștință de puterea lui fatală: era un *jettatore*! Trebuia să recunoască față de el însuși: toate semnele descrise de Valetta el le avea.

Uneori se întâmplă ca un om care până atunci se crezuse înzestrat cu o sănătate perfectă să deschidă din întâmplare sau în joacă o carte de medicină și, citind descrierea patologică a unei boli, să-și dea seama că o poartă în sine; luminat de o licărire fatală, simte la fiecare simptom menționat cum tresare dureros în el vreun organ neînsemnat, o fibră ascunsă

a cărei funcționare îi scăpase și pălește înțelegând ce aproape este moartea pe care o credea atât de departe. Paul încerca ceva asemănător.

Se așeză în fața unei oglinzi și se privi cu o intensitate înfricoșătoare: această perfecțiune dispartă, alcătuită din elemente frumoase care nu sunt întrunite de obicei, îl făcea să semene mai mult ca oricând cu arhanghelul decăzut și-i da o strălucire sinistră pe fundalul negru al oglinzii; fibrilele pupilelor i se întortocheau ca niște vipere convulsionate, sprâncenele vibrau ca arcul din care a fost trasă o săgeată ucigătoare; cuta albă de pe frunte te ducea cu gândul la cicatricea lăsată de un trăsnet și părul roșu părea că arde cu flăcări de iad; paloarea de marmură a pielii scotea mai mult în evidență fiecare trăsătură a acestei fizionomii cu adevărat îngrozitoare.

Paul se sperie singur de el: i se părea că emanațiile ochilor lui, reflectate de oglindă, se întorceau asupra-i ca niște săgeți înveninate: închipuiți-vă Meduza privindu-și capul oribil și fermecător în luciul roșietic al unui scut de aramă.

Ni se va obiecta poate că e greu de crezut ca un tânăr om de lume, pătruns de știința modernă, care a trăit în mijlocul scepticismului civilizației, să fi putut lua în serios o prejudecată populară și să-și închipuie că e înzestrat în mod fatal cu o misterioasă influență nefastă. Dar vom răspunde că, după părerea generală, există un magnetism irezistibil care te pătrunde fără voia ta și împotriva căruia o voință unică nu luptă întotdeauna în mod eficace: un om poate sosi la Neapole răsând de *jettatura* și, în cele din urmă, se înconjoară de precauții, de tot felul de coarne, și fuge cu spaimă de orice individ cu privire suspectă. Paul d'Aspremont se afla într-o situație și mai gravă: era el însuși purtător de *fascino* și toată lumea îl evita sau făcea în prezența lui semnele recomandate de signor Valetta, pentru a se feri. Deși judecata lui se revolta în fața unei asemenea stări, nu se putea împiedica să recunoască singur că prezenta toate indiciile care trădează *jettatura*. Spiritul omenesc, până și cel mai luminat, păstrează întotdeauna un colțisor negru unde se cuibăresc hidoasele himere ale credulității, unde se agață liliicii superstiției. Viața obișnuită ea însăși e atât de plină de probleme insolubile încât imposibilul devine probabil. Poți crede sau nega totul: dintr-un anumit punct de vedere, visul există în aceeași măsură ca realitatea.

Paul se simți cuprins de o imensă tristețe. Era un monstru! Deși înzestrat cu instinctele cele mai afectuoase și cu caracterul cel mai binevoitor, purta nenorocirea cu sine; privirea lui, fără să vrea, încărcată cu venin, dăuna

celor pe care se oprea, chiar dacă o făcea din simpatie. Avea darul nefericit de a concentra, de a distila emanații morbide, electricități dăunătoare, influențele fatale ale atmosferei și să le împrăstie în juru-i. Diferite împrejurări din viața lui care până acum îi păruseră neclare și de care învinuise în mod vag hazardul erau puse acum într-o lumină lividă: își amintea tot felul de ghinioane enigmatice, de nenorociri inexplicabile, de catastrofe fără motiv care acum se limpezeau toate; concordanțe ciudate se stabileau în mintea lui și îi confirmau trista părere pe care o dobândise despre el însuși.

Își depănă viața an cu an, își amintea cum mama murise la nașterea lui, sfârșitul nefericit al micilor lui colegi de liceu, dintre care cel mai drag murise căzând dintr-un copac pe când el, Paul, se uita cum se cațără; o plimbare cu barca, începută atât de vesel și de la care se întorsese singur după eforturi nemaipomenite de-a smulge din ierburi trupurile bieților băieți înecați din pricină că barca se răsturnase; asaltul de scrimă în care i se frânșese butonul floretei, care astfel transformată în spadă îl rănise atât de primejdios pe adversarul lui un tânăr la care ținea foarte mult: desigur toate acestea se puteau explica rațional și Paul așa făcuse până acum; totuși, ceea ce era accidental și întâmplător în aceste împrejurări i se părea că depinde de altă cauză acum, după ce citise cartea lui Valette; influența fatală, *fascino*, *jettatura*, își cereau partea lor în aceste catastrofe. Un atare șir de nenorociri în jurul aceluiași om nu putea să fie *firesc*.

Un alt lucru mai recent îi veni în minte, cu toate detaliile sale oribile și nu puțin atârână în balanță, spre a-l întări în dezolanta lui credință.

La Londra, se ducea deseori la teatrul Reginei unde îl impresiona în mod deosebit grația unei tinere dansatoare. Fără să se fi îndrăgostit mai mult de dânsa decât de o grațioasă figură dintr-un tablou sau dintr-o gravură, o urmărea cu privirea printre colegele ei de balet în vârtejul manevrelor coregrafice; îi plăcea chipul ei blând și melancolic, paloarea delicată care se menținea în mișcarea dansului, părul frumos de un blond mătăsos, purtând o coroană de flori, sau stele, după felul dansului, privirea languroasă, umerii de o castitate virginală, pe care-i vedea înfiorându-se când îi privea cu binoclul, picioarele ce se ridicau cu părere de rău de sub mătasea străvezie și luceau ca marmura unei statui antice; de fiecare dată când trecea prin fața rampei, o saluta cu un semn discret de admirație sau se înarma cu binoclul ca s-o vadă mai bine.

Într-o seară, dansatoarea, dusă de zborul circular al unui vals, se apropie mai mult de linia de foc ce separă lumea ideală de linia reală; îmbrăcămintea ei ușoară de silfidă palpita ca niște aripi de porumbel gata să-și ia zborul. O lampă cu gaz își întinse limba albastră și albă și atinse țesătura aeriană. Într-o clipă flacăra o înconjură pe tânăra fată care dansă încă puțin ca un spiriduș în mijlocul unei lumini roșii și se uită spre culise, disperată, înnebunită de groază, mistuită de vie în hainele în flăcări. Paul fusese îndurerat și emoționat de această nenorocire despre care vorbiseră ziazele vremii, în care s-ar putea găsi numele victimei dacă cineva ar fi curios să-l afle. Dar durerii sale nu i se adăuga nicidecum remușcarea. Nu credea că are vreo legătură cu accidentul pe care-l regreta mai mult ca oricare altul.

Acum era sigur că privirea lui care o urmărise cu îndărătnicie nu fusese străină de moartea acelei ființe fermecătoare. Se considera asasinul ei; avea oroare de el însuși și ar fi vrut să nu se fi născut niciodată.

După această stare de deprimare urmă o reacție violentă; începu să râdă cu un râs nervos, aruncă cât colo cartea lui Valetta și exclamă:

— Zău că sunt nerod sau nebun! Cred că am făcut o insolatie sub soarele Neapolului. Ce-ar spune prietenii mei de la club dacă ar afla că am dezbătut cu seriozitate în conștiința mea această întrebare grozavă – dacă sunt sau nu un *jettatore*!

Paddy ciocăni ușor la ușă. Paul deschise și groom-ul, pedant când era vorba de etichetă, îi aduse pe pielea lucioasă a șepcii, scuzându-se că nu are o tavă de argint, o scrisoare din partea lui miss Alicia.

Domnul d'Aspremont rupse pecetea și citi cele ce urmează:

„Ești supărat pe mine, Paul? N-ai venit ieri și înghețata dumitale s-a topit melancolic pe masă. Până la ora nouă am tras cu urechea, încercând să aud zgomotul roților trăsurii dumitale pe fundalul scârțâitului de greieri și al bătailor de tobă bască: atunci am pierdut orice speranță și l-am certat pe comod. Admiră cât de drepte sunt femeile!

— Pulcinella cu nasul ei negru, don Simon și donna Pangrazia au așadar mult farmec pentru dumneata? căci știu prin poliția mea că ți-ai petrecut seara la San-Carlino. Din acele scrisori pretinse importante n-ai scris niciuna. De ce să nu mărturisești simplu și stupid că ești gelos pe contele Altavilla? Te credeam mai orgolios, și această modestie din partea dumitale mă impresionează. Nu-ți fie teamă, domnul Altavilla e prea frumos și un

asemenea Apolo cu brelocuri nu e pe gustul meu. Ar trebui să-ți arăt o mândrie plină de dispreț și să-ți spun că n-am băgat de seamă că n-ai mai venit; dar adevărul este că m-am plictisit, că am fost prost dispusă, foarte nervoasă și că era s-o bat pe Vice care râdea ca o nebună – și nici nu știu la drept vorbind de ce.

A. W.“

Această scrisoare veselă și ironică îl readuse pe Paul într-un totul la viața reală. Se îmbracă, comandă o trăsură și, curând voltairianul Scazziga pocni din biciul incredul pe lângă urechile cailor care porniră în galop pe trotuarul de lavă prin mulțimea întotdeauna compactă de pe cheiul Santa-Lucia.

— Scazziga, ce te-a apucat? ai să faci vreun pocinog! strigă domnul d'Aspremont. Birjarul se întoarse brusc ca să răspundă și privirea iritată a lui Paul îl atinse în plin obraz. O piatră pe care n-o văzuse ridică una din roțile din față și căzu de pe capră din cauza izbiturii, dar fără să dea drumul la hățuri. Sprinten ca o maimuță, se aruncă din nou pe capră, având pe frunte un cucui mai mare ca un ou de găină.

— La dracu dacă mă mai întorc vreodată când îmi vorbești! bolborosi el între dinți. Timberio, Falsacappa și Gelsomina aveau dreptate – e un *jettatorel* Măine am să cumpăr niște coarne. Dacă nu fac bine, nu pot face nici rău.

Acest mic incident îl cam supără pe Paul; îl readucea în cercul magic din care voia să iasă: o piatră găsești întotdeauna sub roata unei trăsură, un vizitiu neatent cade de pe capră – nimic mai simplu și mai obișnuit. Totuși *efectul* se produsese atât de curând după *cauză*, tumba lui Scazziga coincidea atât de precis cu privirea pe care i-o aruncase, încât temerile îl asaltară din nou:

„Tare-aș mai pleca, își spuse el, chiar de mâine din această țară extravagantă, pentru că simt că-mi saltă creierul în cap ca o alună uscată în coaja ei. Dar, dacă i-aș încredința temerile mele lui miss Ward, ar râde, iar ei climatul Neapolelui îi este prielnic pentru sănătate. Sănătatea ei: dar nu avea nimic înainte de a mă cunoaște! Niciodată acest cuib de lebădă legănat de apă – Anglia – nu produsese o copilă mai albă și mai roz! Viața strălucea în ochii ei plini de lumină, înflorea pe obrajii proaspeți și catifelati; un sânge bogat și curat curgea în vinele sale albastre, sub pielea transparentă; se simțea, dincolo de frumusețea ei, o forță grațioasă! Ce mult a pălit, a slăbit și s-a schimbat sub privirea mea! Ce plăpânde mai deveniseră mâinile

ei delicate! Ce penumbre înduioşate îi încercănau ochii atât de vii! Ai fi zis că se mistuia sub o gheară necruţătoare care o înşfăcase de umăr. În lipsa mea şi-a recăpătat foarte repede culorile vii; răsuflarea îi zburdă liber în pieptul pe care medicul îl asculta cu temere; dacă ar scăpa de influenţa mea nefastă, ar trăi mult. Oare n-o omor eu? Serile trecute nu a avut, când eram eu acolo, un junghi atât de puternic încât obrajii i-au pălit parcă sub suflul rece al morţii? Nu cumva îi arunc eu *jettatura*, fără să vreau? După cum se mai poate ca toate astea să fie foarte fireşti. Multe tinere englezoaice au predispoziţii pentru bolile de plămâni”.

Aceste gânduri îl preocupară pe Paul d’Aspremont în timpul drumului. Când apăru pe terasă, unde îşi petreceau timpul în mod obişnuit miss Ward şi comodorul, imensele coarne de bou sicilian, darul contelui de Altavilla, se încovoiau într-un loc la vedere. Văzând că Paul le-a observat, comodorul se făcu albastru: ceea ce era modul lui de a se înroşi căci, mai puţin delicat decât nepoata sa, primise confidenţele lui Vice...

Alicia, cu un semn de mare dispreţ, făcu semn slujnicei să ia coarnele şi fixă asupra lui Paul ochii ei frumoşi şi plini de dragoste, de Curaj şi de încredere.

— Lasă-le acolo, îi spuse Paul lui Vice, sunt foarte frumoase.

IX

Observaţia lui Paul despre coarnele dăruite «de contele Altavilla păru să-i facă plăcere comodorului; Vice zâmbi, arătându-şi dantura cu canini despărţiţi, ascuţiţi şi albi care sclipeau în mod feroce; Alicia, cu o clipire rapidă, păru că-i pune prietenului ei o întrebare ce rămase fără răspuns.

O tăcere penibilă se aşternu.

Primele minute ale unei vizite chiar cordiale, familiare, aşteptate şi repetate în fiecare zi sunt de obicei stânjenitoare. În timpul absenţei, • chiar dacă aceasta n-a durat decât câteva ore, s-a format în jurul fiecăruia o atmosferă invizibilă care stânjeneşte efuziunea. E ca un geam cu • desăvârşire transparent prin care poţi vedea peisajul şi pe care nu zboară nici măcar o muscă. Nu e nimic în aparenţă şi totuşi simţi obstacolul.

Acelaşi gând le preocupa, ascuns de o mare ♦ experienţă a relaţiilor mondene, pe cele trei personaje care formau un grup mai intim de • obicei. Comodorul îşi răsucea maşinaliceşte degetele; d’Aspremont privea cu îndărătnicie vârfurile negre şi netede ale coarnelor pe care îi interzisese lui Vice să le ia, ca un naturalist încercând să claseze, după un fragment, o

specie necunoscută; Alicia se juca cu degetele în rozeta fundei late de la capotul de muselină, făcându-se că-i strânge nodul.

Miss Ward rupse prima gheața, cu acea libertate veselă a tinerelor englezoaice, atât de modeste și rezervate, totuși, după căsătorie.

— Zău, Paul, nu ești deloc amabil de câtva timp. Să fie galanteria dumitale o. Plantă de seră rece care nu înflorește decât în Anglia și căreia nu-i priește la temperatura ridicată a acestui climat? Ce atent, prevenitor și grijuliu erai în *cottage-ul* nostru din Lincolnshire! Mă întâmpinai cu zâmbetul pe buze, cu mâna pe piept, ireproșabil frizat, gata să pui un genunchi la pământ în fața idolului inimii dumitale; în sfârșit, așa cum sunt înfățișați îndrăgostiți! pe vinietele romanelor.

— Te iubesc și acum, Alicia, răspunse d'Aspremont cu o voce profundă dar fără să slăbească din priviri coarnele agățate de una din coloanele antice care susțineau bolta de viță.

— Spui asta cu un ton atât de lugubru încât ar trebui să fiu tare cochetă ca să cred, continuă miss Ward; îmi închipui că ceea ce îți plăcea la mine era tenul meu palid, diafan, grația ossianescă și vaporosă; starea mea proastă îmi dădea un farmec romantic pe care l-am pierdut.

— Alicia! niciodată n-ai fost mai frumoasă.

— Cuvinte, cuvinte, cuvinte, cum spune Shakespeare. Sunt așa de frumoasă încât nici nu catadicsești să te uiți la mine.

Într-adevăr, ochii domnului d'Aspremont nu se îndreptaseră deloc spre tânăra față.

— Hai, zise ea cu un oftat mare și exagerat în mod comic, văd că am devenit o țărancă puternică și grasă, foarte proaspătă, roșie în obraji, fără cătuși de puțină distincție, care n-ar mai putea fi invitată la baluri în lumea bună și nici n-ar mai putea fi trecută într-o carte de frumuseți, unde ar trebui să fiu despărțită de un sonet admirativ printr-o foiță de mătase.

— Miss Ward, îți face plăcere să te calomniezi, spuse Paul cu pleoapele lăsate.

— Ai face mai bine să recunoști sincer că arăt groaznic. E și vina dumitale, comodore; cu pulpele dumitale de pui, cu cotletele și mușchiul de vacă, cu păhărelele dumitale de vin din Canare, cu plimbările călare, cu băile de mare, cu exercițiile de gimnastică, mi-ai fabricat această fatală sănătate burgheză care risipește iluziile poetice ale domnului d'Aspremont.

— Îl necăjești pe domnul d'Aspremont și-ți bați joc de mine, spuse comodorul, vizat direct; dar cu siguranță că mușchiul de vacă e consistent

iar vinul de Canare nu a dăunat niciodată nimănui.

— Ce dezamăgire, bietul meu Paul! să lași o nimfă, o zână, o zeiță și să regăsești ceea ce doctorii și familia numesc o tânără cu constituție robustă!

— Dar ascultă-mă, de vreme ce tot nu mai ai curajul să te uiți la mine și te cutremuri de oroare: am cu șapte uncii mai mult decât la plecarea din Anglia.

— Opt uncii! Întrerupse cu mândrie comodorul, care o îngrijea pe Alicia cum ar fi făcut-o mama cea mai iubitoare.

— Chiar opt uncii în cap? Unchi îngrozitor ce ești, vrei așadar să-l îndepărtezi pentru totdeauna pe domnul d'Aspremont? făcu Alicia afectând o descurajare ironică.

În timp ce tânăra fată îl provoca cu aceste cochetării pe care nu și le-ar fi permis nici față de logodnicul ei, fără motive grave, domnul d'Aspremont, pradă ideii lui fixe, nevrând să-i dăuneze lui miss Alicia cu privirea lui fatală, își ațintea ochii la coarnele talismanice, sau privea vag pe imensa întindere albastră pe care o descoperi de pe înălțimea terasei.

Se întreba dacă nu era de datoria lui să fugă de Alicia, cu riscul să treacă drept un om fără credință și onoare, și să se ducă să-și petreacă zilele într-o insulă pustie unde, cel puțin, *jettatura* lui se va stinge neavând nicio privire omenească spre a o absorbi.

— Înțeleg, spuse Alicia continuând să glumească, de ce ești atât de sumbru și de serios; căsătoria noastră e prevăzută peste o lună; și te sperie ideea să devii soțul unei fete de la țară care nu mai are niciun pic de eleganță. Te dezleg de cuvântul dumitale: poți să te căsătorești cu prietena mea miss Sarah Templeton, care mănâncă murături și bea oțet ca să fie slabă!

Această închipuire o făcu să râdă cu râsul argintiu și limpede al tinereții. Comodorul și Paul i se alăturară cu sinceritate.

Când ultima cascadă de bucurie nervoasă se stinse, se duse la d'Aspremont, îl luă de mână, îl conduse la pianul așezat în colțul terasei și-i spuse deschizând niște note pe pupitru:

— Dragul meu, n-ai chef să vorbești azi, și „ceea ce nu merită să fie spus, cânti”; ai să mă acompaniezi în acest duettino care nu e greu; aproape numai acorduri.

Paul se așază pe taburet, miss Alicia stătea în picioare lângă el, așa încât să poată urmări partitura. Comodorul își dădu capul pe spate, își întinse picioarele și luă cu anticipație o poză de beatitudine, căci avea pretenții de

diletant și afirma că adoră muzica; dar încă de la măsura a șasea, dormea somnul celor cu conștiința împăcată, somn pe care se încăpățâna, în ciuda glumelor nepoatei, să-l numească extaz, deși i se întâmpla câteodată să sforăie, simptom nu prea extatic.

Acel duettino era o melodie vioaie și ușoară, în genul lui Cimarosa, pe cuvinte de Metastasio și pe care nu am putea-o mai bine defini decât comparând-o cu un fluture trecând de mai multe ori printr-o rază de soare.

Muzica are darul să gonească duhurile rele: după câteva fraze, Paul nu se mai gândea la degetele care conjură deochiul, la coarnele magice, la amuletele de corali; uitase îngrozitoarea carte a lui Signor Valetta și toate nălucile pe tema *jettaturei*. Suflul lui urca vesel odată cu vocea lui Alicia, într-un aer diafan și luminos.

Greierii tăceau ca și cum ar fi vrut să asculte și ei, iar briza mării care tocmai începuse lua notele și petalele florilor căzute din vasele de pe marginea terasei.

— Unchiul doarme cât șapte. Dacă nu i-ar sta în obicei, am putea să ne declarăm jigniți în amorul nostru propriu de virtuozii, spuse Alicia închizând notele. În timp ce se odihnește, vrei să ne plimbăm prin grădină, Paul? nu ți-am arătat încă raiul de-aici.

Și-și luă dintr-un cui bătut în una din coloane, de care era agățată prin niște șireturi, o pălărie mare de paie.

Alicia profesa în materie de horticultură principiile cele mai ciudate; nu dădea voie să se culeagă flori și să se taie crengi; și ceea ce o fermecase la vila asta era, după cum am mai spus, starea sălbatică și necultivată a grădinii.

Cei doi tineri își făceau drum prin verdeța masivă care se împreuna deîndată în urma lor. Alicia trecea înainte și râdea pentru că-l vedea pe Paul plesnit de ramurile măceșilor pe care le dădea ea la o parte. De abia făcuseră douăzeci de pași că mâna verde a unei crăci, ca pentru a face o glumă vegetală, apucă și-i reținu pălăria, ridicând-o atât de sus încât Paul n-a mai putut-o lua.

Din fericire, frunzișul era stufos și soarele abia dacă arunca câteva monede de aur prin golurile dintre crăci.

— Iată adăpostul meu preferat, spuse Alicia, arătându-i lui Paul o bucată de rocă pitoresc cioplită, apărată de un tufiș de portocali, de chitre, de fistic și de mirt.

Se așează într-o scobitură în formă de scaun și-i făcu semn lui Paul să îngenuncheze în fața ei pe mușchiul uscat și gros care era așternut la picioarele stâncii.

— Pune-ți amândouă mâinile într-ale mele și privește-mă drept în ochi, într-o lună voi fi nevasta ta. De ce ochii tăi îi ocolesc pe ai mei?

Într-adevăr, Paul revenise la ideile lui despre *jettatura* și întorcea privirile.

— Crezi că vei citi în ei vreun gând potrivnic sau vinovat? Știi că inima mea e a ta din ziua când ai adus unchiului meu scrisoarea de recomandare în parloarul din Richmond. Fac parte din rasa acelor englezoaice, romanțioase și mândre, care se îndrăgostesc într-o clipă și dragostea lor durează toată viața – mai mult decât viața poate – și care știu să iubească după cum știu să moară. Scufundă-ți privirea într-a mea; nu încerca să închizi sau să-ți întorci ochii, sau voi crede că un gentleman care nu trebuie să se teamă decât de Dumnezeu se sperie de superstiții nedemne. Ațintește-ți asupra mea ochii ce ți se par îngrozitori și care sunt dulci pentru mine, căci în ei văd dragostea dumitale și spune-mi dacă mai sunt destul de frumoasă ca să mă duci, după ce ne vom căsători, să ne plimbăm la Hyde-Park într-o caleașcă deschisă.

Paul, înnebunit de dragoste, lăsă asupra fetei o privire prelungă, plină de pasiune și de entuziasm. Deodată, tânăra fată păli, un junghi puternic îi străbătu inima ca fierul unei suliți: păru că o fibră se rupse în pieptul ei și duse cu repeziciune batista la buze. O picătură roșie păta pânza subțire pe care Alicia o ascunse repede.

— O! mulțumesc, Paul; m-ai făcut foarte fericită, credeam că nu mă mai iubești.

X

Mișcarea pe care Alicia o făcuse ca să ascundă batista nu putuse fi atât de iute încât domnul d'Aspremont să n-o bage de seamă; Paul se făcu alb ca varul căci primise o dovadă de neînlăturat a forței lui fatale și gândurile cele mai sinistre îl chinuiau, chiar până și ideea sinuciderii îi trecu prin minte; n-ar fi fost de datoria lui să se suprima ca o ființă primejdioasă ce era, înlăturând astfel pricina involuntară a atâtor nenorociri? Ar fi acceptat pentru el încercările cele mai grele și ar fi dus în mod curajos povara vieții; dar să ucidă ce-i era mai scump pe lume, nu era cu mult prea groaznic?

Curajoasa fată își stăpânise senzația de durere care urmase după privirea lui Paul și care coincidea în mod atât de ciudat cu sfaturile contelui

Altavilla. O minte mai puțin așezată ar fi putut fi impresionată de acest efect, dacă nu supranatural, cel puțin greu de explicat; dar așa cum am spus, Alicia era credincioasă dar nu superstițioasă. Încrederea ei de neșămutat în ceea ce e vrednic de crezut respingea ca pe niște povești pentru copii toate aceste idei despre influențe misterioase și râdea de prejudecățile populare cele mai adânc înrădăcinate. De altfel, chiar dacă ar fi admis că *jettatura* există cu adevărat, chiar dacă i-ar fi recunoscut semnele evidente la Paul, inima ei afectuoasă și mândră n-ar fi șovăit o clipă. Paul nu făcuse nicio faptă căreia susceptibilitatea cea mai delicată să aibă a-i reproșa ceva, și miss Ward ar fi preferat să cadă moartă sub această privire, pretinsă a fi atât de funestă, decât să dea înapoi în fața unei dragoste acceptate de ea, pentru care avea consimțământul unchiului și care trebuia să fie încununată curând de căsătorie. Miss Alicia Ward semăna oarecum cu eroinele lui Shakespeare, îndrăznețe în castitatea lor, hotărâte în marea lor puritate, a căror dragoste subită este nevinovată și statornică și pe care o singură clipă le leagă pentru totdeauna; mâna ei fusese strânsă de mâna lui Paul și niciun bărbat de pe lume nu trebuia s-o mai cuprindă între degetele lui. Își privea viața ca și încătușată și pudoarea ei s-ar fi revoltat numai și la gândul unei alte căsătorii.

Se arată așadar cu adevărat veselă sau se prefăcu atât de bine încât l-ar fi înșelat pe observatorul cel mai subtil și, ridicându-l pe Paul care mai stătea în genunchi la picioarele ei, îl plimbă pe aleile năpădite de florile și de plantele din grădina lăsată în neîngrijire până într-un loc unde vegetația rărindu-se lăsa să se vadă marea ca un vis albastru și infinit. Această seninătate luminoasă risipi gândurile întunecate ale lui Paul: Alicia se sprijinea de brațul tânărului lăsându-se în voia lui cu încredere, ca și cum i-ar fi fost soție. Prin această mângâiere pură și mută, neînsemnată din partea oricărei alteia, hotărâtoare din partea ei, se dăruia lui mai mult încă, încurajându-l împotriva spaimelor și făcându-l să înțeleagă cât de puțin o impresionau primejdiile cu care lumea o amenința. Deși îi impusese tăcere la început lui Vice, apoi unchiului ei, deși contele Altavilla nu numise pe nimeni, dar o sfătuisese să se ferească de o influență rea, înțelesese repede că era vorba de Paul d'Aspremont; cuvintele cu înțeles ale frumosului napolitan nu puteau să facă aluzie decât la tânărul francez. Mai văzuse că Paul, cedând în fața prejudecății atât de răspândite la Neapole, care făcea un *jettatore* din orice om cu o înfățișare puțin mai ciudată, se credea, printr-o slăbiciune de neînțeles, atins de *fascino* și își întorcea ochii plini de dragoste

de la ea, de teamă să nu-i dăuneze cu privirea lui; ca să-i strămute această idee, Alicia provocase scena pe care am descris-o și al cărei rezultat se dovedea a fi contrar intenției, căci îl încredință mai mult ca oricând pe Paul de fatala lui putere.

Cei doi îndrăgostiți se întoarseră pe terasă unde comodorul, încă sub efectul muzicii, dormea melodios în fotoliul lui de bambus. Paul își luă rămas bun și miss Ward, parodiind gestul de despărțire napolitan, îi trimise din vârful degetelor o sărutare imperceptibilă spunându-i: „Pe mâine, Paul, nu-i așa?” cu o voce plină de mângâieri suave.

Alicia era în această clipă de o frumusețe sclipitoare, alarmantă, aproape supranaturală, care îl izbi pe unchiul ei, trezit brusc de plecarea lui Paul. Ochii aveau tente argintii și făceau să-i sclipească pupilele ca niște stele de un negru luminos; obrazii erau, în dreptul pomeților, de un trandafiriu ideal, de o puritate și de o văpaie cerești, culoare pe care niciun pictor n-a putut-o avea vreodată pe paleta lui; tâmplele, de o transparență de agată, erau străbătute de o rețea de fire albastre și toată făptura ei era parcă pătrunsă de raze; ai fi spus că sufletul i se arăta prin piele.

— Ce frumoasă ești astăzi, Alicia! spuse comodorul.

— Mă răsfeți, unchiule; și, dacă nu mai sunt fetița îngâmfată a celor trei regate, nu e vina dumitale. Din fericire, nu cred în măguliri, chiar și dezinteresate.

„Frumoasă, primejdios de frumoasă, continuă în sinea lui comodorul; îmi amintește trăsătură cu trăsătură de maică-sa, biata Nancy, care a murit la nouăsprezece ani. Asemenea îngeri nu pot rămâne pe pământ: parcă îi ridică o suflare și aripi invizibile foșnesc pe umerii lor; e prea albă, prea roz, prea pură, prea desăvârșită; acestor trupuri eterate le lipsește sângele rece și grosolan al vieții. Dumnezeu care le împrumută lumii pentru câteva zile se grăbește să le ia înapoi. Strălucirea ei nespusă mă întristează ca o despărțire.”

— Ei, unchiule! dacă sunt așa de frumoasă, reluă miss Ward, care vedea cum fruntea comodorului se întrista, e timpul să mă măriți: voalul și coronița mi-ar sta bine.

— Să te mărit! ești chiar atât de grăbită să-l părăsești pe bătrânul piele-roșie de unchi-tău, Alicia?

— Dar nu înseamnă deloc că am să te părăsesc; nu te-ai înțeles cu domnul d'Aspremont că vom locui împreună? Știi bine că nu pot trăi fără dumneata.

— Domnul d'Aspremont! Domnul d'Aspremont... N-am făcut încă nunta.

— Nu are cuvântul dumitale... și pe-al meu? Sir Joshua Ward și l-a păstrat întotdeauna.

— Are cuvântul meu, ce-i drept, răspuse comodul vădit încurcat.

— Termenul de șase luni pe care l-ai fixat nu s-a scurs... de câteva zile? spuse Alicia, și obrajii i se înroșiră pudic, deoarece convorbirea, necesară în punctul unde ajunseseră lucrurile, rănea sensibilitatea ei atât de delicată.

— A! ai numărat lunile, fetițo: și să mai ai încredere în chipurile astea de mironosiță.

— Îl iubesc pe domnul d'Aspremont, răspuse grav tânăra fată.

— Tocmai asta el făcu sir Joshua Ward, care, influențat de Vice și Altavilla, nu avea de gând să-și ia drept ginere un *jettatore*. De ce nu iubești pe altcineva?

— Nu am două inimi, spuse Alicia; n-am să am decât o singură dragoste, chiar dacă va trebui să mor, ca mama, la nouăsprezece ani.

— Să mori! nu mai spune vorbe de-astea, te implor, exclamă comodul.

— Ai să-i faci vreun reproș domnului d'Aspremont?

— Niciunul, fără îndoială.

— Nu și-a păstrat onoarea în toate împrejurările? S-a arătat vreodată laș, josnic, mincinos sau perfid? A insultat vreo femeie sau a dat înapoi în fața vreunui bărbat? Blazonul lui este pătat de vreo faptă neștiută? O tânără dacă i-ar lua brațul ca să apară în lume, ar avea oare de ce să roșească sau să-și plece ochii?

— Domnul Paul d'Aspremont e un gentleman desăvârșit, nimic de spus cu privire la respectabilitatea lui.

— Crede-mă, unchiule, dacă ar exista un astfel de motiv, aș renunța îndată la domnul d'Aspremont și m-aș ascunde într-un loc îndepărtat; dar nimic, ascultă-mă bine, nu mă va putea face să renunț la o promisiune sfântă, spuse miss Alicia pe un ton hotărât și blând.

Comodul își răsucea degetele, mișcare obișnuită la el când nu știa ce să răspundă și care-l făcea să salveze aparențele.

— De ce acum te arăți atât de rece față de Paul? continuă miss Ward. Altădată aveai atâta afecțiune pentru el; nu te puteai lipsi de el în *cottage-ul* nostru din Lincolnshire și îi spuneai, strângându-i mâna, gata să i-o rupi, că-i un băiat merituos, căruia i-ai încredințat bucuria fericirea unei fete.

— Da, desigur, îl iubeam pe Paul, spuse comodorul pe care-l emoționau aceste amintiri evocate în mod semnificativ; dar ceea ce-i nedeșluit în cețurile Angliei se lămurește la soarele din Neapole...

— Ce vrei să spui? făcu Alicia cu o voce tremurândă; culorile vii din obraz îi dispărură brusc și era albă ca o statuie de alabastru pe un mormânt.

— Că Paul al tău este un *jettatore*.

— Cum! Dumneata, unchiule? dumneata, sir Joshua Ward, un gentilom, un creștin, un supus al maiestății sale britanice, un fost ofițer al marinei engleze, o ființă luminată și civilizată, pe care ai consulta-o pentru orice pricină, dumneata care ești instruit și înțelept, care citești în fiecare seară Biblia și Evanghelia, nu te temi să-l acuzi pe Paul că e un *jettatore*! O, nu mă așteptam la asta din partea dumitale!

— Dragă Alicia, spuse comodorul, sunt poate tot ceea ce spui când nu-i vorba despre tine, dar când o primejdie, chiar și închipuită, te amenință, devin mai superstițios ca un țăran din Abruzzi, decât un coate goale de pe Dig, un *ostricaio*^[19] din Chiaja, o slujnică sau chiar un conte napolitan. Paul poate să mă privească oricât vrea cu ochii lui tăioși, am să rămân la fel de calm ca în fața unei spade goale sau dinaintea unui pistol. *Fascino* nu va avea niciun efect asupra pielii mele bătătorite, roșie și tăbăcită de soarele tuturor colțurilor de lume. Nu mă tem decât pentru tine, scumpă nepoată, și te asigur că simt că o sudoare rece îmi scaldă tâmplele când te privește acest băiat nefericit. Nu are intenții rele, știu bine, și te iubește mai mult decât viața dar mi se pare că, sub influența lui trăsăturile tale se schimbă, culorile dispar și că încerci să ascunzi o durere puternică; și atunci mă apucă o poftă crâncenă să-i scot ochii domnului Paul d'Aspremont al tău cu vârful coarnelor pe care ți le-a dat Altavilla.

— Bietul și dragul meu unchi, spuse Alicia înduioșată de explozia călduroasă a comodului; existența noastră e în mâna lui Dumnezeu; nu moare niciun prinț pe patul lui somptuos, nicio păsărică pe țițelele unui acoperiș fără ca ceasul să-i sune acolo sus; *fascino* n-are niciun amestec în toate astea și e un sacrilegiu să crezi că o privire mai mult sau mai puțin piezișă poate avea vreo influență. Hai, unchiule, continuă ea folosind termenul de afecțiune familiară a nebunului din *Regele Lear*, n-ai vorbit serios adineaori; dragostea pe care mi-o porți îți tulbura judecata, atât de dreaptă întotdeauna. Nu-i așa? n-ai îndrăzni să-i spui domnului Paul d'Aspremont că-i retragi mâna nepoatei tale, dumneata care ne-ai împreunat mâinile, și că nu-l mai vrei drept ginere, sub pretextul că e un *jettatore*!

— Pe sfântul Joshua, al cărui nume îl port și care a oprit soarele în loc, exclamă comodorul, n-o să-mi fie rușine față de frumosul domn Paul. Nu-mi pasă dacă sunt ridicol, absurd, neloial chiar când sănătatea, poate chiar viața ta este în joc! Mi-am dat cuvântul unui om, nu unui fascinator. Am promis; ei bine! îmi retrag promisiunea, atâta tot; dacă nu e mulțumit, am să-i dau satisfacție.

Și comodorul schiță o fandare fără să se gândească la guta care-i chircea degetele picioarelor.

— Sir Joshua Ward, n-ai să faci una ca asta, spuse Alicia cu o demnitate plină de calm.

Comodorul căzu gâfâind în fotoliul lui de bambus și nu mai scoase nicio vorbă.

— Ei bine, unchiule, chiar dacă această acuzație odioasă și stupidă ar fi adevărată, trebuie neapărat să-l respingi pe domnul d'Aspremont și să faci o crimă dintr-o nenorocire? N-ai spus chiar tu că răul pe care l-ar putea face nu depinde de voința lui și că n-a existat vreodată un suflet mai iubitor, mai generos și mai nobil?

— Nu iei de bărbat un vampir, oricât de bune ar fi intențiile lui, răspunse comodorul.

— Dar nu-i decât o himeră, o scorneală, o superstiție; ceea ce-i cu adevărat o nenorocire e că și pe Paul l-au impresionat aceste nebunii și că le-a luat în serios; e speriat, dezorientat; crede! și el în puterea lui fatală, îi e frică de el însuși și orice accident neînsemnat pe care altădată nu l-ar fi luat în seamă și de care se crede vinovat astăzi îi confirmă această convingere. Nu e oare de datoria mea, care sunt soția lui în fața lui Dumnezeu, și în curând voi fi și în fața oamenilor – binecuvântată de dumneata, dragă unchiule – să liniștesc această închipuire alarmată, să alung toate fantomele, să-l ajut să domine, prin liniștea mea, îngrijorarea și rătăcirea cărora le-a căzut pradă, să salvez cu ajutorul fericirii noastre acest suflet bun și tulburat, acest spirit fermecător dar în primejdie?

— Ai mereu dreptate, miss Ward, spuse comodorul; și eu, care nu sunt un înțelept, așa cum spui tu, ci numai un bătrân nebun, cred că Vice asta e o vrăjitoare; m-a zăpăcit cu toate poveștile ei. Cât despre contele Altavilla, coarnele și drăciile lui cabalistice mi se par acum destul de ridicole. Cu siguranță că era numai o stratagemă ca să-l înlăture pe Paul și apoi să se căsătorească cu tine.

— Se poate ca Altavilla să fie de bună-credință, spuse miss Ward zâmbind; adineauri încă mai erai de aceeași părere cu el în legătură cu *jettatura*.

— Nu abuza de superioritatea ta în argumentare, miss Alicia; de altfel, nu mi-am revenit încă așa de bine din eroarea mea încât să nu mai pot greși din nou. Ar fi cel mai bine să părăsim Neapole cu primul vas cu aburi care pleacă și să ne întoarcem liniștiți în Anglia. Când Paul nu va mai vedea coarne de bou, capete de cerbi, degete întinse amenințător, amulete. De corali și toate uneltele astea diabolice, imaginația i se va potoli, iar eu voi uita prostiile care erau cât pe-acum să mă facă să-mi retrag cuvântul și să săvârșesc un lucru nedemn de un om de lume. Ai să te căsătorești cu Paul de vreme ce așa ne-am înțeles. Ai să-mi dai parloarul și camera de la parter din casa de la Richmond, turnulețul octogonal în castelul de la Lincolnshire și vom trăi fericiți împreună. Dacă sănătatea ta cere o climă mai caldă, vom închiria o vilă în împrejurimile orașului Tours sau la Cannes, unde lordul Brougham are o proprietate frumoasă și unde aceste blestemate superstiții despre *jettatura* nu există, slavă Domnului. Ce spui despre proiectul meu, Alicia?

— Nu ai nevoie de aprobarea mea, nu sunt eu cea mai ascultătoare dintre nepoate?

— Da, când fac ce vrei tu, drăcușorule, spuse surâzând comodul, care se ridică spre a se duce în camera lui.

Alicia mai rămase câteva minute pe terasă; dar fie că această scenă produsese o surescitare febrilă asupra ei, fie că Paul exercita într-adevăr influența de care se temea comodul, briza caldă bătând pe umerii ei acoperiți numai de o mătase subțire i se păru glacială și, când se culcă, simțindu-se rău, o rugă pe Vice să întindă peste picioarele reci și albe ca marmura o cuvertură în pătrățele, din cele care se fabrică la Veneția.

În timpul acesta licuricii sclipeau în iarbă, greierii cântau și luna mare și galbenă urca pe cer într-o negură de căldură.

XI

A doua zi, Alicia, care petrecuse o noapte proastă, de-abia puse buzele pe băutura pe care Vice i-o aducea în fiecare dimineață, așezând-o alene pe măsuța de lângă pat. Nu simțea nicio durere anume, dar se simțea sfârșită, era mai degrabă o greutate de a trăi decât o boală și i-ar fi fost cu neputință să redea simptomele unui doctor. Îi ceru o oglindă lui Vice, pentru că o fată tânără se teme mai degrabă de schimbările pe care suferința le poate

produce în frumusețea ei decât de suferința în sine. Era foarte albă; doar două pete mici asemănătoare cu două petale de trandafiri bengalezi căzute pe o ceașcă cu lapte pluteau pe paloarea ei. Ochii îi sclipeau în mod neobișnuit, aprinși de ultimele flăcări ale febrei; dar roșul buzelor era mult mai șters și, ca să se înroșească din nou, le mușcă cu dințișorii ei de fildeș.

Se ridică, se îmbracă într-un capot de cașmir alb, se legă la cap cu o mătase subțire – căci, în ciuda căldurii care făcea greierii să cânte, îi mai era încă frig – și se duse pe terasă la ora obișnuită, ca să nu stârnească bănuiala veșnic trează a comodului. Mâncă puțin deși nu îi era foame, dar sir Joshua Ward ar fi atribuit cel mai mic indiciu influenței lui Paul și tocmai lucrul acesta Alicia voia să-l evite cu orice preț.

Apoi, sub pretext că lumina prea puternică o obosea, se retrase în camera ei, nu fără a-și fi asigurat din nou unchiul, bănuitor când era vorba de sănătatea ei, că se simte de minune.

„De minune... mă îndoiesc, își spuse în sinea lui comodul după ce Alicia plecă. Avea tonuri sidefii sub ochi, pete mici de roșu aprins pe obraji – întocmai ca mama ei, care pretindea și ea că nu s-a simțit niciodată așa de bine. Ce să fac? Să i-l iau pe Paul, ar însemna s-o omor în alt chip; să lăsăm firea să-și spună cuvântul. Alicia e atât de tânără! Da, dar bătrâna Mob are ce are cu cele mai tinere și cu cele mai frumoase; e geloasă ca o femeie. Dacă aş chema un doctor? dar ce putere are medicina asupra unui înger! Totuși, toate simptomele supărătoare dispăruseră... Ah! dacă suflul tău, blestematul de Paul, a făcut să se aplece această floare divină, te voi sugruma cu propriile mele mâini. Nancy nu a fost victima nici unui *jettatore* și totuși a murit. Dacă Alicia o să se stingă? Nu, una ca asta nu-i cu putință. Nu i-am făcut nimic lui Dumnezeu ca să-mi pricinuiască această groaznică durere. Când se va întâmpla asta, voi dormi de mult sub piatra mea *Sacred to the memory of sir Joshua Ward*[\[20\]](#), la umbra clopotniței de la biserica locului unde m-am născut. Iar ea va veni să plângă și să se roage deasupra pietrei cenușii pentru bătrânul comod... Nu știu ce am, dar sunt melancolic și al dracului de funebru în dimineața asta!”

Ca să înlăture gândurile negre, comodul adăugă puțin rom de Jamaica la ceaiul care se răcise în ceașcă și ceru să i se aducă *huka*[\[21\]](#), distracție nevinovată pe care nu și-o îngăduia decât în lipsa lui Alicia, pe care ar fi putut s-o supere în delicatețea ei chiar și acest fum ușor și parfumat.

Apa aromată pentru ceai era gata fiartă și comodul slobozise câteva rotocoale albastrii de fum când Vice apăru anunțându-l pe contele Altavilla.

— Sir Joshua, spuse contele după primele amabilități, v-ați gândit la cererea pe care v-am făcut-o zilele trecute?

— M-am gândit, răspunse comodul; dar știi că domnul Paul d'Aspremont are cuvântul meu.

— Desigur; totuși sunt cazuri în care îți retragi cuvântul; de pildă când persoana căreia i l-ai dat nu e așa cum credeai la început.

— Conte, vorbește mai clar.

— Îmi displace să-l vorbesc de rău pe un rival; dar după conversația pe care am avut-o împreună, trebuie să mă înțelegeți. Dacă l-ați respinge pe domnul Paul d'Aspremont, m-ați accepta drept ginere?

— Dinspre partea mea, desigur, dar nu e la fel de sigur că lui miss Ward i-ar conveni această substituție. E tare îndrăgostită de acest Paul și e puțin și vina mea, căci și eu îl favorizam pe băiat înainte de toate poveștile astea prostești. Iartă-mă, conte, de acest epitet, dar pe cuvântul meu, mi s-a întors mintea pe dos.

— Vreți ca nepoata dumneavoastră să moară? spuse Altavilla pe un ton emoționat și grav.

— Fir-ar să fie! să moară nepoata mea! strigă comodul sărind din fotoliu și aruncând etuiul de marochin al Tmaa-ului.

Când atingeai această fibră sensibilă la sir Joshua Ward, puteai fi sigur că o să vibreze.

— Nepoata mea e așadar primejdios de bolnavă?

— Nu vă alarmați atât de repede, milord; miss Alicia poate trăi, și chiar foarte multă vreme.

— Slavă Domnului! da știu că m-ai speriat!

— Dar cu o condiție, continuă contele Altavilla: să nu-l mai vadă pe domnul Paul d'Aspremont.

— Ah! iar iese *jettatura* la iveală! Din nefericire, miss Ward nu crede în ea.

— Ascultați-mă, spuse hotărât contele Altavilla. Când am întâlnit-o prima dată pe miss Alicia la balul contelui de Siracuza și am început să nutresc pentru ea o pasiune pe cât de respectoasă pe atât de aprigă, ceea ce m-a izbit mai întâi a fost sănătatea strălucitoare, bucuria de a trăi, plinătatea vieții care izbucnea în toată persoana ei. Avea o frumusețe radioasă și plutea parcă într-o atmosferă de încântare de sine. Strălucea ca o stea; lăsa în umbră englezoaicele, rusoaicele, italiencele și n-am mai văzut-o decât pe ea. Distincția britanică se asocia grației pure și puternice a zeițelor antice:

iertați toate aceste aluzii mitologice la un descendent al unei colonii grecești.

— E drept că era divină! Miss Edwina O'Herty, Lady Eleonor Lilly, mistress Jane Strangford, prințesa Vera Fedorovna Bariatinski erau să se îmbolnăvească de ciudă, spuse comodorul încântat.

— Și acum nu observați că frumusețea ei a început să tânjească, trăsăturile i se șterg, capătă o delicatețe bolnăvicioasă, vinele de la mână par mai albastre decât ar trebui, vocea are sunete grave, de o vibrație îngrijorătoare și de un farmec dureros. Elementul pământean se șterge și face loc elementului angelic. Miss Alicia are o perfecțiune eterică pe care, cu riscul de a mă socoti prea material, nu-mi place s-o văd la făpturile de pe pământ.

Ceea ce spunea contele răspundea atât de bine preocupărilor tainice ale lui sir Joshua Ward, încât tăcu câteva clipe, pierdut parcă într-o visare profundă.

— Toate astea sunt adevărate; deși uneori caut să mă amăgesc singur, nu pot să nu fiu de acord cu dumneata.

— N-am terminat, spuse contele; dădea oare sănătatea lui miss Alicia, înainte de venirea domnului d'Aspremont în Anglia, semne îngrijorătoare?

— Niciodată: era cel mai proaspăt și cel mai vesel copil din cele trei regate.

— Prezența domnului d'Aspremont coincide, după cum vedeți, cu perioadele de boală care pun la încercare prețioasa sănătate a lui miss Ward. Nu vă cer dumneavoastră, care sunteți nordic, să credeți orbește în niște credințe, prejudecăți, superstiții, dacă vreți, ale ținutului nostru mediteranean, dar trebuie să cădeți totuși de acord că aceste fapte sunt ciudate și merită toată atenția...

— Alicia nu poate fi bolnavă... în chip firesc? spuse comodorul, descumpănit de raționamentele insidioase ale lui Altavilla, dar care resimțea un soi de rușine englezească să adopte credința populară napolitană.

— Miss Ward nu e bolnavă; suferă doar de un fel de otrăvire prin văz, și dacă domnul d'Aspremont nu e *jettatore*, cel puțin îi este funest.

— Ce pot eu face? îl iubește pe Paul, râde de *jettatura* și pretinde că nu i se poate da unui om de onoare un astfel de motiv pentru a-l refuza.

— Nu am dreptul să mă ocup de nepoata dumneavoastră, nu sunt nici fratele, nici ruda, nici logodnicul ei; dar dacă aş obține aprobarea dumneavoastră, aş face totuși un efort ca s-o smulg acestei influențe fatale. Oh! nu vă temeți; n-am să comit extravagante; deși tânăr, știu că nu trebuie să faci zgomot în jurul reputației unei tinere fete; permiteți-mi doar să nu vă împărtășesc planul meu. Vă cer doar să aveți încredere în lealitatea mea și să nu vă închipuiți că ar cuprinde ceva pe care onoarea cea mai delicată să n-o poată mărturisi.

— O iubești așadar mult pe nepoata mea? spuse comodul.

— Da, pentru că o iubesc fără speranță; dar îmi dați voie să acționez?

— Ești un om groaznic, conte Altavilla; ei bine! încearcă să o salvezi pe Alicia în felul dumitale, n-am să găsesc că planul e rău, ba chiar am să-l găsesc foarte bun.

Contele se ridică, salută, se duse la trăsură și-i spuse birjarului să-l ducă la Hotel Roma.

Paul, cu coatele pe masă, cu capul în mâini, era cufundat în gândurile cele mai dureroase; văzuse cele două-trei picături de sânge de pe batista lui Alicia și, mereu obsedat de o idee fixă, își reproșa dragostea lui ucigașă, își reproșa că acceptă devotamentul acestei fete frumoase hotărâtă să moară pentru el și se întreba prin ce sacrificiu supraomenesc ar putea plăti această sublimă abnegație.

Paddy, jockey-gnomul, îi întrerupse meditația aducând cartea de vizită a contelui Altavilla.

— Contele Altavilla! ce poate să vrea de la mine? făcu Paul extrem de surprins. Să între.

Când napolitanul apăru în pragul ușii, domnul d'Aspremont își înăbușise mirarea, luându-și acea mască de indiferență glacială care le slujește oamenilor de lume să-și ascundă impresiile.

Cu o politețe rece, îl pofti pe conte în fotoliu, se așeză și el și așteptă în tăcere cu ochii țintă asupra vizitatorului.

— Domnule, începu contele, jucându-se cu brelocurile de la ceas; ceea ce am să vă spun e atât de ciudat, de neobișnuit, de nelalocul lui, încât ați avea

dreptul să mă aruncați pe fereastră. Dar să nu recurgeți la această brutalitate căci sunt gata să vă dau satisfacție ca un om de lume.

— Ascult, domnule, și-mi rezerv dreptul să profit mai târziu de propunerea pe care mi-o faceți, dacă cele ce-mi veți spune îmi vor displace, răspunse Paul, fără ca un mușchi să i se clintească pe față.

— Sunteți un *jettatore*!

La aceste vorbe, o paloare verde acoperi fața domnului d'Aspremont și un cerc roșu se ivi în jurul ochilor lui; sprâncenele i se apropiară, cuta de pe frunte se accentuă și din ochi îi țâșniră ca niște fulgerări sulfuroase; se ridică pe jumătate zgâriind cu mâinile crispate brațele de mahon ale fotoliului. Fu atât de îngrozitor, încât Altavilla, cât era de curajos, apucă una din crenguțele de corali bifurcate agățate de lanțul de la ceas și îndreptă instinctiv vârfurile către interlocutorul său.

Cu un efort suprem de voință, domnul d'Aspremont se așeză din nou și spuse:

— Aveți dreptate, domnule: e într-adevăr singura recompensă pe care ar merita-o o astfel de insultă; dar voi avea răbdare să aștept un alt fel de satisfacție.

— Credeți-mă, continuă contele, n-am făcut unui gentleman acest afront, care nu se poate spăla decât în sânge, fără motivele cele mai grave. O iubesc pe miss Alicia Ward.

— Și ce-mi pasă mie?

— Puțin vă pasă, într-adevăr, pentru că sunteți iubit; dar eu, don Felipe Altavilla, vă interzic s-o mai vedeți pe miss Alicia Ward.

— N-am a primi ordine din partea dumneavoastră.

— Știu, răspunse contele napolitan; așa că nici nu sper că mă veți asculta.

— Atunci care e motivul care vă determină să-mi spuneți toate astea? întrebă Paul.

— Am convingerea că puterea malefică cu care din păcate sunteți înzestrat are o influență fatală asupra lui miss Ward. E o idee absurdă, o prejudecată demnă de evul mediu, care trebuie să vi se pară tare ridicolă; n-am să discut acest lucru cu dumneavoastră. Ochii vi se îndreaptă spre miss Ward și îi aruncă fără voia dumneavoastră această privire funestă care o va duce la moarte. Nu am alt mijloc să împiedic tristul rezultat decât căutându-vă ceartă. În secolul al XVI-lea aș fi pus să vă omoare unul din țăranii mei de la munte; dar astăzi aceste obiceiuri nu mai există. M-am gândit să vă rog să vă întoarceți în Franța; e prea naiv; ați fi răs de rivalul care v-ar fi

spus să plecați și să-l lăsați singur lângă logodnica dumneavoastră sub pretext că privirea lui face rău.

În timp ce contele Altavilla vorbea, Paul d'Aspremont se simți pătruns de o tainică oroare; așadar el, creștin, era pradă puterilor iadului și îngerul cel rău privea prin ochii lui! Împrăștiata catastrofe, dragostea lui ucidea! Pentru o clipă, judecata i se clătină, simți că-și pierde mințile.

— Conte, pe cuvânt de onoare credeți ceea ce spuneți? strigă d'Aspremont după câteva clipe de visare pe care napolitanul le respectă.

— Pe cuvânt de onoare, cred!

— O! atunci s-ar putea oare să fie adevărat? spuse Paul cu voce joasă: sunt așadar un asasin, un diavol, un vampir! Omor această făptură cerească, îl aduc la disperare pe bătrân! Și fu cât pe ce să-i promită contelui că nu se va mai duce s-o vadă pe Alicia; dar respectul uman și gelozia care se trezeau în inima lui îi opriră vorbele pe buze.

— Conte, n-am să-ți ascund că mă duc pe loc la miss Ward.

— N-am să vă iau de guler ca să vă împiedic; m-ați scutit adineaori să trec la fapte și vă sunt recunoscător pentru acest lucru; dar aș fi încântat să mă întâlnesc mâine cu dumneavoastră, la ora zece, în ruinele de la Pompei, în sala termelor, de pildă; acolo te simți foarte bine. Ce armă preferați? Sunteți ofensatul: spadă, sabie sau pistol?

— Ne vom bate cu cuțitul și legați la ochi, despărțiți de o batistă pe care o s-o ținem amândoi de câte un capăt. Trebuie să egalizăm șansele: eu sunt un *jettatore*: mi-ar fi de ajuns să vă privesc ca să vă omor, domnule conte!

Paul d'Aspremont se porni pe un râs strident, deschise ușa și dispăru.

XII

Alicia se instalase într-o odaie joasă a casei, în care pereții erau împodobiți cu fresce reprezentând peisaje ce înlocuiau tapetul. Rogojini de manila acopereau dușumeaua. O masă pe care era aruncat un covoraș turcesc și pe care stăteau îngrămădite poeziile lui Coleridge, Shelley, Tennyson și Longfellow, o oglindă cu cadru antic și câteva scaune de paie constituiau tot mobilierul; storuri de pai chinezesc desenat cu pagode, stânci, sălcii, cocori, dragoni, pe măsura ferestrelor și pe jumătate ridicate, cerneau o lumină plăcută; o cracă de portocal, încărcată de flori, cum fructele începuseră să lege rod, își scutura petalele și pătrundea familiar în cameră, alcătuind ca o cunună pe capul lui Alicia, unde-și cerneau ninsoarea parfumată.

Tânăra fată, încă puțin suferindă, era culcată pe o canapea îngustă, lângă fereastră; se sprijinea pe două sau trei pernițe marocane; o cuvertură venețiană îi acoperea, cast, picioarele; așezată astfel, îl putea primi pe Paul fără să încalce legile pudorii englezești.

Cartea pe care o începuse alunecase din mână ei distrată; ochii îi pluteau vag sub genele lor lungi și păreau a privi dincolo de lume; simțea acea oboseală aproape voluptoasă care urmează după accesele de febră, și singura ei ocupație era să mestecă florile de portocal pe care le culegea de pe cuvertură și al căror parfum amar îi plăcea. Nu există oare o Venus a lui Schiavone mestecând trandafiri? Ce replică grațioasă ar fi putut face un artist modern tabloului bătrânului venețian înfățișând-o pe Alicia mușcând din flori de portocal!

Se gândea la domnul d'Aspremont întrebându-se dacă într-adevăr o să trăiască destul ca să-i fie soție; nu pentru că ar fi dat crezare acelei nefaste *jettatura*, dar se simțea cuprinsă fără voia ei de presimțiri funebre: chiar în noaptea aceea avusese un vis a cărui impresie nu se ștersese nici după ce se trezise.

Se făcea că era culcată, dar trează, și își îndrepta ochii spre ușa camerei ei, presimțind că *cineva* are să vie. După două-trei minute de îngrijorată așteptare văzu că se desenează pe fondul sumbru încadrat de canatul ușii o formă zveltă și albă care, la început transparentă și lăsând să se vadă prin ea obiectele ca printr-o ușoară ceață, devenise apoi mai consistentă, pe măsură ce înainta către pat.

Umbra era îmbrăcată într-o rochie de muselină ale cărei cute atârnavă pe jos; spirale lungi de păr negru, pe jumătate desfăcute plâneau de-a lungul chipului palid ce-l avea; în obraji, două pete mici, roșii; carnația gâtului și a pieptului era atât de albă, încât se confunda cu rochia și n-ai fi putut spune unde se termina pielea și unde începea mătasea; un imperceptibil lănțișor venețian încercuia gâtul subțire cu o îngustă liniuță de aur; în mână slăbuță și cu vine albastre avea o floare – un fel de trandafir – ale cărei petale se desfăceau și cădeau pe jos ca niște lacrimi.

Alicia nu-și cunoștea mama, care murise la un an după nașterea sa; dar contemplantese deseori o miniatură ale cărei culori șterse, de un galben-sidefiu, și palide ca amintirea morților te fac să te gândești mai degrabă la portretul unei umbre decât la cel al unei ființe vii și înțelese că acea femeie care intra astfel în casă era Nancy Ward, mama ei. Rochia albă, lănțișorul,

floarea din mână, părul negru, obraji cu vinișoare trandafirii, nimic nu lipsea: era miniatura mărită, care se mișca cu toată realitatea visului.’

O afecțiune plină de groază făcea să-i bată inima. Alicia voia să-i întindă brațele umbrei, dar brațele ei, grele ca marmura, nu se puteau desprinde de pe patul pe care se odihnea. Încerca să vorbească, dar limba nu scotea decât silabe fără noimă.

Nancy, după ce puse trandafirul pe măsuță, îngenunche lângă pat și-și sprijini capul de pieptul fiicei sale, ascultându-i răsuflarea, numărându-i bătăile inimii; obrazul rece al umbrei îi dădea fetei, îngrozită de această poziție tăcută, senzația unei bucăți de gheață.

Apariția se ridică, aruncă o privire dureroasă asupra fetei și, numărând petalele trandafirului din care se mai desprinseseră câteva, spuse:

— Nu mai e decât una.

Apoi somnul despărțise cu umbra lui neagră năluca și fata care dormea, și totul se cufundase în noapte.

Sufletul mamei sale venea oare s-o vestească și s-o ia cu sine? Ce însemna acea frază misterioasă ce i se desprinsese de pe buze: „Nu mai e decât una”? Trandafirul scuturat era oare simbolul vieții sale? Visul cel straniu, cu groaza lui grațioasă și farmecul lui înfricoșător, spectrul fermecător îmbrăcat în muselină ce număra petalele florii preocupau imaginația tinerei fete, un nor de melancolie plutea pe fruntea ei frumoasă și presentimente neclare o încercau cu aripile lor negre.

Ramura de portocal care-și scutura florile pe ea nu avea cumva un sens funebru? Oare micile stelute virginale nu urmau să se așeze sub vălul ei de mireasă? Întristată și gânditoare, Alicia scoase dintre buze floarea pe care o mușca; floarea era galbenă și ofilită...

Ora vizitei domnului d’Aspremont se apropia. Miss Ward făcu un efort, își însenină fața, își întoarse buclele pe degete, așeză în cute eșarfa de mătase și luă din nou cartea în mâini, ca să pară prinsă de lectură.

Paul intră și miss Ward îl primi cu un râs vesel, nevrând să-l alarmeze găsimd-o culcată căci, cu siguranță, ar fi crezut că el îi pricinuisese boala. Scena pe care o avusese cu contele de Altavilla îi dădea lui Paul o înfățișare iritată și sălbatică ce-o făcu pe Vice să repete semnul magic, dar surâsul afectuos al lui Alicia destrămă repede norul.

— Sper că nu ești bolnavă de-a binelea, spuse Paul așezându-se lângă ea.

— O! nu-i nimic, sunt doar puțin obosită; ieri a bătut siroco-ul și vântul ăsta al Africii mă sleiește: dar ai să vezi cât de bine o să mă simt în *cottage*-

ul nostru din Lincolnshire! Acum m-am înzdrăvenit și o să vâslim amândoi cu rîndul pe lac!

Spunând aceste cuvinte, Alicia nu putu să-și înăbușe cu totul o mică tuse convulsivă.

Domnul d'Aspremont se făcu alb la față și întoarse privirile.

— Paul, nu ți-am dat niciodată nimic, spuse Alicia, scoțând din degetul slăbit un inel de aur foarte simplu; ia acest inel și poartă-l în amintirea mea; poate ți-e bun, pentru că ai mâini de femeie; la revedere! mă simt obosită și aș vrea să încerc să dorm; vino să mă vezi mâine.

Paul se retrase mâhnit; eforturile fetei de a-și ascunde suferința fuseseră zadarnice; o iubea la nebunie pe miss Ward și o omora! Inelul pe care i-l dăruise nu era oare un inel de logodnă pentru lumea cealaltă?

Rătăcea de-a lungul malului pe jumătate nebun, visând să fugă, să intre într-o mânăstire de trapiști și să aștepte să moară, așezat pe coșciug, fără a-și ridica vreodată gluga rasei. Se considera ingrat și laș că nu-și sacrifică dragostea și că abuza astfel de eroismul fetei: pentru că ea știa totul, știa că nu e decât un *jettatore*, cum spunea contele Altavilla și, cuprinsă de o milă angelică, nu-l respingea!

„Da, își spunea el, acest napolitan, acest frumos conte pe care-l disprețuiește e cu adevărat îndrăgostit. Dragostea lui e mai frumoasă decât a mea: pentru a o salva pe Alicia, nu s-a temut să mă atace, să mă provoace, pe mine, un *jettatore*, adică pentru el, o ființă mai înfricoșătoare decât un diavol. În timp ce vorbea cu mine se juca cu amuletele și privirea acestui duelist vestit care a ucis trei oameni o evita pe a mea!” întors la Hotel Roma, Paul scrisese câteva scrisori, un testament prin care îi lăsa lui miss Ward tot ce avea, cu excepția unui legat pentru Paddy, și își luă măsurile necesare unui gentilom care urmează să aibă un duel pe viață și pe moarte a doua zi.

Deschise cutiile de palisandru în care armele erau așezate în compartimente căptușite cu serj verde, mișcă din loc spadele, pistoalele, cuțitele de vânătoare și găsi în sfârșit două stilete corsicane absolut identice, pe care le cumpăraseră ca să le dăruiască unor prieteni.

Erau două lame de oțel curat, îngroșate către mâner, ascuțite pe ambele părți spre vârf, incrustate, groaznice în ciudățenia lor și montate cu grijă. Paul alegea și trei fulare și împachetă totul.

Apoi îl preveni pe Scazziga să fie pregătit dis-de-dimineață pentru o excursie la țară.

— O! își spuse el trântindu-se îmbrăcat pe pat, să dea Dumnezeu ca acest duel să-mi fie fatal! Dacă aş avea fericirea să fiu omorât, Alicia ar trăi.

XIII

Pompei, oraşul mort, nu se deşteaptă dimineaţa ca oraşele vii şi, cu toate că a aruncat pe jumătate cenuşa care îl acoperea de atâtea secole, chiar când se risipeşte noaptea, continuă să stea adormit în culcuşul lui funebru.

Turiştii de toate naţionalităţile care îl vizitează în timpul zilei stau încă la ei în pat la ora aceea matinală, frânţi de oboseala excursiilor, şi aurora, ridicându-se pe dărâmurile oraşului mumie, nu luminează niciun chip viu. Doar şopârlele, dând zglobiu din coadă, se târăsc de-a lungul pereţilor, trec pe mozaicul crăpat, fără să le fie frică de *cave canem* [22] scris la poarta caselor pustii şi salută voios primele raze de soare. Iată locuitorii care au urmat cetăţenilor din antichitate, şi se pare că Pompeiul n-a fost exhumat decât pentru ei.

E un spectacol ciudat să vezi la lumina albăstrie şi roz a dimineţii acest cadavru de oraş surprins în mijlocul plăcerilor, treburilor şi civilizaţiei lui şi care n-a suferit dizolvarea lentă a ruinelor obişnuite; fără să vrei, îţi vine să crezi că proprietarii caselor conservate până în cele mai mici amănunte vor ieşi din încăperi îmbrăcaţi în portul lor grecesc sau roman; că roţile carelor a căror dâră o vezi pe mozaic se vor pune în mişcare; iar consumatorii vor intra în Termopole, unde urma ceştilor se mai vede impregnată pe marmura tejghelei. Păşeşti ca într-un vis în mijlocul trecutului; citeşti, cu litere roşii, la colţul străzilor, afişul cu spectacolul zilei! Numai că ziua a trecut de mai bine de şaptesprezece secole. La lumina născândă a zorilor, dansatoarele pictate pe ziduri par că își agită clopoţei şi-şi înalţă pe vârful picioarelor albe, ca pe o spumă roz, marginea draperiei, crezând fără îndoială că lampadarele se ridică din nou pentru orgiile triclinium-ului; Venus, satirii, figurile eroice sau groteşti, însufleţite de o rază, încearcă să-i înlocuiască pe locuitorii dispăruţi şi să-i dăruiască oraşului mort o populaţie zugrăvită. Umbrele colorate tremură De-a lungul pereţilor şi mintea poate, vreme de câteva clipe, să-şi creeze iluzia unei fantasmagorii antice. Dar, în ziua aceea, spre marea spaimă a şopârlelor, seninătatea matinală a Pompeiului fu tulburată de un vizitator ciudat: o trăsură se opri la intrarea drumului Mormintelor; Paul coborî din ea şi se îndreptă pe jos spre locul întâlnirii.

Sosise înainte de ora fixată şi cu toate că trebuie să fi fost preocupat de cu totul altceva decât de arheologie, nu se putea abţine, în timp ce mergea, să nu remarce o mulţime de amănunte pe care nu le-ar fi observat poate într-o

situație obișnuită. Simțurile pe care sufletul nu le mai supraveghează, și care funcționează atunci pentru ele, au câteodată o luciditate surprinzătoare. Condamnații la moarte în drum spre locul execuției observă o floristică într-o crăpătură a pavajului, un număr pe nasturele unei uniforme, o greșeală de ortografie pe un afiș sau orice alt amănunt pueril care dobândește pentru ei o importanță uriașă. Domnul d'Aspremont trecu prin fața vilei lui Diomede, a sepulcrului lui Mammia, pe lângă hemicyclele funerare, pe lângă ușa antică a cetății, pe lângă casele și dughenele care străjuiesc calea consulară, aproape fără să le arunce o privire, și totuși imaginile colorate și vii ale acestor monumente ajungeau la creierul lui cu o claritate desăvârșită; vedea totul, și coloanele ornate cu caneluri date până la mijloc cu stuc roșu sau galben, și frescele și inscripțiile de pe ziduri; un anunț de închiriere, cu litere roșii, se înscrise așa de adânc în mintea sa, încât buzele lui repetau mașinal cuvintele latinești, fără ca acestea să aibă pentru el vreun sens.

Să-l fi absorbit gândul duelului într-atâta? Nicidecum, nu la el se gândea; mintea lui era aiurea: în parloarul de la Richmond. El îi întindea comodorului scrisoarea de recomandare și miss Ward îl privea pe furiș; avea o rochie albă și flori de iasomie în păr. Ce tânără, frumoasă și plină de viață era... atunci!

Băile antice se află la capătul căii Consulare, aproape de strada Norocului; domnul d'Aspremont le găsi cu ușurință. Intră în sala boltită, înconjurată de un rând de nișe formate din atlași de lut ars care susțineau o arhitravă ornamentată cu frunziș și copii. Îmbrăcămintea de marmură, mozaicurile, trepiedele de bronz au dispărut. N-au mai rămas din antica splendoare decât atlașii de argilă și zidurile goale, ca acelea ale unui mormânt; o lumină tulbure venind de la o fereastră rotundă, care decupează ca un disc albastru cerului, alunecă tremurând pe dalele sparte ale pavajului.

Aici veneau după baie femeile de la Pompei să-și usuce frumoasele corpuri umede, să-și aranjeze părul, să-și reia tunicile și să zâmbească în arama înnegrită a oglinzilor. O scenă de cu totul alt gen avea să se petreacă pe aceste locuri și sângele urma să curgă pe pământul unde odinioară curgeau râuri de parfum.

Câteva clipe mai târziu apărură și contele Altavilla; avea în mână o cutie cu pistoale și sub braț două spade, căci nu-i venise să creadă că condițiile puse de domnul Paul d'Aspremont erau serioase; nu văzuse în ele decât o batjocură mefistofelică, un sarcasm infernal.

— Ce vreți să faceți cu pistoalele și spadele, conte, spuse Paul văzând panoplia, nu ne înțelesesem oare asupra unui alt mod de luptă?

— Fără îndoială, dar am crezut că poate vă răzgândiți; n-am mai auzit de un astfel de duel.

— Chiar dacă suntem la fel de îndemânatici, poziția mea îmi dă prea multe avantaje asupra dumneavoastră, răspunse Paul cu un surâs amar; nu vreau să abuzez. Iată stiletele pe care le-am adus; controlați-le; sunt perfect identice: iată fulare ca să ne legăm la ochi. Priviți-le, sunt groase și privirea mea nu le va putea străpunge.

Contele Altavilla făcu un semn de aprobare.

— Nu avem martori, spuse Paul, și unul din noi doi trebuie să iasă viu din acest beci. Să scriem fiecare un bilețel în care să confirmăm lealitatea luptei; învingătorul îl va așeza pe pieptul mortului.

— Bună precauție! răspunse surâzând napolitanul, scriind câteva rânduri pe o foaie a carnetului lui Paul, care îndeplini la rândul lui aceeași formalitate.

Apoi adversarii se dezbrăcară, se legară la ochi, se înarmară cu stiletele și apucară fiecare de un capăt al batistei, trăsătură de unire teribilă între urile lor.

— Sunteți gata? îl întrebă domnul d'Aspremont pe contele Altavilla.

— Da, răspunse napolitanul cu o voce perfect calmă.

Don Felipe Altavilla avea un curaj încercat și nu se temea pe lume decât de *jettatura*, așa încât această luptă oarbă, care ar fi făcut pe oricine să se cutremure de spaimă, nu-l tulbură câtuși de puțin; nu făcea altceva decât să-și riște viața, ca și cum ar fi dat cu banul și nu avea neplăcerea să vadă ochiul sălbatic al adversarului pironindu-și asupra lui privirea gălbuie.

Cei doi luptători spintecară aerul cu stiletele și batista care-i lega unul de altul, ținându-i în beznă, se întinse puternic. Cu o mișcare instinctivă, Paul și contele își traseră torsul înapoi, singura paradă posibilă într-un duel atât de ciudat; brațele le căzură fără să fi atins altceva decât golul.

Lupta aceasta pe orbește, în care fiecare presimțea moartea fără a o vedea apropiindu-se era ceva cumplit. Sălbatici și tăcuți, cei doi adversari se retrăgeau, se întorceau, săreau, se ciocneau uneori, fără să nimerească sau depășindu-și ținta; nu se auzeau decât bătaia picioarelor și răsuflarea întretăiată ieșindu-le din piept.

O dată Altavilla simți că vârful cuțitului său întâlnește ceva; se opri, crezând că-și ucisese rivalul, și așteptă ca trupul să cadă; nu izbise decât

peretele!

— Pe cinstea mea! am fost convins că v-am străpuns dintr-o parte într-
alta, spuse el așezându-se din nou în gardă.

— Nu vorbești, spuse Paul, vocea dumneavoastră mă ajută.

Și lupta începu din nou.

Dintr-o dată adversarii se simțiră dezlegați. Paul tăiase batista cu stiletul.

— Să ne oprim, strigă napolitanul; nu mai suntem legați, batista e tăiată.

— Și ce dacă! să continuăm, spuse Paul.

O tăcere mohorâtă se așternu. Ca dușmani cinstiți ce erau, nici d'Aspremont nici contele nu voiau să profite de indicațiile date de schimbul acela de cuvinte. Făcură câțiva pași ca să li se piardă urma și începură din nou să se caute în umbră.

Piciorul lui d'Aspremont scoase de la locul ei o pietricică; acest zgomot îi arătă napolitanului în ce direcție trebuia să meargă. Ghemuindu-se puțin ca să aibă mai mult elan, Altavilla făcu un salt de tigru și întâlni stiletul lui d'Aspremont.

Paul își pipăi vârful cuțitului și-l simți ud... pași nesiguri răsunară greoi pe dale, se auzi un suspin adânc și un corp se prăvăli dintr-o dată la pământ.

Îngrozit, Paul smulse fularul care-i acoperea ochii și îl văzu pe contele Altavilla palid, nemișcat, întins pe spate și cu cămașa pătată în dreptul inimii de o pată mare, roșie.

Frumosul napolitan murise.

Domnul d'Aspremont puse pe pieptul lui Altavilla biletul care atesta că duelul fusese cinstit și ieși din baia antică mai palid în plină zi decât era la lumina lunii criminalul pe care Prudhon îl arată urmărit de Eriniile răzbunătoare.

XIV

Pe la ora două după-amiază, un grup de turiști englezi, îndrumați de un ghid, vizitau ruinele Pompeiului; tribul insular, compus din tată, mamă, trei fete mari, doi băieți mici și un văr, inspectaseră până atunci cu ochii lor verzi-albăstrui și reci, în care se citea acea plictiseală fără leac ce caracterizează rasa britanică, amfiteatrul, teatrul de tragedie și de cânt, atât de curios suprapuse; cartierul militar, împodobit cu caricaturi în creion făcute în timpul liber al corpului de gardă; Forum-ul, surprins în timpul reparațiilor, bazilica, templul lui Venus și al lui Jupiter, Panteonul și dughenele din jur. Toți urmăreau tăcuți în *Murray* explicațiile ghidului

vorbăreț și de-abia își mai aruncau privirea pe coloane, pe fragmentele de statui, mozaicuri, fresce și inscripții.

Ajunseră în sfârșit la băile antice, descoperite în 1824, după cum le spusese ghidul.

— Aici erau etuvele, acolo soba care încălzea apa, mai încolo sala cu temperatură potrivită.

Aceste explicații, date în dialect napolitan amestecat cu câteva terminații engleze, păreau că-i interesează prea puțin pe vizitatori, care și începuseră să se retragă, când miss Ethelwina, cea mai mare dintre domnișoare, tânără persoană cu părul de un blond cânepiu și pielea pestriță de pistrui, făcu doi pași înapoi, cu un aer pe jumătate șocat pe jumătate speriat și exclamă:

— Un bărbat!

— Poate vreun lucrător de la săpături căruia locul i s-a părut potrivit pentru siestă; sub bolta asta e răcoare și umbră; nu vă temeți, domnișoară, spuse ghidul dând cu piciorul în corpul întins pe jos. Hei, deșteaptă-te, leneșule, și lasă domnii să treacă.

Omul nu mișcă.

— Nu doarme, e mort, spuse unul din băieți care, fiind mai mic, deosebea mai bine pe întuneric înfățișarea cadavrului.

Ghidul se aplecă spre cadavru și se ridică brusc, adânc tulburat.

— Un om asasinat! strigă el.

— O! e într-adevăr neplăcut să te afli în fața unor asemenea lucruri, dați-vă la o parte, Ethelwina, Kitty, Bess, spuse mistress Bracebridge, nu se cuvine ca niște tinere binecrescute să privească un spectacol atât de murdar. Dar nu există poliție în țara asta? *Coroner*[23]-ul ar fi trebuit să ridice corpul.

— O hârtie! făcu laconic vărul, țeapăn, lung și fâstâcit ca *laird*[24]-ul din Dumbidike, din *închisoarea din Edinburg*.

— Într-adevăr, spuse ghidul luând biletul așezat pe pieptul lui Altavilla, o hârtie cu câteva rânduri.

— Citiți, spuseră în cor insularii, căroră împrejurarea le stârnise curiozitatea.

„Să nu se cerceteze și să nu îngrijoreze pe nimeni moartea mea. Dacă se găsește acest bilet pe rană, înseamnă că am căzut într-un duel leal.

Semnat Felipe, conte de Altavilla”

— Era un om ales; ce păcat! suspină mistress Bracebridge pe care calitatea de conte a mortului o impresiona.

— Și un băiat frumos, murmură încet Ethelwina, domnișoara cu pistrui.

— N-o să te mai plângi, îi spuse Bess lui Kitty, că nu e nimic neprevăzut într-o călătorie: n-am fost, ce-i drept, opriți de tâlhari pe drumul de la Terracine la Fondi, dar un tânăr nobil ucis cu un stilet în ruinele de la Pompei e o aventură. Trebuie să fie vorba de-o rivalitate în dragoste; cel puțin avem o întâmplare italienească pe de-a-ntregul, pitorească și romantică, de povestit prietenelor noastre. Am să desenez scena în albumul meu, iar tu o să alături crochiului niște stanțe misterioase, în genul lui Byron.

— Oricum, făcu ghidul, lovitura e corectă, de jos în sus, după toate regulile: nimic de spus.

Acesta fu discursul funebru al contelui Altavilla.

Câțiva lucrători, preveniți de ghid, se duseră să anunțe justiția și trupul sărmanului Altavilla fu transportat la palatul lui, lângă Salerne.

Cât despre domnul d'Aspremont, se dusesse la trăsură cu ochii deschiși ca un somnambul care nu vede nimic. Ai fi zis o statuie care merge. Deși încercase în fața cadavrului acea spaimă religioasă pe care o inspiră moartea, nu se simțea vinovat și remușcarea nu-și avea locul în disperarea lui. ProvoCAT într-un mod în care n-ar fi putut refuza, nu acceptase duelul decât cu speranța să-și piardă viața pe care o ura. Înzestrat cu o privire funestă, voise o luptă oarbă, pentru ca singură fatalitatea să fie de vină. Nici măcar nu lovise mâna sa; dușmanul se străpunsese singur cu cuțitul lui! Îl plângea pe contele Altavilla ca și cum ar fi fost străin de moartea lui. „Stiletul meu l-a ucis, își spunea el, dar dacă l-aș fi privit la un bal, o lustră s-ar fi desprins din tavan și i-ar fi crăpat capul. Sunt nevinovat ca trăsnetul, ca avalanșa, ca Mancenilia[25], ca toate forțele destructive dar nevinovate. Niciodată n-am vrut răul, în suflet nu port decât dragoste și intenții bune, dar știu că sunt dăunător. Tunetul nu știe că ucide; eu, ca o creatură inteligentă ce sunt, nu am oare o datorie aspră de îndeplinit față de mine însumi? Trebuie să mă citez în fața propriului meu tribunal și să mă supun unui interogatoriu. Pot să rămân pe acest pământ pe care nu aduc decât nenorociri? Dumnezeu m-ar osândi dacă m-aș omorî din dragoste pentru semenii mei? întrebare îngrozitoare și adâncă la care nu îndrăznesc să răspund; mi se pare că, în poziția în care mă aflu, moartea voită este scuzabilă. Dar dacă mă înșel? voi fi despărțit pe veșnicie de Alicia, pe care

atunci aş putea-o privi fără să-i dăunez, căci ochii inimii nu sunt primejdioşi. E un risc pe care nu vreau să-l asum.”

O idee îi străbătu dintr-o dată mintea sărmanului *jettatore* şi-i întrerupse monologul interior. Trăsăturile i se destinseseră; seninătatea de neînfrânt care urmează după marile hotărâri îi descreţi fruntea palidă: luase o hotărâre supremă.

„Fiţi osândiţi, ochi ai mei, de vreme ce sunteţi ucigaşi; dar, înainte de a vă închide pentru totdeauna, saturaţi-vă de lumină, contemplaţi soarele, cerul albastru, marea necuprinsă, lanţurile albastrii ale munţilor, pomii înverziţi, orizontul nesfârşit, colonadele palatelor, cabana pescarului, insulele îndepărtate ale golfului, pânza albă pe marginea prăpastiei, Vezuviul cu fumul lui ca o pană; priviţi ca să v-o amintiţi toată această privelişte minunată pe care n-o s-o mai vedeţi; uitaţi-vă amănunţit la fiecare formă şi culoare, oferiţi-vă un ultim ospăţ. Astăzi, funeşti sau nu, puteţi să vă opriţi asupra oricărui lucru; îmbătaţi văzu splendidul spectacol al creaţiei! Mergeţi, priviţi, plimbaţi-vă. Se va lăsa cortina între voi şi decorul universului!”

Trăsura mergea, în clipa asta, de-a lungul malului; golful însorit scânteia, cerul părea lucrat dintr-un singur safir; o frumuseţe fără seamăn radia din toate lucrurile.

Paul îi spuse lui Scazzigasă oprească: coborî, se așeză pe o stâncă şi privi lung, lung, lung, ca şi cum ar fi vrut să se pătrundă de tot infinitul. Ochii i se înecau în spaţiu şi lumină, rămâneau ca în extaz, se impregneau cu strălucire, se îmbibau în soare! Noaptea care avea să urmeze nu mai trebuia să aibă zori pentru el.

Smulgându-se acestei contemplaţii mute, domnul d’Aspremont se urcă în trăsură şi se duse la miss Alicia Ward.

Era, ca şi în ajun, întinsă pe canapeaua ei îngustă, în sala scundă pe care am descris-o. Paul se așeză în faţa ei şi de data asta nu-şi mai plecă privirile, așa cum făcea de când devenise conştient de *jettatura* lui.

Frumuseţea atât de perfectă a lui Alicia se spiritualiza prin suferinţă: femeia dispăruse aproape, înlocuită de înger: carnea îi era transparentă, eterată, luminoasă; vedeai sufletul prin ea ca licărirea unei lămpi de alabastru. Ochii exprimau necuprinsul cerului şi sclipirea stelelor: viaţa abia dacă îşi mai punea semnătura roşie pe roşul buzelor.

Un surâs divin îi lumină gura, ca o rază de soare poposind pe un trandafir, când văzu cum privirea logodnicului ei o învăluia într-o lungă

îmbrățișare. Crezu că Paul renunțase la ideile lui funeste în legătură cu *jettatura* și se întoarce fericit, încrezător ca în primele zile, și-i întinse mâna ei palidă și slăbuță domnului d'Aspremont care o ținu într-a lui.

— Vasăzică nu te mai sperii? îi spuse ea cu o ironie blândă lui Paul, care stătea cu ochii țintă la ea.

— O! lasă-mă să te privesc, răspunse d'Aspremont cu o voce ciudată și îngenunchind în fața canapelei; lasă-mă să mă îmbăt de această frumusețe inefabilă! Și contempla nesățios părul lucios și negru al fetei, fruntea frumoasă și pură ca o marmură grecească, ochii de un albastru ce bătea în negru, ca cerul unei nopți frumoase, nasul cu o linie atât de fină, gura care lăsa să se întrevadă printr-un surâs perlele, gâtul de lebădă unduit și fraged și părea că notează fiecare trăsătură, fiecare detaliu, fiecare perfecțiune, ca un pictor ce-ar vrea să facă un portret din memorie; se pătrundea de înfățișarea adorată, își făcea o provizie de amintiri, reținând profilurile, repetând contururile.

Sub această privire arzătoare, Alicia, fascinată și fermecată, resimțea o senzație voluptos dureroasă, plăcut de ucigătoare; viața tresărea și se sleia în ea; roșea și pălea, se răcea, apoi se înfierbânta. Un minut mai mult și își dădea duhul.

Puse mâna pe ochii lui Paul, dar privirile tânărului străbăteau ca o flacără degetele transparente și fragile ale fetei.

— Acum ochii mei se pot stinge, o voi vedea întotdeauna în sufletul meu, spuse Paul ridicându-se.

Seara, după ce asistase la apusul soarelui – ultimul pe care urma să-l contemple – domnul d'Aspremont întorcându-se la Hotel Roma, ceru un vas cu cărbuni.

„Vrea să se asfixieze? își spuse în sinea sa Vergilio Falsacappa, dându-i lui Paddy ceea ce îi cerea din partea stăpânului său; e tot ce-ar avea mai bun de făcut blestematul ăsta de *jettatore!*”

Logodnicul lui Alicia deschise fereastra, contrar presupunerii lui Falsacappa, aprinse cărbunii, băgă în foc lama unui pumnal și așteptă să se încingă.

Lama subțire, pusă în jarul incandescent, ajunse curând să bată în alb; Paul, ca și cum ar fi vrut să-și ia rămas bun de la el însuși, se așeză cu coatele pe șemineu, în fața unei oglinzi mari, în care se proiecta lumina unui sfeșnic cu mai multe luminări; privi la spectrul care i se înfățișa, înveliș al gândurilor sale pe care nu mai trebuia să le vadă, cu o curiozitate

melancolică: „Adio, fantomă palidă pe care o plimb de atâția ani prin viață, formă neizbutită și sinistră în care frumusețea e amestecată cu repulsia, glod purtând pe frunte o pecete fatală, mască scrâșnită a unui suflet blând și afectuos! Vei dispărea pe veci pentru mine: de viu, te cufund într-un întuneric veșnic și curând te voi uita ca visul unei nopți furtunoase. Zadarnic vei spune, trup mizerabil, voinței mele de neînlăturat: «Hubert, Hubert, bieții mei ochi.» Nu o vei înduioșa. Hai, la treabă victimă și călău!” Și se îndepărta de șemineu așezându-se pe marginea patului.

Suflă în cărbunii din vasul așezat pe o măsuță, în apropiere, și apucă minerul stiletului din lama căruia săreau și trosneau scânteii albe.

În acest moment suprem, oricât de hotărât era, domnul d’Aspremont simți ca un leșin: o sudoare de gheață îi cuprinse tâmpile; dar stăpâni repede această ezitare cât se poate de fizică și apropie metalul fierbinte de ochi.

O durere ascuțită, tăioasă, intolerabilă era să-i smulgă un țipăt; i se păru că două șuvoaie de plumb topit îi pătrund prin ochi până în fundul creierului; scăpă din mină pumnalul care se rostogoli pe jos și făcu un semn întunecat pe parchet.

O umbră deasă, opacă, pe lângă care noaptea cea mai întunecoasă e o zi minunată, îl acoperea cu vâlul ei negru; întoarse capul spre șemineul unde trebuiau să mai ardă luminările; nu văzu decât un întuneric dens, de nepătruns, în care nici măcar nu mai licăreau acele vagi luminițe pe care oamenii care văd le mai percep, cu pleoapele închise, când se află în fața unei lumini. Sacrificiul fusese săvârșit.

„Acum, spuse Paul, nobilă și fermecătoare creatură, voi putea deveni soțul tău fără să fiu un asasin. N-ai să te mai stângi văzând cu ochii, în chip eroic, sub privirea mea funestă: ai să fii iar sănătoasă; vai! eu n-am să te mai văd, dar chipul tău ceresc va străluci pe veci în amintirea mea; te voi vedea cu ochii sufletului, voi auzi vocea ta mai armonioasă decât cea mai suavă muzică și voi simți aerul vibrând de mișcările tale, voi prinde freamătul rochiei tale de mătase, imperceptibilul scârțâit al ghetuței tale, voi aspira parfumul ușor care emană din tine, alcătuind în jurul tău ca o atmosferă. Uneori ai să-ți lași mâna într-a mea ca să mă conving de prezența ta, ai să binevoiești să-l îndemni pe bietul tău orb când piciorul îi va șovăi pe drumul întunecat; ai să-i citești poezii, ai să-i povestești cum arată tablourile și statuile. Prin cuvântul tău ai să-i restitui universul pe care l-a pierdut; vei fi singurul lui gând, singurul lui vis; lipsit de distracția

lucrurilor și de orbirea luminii, sufletul lui va zbura spre tine pe aripi neobosite!

Nu regret nimic de vreme ce tu ești salvată: ce mare lucru am pierdut? spectacolul monoton al anotimpurilor, al zilelor, vederea decorului mai mult sau mai puțin pitoresc în care se desfășoară nenumăratele acte ale tristei comedii umane. Pământul, cerul, apele, munții, pomii, florile: aparențe zadarnice, repetări plictisitoare forme mereu aceleași! Când ai dragostea, atunci ai adevăratul soare, lumina care nu se stinge!"

Așa vorbea, în monologul lui interior, bietul Paul d'Aspremont în febra unei exaltări lirice, întraripată uneori de delirul suferinței.

Încetul cu încetul durerea se potoli; căzu în acel somn negru, frate cu moartea și mângâietor ca și ea.

Lumina nu-l deșteptă când intră în cameră. Miezul zilei și miezul nopții urma să aibă pentru el aceeași culoare; dar clopotele de dimineață în zborul lor vesel îi ajungeau vag în somn și, încetul cu încetul, devenind mai deslușite, îl treziră.

Deschise pleoapele și, înainte ca sufletul lui adormit să-și fi amintit, avu o senzație groaznică. Ochii dădeau de vid, de întuneric, de neant, ca și cum, îngropat de viu, s-ar fi deșteptat din letargie într-un coșciug; dar își reveni repede. Nu va fi mereu așa? nu urma să treacă în fiecare dimineață de la tenebrele somnului la tenebrele veghei?

Căută pipăind cordonul soneriei.

Paddy sosi în fugă.

Cum își arătă mirarea că-l vede pe stăpânul lui sculându-se cu mișcări nesigure de orb, Paul îi spuse, ca să evite orice altă explicație:

— Am făcut imprudența să dorm cu geamul deschis și cred că am un acces de gută, dar îmi va trece; condu-mă în fotoliu și pune lângă mine un pahar cu apă rece.

Paddy, care era de o discreție cu totul englezească, nu spuse nimic, execută ordinele stăpânului și se retrase.

Rămas singur, Paul își înmuie batista în apa rece și și-o puse pe ochi, ca să potolească fierbințeala arsurii.

Să-l lăsăm pe domnul d'Aspremont în imobilitatea lui dureroasă și să ne ocupăm puțin de celelalte personaje ale povestirii noastre.

Știrea ciudatei morți a contelui Altavilla se răspândise repede în Neapole și era subiectul a o mie de presupuneri, una mai extraordinară decât alta. Îndemânarea contelui la scrimă era celebră; Altavilla trecea drept unul din

cei mai buni trăgători ai acestei școli napolitane atât de temută pe terenul de luptă; omorâse trei oameni și rănisese grav vreo cinci, șase. Faima lui era atât de bine stabilită în domeniul ăsta, încât nu mai era nevoie să se lupte. Dueliștii cei mai îndrăzneți salutau politicos și, chiar dacă el îi privea chiorâș, evitau să-l provoace. Dacă vreunul din acești lăudăroși l-ar fi ucis pe Altavilla, n-ar fi ezitat să se laude cu o astfel de victorie. Rămânea presupunerea unui asasinat, pe care o înlătură biletul găsit pe pieptul mortului. La început s-a constatat autenticitatea scrisului; dar mâna contelui fu recunoscută de persoane care primiseră de la el peste o sută de scrisori. Faptul că era legat la ochi, căci cadavrul mai purta un fular legat în jurul capului, părea inexplicabil. Se găsi, în afară de stiletul înfipt în pieptul contelui, un alt stilet, care îi scăpase fără îndoială din mâna lipsită de putere: dacă lupta se dăduse cu pumnalul, ce rost aveau aceste spade și pistoale care fură recunoscute ca aparținând contelui? Birjarul declară că-și dusesese stăpânul la Pompei, cu ordin să se întoarcă dacă nu apărea după o oră.

Nu-i mai puteai da de urmă.

Vestea acestei morți ajunsese curând la urechile lui Vice, care îl anunță pe sir Joshua Ward; comandorul, amintindu-și imediat de convorbirea misterioasă pe care Altavilla o avusese cu el despre Alicia, întrezări în mod confuz o tentativă tenebroasă, o luptă groaznică și disperată în care d'Aspremont trebuia să fi fost implicat cu sau fără voia lui. Cât despre Vice, ea nu șovăia să atribuie moartea frumosului conte afurisitului de *jettatore* și, în această privință, ura ei îi slujea ca o a doua vedere. Totuși, domnul d'Aspremont își făcuse vizita la miss Ward la ora obișnuită și nimic, în comportarea lui, nu trăda emoția unei drame cumplite; părea chiar mai calm ca de obicei.

I se ascunse această moarte lui miss Ward, a cărei stare devenise îngrijorătoare, fără ca medicul englez chemat de sir Joshua Ward să poată constata simptomele unei boli precise: era ca un fel de istovire, inima-i palpita bătând din aripi parcă spre a-și lua zborul, ca o pasăre ce se sufocă sub mașina pneumatică mai degrabă decât o boală reală, care să poată fi tratată cu mijloacele obișnuite. Ai fi zis că e un înger reținut pe pământ și care avea nostalgia cerului; frumusețea lui Alicia era atât de suavă, atât de delicată, atât de diafană, atât de imaterială, încât nu mai putea respira grosolana atmosferă omenească; ți-o închipuiai planând în lumina de aur a raiului și pernița de dantelă pe care își sprijinea capul ca o aureolă. Semăna,

pe patul ei, cu acea micuță Fecioară a lui Schoorel, cel mai fin giuvaer al artei gotice.

Domnul d'Aspremont nu veni în ziua aceea: spre a-și ascunde sacrificiul, nu voia să apară cu pleoapele roșii, plănuind să atribuie bruștei lui orbiri o altă cauză.

A doua zi, nemai simțind dureri, se urcă în caleașcă, condus de groomul lui, Paddy.

Trăsura se opri ca de obicei în fața porții. Cel care-și dăduse orbirea de bunăvoie o deschise și, precaut, porni pe alea cunoscută. Vice nu sosi în fugă după obiceiul ei la zgomotul clopoțelului mișcat de arcul ușii; niciunul din acele zgomote vesele care sunt ca și respirația unei case vii nu ajungeau la urechea atentă a lui Paul, o tăcere posomorită și înfricoșătoare domnea în locuința despre care puteai crede că e părăsită.

Această liniște care ar fi fost sinistră chiar și pentru un om cu vederea întreagă și era mai lugubră în bezna ce-l învăluia pe recentul orb.

Ramurile, pe care acum nu le mai deosebea, păreau că vor să-l rețină ca niște brațe rugătoare și să-l împiedice să meargă mai departe. Laurii îl opreau să treacă; trandafirii se agățau de hainele lui, lianele i se prindeau de picioare, grădina îi spunea pe limba ei: „Nenorocitul! ce cauți aici, nu forța obstacolele pe care ți le scot în cale, du-te!” Dar Paul nu asculta și, frământat de presentimente îngrozitoare, se înfunda în frunziș, respingea masele de verdeață, rupea crăcile și înainta mereu spre casă.

Zgâriat și lovit de ramurile iritate, ajunsese în sfârșit la capătul aleii. Un val de aer îl izbi în obraz și Paul își continuă drumul cu mâinile întinse înainte.

Se lovi de zid și găsi ușa pe dibuite.

Intră; nicio voce prietenească nu-l întâmpină. Neauzind pe nimeni care să-l poată îndruma, rămase câteva clipe șovăind în prag. Un miros de eter, o exalare de arome, de ceară topită, toate vagile mirosuri ale camerei mortuare îl izbira pe orbul găfâind de groază; un gând oribil îi veni în minte și pătrunse în cameră.

După câțiva pași se lovi de ceva care căzu cu zgomot mare; se aplecă și își dădu seama pipăind că era un sfeșnic de metal asemănător cu un candelabru de biserică și purtând o luminare lungă.

Disperat, își continuă drumul în întuneric. I se păru că aude o voce care murmură rugăciuni în șoaptă; mai făcu un pas și mâinile lui întâlneau marginea unui pat; se aplecă și degetele-i tremurânde atinseră mai întâi un

trup nemișcat și drept sub o îmbrăcămintă fină; apoi o coroană de trandafiri și un obraz pur și rece ca marmura.

Era Alicia pe patul ei de moarte.

— A murit! strigă Paul cu un geamăt sugrumat; a murit! și eu am ucis-o!

Comodorul, împietrit de groază, văzuse această fantomă cu ochii stinși cum intră clătînându-se, rătăcește la întâmplare și se lovește de patul de moarte al nepotei sale: înțelese totul. Sacrificiul acesta inutil îi apărură atât de mare bătrânului încât două lacrimi țâșniră din ochii lui despre care credea că nu vor mai putea plânge.

Paul se repezi în genunchi lângă pat și acoperi mâna înghețată a lui Alicia cu sărutări; hohote de plâns îi scuturau trupul. Durerea lui o înduioșă chiar și pe sălbatica Vice, care stătea tăcută și întunecată, sprijinindu-se de zid și veghind ultimul somn al stăpânei sale.

Când acest adio mut luă sfârșit, domnul d'Aspremont se îndreptă spre ușă, țeapăn, în mers egal, ca un automat mișcat de arcuri; ochii lui deschiși și ficși, cu pupilele stinse aveau o expresie supranaturală; deși orb, ai fi zis că vede. Străbătu grădina cu un pas greu ca acela al nălucilor de marmură, ieși pe câmp și merse înaintea lui, mutând pietrele de la locul lor cu picioarele, împiedicându-se din timp în timp, trăgând cu urechea ca și cum ar fi vrut să prindă un zgomot din depărtare, dar mergând înainte.

Vocea puternică a mării se auzi din ce în ce mai deslușit; valurile, ridicate de furtună, se spărgeau de mal în hohote imense, expresie a unor dureri necunoscute, umflându-și sub cutele de spumă pieptul disperat; milioane de lacrimi amare curgeau șuvoi pe stânci și pescăruși neliniștiți scoteau strigăte tânguitoare.

Paul ajunse repede pe marginea unei stânci care domina marea.

Izbitura valurilor, ploaia sărată pe care rafala le-o smulgea și i-o arunca în obraz ar fi trebuit să-l prevină asupra primejdiei; dar nu ținu seamă de asta; un surâs ciudat îi crispă buzele palide și își continuă mersul sinistru, deși simțea golul sub picioare.

Căzu; un val monstruos îl prinse, îl răsuci câteva clipe în voluta lui și îl înghiți.

Furtuna se dezlănțui atunci cu furie: valurile asaltară plaja în șiruri dese ca războinicii a asalt și aruncând la cincizeci de picioare în sus pulberea de spumă; nori negri se despicară întocmai ca niște ziduri de iad, lăsând să se vadă prin spărturi jarul aprins al trăsnetelor; licăriri sulfuroase, orbitoare, luminară spațiul; vârful Vezuviului se înroși, iar o coamă de aburi sumbri,

pe care vântul îi culca, undui deasupra vulcanului. Bărcile legate la mal se izbiră cu zgomote lugubre și frânghiile prea întinse gemură dureros. Curând ploaia începu să cadă şuierând și șfichiind ca săgețile; ai fi spus că haosul voia să cuprindă firea și să-i contopească din nou elementele ca la începuturi.

Corpul domnului d'Aspremont n-a fost niciodată găsit, oricâte încercări făcu comodul.

Un coșciug din lemn de abanos cu închizători și cu mânere de argint, căptușit cu mătase întocmai cum Clarisse Harlowe îl recomandă în toate detaliile, cu o grație atât de înduioșătoare „domnului tâmplar“ fu ambarcat pe un iaht prin grija comodului și așezat în sepulcrul familiei de la *cottage-ul* din Lincolnshire. Conținea rămășițele pământești ale lui Alicia Ward, frumoasă până și moartă.

Cât despre comod, o schimbare adâncă se petrecu în el. Glorioasa lui corpolență dispăru. Nu mai pune rom în ceai, de-abia mai mânca, dacă spunea două vorbe pe zi; contrastul dintre favor iții albi și obrazul stacojiu nu mai exista. Se făcuse palid.

Onufrius

Sau vexațiile fantastice ale unui admirator al lui Hoffmann

Credea că norii sunt lopeți de aramă și că bășicile sunt lanterne.

GARGANTUA, cartea I, cap XI

— Glin, glin, glin!

Niciun răspuns.

— Să nu fie acasă? spuse tânăra fată.

Trase a doua oară cordonul soneriei; niciun zgomot ne se auzi în apartament; nu era nimeni.

— Ciudat!

Își mușcă buzele, de ciudă roșeața se lăsă de pe frunte pe obraz; începu să coboare scările una câte una, încet, cu regret parcă, întorcând capul să vadă dacă ușa fatală se deschide. Nimic.

La colțul străzii, îl zări de departe pe Onufrius care mergea pe partea cu soare, privind cum se bat câinii, cum copiii joacă țurca, citind inscripțiile de pe ziduri, silabisind firmele, ca un om care mai dispune de o oră și nu are nevoie să se grăbească.

Când ajunse lângă ea, căscă ochii de uimire: nu se aștepta s-o întâlnească aici.

— Cum! dumneata, ai și venit! Dar cât e ceasul?

— Ai și venit! amabil mai ești. Cât despre ceas, ar trebui să știi cât e, nu să-ți spun eu, răspunse tânăra fată supărată, luându-l totuși de braț; e unsprezece și jumătate.

— Imposibil, făcu Onufrius. Tocmai am trecut prin fața bisericii Saint-Paul și nu era decât ora zece; acum cinci minute, pot să pun mâna în foc; mă prind pe oricât.

— Nu pune nimic și nu te prinde pe nimic, că pierzi.

Onufrius se încăpățână; cum biserica era la vreo cincizeci de pași, lacinta, ca să-l convingă, consimți să meargă cu el până acolo. Onufrius era triumfător. Când fură în fața bisericii lacinta spuse:

— Ei, ai văzut?

Dacă ai fi pus soarele sau luna în locul cadranului, Onufrius n-ar fi fost mai uimit. Era trecut de unsprezece și jumătate; își scoase lornionul, șterse geamul cu batista, se frecă la ochi ca să vadă mai limpede; acul cel mare se apropia de frățiorul lui mic pe X-ul de la amiază.

— Douăsprezece! murmură el printre dinți; vreun drăcușor trebuie să se fi distrat mutând acele astea; doar am văzut bine, era ora zece!

Lacinta era bună; nu insistă și se întoarseră împreună spre atelierul lui, căci Onufrius era pictor și-i făcea portretul. Se așeză în poziția obișnuită. Onufrius seduse să-și ia pânza care era întoarsă cu fața la perete și o puse pe șevalet.

Deasupra gurii mici a lacintei, o mână necunoscută desenase niște mustați care l-ar fi onorat pe un tambur-major. Furia artistului când își văzu schița astfel mângălită nu e greu de închipuit; ar fi sfâșiat pânza dacă lacinta nu protesta. Onufrius șterse așadar cum putu semnele acelea virile, nu fără să înjure de nenumărate ori pe nemernicul care făcuse gluma; dar, când să înceapă să picteze, deși le înmuiase în ulei, pensulele erau atât de țepene și de zburlite, încât nu putu să se folosească de ele. Fu obligat să trimită să i se cumpere altele: în așteptare, se apucă să combine pe paletă câteva tonuri care-i lipseau.

Altă încurcătură. Tuburile erau tari ca și cum s-ar fi aflat în ele gloanțe de plumb; degeaba apăsa, culoarea nu ieșea; sau se spărgeau deodată ca niște mici bombe, făcând să țâșnească în dreapta și în stânga ocrul, lacul sau bitumul.

Dacă ar fi fost singur, în ciuda primei porunci a Decalogului, ar fi pomenit de mai multe ori numele Domnului. Se abținu, pensulele sosiră, se așează la lucru; timp de vreun ceas totul merse bine.

Sângele începea să circule sub piele, contururile se desenau, formele se modelau, lumina se deosebea de umbră, jumătate din pânză prinsese viață.

Ochii mai cu seamă erau admirabili; arcu sprâncenelor era perfect trasat și se pierdea ușor spre tâmpile în tonuri albastre și catifelate; umbra genelor îndulcea minunat albeața sclipitoare a corneei, pupila privea bine, irisul nu lăsa întru nimic de dorit; nu mai lipsea decât acel diamant de lumină, acea sclipire căreia pictorii îi spun punct vizual.

Ca să-l așeze în discul lui de smoală (lacinta avea ochii negri), luă pensula cea mai fină, cea mai micuță, făcută din trei peri de jder.

O înmuie în partea de sus a paletii, în albul argintiu care se ridica lângă ocru și pământul de Siena, ca un pisc de munte acoperit cu zăpadă, lângă niște stânci negre.

Ai fi spus, văzând cum tremură punctul strălucitor în vârful pensulei, că e o picătură de rouă în vârful unui ac; era să-l așeze pe pupilă, când o lovitură puternică în cot îi mișcă mâna, azvârli punctul alb în sprâncene și șterse cu haina obrazul încă proaspăt, pe care tocmai îl terminase. Se întoarse atât de brusc văzând noua catastrofă, încât scaunul se rostogoli la depărtare de zece pași. Nu văzu pe nimeni. Dacă cineva s-ar fi aflat acolo din întâmplare, cu siguranță că l-ar fi ucis.

— Nemaipomenit! spuse el; lacinta, nu sunt în dispoziție să lucrez; să încheiem pentru ziua de azi.

Lacinta se ridică să plece.

Onufrius voi s-o oprească; o cuprinse de talie. Rochia lacintei era albă; degetele lui Onufrius, pe care nu se gândise să le șteargă, așezară pe ea un curcubeu.

— Neîndemânaticule! spuse fata, ce mi-ai făcut? Și mătușa, care nu mă lasă să vin la tine singură, ce-o să spună?

— Ai să te schimbi, n-o să vadă nimic.

Și o sărută. Lacinta nu se opuse.

— Ce faci mâine? spuse ea după o tăcere.

— Eu? nimic; dar tu?

— Mă duc să iau masa cu mătușa la bătrânul domn de***, pe care îl cunoști, și o să stau poate până seara.

— Am să vin și eu, spuse Onufrius; poți să contezi pe mine.

— Nu veni după ora șase; știi, mătușa e fricoasă și dacă nu găsim la domnul de*** un cavaler galant să ne ducă acasă, va pleca de cum se înserează.

— Bine, am să fiu la ora cinci. Pe mâine, lacinta, pe mâine.

Și se apleca deasupra balustradei ca să vadă cum silueta zveltă a fetei dispăre. Ultimele cute ale rochiei intrară sub arcadă și el se întoarse.

Înainte de a merge mai departe, câteva cuvinte despre Onufrius. Era un tânăr de douăzeci sau douăzeci și doi de ani, deși la prima vedere părea să aibă mai mulți. Dincolo de trăsăturile lui livide și obosite distingeai parcă ceva copilăresc și nehotărât, forme de tranziție de la adolescent la virilitate. Astfel toată partea de sus a capului era gravă și meditativă ca o frunte de om bătrân, în timp ce gura, abia dacă era înnegrită pe la colțuri de o umbră albăstruie, și un surâs tânăr rățăcea pe buzele de un roz destul de viu, care contrasta ciudat cu paloarea obrazului și restul fizionomiei.

Astfel alcătuit, Onufrius nu putea să nu pară destul de ciudat, dar ciudățenia lui naturală era sporită de îmbrăcăminte și pieptănătură. Părul, despărțit pe frunte ca părul unei femei, cobora simetric de-a lungul tâmpelor până pe umeri, fără să fie ondulat, întins și lucios după moda gotică, așa cum au îngerii lui Giotto și-ai lui Cimabue. Un anterior lung, cu trenă și de culoare închisă, cădea în cute țepene și drepte în jurul corpului suplu și subțire, în chip cu totul dantesc. Se cuvine să spunem că nu ieșea chiar pe stradă în acest costum; dar nu pofta, ci îndrăzneala îi lipsea; pentru că n-am nevoie să vă spun, Onufrius reprezenta generația tânără și era romantic înverșunat.

Pe stradă, și nu ieșea des, ca să nu fie obligat să se murdărească pe nedemnul și caraghiosul costum burghez, mișcările îi erau frânte, sacadate; avea gesturile colțuroase de parcă ar fi fost produse de resorturi de oțel; mersul șovăitor, întretăiat de elanuri subite, de zigzaguri, se oprea din senin; și asta în ochii multora îl făcea să treacă drept nebun, sau cel puțin drept original, ceea ce nu e cu mult mai bine.

Onufrius știa toate astea și poate de aceea evita ceea ce se numește lumea și lua în conversație un ton arțăgos și caustic, care nu era departe de a semăna cu o răzbunare; de altfel, când era nevoit să iasă din bârlogul lui, indiferent din ce motiv, se purta în societate cu stângăcie dar fără timiditate, nu respecta niciuna din formele de conveniență, manifesta un dispreț total pentru ceea ce e admirat în mod obișnuit, așa încât după câteva minute, prin trei, patru silabe, reușea să-și facă o haită de dușmani înverșunați.

Nu că n-ar fi fost foarte prietenos când voia, dar nu voia prea des și răspundea numai atât prietenilor care îi făceau reproșuri: „Pentru ce?” Căci avea prieteni; nu prea mulți, doar doi, dar aceștia îl iubeau cu toată dragostea pe care i-o refuzau ceilalți, îl iubeau ca niște oameni ce-ar avea de reparat o nedreptate. „Pentru ce? cei care sunt demni de mine, și mă înțeleg, nu se opresc la acest înveliș scorțos: ei știu că perla e ascunsă într-o scoică grosolană; proștii, care nu știu, nu se simt atrași și se îndepărtează: cine-i de vină?” Pentru un nebun, raționamentul nu era rău.

Onufrius, după cum am mai spus, era pictor și pe deasupra poet; nici urmă de speranță să fie salvat din sminteala lui și, un lucru care nu cu puțin contribuise în a-l menține în această exaltare febrilă, pe care lacinta n-o putea întotdeauna stăpâni, erau lecturile. Nu citea decât legende cu minuni și romane vechi cavalierești, poezii mistice, tratate cabalistice, balade nemțești, cărți de vrăjitorie și de demonografie; datorită acestora își făcea, în plină lume reală ce zumzăia în jurul lui, o lume de extaz și de închipuire, în care nu multora le era dat să pătrundă. Din întâmplarea cea mai obișnuită și mai prozaică, cu obiceiul pe care îl avea de a căuta în orice latura supranaturală, știa să facă a țâșni ceva fantastic și neașteptat. Dacă l-ai fi lăsat într-o cameră pătrată, cu pereții în întregime zugrăviți în alb și cu geamuri transparente, ar fi fost în stare să vadă o apariție ciudată, ca și cum s-ar fi aflat într-un interior Rembrandt, inundat de umbre și luminat de licăriri roșietice, într-atât ochii sufletului și trupului său aveau darul de a clătina liniile cele mai drepte și de-a complica lucrurile cele mai simple, aproape ca oglinzile curbe sau cu fațete care trădează obiectele ce li se înfățișează și le fac să pară grotești sau înspăimântătoare.

Așa încât Hoffmann și Jean-Paul găsiră în el un teren potrivit; citindu-i se desăvârși în el ceea ce legende începuseră. Imaginația lui Onufrius se aprinse și-o luă razna tot mai mult, picturile și scrierile lui se resimțiră, gheara sau coada diavolului se arătau mereu pe undeva și, pe pânză, alături de chipul suav al imaculatei lacinta, apărea în mod fatal câte un chip rânjitor, zămislit de mintea lui înfierbântată.

O cunoscuse pe lacinta cu doi ani în urmă, într-un moment atât de nefericit al vieții lui, încât n-aș dori alt chin celui mai mare dușman al meu: se afla în acea situație atroce a omului care a inventat un lucru pe care nimeni nu vrea să-l recunoască. Lacinta a crezut ceea ce îi spusese fără să ceară dovezi, căci Onufrius își purta încă opera în el, și atunci a început s-o iubească așa cum trebuie să-l fi iubit Cristofor Columb pe primul om care

nu i-a răs în nas când i-a vorbit de lumea nouă pe care el o bănuise. Lacinta îl iubea așa cum își iubește o mamă fiul, și în dragostea ei se amesteca și multă milă; căci, afară de ea, cine l-ar mai fi iubit cum merita a fi iubit?

Cine l-ar fi consolată de nenorocirile lui închipuite, singurele adevărate pentru el, care nu trăia decât în închipuire? Cine i-ar fi dat încredere în el însuși, l-ar fi susținut, l-ar fi sfătuit? Cine ar fi potolit exaltarea bolnăvicioasă care se asemuia destul de mult ou nebunia, împărtaşind-o mai degrabă decât combătând-o? Nimeni, de bună seamă.

Și apoi, tot ea să găsească prilej să se vadă, să-i dea tot ea întâlniri, să-i facă nenumărate avansuri din cele pe care lumea le condamnă, să-l sărute ea mai întâi, să-i dea ocazia s-o întâlnească dacă vedea că el o caută; o fată cochetă n-ar fi făcut toate astea; dar ea știa cât îl costă aceste lucruri pe bietul Onufrius și-l scutea de ele.

Într-atât de puțin era obișnuit să trăiască viața reală, încât nu știa cum să-și pună ideea în aplicare și făcea o gogoriță din cel mai mic lucru.

Îndelungatele sale meditații, călătoriile în lumile metafizice nu-i lăsaseră răgaz să se ocupe de lumea asta. Capul avea treizeci de ani, trupul șase luni; neglijase atât de mult să-și strunească trupul, încât, dacă lacinta și prietenii nu s-ar fi îngrijit să-l îndrumeze, ar fi săvârșit gafe ciudate. Pe scurt, trebuia ca cineva să trăiască pentru el, avea nevoie de un intendent pentru trupul lui, cum marii seniori au pentru pământurile lor.

Apoi, aproape că nu îndrăznesc s-o spun, în acest secol al incredulității bietul meu prieten ar putea fi considerat un nerod: îi era frică. De ce anume? Tare aş vrea să văd dacă ghiciți; îi era frică de dracu, de strigoi, de spirite și de o mie de alte fleacuri, în timp ce de oameni nici nu-i păsa, așa cum dumneavoastră nu vă pasă de un strigoi.

Seara nu s-ar fi uitat într-o oglindă nici pentru o avere, de teamă să nu vadă altceva decât propriul lui chip; n-ar fi întins mâna sub pat ca să-și ia papucii sau altceva, pentru că se temea ca o mână rece și umedă să nu se apropie de-a lui și să-l ia în brațe; nu și-ar fi aruncat privirea prin ungherele întunecoase pentru nimic în lume, tremurând să nu dea ochi cu capete de băbuță călărind cozi de mătură.

Când se afla singur în atelierul lui mare, vedea rotindu-se în juru-i, într-o horă fantastică, pe consilierul Tusmann, pe Tabiaccio, pe respectabilul Peregrinus Tyss, pe Crespel cu vioara lui și fiica sa Antonia, necunoscuta din casa pustie și toată familia ciudată din castelul din Boemia; era un

adevărat sabbat și n-ar fi trebuit să-l rogi ca să-i fie frică de pisica lui ca de un alt Murr.

De îndată ce lacinta plecă, se așeză în fața pânzei și începu să reflecteze asupra a ceea ce el numea evenimentele dimineții. Ceasul de la biserică, mustățile, pensulele țepe, tuburile crăpate și mai cu seamă punctul vizual toate astea îi reveniră în minte în toată ciudățenia lor fantastică și supranaturală; se frământă ca să găsească o explicație plauzibilă; alcătui pe această temă un volum in-octavo cu presupunerile cele mai extravagante, cele mai neverosimile care au sălășluit vreodată într-o minte bolnavă. După ce căută mult și bine, concluzia cea mai bună la care ajunsese fu că lucrurile erau cu desăvârșire inexplicabile... doar dacă diavolul în persoană... Această idee de care răsă singur la început i se înrădăcină în minte și, părându-i mai puțin ridicolă pe măsură ce se familiariza cu ea, o adoptă cu totul până la urmă.

Întrucât era nesăbuită această presupunere? Existența diavolului e dovedită de autoritățile cele mai respectabile, ca și aceea a lui Dumnezeu. Este chiar un punct al credinței și Onufrius, ca nu cumva să se îndoiască, înșiră, cum avea memorie bună, locul unde autorii profani sau sacri tratează despre această materie importantă.

Diavolul dă târcoale omului; Isus însuși n-a fost ferit de capcanele sale; ispita sfântului Anton e cunoscută; Martin Luther a fost și el chinuit de Satana și, ca să scape de el, a trebuit să-i arunce călimara în cap. Se mai vede încă pata de cerneală pe zidul chiliei.

Își aminti toate poveștile de felul acesta, de la posedatul din Biblie până la călugărițele din Loudun; toate cărțile de vrăjitorie pe care le citise; Bodin, Delrio, Le Loyer, Bordelon, *Lumea invizibilă* de Bekker, *Infernalii*, *Spiridușii* de domnul de Berbiguier de Terre-Neuve du Thym, *Micul și Marele Albert*, și tot ceea ce i se păruse nelămurit deveni limpede ca lumina zilei: dracu dăduse acul ceasornicului înainte, pusese mustăți pe portret, schimbase firele de la periile lui cu fir de arșal și-i umpluse tuburile cu pulbere de pușcă. Lovitura în cot se explica în modul cel mai firesc; dar ce interes putea să aibă Belzebut ca să-l sâcâie? Ca să-i răpească sufletul? nu așa procedează în asemenea cazuri; în sfârșit, își aminti că făcuse de curând o icoană a sfântului Dunstan ținându-l pe Diavol de nas cu un clește înroșit; nu se îndoia că diavolul îi făcea șotii pentru că fusese întruchipat de el într-o poziție atât de umilitoare. Se însera, umbre lungi și ciudate se profilau pe podeaua atelierului. Această idee se încuibă atât de bine în mintea lui, încât

începu să-l ia cu friguri de-a lungul spinării și l-ar fi cuprins frica, dacă un prieten care intra nu i-ar fi abătut atenția de la închipuirile lui încornorate. Ieșiră împreună și cum nimeni pe lume nu era mai impresionabil, iar prietenul lui era vesel, o sumedenie de gânduri nebunatice îi goniră curând visurile lugubre. Uită cu desăvârșire ce se întâmplase sau, dacă-și mai amintea, râdea în sinea lui. A doua zi se așternu pe treabă. Lucră trei, patru ore cu îndârjire. Deși lacinta nu era de față, trăsăturile ei erau atât de adânc săpate în inima lui încât nu avea nevoie de ea ca să-i termine portretul. Era aproape gata, nu mai trebuiau decât două sau trei tușe de pus și semnătura, când un firicel care dansa dimpreună cu frații lui atomii într-o rază galbenă de soare, dintr-o fantezie inexplicabilă, își părăsi deodată dansul luminos, se îndreptă schiopătând spre pânza lui Onufrius și se năpusti pe o nuanță mai vie, făcută în clipa aceea.

Onufrius își întoarse pensula și, cu coada, îl scoase cât mai delicat cu putință. Totuși nu putuse să nu șteargă și puțină vopsea. Combină din nou culorile ca să repare totul: tenta ieși prea închisă, alcătuind ca o pată; nu putu restabili armonia decât pictând din nou întreaga porțiune; dar, în felul acesta, pierdu conturul și nasul deveni acvilin, ceea ce schimbă cu totul stilul capului; nu mai era lacinta, ci una din prietenele ei cu care ea se certase pentru că lui Onufrius i se părea frumoasă.

Onufrius se gândi iar la dracu în fața acestei ciudate metamorfoze; dar, privind mai atent, văzu că nu era decât o iluzie a imaginației și cum timpul trecea, se ridică și ieși pentru a se întâlni cu iubita la domnul de***. Calul zbură ca vântul; curând Onufrius văzu apărând pe versantul celălalt al colinei casa domnului de***, albă între castani. Cum drumul mare ocolea, apucă pe o scurtătură, un drum mărginit de maluri înalte, pe care-l cunoștea foarte bine, unde copil fiind venea să culeagă mure și să prindă cărăbuși.

Îl străbătuse aproape până pe la jumătate când se trezi în spatele unui car cu fân pe care nu-l văzuse din pricina unui cot al drumului. Drumeagul era atât de îngust, carul atât de lat, încât era cu neputință s-o ia înainte: fu nevoit să-și lase calul la trap, sperând că drumul se va lărgi și va putea să treacă mai pe urmă. Speranța îi fu zadarnică; parcă ar fi avut în față un zid care se retrăgea încetul cu încetul. Voi să se întoarcă: alt car de fân venea din spate și-l făcu prizonier. Se gândi o clipă să se cațere pe marginile șanțului, dar erau abrupte și împrejmuite de un gard viu; fu deci nevoit să se resemneze: timpul se scurgea, minutele îi păreau veșnicii, era furios la culme, sângele i se zbătea în vine, fruntea i se îmbrobonase de sudoare.

Un orologiu cu timbru răgușit, cel al satului învecinat, bătu ora șase; de îndată ce termină, cel al castelului, pe un ton diferit, sună la rândul lui; apoi altul, și iar altul; toate orologiile împrejurimilor, mai întâi unele după altele, apoi toate deodată. Era un cor de clopote, un concert de sunete subțiri și melodioase, sforăitoare, mușcătoare, țipătoare, un zgomot asurzitor de-ți plesnea capul. Onufrius începu să piardă șirul gândurilor și ameți de-a binelea. Clopotnițele se aplecau către drumul dintre maluri ca să-l vadă cum trece, îl arătau cu degetul, îi dădeau cu tifla și-i întindeau în derâdere cadranele cu ace perpendiculare. Clopotele îi scoteau limba și se strâmbau la el, bătând mereu cele șase băți blestemate. Și ținut așa multă vreme, ora șase bătu în ziua aceea până la șapte.

În sfârșit, carul ieși în câmpie. Onufrius dădu pintoni calului: se înseră, calul parcă își dădea seama cât era de important pentru el să ajungă. Abia atingea pământul cu copitele și, dacă n-ar fi țâșnit din când în când scântei din câte-o piatră de care se lovea, ai fi putut crede că zboară, în curând o spumă albă îi acoperi ca un valtrap de argint pieptul negru: era trecut de ora șapte când sosi Onufrius. Lacinta plecase. Domnul de*** fu foarte amabil cu el, se apucă să discute despre literatură și îi propuse până la urmă să joace o partidă de dame. Onufrius nu putu decât să accepte, deși orice fel de joc și mai cu seamă acesta îl plictisea de moarte. Cineva aduse cartonul de joc. Gazda luă negrele. Onufrius albele: partida începu. Jucătorii erau de forțe aproape egale; trecu un timp până ce balanța înclină într-o parte sau în cealaltă.

Deodată aceasta bătu în favoarea bătrânului gentilom; pionii lui înaintau cu o repeziciune de necrezut, fără ca Onufrius, în ciuda tuturor eforturilor, să le poată opune nicio piedică. Preocupat cum era de ideile lui cu diavoli, faptul nu i se păru lucru curat; fu și mai atent și descoperi până la urmă, lângă degetul de care se sluzea ca să miște pionii, un alt deget, uscățiv, noduros, având în vârf o gheară (pe care o luase la început drept umbra degetului său); acesta împingea damele lui pe linia albă, pe când cele ale adversarului defilau ca într-o procesiune pe linia neagră. Păli, părul i se făcu măciucă în cap. Totuși așeză pionii la locul lor și continuă să joace. Își spuse că nu era decât umbra și, spre a se convinge, schimbă sfeșnicul din loc; umbra trecu de partea cealaltă și se proiectă în sens invers; dar degetul cu gheară rămase tot la locul lui, mutând damele lui Onufrius și folosind toate mijloacele spre a-l face să piardă.

De altfel nu încăpea nicio îndoială: degetul era împodobit cu un inel având un rubin mare. Onufrius nu avea inel.

— Fir-ar să fie! asta-i prea de tot! exclamă el lovind puternic tabla de joc cu pumnul și ridicându-se brusc; pungaș bătrân! escroc bătrân!

Domnul de***, care îl cunoștea de mic și care puneă această ieșire pe seama ciudei că pierduse partida, începu să râdă în hohote și îi oferî consolări ironice. Mânia și groaza stăpâneau sufletul lui Onufrius: își luă pălăria și plecă.

Noaptea era atât de întunecoasă încât fu obligat să-și lase calul la trap. De-abia dacă o stea își arăta nasul de pe după pelerina de nori; copacii de pe drum păreau niște spectre mari, întinzând brațele; din când în când un spiriduș traversa drumul, vântul rânjea printre crăci în chip ciudat. Se făcuse târziu și Onufrius nu mai ajungea; totuși, potcoavele calului răsunau pe drum și-i arătau că nu se rătăcise.

O rafală străpunse ceața, luna apărui; dar în loc să fie rotundă, era ovală. Onufrius, uitându-se mai atent, văzu că are un bandou de tafta neagră și că își dăduse cu făină pe obraz; trăsăturile i se conturară mai bine și recunoscui fără puțință de tăgadă chipul livid și prelung al prietenului său intim Jean-Gaspard Debureau, marea paiată de la Funambules, care îl privea cu o expresie greu de deslușit – de glumă malițioasă și bonomie.

Cerul clipea și el din ochii lui albaștri cu gene de aur ca și cum ar fi fost înțeleș; și, cum la lumina stelelor se puteau desluși obiectele, zări patru persoane cu mutre suspecte, îmbrăcate jumătate în roșu, jumătate în negru, care purtau ceva alburiu în patru colțuri, ca niște oameni care ar muta din loc un covor; trecură repede pe lângă el și aruncară ceea ce purtau sub picioarele calului. Onufrius, cu toate că îi era frică, văzu destul de ușor că era drumul pe care îl străbătuse și pe care diavolul îl așternea iar în fața lui ca să-i facă în necaz. Dădu pinteni calului; calul dădu din copite și nu voi să înainteze altfel decât la pas; cei patru demoni își continuară manevra.

Onufrius băgă de seamă că unul dintre ei avea la deget un inel cu rubin leit celui de pe degetul care îl speriasă atât de tare pe tabla de joc: identitatea personajului nu mai putea fi pusă la îndoială. Onufrius era atât de îngrozit, încât nu mai simțea, nu mai vedea și nu mai auzea; clănțănea din dinți ca într-un acces de febră, un răs convulsiv îi schimonosea gura. Încercă o dată să se roage și să facă semnul crucii, dar nu-i fu cu puțință. Noaptea se scurse astfel.

În sfârșit, o dungă albăstrie se desenă pe cer: calul răsuflă cu zgomot aerul îmbălsămat al dimineții, cocoșul de la ferma învecinată cântă cu vocea lui firavă și răgușită, fantomele dispărură, calul porni de la sine în galop și, în zorii zilei, Onufrius se află în ușa atelierului.

Frânt de oboseală, se aruncă pe divan și adormi curând; avea un somn agitat; coșmarul îi pusese genunchiul pe grumaz. Îl asaltară o mulțime de vise incoerente, monstruoase, care îi zdruncinară și mai mult mintea, și așa tulburată. Iată unul din ele care l-a izbit cel mai mult și pe care mi l-a povestit de câteva ori de atunci.

„Mă aflu într-o cameră care nu era a mea, nici a vreunui prieten, o cameră în care nu fusesem niciodată și pe care totuși o cunoșteam de minune: jaluzelele erau închise și perdelele trase; pe noptieră o lumină palidă își arunca o pâlpâire bolnavă. Lumea nu umbla decât în vârful picioarelor, cu degetul pe buze; șemineul era încărcat cu sticlute și cești. Eu mă aflu în pat, ca și cum aș fi fost bolnav, și totuși niciodată nu mă simțisem mai bine. Persoanele care străbăteau odaia aveau un aer trist și preocupat, care părea curios.

Lacinta stătea la căpătâiul meu, își pusese mânuța pe fruntea mea și se apleca asupra-mi ca să-și dea seama dacă respiram normal. Din când în când o lacrimă cădea de pe genele ei pe obrazul meu și ea o ștergea încet, cu o sărutare.

Lacrimile ei îmi sfâșiau sufletul și tare aș mai fi vrut s-o mângâi, dar îmi era cu neputință să fac cea mai mică mișcare sau să scot o singură silabă: limba mi-era țeapănă și trupul ca de piatră.

Un domn îmbrăcat în negru intră, îmi luă pulsul, dădu din cap a descurajare și spuse cu voce tare: «S-a isprăvit!» Atunci lacinta începu să plângă în hohote, să-și frângă mâinile și să dea toate semnele unei dureri adinei: toți cei de față făcură la fel. Începu un concert de plânsete și suspine care ar fi înduioșat și o stâncă.

Simțeam o tainică plăcere de a fi regretat în felul ăsta. Mi se puse o oglindă deasupra buzelor; am făcut eforturi prodigioase ca s-o aburesc, ca să arăt că nu murisem: n-am reușit. După această încercare mi se aruncă un cearșaf pe cap; eram disperat, vedeam bine că mă credeau mort și că voi fi îngropat de viu. Toată lumea ieși: nu mai rămase decât un preot care bolborosi câteva rugăciuni și care adormi până la urmă.

Un cioclu veni să-mi ia măsură pentru coșciug și pentru giulgiu; am încercat iar să mă mișc și să vorbesc, dar fără să izbutesc, o putere de

neînfrânt mă înlănțuia: am fost nevoit să mă resemnez. Am rămas astfel mult timp pradă gândurilor celor mai dureroase. Cioclul se întoarse cu ultimele mele veșminte, ultimele veșminte ale oricărui om, coșciugul și giulgiul: nu mai rămânea decât să mă îmbrace.

Mă înfășură anapoda și începu să mă coasă fără nicio precauție, ca cineva care era grăbit să termine: vârful acului îmi intra în piele și îmi făcea mii de înțepături; nu mai puteam răbda. Când termină, unul din tovarășii lui mă luă de picioare, el de cap și mă așezară în sicriu; deabia încăpeam, așa încât fură nevoiți să-mi dea câteva lovituri puternice în genunchi, ca să poată închide capacul.

Până la urmă reușiră și bătură primul cui. Făceau un zgomot îngrozitor. Ciocanul sărea înapoi de pe scânduri și simțeam izbitura. Cât timp dură operația nu mi-am pierdut cu totul speranța; dar la ultimul cui am simțit că mă pierd, inima mi se făcu cât un purice, pentru că am înțeles că nu mai era nimic comun între lume și mine: acest ultim cui mă înlănțuia de neant pe veșnicie. De-abia atunci am înțeles cât era de înfiorătoare situația mea.

M-au ridicat; sunetul înăbușit al roților mă făcu să înțeleg că eram în dric; căci, deși nu p șteam să-mi manifest existența în niciun chip, eram în posesia tuturor simțurilor. Dricul se opri, scoaseră sicriul. Eram în biserică, deslușeam bine cântarea pe nas a preoților și vedeam prin crăpături lumina galbenă a luminărilor. După slujbă, pornirăm spre cimitir; când mă coborâră în groapă, mi-am adunat toate puterile și cred că am izbutit să scot un țipăt; dar zgomotul bulgărilor care loveau coșciugul îl înăbușiră. Mă afluam într-o întunecime atât de deasă, că întrecea bezna nopții. De altfel, nu mă durea nimic; cât despre suferințele mele morale, ar trebui un volum ca să le analizez. Primul gând care îmi trecu prin minte a fost că urma să mor de foame sau să mă mănânce viermii, fără să-i pot opri; apoi m-am gândit la întâmplările petrecute cu o zi înainte, la lacinta, la tabloul meu care ar fi avut atâta succes la Salon, la drama mea care urma să fie jucată, la o petrecere pe care o plănuisem cu prietenii mei, la un costum nou pe care croitorul trebuia să mi-l aducă în ziua aceea; mai știu și eu? la o mie de lucruri de care n-ar fi trebuit să-mi pese, apoi, întorcându-mă la lacinta, m-am gândit la felul cum se purtase; treceam în revistă fiecare din gesturile ei, fiecare din cuvinte; mi s-a părut că era ceva exagerat și afectat în lacrimile ei, de care n-ar fi trebuit să mă las înșelat: asta mă făcu să-mi amintesc de mai multe lucruri pe care le uitasem de tot; mai multe amănunte cărora nu le dădusem atenție, privite din alt unghi, mi se păreau de cea mai mare

importanță; unele manifestări pe care le-aș fi considerat sincere mi se păreau îndoielnice; îmi veni în minte că un tânăr, un înfumurat, îmbrăcat și civil, și militar, îi făcuse cândva curte. Într-o seară, pe când jucam cărți, lacinta mi se adresase cu numele acelui tânăr, nu cu al meu, semn neîndoielnic că se gândea la el: de altfel, știam că vorbise frumos despre el în lume de mai multe ori și ca despre cineva care nu i-ar displace.

Acest gând puse stăpânire pe mine, capul începu să-mi vâjâie, am făcut apropieri, presupuneri, am interpretat: după cum bine vă închipuiți, ele nu erau în favoarea lacintei. Un sentiment neștiut se strecură în inima mea și mă învăță ce înseamnă suferința; am devenit îngrozitor de gelos și nici nu m-am îndoit că lacinta în înțelegere cu iubitul ei m-a înmormântat de viu ca să scape de mine. Mă gândeam că în clipa aceea chiar râdeau în hohote de reușita stratagei lor și că lacinta oferea sărutărilor celui alt gura care îmi jurase de atâtea ori că nu fusese atinsă de alte buze decât ale mele.

La gândul ăsta, m-a apucat o asemenea mânie, că mi-am redobândit puterea de-a mă mișca; m-am smucit atât de puternic încât am rupt dintr-o dată cusătura giulgiului. Odată având picioarele și mâinile libere, lovii puternic capacul cu coatele și genunchii ca să-l deschid și să mă duc s-o ucid pe necredincioasă în brațele lașului și jalnicului ei iubit. Sângeroasă ironie, eu cel îngropat, voiam să omor! Greutatea enormă a pământului care apăsa pe scânduri îmi făcu inutile eforturile. Frânt de oboseală, am căzut în lăncezeala de la început, articulațiile mi se osificară: eram din nou cadavru. Mintea mea agitată se calmă, am judecat lucrurile cu mai mult sânge rece: amintindu-mi tot ceea ce tânăra femeie făcuse pentru mine, devotamentul ei, îngrijirile care nu se dezmințiseră niciodată, spulberară curând aceste îndoieli ridicele.

Terminând toate temele meditației și nemaștiind cum să-mi trec timpul, am început să fac versuri; în trista mea situație, nu puteau fi prea vesele: cele ale nocturnului Young și ale sepulcralului Hervey nu sunt decât niște bufonerii în comparație cu versurile mele. Am descris senzațiile unui om care păstra sub pământ toate patimile avute în viață și am intitulat această visare cadaveroasă: *Viața în moarte*. Un titlu frumos, pe cuvântul meu! Dar ceea ce mă exaspera era că nu le puteam citi nimănui.

De-abia terminasem ultima strofă și auzii săpând cu înverșunare deasupra capului meu. O rază de speranță îmi luminează noaptea. Zgomotul târnăcoapelor se apropia cu repeziciune. Bucuria care mă cuprinsese nu fu de lungă durată: zgomotul încetă. Nu, nu se poate descrie în cuvinte omenești

spaima înfiorătoare pe care am simțit-o în clipa aceea; moartea adevărată e nimic pe lângă asta. În sfârșit, mai auzii un zgomot: groparii, după ce se odihniseră, își reluară lucrul. Eram în culmea fericirii; simțeam că mi se apropie eliberarea. Capacul sicriului se desfăcu. Am simțit aerul rece al nopții. Asta îmi prinse foarte bine, pentru că începeam să mă înăbuș. Totuși, continuam să stau la fel de nemișcat; deși eram viu, aveam întru totul înfățișarea unui mort. Doi oameni mă înșfăcară: văzând că giulgiul era desfăcut, făcură câteva gluma grosolane, unul din ei mă luă în spate și mă duse de-acolo. În timp ce mergeau, fredonau încet cuplete obscene. Îmi veni în minte scena groparilor din *Hamlet* și făcui de unul singur observația că Shakespeare era un om foarte mare.

După ce mă duseră pe niște străduțe întortocheate, intrară într-o casă pe care o recunoscu ca fiind aceea a doctorului; el pusese să mă dezgroape, ca să știe de ce murisem. Am fost depus pe o masă de marmură. Doctorul intră cu o trusă de instrumente; le așază în voie pe o comodă. Văzând scalpelele, bisturiurile, toate lansetele și fierăstraiele acelea de oțel strălucitoare, și netede, mi s-a făcut o frică îngrozitoare, pentru că am înțeles că voia să mă disece; sufletul meu, care până atunci nu-mi părăsise trupul, n-a mai șovăit să se despartă de el: la prima lovitură de scalpel, se desprinsă cu desăvârșire. Prefera să suporte toate neplăcerile unei inteligențe depozitate de mijloacele ei de manifestare fizică decât să împartă cu trupul acele îngrozitoare chinuri. De altfel, nu exista nicio șansă ca trupul să fie conservat, urma să fie sfârtecat și nu mai putea folosi la nimic, chiar dacă această îmbucătățire nu l-ar fi ucis de-a binelea. Nevrând să asiste la despicarea scumpului său înveliș, sufletul meu se grăbi să-și părăsească trupul.

Străbătu în viteză un șir întreg de camere și ajunse la o scară. Din obișnuință, am început să cobor treptele una câte una; dar trebuia să mă încordez, pentru că mă simțeam de o ușurință încântătoare. În zadar mă cramponam de pământ, o putere de neînvins mă atrăgea în sus; parcă aș fi fost un balon umflat cu gaze: pământul fugea de picioarele mele, nu-l atingeam decât din vârful degetelor; spun degete, pentru că deși nu eram decât un spirit, păstrasem ideea membrelor pe care nu le mai aveam, așa cum te doare mâna sau piciorul tăiat. Obosit de eforturile pe care le făceam ca să mă mențin într-o atitudine normală și, de altfel, gândindu-mă că sufletul meu imaterial n-avea cum să călătorească dintr-un loc într-altul în același fel ca biata mea zdreanță pământeană, m-am supus acestei atracții și

am început să părăsesc pământul, fără să mă ridic totuși prea mult, menținându-mă la o înălțime potrivită. Nu trecu mult și am început să prind curaj și am zburat când mai sus, când mai jos, ca și când n-aș fi făcut altceva în viața mea. Începea să se crape de ziuă: urcam, urcam mereu f privind pe ferestrele mansardelor unde grizetele se sculau și-și făceau toaleta, slujindu-mă de coșuri ca de tuburi acustice pentru a auzi ce se vorbește în apartamente. Trebuie să spun că n-am văzut nimic prea frumos și că n-am cules nicio picanterie. Obişnuindu-mă cu acest fel de a umbla, pluteam fără teamă în aer liber, deasupra cetii și priveam de sus imensa întindere de acoperişuri pe care o puteai asemăna cu o mare încremenită pe vreme de furtună, acest haos din care se înălțau coșuri, săgeți, cupole, turnulețe, totul scăldat în brumă și fum, atât de pitoresc încât nu-mi părea rău că-mi pierdusem trupul. Luvrul îmi apăru alb și negru, cu fluviul la picioarele sale, cu grădinile verzi la capăt. Mulțimea se îndrepta într-acolo; era deschisă o expoziție: am intrat. Zidurile scânteiau împestrițate de picturi noi, împodobite cu cadre de aur bogat sculptate. Burghezii se duceau încoace și încolo, se înghionteau, se călcau pe picioare, căscau ochi buimăciți, se consultau între ei ca niște oameni care nu-și făcuseră încă o părere și care nu știu ce trebuie să gândească și să spună. În sala mare, în mijlocul tablourilor aparținând tinerilor noștri mari maeștri, Delacroix, Ingres, Decamps, am zărit un tablou de-al meu; lumea se îngrămădea în jurul lui, cu un muget de admirație; cei care erau în spate și nu vedeau nimic strigau de două ori mai tare: Prodigios! prodigios! Tabloul meu îmi păru mie însumi mult mai bun decât înainte și am simțit că mă cuprinde un profund respect pentru propria mea persoană. Totuși printre toate aceste formule admirative se pronunța un nume care nu era al meu; mi-am dat seama că se ascunde o înșelăciune. Am privit pânza cu atenție: un nume cu litere roșii, mici, era scris într-unul din colțuri. Era numele unuia dintre prietenii mei care, văzând că am murit, nu se sfiise să-și însușească opera mea. O! cât mi-am mai regretat atunci bietul trup! Nu puteam nici vorbi, nici scrie; nu aveam nicio posibilitate să-mi revendic gloria și să-l demasc pe infamul plagiator. Cu durere în suflet, m-am retras trist ca să nu asist la acest triumf care mi se datora mie. Am vrut s-o văd pe lacinta. M-am dus la ea acasă, n-am găsit-o; am căutat-o zadarnic în mai multe case unde credeam că s-ar putea afla. Nesimțindu-mă în largul meu singur, am avut chef să merg la un spectacol; am intrat la Porte-Saint-Martin, remarcând că noua mea situație avea un lucru plăcut, și anume, că intram peste tot fără să

plătesc. Piesa era pe sfârșite, ajunseseră la catastrofă. Dorval, cu ochiul însângerat, înecată în lacrimi, cu buzele albastre, cu tâmplele palide, despletită, pe jumătate goală, se frământa în avanscenă la doi pași de rampă. Bocage, fatal și tăcut, stătea în picioare mai în fund: toate batistele erau în funcție; hohote de plâns frângeau corsetele; o rafală de aplauze întrerupea fiecare suspinai tragediei; parterul, plin ochi, mugea ca o mare; lojele se aplecau spre galerii, galeriile peste balcoane. Cortina se lăsă: am crezut că sala se va prăbuși: peste tot aplauze, bătai de picioare, urlete; ei bine, această piesă era piesa mea: spune și dumneata!

Eram atât de înalt încât atingeam tavanul. Cortina se ridică, i se spuse mulțimii numele autorului.

Nu era numele meu, era cel al prietenului care îmi furase și tabloul. Aplauzele porniră mai puternic. Lumea a vrut să-l târască pe autor pe scenă: monstrul stătea într-o lojă mai ferită, lângă lacinta. Când îi fu rostit numele, ea se aruncă de gâtul lui și îi dădu cea mai pătimașă sărutare pe care a dăruit-o vreodată o femeie unui bărbat. Câteva persoane o văzură; nici nu roși măcar: era atât de îmbătăată, atât de înnebunită și atât de mândră de succesul lui încât s-ar fi prostituat cu el acolo, în lojă, și de față cu toată lumea. Mai mulți strigară: «Iată-l! iată-l!» Secătura își luă un aer modest și salută adânc. Lustrele se stinseră și astfel luă sfârșit această scenă. N-am să încerc să descriu ce se petrecea în mine: gelozia, disprețul, indignarea se ciocneau în inima mea: era o furtună cu atât mai mânioasă cu cât nu-mi stătea în putință s-o exteriorizez: mulțimea se scurse, am ieșit din teatru; am rătăcit câțva timp pe stradă neștiind unde să mă duc. Nu-mi făcea nicio plăcere să mă plimb. Sufla un vânt șfichiuitor: bietul meu suflet, friguros cum îmi fusese și trupul, dărdăia și murea de frig. Am dat de o fereastră deschisă, am intrat, hotărât să locuiesc în camera aceea până a doua zi. Fereastra se închise în spatele meu: am zărit așezat într-o berjeră mare un personaj din cele mai ciudate. Era un bărbat înalt, uscățiv, pudrat parcă de brumă, cu chipul încrețit ca un măr uscat, cu o pereche imensă de ochelari așezată pe un nas din cele mai mari, care atingea aproape bărbia. O mică tăietură transversală asemănătoare cu deschizătura unei pușculițe, ascunsă sub o infinitate de cutulițe și de perișori tari ca aceia ai unui porc mistreț reprezenta cât de cât ceea ce vom numi o gură, în lipsa unui alt termen. O pereche străveche de haine negre, tocite până la urzeală, albe la toate cusăturile, o vestă din stofă șanjantă, pantaloni scurți, ciorapi târcați și pantofi cu pafta: asta în ceea ce privește îmbrăcămintea. Când am sosit,

acest demn personaj se ridică și se duse să ia dintr-un dulap două perii cu formă mai specială: la început nu mi-am dat seama la ce serveau: luă câte una în fiecare mână și începu să străbată camera cu o sprinteneală surprinzătoare, ca și cum ar fi urmărit pe cineva și izbind periile una de alta în direcția perilor; atunci am înțeles că era vestitul domn Berbiguier de Terre-Neuve de Thym care vâna spiriduși; eram tare îngrijorat de ceea ce va urma, se pare că acest individ ca nealții avea darul de a vedea invizibilul, mă urmărea îndeaproape și îi scăpăm printre degete cu cea mai mare greutate. În cele din urmă, mă înghesui într-un colț, spintecă aerul cu cele două perii ale lui, mii de săgeți îmi străpunseră sufletul, fiecare fir de păr mă găurea, durerea era insuportabilă: uitând că nu mai am nici limbă, nici piept, am făcut eforturi demne de laudă de a striga; și...”

Onufrius se afla în acest punct al visului său când am intrat în atelier: țița într-adevăr din răspuțeri; l-am zgâlțâit, el se frecă la ochi; în sfârșit mă recunosc, neștiind prea bine dacă fusese treaz sau visase întreaga serie a pățaniilor pe care ați citit-o; nu erau, din păcate, ultimele pe care urma să le aibă în realitate ori nu. După această noapte fatală rămase într-o stare de halucinație aproape permanentă care nu-i îngăduia să deosebească visele de realitate, în timp ce dormea, lacinta trimisese după portret: ar fi venit bucuroasă să-l ia, dar rochia pătată o trădase în ochii mătușii, a cărei supraveghere n-o putuse înșela.

Onufrius, cum nu se poate mai decepționat de această întâmplare, se trânti într-un fotoliu și, cu coatele pe masă, începu să cugete amar; privirile îi erau plutitoare și nu se fixau nicăieri anume: întâmplarea făcu să se oprească asupra unei oglinzi mari de Veneția, cu broderie de cristal, care împodobea fundul atelierului; nicio rază de lumină nu se reflecta în ea, niciun obiect cu contururi precise nu se oglindea: era ca un spațiu gol în perete, o fereastră deschisă asupra neantului prin care cugetul putea să se scufunde în lumile imaginare.. Pupilele lui Onufrius scotoceau această prismă adâncă și sumbră, de parcă ar fi voit să provoace* ivirea vreunei apariții. Se aplecă, se văzu reflectat, crezu că e o iluzie optică; dar, cercetând mai amănunțit, i se păru că chipul din oglindă nu semăna câtuși de puțin cu el; presupuse că cineva intrase în atelier fără să-l fi văzut: se întoarce. Nimeni. Umbra continua totuși să se proiecteze în oglindă, era un bărbat palid „având în deget un inel cu un rubin mare, asemănător cu misteriosul rubin care jucase un rol în fantasmagoriile nopții trecute. Onufrius începu să se simtă cuprins de îngrijorare. Deodată, imaginea se

desprinse din oglindă, coborî în cameră, veni țintă la el, îl sili să se așeze și, cu toată împotrivirea lui, îi smulse partea de sus a capului, de parcă ar fi fost capacul unui pateu. După această operație, vârî bucata în buzunar și se întoarse pe unde venise. Onufrius, înainte ca vedenia să se piardă cu desăvârșire în străfundurile oglinzii, mai zări, la mare distanță, rubinul care strălucea aidoma unei comete. De altfel, acest soi de trepanație nu-l duruse câtuși de puțin. Dar după câteva minute auzi un zumzăit ciudat deasupra capului; ridică ochii și văzu propriile sale idei care, nemaifiind închise în cutia craniană, ieșeau în dezordine ca păsările dintr-o colivie cu ușa deschisă. Fiecare ideal feminin pe care îl visase ieși cu îmbrăcămintea lui, vorba lui, atitudinea (trebuie să spunem, spre lauda lui Onufrius, că toate păreau surori gemene ale lacintei) eroinelor romanelor pe care le proiectase; fiecare din aceste doamne avea cortegiul ei de îndrăgostiți; unele erau îmbrăcate în rochii din firet ca în evul mediu, altele cu pălărie și rochie ca la o mie opt sute treizeci și doi. Tipurile pe care le crease, grandioase, grotești sau monstruoase, schițele, tablourile pe care urma să le facă, din toate națiile și din toate timpurile, ideile lui metafizice formate din balonașe de săpun, reminiscentele lecturilor, toate se perindară cel puțin timp de o oră: atelierul se umpluse. Doamnele și domnii se plimbau în toate direcțiile, fără a se sinchisi câtuși de puțin, conversând, râzând, certându-se, ca și cum s-ar fi aflat la ei acasă.

Onufrius, copleșit, nemaștiind unde să se așeze, nu găsi nimic mai bun de făcut decât să le cedeze locul; când se află în dreptul ușii, portarul îi dădu două scrisori; două scrisori de femei, parfumate, cu scris mărunt, într-un plic lung, cu o pecete roz.

Prima era din partea lacintei și glăsuia astfel:

„Domnule, n-aveți decât să o luați pe domnișoara *** drept iubită, dacă vă face plăcere; în ceea ce mă privește, eu nu mai doresc acest lucru. Ați fi foarte drăguț să nu încercați a mă mai vedea.”

Onufrius se simțea zdrobit; înțelese că nefericita asemănare a portretului era de vină; nesimțindu-se vinovat, speră ca încetul cu încetul totul să se lămurească în favoarea lui. A doua scrisoare era o invitație pentru seara.

— De minune! spuse el, am să mă distrez puțin și am să alung toate gândurile negre. Ora vizitei sosi; se îmbracă cu mare grijă; ca toții artiști (când nu sunt îngrozitor de murdari), Onufrius umbla foarte dichisit, nu era un tânăr la modă dar încerca să dea cumplitelor noastre haine o linie pitorească, un aer mai puțin prozaic. Copia un frumos Van Dyck pe care-l

avea în atelier și-i drept că semăna cu el ca două picături de apă. Părea că portretul coborâse din cadru sau că-i o pictură ce se reflectă într-o oglindă.

Era lume multă; ca să ajungă la stăpâna casei, fu nevoit să-și croiască drum prin valuri de femei și, bineînțeles, mai mototoli câte o dantelă, o mânecă, murdări mai mulți pantofi; după ce schimbară câteva banalități, el îi întoarse spatele și începu să caute vreun prieten în mulțime. Negăsind nicio cunoștință, se așeză pe o banchetă în dreptul unei ferestre unde, pe jumătate ascuns de perdele, putea vedea fără a fi văzut căci, de la fantastica evaporare a ideilor, nu-i prea făcea plăcere să poarte conversații; se credea nerod, deși nu era adevărat; contactul cu lumea îl adusesese din nou la realitate.

Recepția era strălucitoare. O priveliște superbă! Totul sclișea, făcea ape, scânteia; era un zumzet neîntrerupt, o mișcare, un zbor. Mătăsuri străvezii ca aripile albinelor, tuluri, crepuri, dantele, lameuri, fireturi, mătăsuri unduite, decupate, cu franjuri și dantelă; aur, argint, mătase, catifea, paiete, flori, pene, diamante și perle; toate scrinurile fuseseră golite, luxul tuturor continentelor își dăduse întâlnire. Un tablou frumos, pe cuvântul meu, girandole de cristal scânteiau ca stelele; jerbe de lumină, iriși prismatici țâșneau din pietrele prețioase; umerii femeilor, poleiți, mătăsoși, acoperiți de o ușoară sudoare, păreau agate sau onixuri scufundate în apă; ochii sclișeau, inimile băteau, mâinile se strângeau, capetele se aplecau, eșarfele fluturau, serata era în toi; muzica înăbușită de voci, vocile de freamătul piciorușelor pe parchet și foșnetul rochiilor, toate acestea alcătuiau o armonie sărbătorească, un ansamblu vesel care ar fi putut îmbăta omul cel mai melancolic și înnebuni omul cel mai puțin nebun din lume.

Dar Onufrius era indiferent la toate astea, el se gândea la lacinta.

Deodată privirile i se aprinseră, văzuse ceva nemaipomenit: un tânăr care intrase în clipa aceea; putea să aibă douăzeci și cinci de ani, purta un frac negru, cu pantaloni de aceeași culoare, o vestă scurtă din catifea roșie, mănuși albe, un binoclu de aur, părul tuns scurt, o barbă roșie în genul lui Saint-Megrin, dar nu părea deloc ciudat, căci mai mulți filfizoni erau îmbrăcați la fel; avea trăsăturile regulate, profilul lui fin și corect ar fi putut zdrobi inimile mai multor fetișcane, dar buzele-i palide și subțiri ale căror colțuri fugeau fără încetare sub umbra mustăților roșcate exprimau atâta ironie, atâta răutate era în ochii înflăcărați de după binoclu, ca în ochii unui vampir, încât ar fi fost cu neputință să nu-l deosebești dintr-o mie.

Își scoase mânușile. Lord Byron și Bonaparte ar fi fost mândri să aibă mânuța lui cu degete rotunde, prelungi, atât de fină, atât de albă, atât de transparentă, încât te-ai fi temut să n-o sfărâmi strângând-o; pe degetul arătător purta un inel mare, având drept piatră fatalul rubin: strălucea atât de tare, încât te făcea să-ți pleci ochii.

Un fior îl scutură pe Onufrius.

Lumina candelabrelor se șterse și bătu în albastru; ochii femeilor și diamantele păliră; singur rubinul radios arunca flăcări în mijlocul salonului scufundat în întuneric, ca soarele străbătând ceața.

Beția petrecerii, frenezia balului ajunseseră de neînchipuit; nimeni, cu excepția lui Onufrius, nu înregistrează această schimbare; personajul ciudat se strecura ca o umbră printre grupuri, schimbând două cuvinte cu unul, strângându-i mâna altuia, salutând femeile cu un respect derizoriu, cu o galanterie exagerată, care le făcea pe unele să roșească, pe altele să-și muște buzele; ai fi zis că privirea lui de felină pătrunde până în adâncul inimii lor; un dispreț satanic se desprindea din toate mișcările lui – o clipire imperceptibilă a ochiului, o cută a frunții, ondulația sprâncenelor, răsfrângeri ea buzei de jos, chiar și schițarea surâsului său antipatic, totul trăda în ciuda manierelor lui politicoase și a vorbirii lui modeste – gânduri trufașe pe care voia să le ascundă.

Onufrius, care nu-l pierdea din ochi, nu știa ce să creadă; dacă n-ar fi fost într-o societate atât de numeroasă, i-ar fi fost tare frică.

I se păru chiar la un moment dat că recunoaște în el persoana care îi desfăcuse țeasta; dar se încredință curând că se înșală. Câteva persoane se apropiară, se legă o conversație; convingerea că era golit de idei i se destrămă cu desăvârșire; inferior sieși, era la nivelul celorlalți; toți îl găsiră fermecător și mult mai spiritual ca de obicei. Grupul se risipi, rămase singur; îi veniră alte gânduri; uită de bal, de necunoscut, de larma petrecerii și de tot; era la o mie de leghe depărtare.

Un deget îl atinse pe umăr, tresări ca și cum ar fi fost trezit brusc. Văzu în față pe doamna de ♦** care, de un sfert de ceas stătea în picioare în fața lui fără să-i poată atrage atenția.

— Ei! la ce te gândești, domnule? Nu cumva la mine?

— La nimic, pe cuvântul meu, doamnă.

Se ridică, doamna de *** îl luă de braț; se plimbară de-a lungul sălii. După ce schimbară câteva cuvinte, ea spuse:

— Am să-ți cer o favoare.

— Spuneți, știți bine că nu sunt neîndurător, mai cu seamă cu dumneavoastră.

— Recitați doamnelor versurile pe care mi le-ați spus zilele trecute, le-am vorbit despre ele și ard cu toate de nerăbdare să le asculte.

La această propunere, Onufrius se întunecă la față și răspunse un nu răspicat; doamna de *** insistă așa cum știu femeile să insiste. Onufrius rezistă atât cât trebuia ca să justifice în propriii lui ochi ceea ce el numea o slăbiciune și, până la urmă cedă, deși fără prea multă amabilitate.

Doamna de ♦ **, triumfătoare, ținându-l de vârful degetelor ca să nu poată s-o ștergă, îl aduse în mijlocul cercului și-i dădu drumul mâinii; mâna căzu de parcă ar fi fost moartă. Onufrius, descumpănit, își plimba de jur-împrejur privirile neînsuflețite și speriate, ca un taur sălbatic căruia picadorul i-a dat drumul în arenă. Dandy-ul cu bărbuță roșie se afla acolo, răsucindu-și mustățile și privind-l pe Onufrius cu o răutate satisfăcută. Pentru a pune capăt acestei situații penibile, doamna de *** îi făcu semn să înceapă. El prezentă subiectul poemului și anunță titlul cu o voce destul de nesigură. Zumzetul se opri, șoaptele încetară, toți se pregătiră să asculte, se făcu tăcere deplină.)

Onufrius se afla în picioare, cu mâna sprijinită de speteaza unui fotoliu care îi slujea drept tribună. Dandy-ul veni să se așeze chiar alături, atât de aproape încât îl atingea: când văzu că Onufrius era să deschidă gura, scoase din buzunar o spatulă de argint și un tifon prins de capătul unui bețișor de abanos; spatula era acoperită de o substanță spumoasă și rozalie, destul de asemănătoare cu crema cu care se umplu zneringue-urile, în care Onufrius recunoscuse de îndată versuri de Dorat, de Bonfflers, de Bernis și ale domnului cavalier de Pezay, care arătau ca o fiertură sau o gelatină. Tifonul era gol.

Onufrius, temându-se ca dandy-ul să nu-i facă vreo farsă, mută fotoliul și se așeză în el; omul cu ochi verzi veni chiar în spatele lui; nemaiputând să dea înapoi, Onufrius începu. De-abia își luase zborul de pe buzele lui ultima silabă a primului vers și dandy-ul, întinzând tifonul, cu o dexteritate miraculoasă, o prinse din zbor și o interceptă înainte ca sunetul să fi avut timp să ajungă la urechile adunării; apoi, tăind aerul cu spatula, i-o vârî în gură, plină de amestecul ei insipid. Onufrius ar fi vrut tare mult să se oprească sau să fugă; dar un lanț magic îl ținut de fotoliu. A fost nevoit să continue și să scuipe acest amestec odios sub formă de mitologie învechită

și de madrigale. Operația se repeta întocmai la începutul fiecărui vers; nimeni totuși nu părea să-și dea seama.

Gândurile noi, frumoasele rime ale lui Onufrius, înstelate de o mie de culori romantice, se zbăteau*și săltau în rețea ca niște pești într-o plasă sau niște fluturi sub o batistă.

Bietul poet îndura chinurile gheenei, stropi mari de sudoare îi curgeau șiroaie de-a lungul tâmpelor. Când totul luă sfârșit, dandy-ul luă ușurel rimele și gândurile lui Onufrius de aripi și le strânse în portofelul lui.

— Bine, foarte bine, spuseră câțiva poeți apropiindu-se de Onufrius, o pastişă delicioasă, un admirabil pastel, un Watteau autentic, un stil regentă de-l poți confunda cu originalul, alunițe, pudră și fard, cum naiba ai reușit să-ți machiezi poezia în felul ăsta? E un rococo admirabil; bravo, bravo, pe cinstea mea, o glumă foarte spirituală. Câteva doamne de onoare îl înconjură și ele: Delicios! hlizindu-se în așa fel încât să arate că sunt deasupra unor asemenea fleacuri, deși în fundul sufletului le găseau fermecătoare și le-ar fi plăcut grozav o asemenea poezie pentru consumul lor particular.

— Sunteți toți niște tâlhari! strigă Onufrius cu o voce înfricoșătoare, răsturnând de pe tavă paharul cu apă îndulcită care i se oferea. Totul a fost pus la cale, e o mistificare ordinară; m-ați chemat aici ca să mă dați pradă diavolului, da, lui satana în persoană, adăugă el arătând cu degetul filfizonul cu vestă roșu-aprins. După această ieșire zgomotoasă, își înfundă pălăria în cap și plecă fără să dea bună ziua.

— Pe cuvântul meu, spuse tânărul ascunzând sub pulpanele hainei doi coți de coadă păroasă care ieșise și se desfășura, nemaiavând astâmpăr. Să creadă că sunt diavolul, ce nostimă născocire! Nu încapă îndoială, acest biet Onufrius e nebun, îmi faceți onoarea să-mi acordați acest dans, domnișoară? reluă el o clipă după aceea, sărutând mâna unei făpturi angelice de cincisprezece ani, blondă și sidefie, un ideal a lui Lawrence.

— Ah! Doamne, da, spuse tânăra cu surâsul ei ingenuu, ridicând pleoape lungi și catifelate, lăsând să clipească spre el ochii ei frumoși de culoarea cerului.

La cuvântul Dumnezeu, o dâră lungă de pucioasă țâșni din rubin, paloarea blestematului se accentuă, dar tânăra nu văzu nimic și chiar dacă ar fi văzut, n-ar fi fost nimic, îl iubeai

Când Onufrius ajunsese în stradă, începu să fugă cât putea de repede; avea febră, delira, străbătu la întâmplare o mulțime de străduțe și de pasaje. Cerul

prevestea furtună, giruetele scârțâiau, obloanele se loveau de ziduri, ciocănelele ușilor făceau un zgomot asurzitor, vitraliile se stingeau rând pe rând; zgomotul trăsurilor se pierdea în depărtare, câțiva trecători întârziați se strecurau de-a lungul zidurilor, femeii ușoare își târau rochiile vapoase în mocirlă; felinarele, legănate de vânt, împrăștiaau raze de lumină despletite și roșii peste șuvoaiele de apă ce crescuseră din cauza ploii; urechile lui Onufrius țiuiau; tot murmurul înăbușit al nopții, sforăitul unui oraș care doarme, lătratul unui câine, mieunatul unui cotoi, sunetul picăturilor de apă care cad de pe acoperiș, orologiul sunând din sfert în sfert de oră, suspinul vântului, toate aceste zgomote ale tăcerii îi zgâlțâiau nervii încordați la culme din pricina evenimentelor serii aceleia. Fiecare felinar părea un ochi însângerat care îl spiona; i se părea că vede mișunând în umbre forme fără nume, că sub picioarele lui se târăsc reptile abjecte; auzea rânjete diabolice, șoapte misterioase. Casele valsau în jurul lui; caldarâmul era inundat, cerul se apleca precum o cupolă cu coloanele frânte, și norii fugeau, fugeau, fugeau ca și cum diavolul îi târa după el; o mare cocardă tricoloră înlocuise luna. Străduțele și străzile porniseră braț la braț trâncănind ca niște cumetre și asta se repeta la nesfârșit. Trecu și casa doamnei ***. Lumea ieșea de la bal, se înghesuia la ușă; înjurături, strigăte după trăsuri. Tânărul cu rețeaua coborî, oferise brațul unei doamne; această doamnă nu era alta decât lacinta; se dădu jos treapta de la trăsură, filfizonul îi întinse mâna; se urcară; mânia lui Onufrius nu mai cunoștea margini; hotărât să lămurească odată chestiunea, își încrucișă brațele pe piept și se așeză în mijlocul drumului. Birjarul pocni din bici și o miriadă de scântei ieșiră de sub picioarele calului. Porniră la galop; birjarul strigă: La o parte! El nu se clinti: caii porniseră prea repede ca să mai poată fi opriți. Lacinta scoase un țipăt; Onufrius crezu că s-a sfârșit cu el; dar caii, birjarul, trăsura nu erau decât un abur pe care trupul lui îl împărți în două, așa cum arcada unui pod despică o masă de apă care imediat după aceea se împreună. Bucățile fantasticului echipaj se lipiră la câțiva pași în urma lui și trăsura merse mai departe, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Onufrius, zdrobit, o urmărea cu privirea: o întrevăzu pe lacinta care ridicase perdeaua și-l privea cu un aer trist și blând iar dandy-ul cu barbă roșie râdea ca o hienă; un cot al drumului îl împiedică să mai vadă; scaldat de sudori, gâfâind, și murdar de noroi până pe spinare, palid, istovit și îmbătrânit cu zece ani, Onufrius se întoarse cu greu acasă. Era în plină zi, ca și în ajun; când puse piciorul în prag, căzu leșinat. Nu-și veni în fire decât după un ceas; urmă o febră îngrozitoare. Lacinta uită

repede de gelozia ei și de promisiunea de-a nu-l mai vedea; se așeză la căpătâiul său și-l îngriji, înconjurându-l de mângâieri afectuoase. El n-o recunoscuse; și asta timp de o săptămână; febra scăzu; trupul se însănătoși, dar mintea nu; era convins că diavolul îi furase trupul, întemeindu-se pe faptul că nu simțise nimic atunci când îl călcase trăsura.

Povestea lui Peter Schlemil căruia diavolul îi furase umbra; aceea a nopții de Sfântul Vasile în care un om își pierde imaginea îi veni în minte; refuza cu încăpățănare să-și vadă chipul în oglinzi și umbra pe jos, lucru cu totul firesc din moment ce el nu era decât o sub stanță impalpabilă; zadarnic era lovit, ciupit, spre a i se arăta că se înșală, se afla într-o stare de somnambulism, de catalepsie, care nu-i îngăduia să simtă nici chiar sărutările lacintei.

Lumina se stinsese în lampă; această frumoasă imaginație, surescitată de mijloace artificiale, se consumase într-un dezmăț zadarnic; fiind tot mereu spectatorul propriei sale existențe, Onufrius o uitase pe a celorlalți și legăturile care-l legau de lume se sfărâmaseră una câte una.

Părăsind domeniul realului, se scufundase în adâncimile nebuloase ale fanteziei și ale metafizicii; dar nu putuse să se întoarcă cu ramura de măsline; nu găsisese un pământ uscat pe care să-și sprijine piciorul și nu putu să afle drumul de întoarcere; nu mai putea, când îl cuprinsese amețeaua de-a se afla atât de sus și atât de departe, să coboare cum ar fi dorit și să reia legătura cu lumea obișnuită. Ar fi fost în stare, fără această înclinație funestă, să devină cel mai mare poet; nu fu decât cel mai ciudat dintre nebuni. Pentru că privise prea mult timp viața cu lupa (căci elementul fantastic îl surprindea întotdeauna în întâmplări obișnuite), întâmplându-se cu el ceea ce se întâmplă persoanelor care zăresc cu ajutorul microscopului viermi în alimentele cele mai sănătoase, șerpi în lichiorurile cele mai limpezi. Nu mai îndrăznesc să mănânce: lucrul cel mai firesc, îngroșat de imaginația lor, li se părea monstruos.

Domnul doctor Esquirol a făcut anul trecut un tablou statistic al nebuniei.

Bărbați Femei

Nebuni din dragoste

2

60

Nebuni din devotament	6	20
Nebuni din politică	48	30
Nebuni prin pierderea averii	27	24
Nebuni din cauze necunoscute	1	

ă e bietul meu prieten.

Dar lacinta? Să vă spun drept, a plâns două săptămâni, a mai fost tristă încă două și când a trecut acest timp, avea câțiva amanți, vreo cinci, șase cred, doar ca să-l înlocuiască pe Onufrius. Un an după aceea îl uitase cu totul și nici nu-și mai amintea numele lui. Nu-i așa, cititorule, că acest sfârșit e foarte banal pentru o poveste extraordinară? Credeți-mă sau nu mă credeți, eu mi-aș tăia beregata mai curând decât să vă fi prezentat o singură silabă neadevărată.

[1] Albert Thibaudet: „La bataille d’Hernani passe pour l’Austrelitz du romantisme”, în *Histoire de la littérature française*, Stock, Paris, 1936.

[2] Bibliografie Gautier: Născut la Tarbes în 1911, mort la Paris în 1872; studiază pictura și se afirmă în grupul discipolilor lui Hugo; debutează în 1830 cu *Poésies*, după care urmează *Albertus* (1833, versuri), *Les Jeunes France* (1833, povestiri), *Mademoiselle de Maupin* (1836, roman), *Comédie de la mort* (1838, versuri), *Espana* (1845, versuri), *Emaux et Camées* (1852, versuri, prima ediție cuprinde 18 poeme, cea de a șaptea din 1872, 47), *Le roman de la momie* (1857), *Voyages* (1858), *Capitaine Fracasse* (1863, roman); din 1836 vie activitate publicistică în *La Presse*, cronicar dramatic și articole de critică; fondează *Revue de Paris* (1851) și conduce ;’*Artiste* (1857).

[3] apud P. Martino: *Parnasse et symbolisme*, A. Colin, Paris, 1930.

[4] G. Lanson, *Histoire de la littérature française*, cinquième édition, revue, corrigée, Hachette, Paris, 1893, p. 954.

- [5] A. Thibaudet, op. Cât., p. 182.
- [6] Persoană practicînd pasionat călăria.
- [7] Vicontele de Valmont, personaj din *Legăturile primejdioase* de Laclos, tipul seducătorului fără scrupule.
- [8] Diferitele incarnări ale zeilor indieni. În special ale lui Vișnu.
- [9] Spital de alienați mintali din Paris.
- [10] Lucrare de Novalis (1799).
- [11] Să vezi Neapole, apoi să mori (it.).
- [12] Cerșetori (it.).
- [13] Ofițer din marina engleză și americană, cu un grad superior" căpitanului de vas.
- [14] Prânzul (engl.).
- [15] Strain (it.)
- [16] Camera deputaților și Senatul.
- [17] Ironie caustică (engl.).
- [18] Mimica celor vechi cercetată în gesticulația napolitană (it.).
- [19] Vînzător de stridii (it.).
- [20] sfințită întru cinstirea lui sir Joshua Ward (engl.).
- [21] Pipă prelungă cu rezervor, un fel de narghilea, folosită în India.
- [22] cîine rău (lat.).
- [23] Ofițer al poliției judiciare în Anglia.
- [24] Proprietarul unui conac în Scoția.
- [25] Fructul unui arbore veninos din Antile.

Table of Contents

[Théophile Gautier, necunoscutul](#)

[Avatar](#)

[Moarta îndrăgostită](#)

[Ibricul de cafea](#)

[Jettafura](#)

[Onufrius](#)